

STUDIUM POWIĄZAŃ FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNYCH OBSZARÓW METROPOLITALNYCH WARSZAWY I ŁODZI

ANALIZA POWIĄZAŃ RELACJI ŁÓDŹ – WARSZAWA STUDIUM MOŻLIWOŚCI WZMOCNIENIA WZAJEMNYCH WIĘZI

**MAZOWIECKIE BIURO PLANOWANIA
REGIONALNEGO W WARSZAWIE**

**BIURO PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO
WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO W ŁODZI**

ZESPÓŁ AUTORSKI
MAZOWIECKIEGO BIURA PLANOWANIA REGIONALNEGO

Dyrektor Biura

prof. dr hab. Zbigniew Strzelecki

Nadzorujący

dr arch. Tomasz Sławiński

Prowadzący

Piotr Brzeski

Aspekty Społeczne

Alicja Pejta – Jaworska (OT Płock)
Michał Kubera (OT Płock)
Elżbieta Dominiak (OT Płock)
Renata Ryciak (OT Płock)
Iwona Szymańska (OT Płock)

Aspekty gospodarcze

Alina Ziółkowska (OT Płock)
Krystyna Mazur (OT Siedlce)
Teresa Oklińska (OT Siedlce)

Aspekty ekologiczne

Katarzyna Farska (OT Ciechanów)
Aspekty kulturowo – turystyczne
Grażyna Szubska (OT Płock)
Ewa Baranowska (OT Płock)

Aspekty transportowe

Alicja Szeliga (OT Radom)

Aspekty infrastrukturalne

Stefan Białczak (Dyrektor OT Siedlce)
Urszula Gadomska (OT Siedlce)
Zbigniew Cieszkowski (OT Siedlce)

Aspekty przestrzenne

Antoni Holcel (Dyrektor OT Ostrołęka)
Bronisław Trzaska (OT Ostrołęka)
Ewa Szymczyk (OT Ostrołęka)
Małgorzata Rogowiec (OT Siedlce)

Opracowanie graficzne

Michał Kubera (OT Płock)
Bożena Gawinowska (OT Płock)
Krystyna Klimkiewicz (OT Płock)
Barbara Laskowska (OT Płock)
Barbara Kopańska (OT Płock)
Grażyna Kozanecka (OT Płock)
Teresa Bujakowska (OT Ciechanów)
Jadwiga Jaroszewska (OT Ciechanów)
Danuta Aleksandrowicz (OT Siedlce)
Elżbieta Dmowska (OT Siedlce)
Dariusz Dyl (OT Siedlce)
Dariusz Oleszczuk (OT Siedlce)
Anna Olszewska (OT Siedlce)
Krystyna Paprocka (OT Siedlce)
Grażyna Zaciura (OT Siedlce)
Małgorzata Mordak (OT Radom)
Sebastian Pawłowski (OT Radom)
Ewa Palasek (OT Ostrołęka)
Andrzej Luśniewski (OT Ostrołęka)
Robert Rusoń (OT Ostrołęka)

ZESPÓŁ AUTORSKI
BIURA PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Dyrektor Biura
Ewa Paturalska – Nowak
Prowadzący
Agnieszka Jaszczyńska

Aspekty Społeczne

Hanna Walczak - Dębowska
Maciej Bąk
Barbara Zalega
Aspekty gospodarcze
Barbara Zalega

Aspekty ekologiczne

Jan Zeman
Maria Budzyńska - Michalska
Michał Grzelak
Anna Szymańska
Jacek Hillebrand
Agnieszka Pora

Aspekty kulturowo – turystyczne

Renata Leśniak - Kordzińska
Marta Pabich
Lidia Lamcha

Aspekty transportowe

Marianna Nalewajczyk
Patrycja Czarnecka

Aspekty infrastrukturalne

Alina Ditberner
Sławomir Podkoński

Aspekty przestrzenne

Dorota Strzelecka - Wójcik

Opracowanie graficzne

Lucyna Cichocka
Małgorzata Chrobak
Piotr Ignaczewski
Krystyna Kozłowska
Małgorzata Kucharska
Anna Lipińska
Dorota Rycerz

Spis treści

Spis treści.....	7
UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE.....	9
1. Metropolie – warszawska i łódzka w Europie	14
2. Metropolie w układzie krajowym	19
3. Otoczenie regionalne metropolii	39
UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE	63
4. Stan istniejący zainwestowania terenu	67
5. Uwarunkowania społeczne.....	73
6. Uwarunkowania gospodarcze	101
7. System transportowy	122
8. Infrastruktura techniczna.....	136
9. Środowisko przyrodnicze	145
10. Dziedzictwo kulturowe	164
11. Turystyka i rekreacja	173
12. Analiza planistyczna studiów gmin pod kątem terenów dla rozwoju	179
13. Szanse i zagrożenia analizowanego obszaru.....	185
14. Wnioski - powiązania funkcjonalno – przestrzenne	190
STRATEGICZNE CZYNNIKI ROZWOJOWE	195
15. Warszawa i Łódź na tle metropolii europejskich – analiza porównawcza	196
15.1. Aspekt przestrzenny	196
15.2. Aspekt społeczny	203
15.3. Aspekt gospodarczy.....	211
15.4. Aspekt infrastrukturalny	215
15.5. Aspekt ekologiczny	229
15.6. Aspekt kulturowy	232
15.7. Aspekt turystyczny	234
16. Układ bipolarny Warszawa – Łódź na tle wybranych obszarów metropolitalnych w Polsce – analiza porównawcza	236
16.1. Aspekt przestrzenny	236
16.2. Aspekt społeczny	240
16.3. Aspekt gospodarczy.....	252
16.4. Aspekt infrastrukturalny	262
16.5. Aspekt ekologiczny	273
16.6. Aspekt kulturowy	276
16.7. Aspekt turystyczny	279
17. Projekty kierunkowe	284
17.1. Sfera gospodarcza.....	284
17.2. Sfera komunikacyjna	294
17.3. Sfera turystyczna	300
17.4. Projekty ogólne.....	306
18. Uwarunkowania realizacyjne.....	310
18.1. Elementy gospodarcze	310
18.2. Elementy komunikacyjne	314
18.3. Elementy kulturowo - turystyczne.....	317
18.4. Pozostałe projekty	320
Spis map	324
Spis wykresów	326
Spis tabel	329

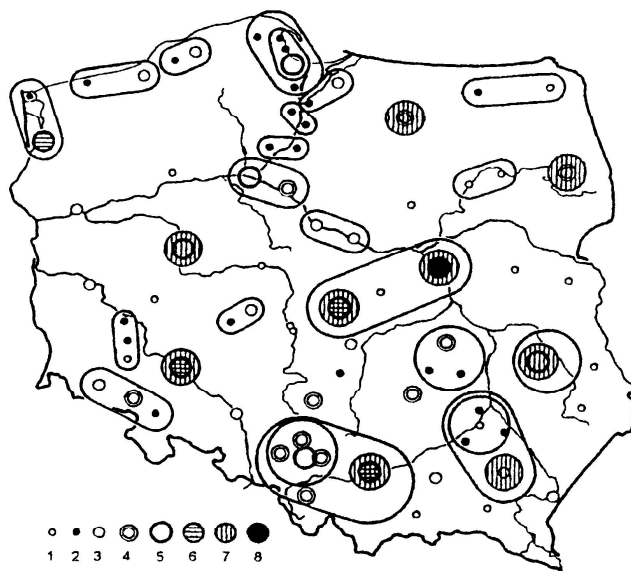

UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

Wprowadzenie

Układ bipolarny Warszawa – Łódź w Biuletynach Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN – wybrane przykłady

Idea kształtowania układu bipolarnego Warszawa - Łódź nie jest nowa. Już w latach 70 tych R. Karłowicz pisał o możliwości i potrzebie sterowania rozwojem aglomeracji w kierunku dwubiegunowości, bowiem aglomeracje dwubiegunowe „mają najwięcej dodatnich cech charakterologicznych i stwarzają optymalne warunki do prawidłowego rozwoju” (1978, „Rozwój wielkich aglomeracji miejskich w Polsce”). Koncepcja utworzenia Łódzko – Warszawskiego Obszaru Metropolitalnego powstała na skutek pojawiającej się potrzeby podnoszenia konkurencyjności polskich miast, które tworząc ośrodki o wysokim potencjale demograficznym i ekonomicznym, mogłyby, wykorzystując efekt synergii, skutecznie konkurować z innymi metropoliami europejskimi. Makroaglomeracja centralna skupiać miała przede wszystkim szeroko rozumiane usługi, działalność produkcyjną, działalność handlową, spedycyjną i naukowo – badawczą. Podkreślano wyjątkowo atrakcyjne, centralne położenie obu ośrodków, zarówno w kraju, jak i w Europie.

Ryc. 1 . Podstawowe formy, struktury przestrzenne i przykłady aglomeracji miejskich

Miasta wg liczby mieszkańców w tys.: 1 – 10-20; 2 – 20-50; 3 – 50-100; 4 – 100-200; 5 – 250-500; 6 – aglomeracje miejskie, w tym: 7 – 500-1000; 8 – ponad 1000

Źródło: R. Karłowicz, 1978, s. 30,33.

Również w „Założeniach Planu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 1995 roku” jako jeden z regionów, w których koncentrują się problemy o podstawowym znaczeniu dla gospodarki przestrzennej wymieniono Rejon Centralny, charakteryzujący się następującymi cechami :

- ✓ dwubiegunowy
- ✓ składający się z aglomeracji warszawskiej, łódzkiej oraz strefy ich oddziaływania
- ✓ obejmujący swym zasięgiem całe ówczesne województwo łódzkie, stołeczne warszawskie i skierniewickie oraz południowe części województw płockiego i ciechanowskiego.

Za podstawowe problemy uznano harmonizację procesów rozwojowych w odniesieniu do zagadnień osadniczych i ludnościowych.

Pod koniec lat 90 tych M. Opałło w artykule „Przestrzeń polska na przełomie XX i XXI wieku” (Biuletyn KPZK zeszyt 178 z 1997 r.) wskazywała, że „podstawowymi ośrodkami rozwoju regionalnego (...) w strukturze osadnictwa będą modernizowane ośrodki i zespoły metropolitalne o dużej aktywności gospodarczej, w Polsce Środkowej, Północnej i Zachodniej, z centralnymi węzłami Łodzi i Warszawy.

Z kolei M. Poniatowska – Jaksch w artykule „Rozwój lokalny w strefach bipolarnych (na przykładzie Warszawy i Łodzi), (Biuletyn KPZK zeszyt 201 z 2002 r.) podkreślała niewielką konkurencyjność polskich miast w skali europejskiej - Warszawa jest miastem o zbyt małym potencjale demograficznym i ekonomicznym, aby sama mogła zaistnieć jako ważny ośrodek w systemie miast w Europie. Wobec tego utworzenie Łódzko – Warszawskiego Obszaru Metropolitalnego przyczyni się do wzmocnienia istniejącego potencjału, a kluczową rolę w jego rozwoju odgrywać będzie strefa międzyaglomeracyjna. To właśnie od jej potencjału, dynamiki rozwoju, powiązań funkcjonalno – przestrzennych i kreatywności władz lokalnych zależeć będzie w dużym stopniu powodzenie kształtowania nowego systemu osadniczego. Jednocześnie realizacja koncepcji Łódzko – Warszawskiego Obszaru Metropolitalnego wymaga rozwiązania wielu problemów, w tym przede wszystkim :

- ✓ budowy sprawnego i nowoczesnego systemu transportowego,
- ✓ rozbudowy i modernizacji warszawskiej kolei dojazdowej,
- ✓ budowy autostrady (położenie ŁWOM w rejonie przecięcia A-1 i A-2 może sprzyjać procesom integracyjnym województwa łódzkiego i mazowieckiego,
- ✓ przekonania władz lokalnych do tego przedsięwzięcia.

W 2003 roku przeprowadzono badania dotyczące bipolarności systemu osadniczego kraju w kontekście teoretycznym i praktycznym (T. Markowski, D. Stawasz, T. Kudłacz, Biuletyn KPZK zeszyt nr 209 z 2003 r.). Przedmiotem analizy było pięć stref : trójmiejska i szczecińska, łódzka i warszawska, katowicka i krakowska, poznańska i wrocławska, białostocka i lubelska. Rolę w tworzeniu głównego ośrodka organizacji polskiej przestrzeni przypisano Warszawie współdziałającej z Łodzią – ma to być najważniejszy ośrodek generowania innowacji i wpływu kulturowego o znaczeniu europejskim z określoną misją orientacji na Wschód. Podkreślono, że obszar o charakterze układu pasmowego z dwoma biegunami w postaci aglomeracji daje możliwości łączenia rozwoju społeczno – gospodarczego z dostępem do walorów przyrodniczych i kultury materialnej. Jednocześnie wskazano, że celem w strefie centralnej z układem bipolarnym Warszawa – Łódź powinno być :

- ✓ stworzenie rzeczywistego centrum Europy Zachodniej i Wschodniej,
- ✓ ukształtowanie największego skrzyżowania logistycznego Europy Środkowej,
- ✓ włączenie Warszawy wraz ze strefą wspomagania tj. Aglomeracją Łódzką do aktywnego uczestnictwa w globalnej gospodarce jako centrum postępu cywilizacyjnego Europy Środkowo – Wschodniej,
- ✓ zapewnienie, aby strefa centralna była obszarem katalizowania i wzmacniania współpracy największych polskich aglomeracji, a jednocześnie była partnerem w realizacji wszystkich misji pozostałych czterech bipolarnych stref.

Również T. Markowski i A. Stasiak w artykule „Polska przestrzeń wobec integracji z UE” (Biuletyn KPZK zeszyt nr 210 z 2004 r.) piszą m. in. : „Istniejący potencjał ludnościowy i gospodarczy aglomeracji Warszawy i Łodzi w dużym stopniu determinuje lokalizację dużego lotniska, nie na wschód od Warszawy, nie na zachód od Łodzi, ale w bipolarnym układzie Warszawa – Łódź, z ewentualnym uwzględnieniem ciężenia takiego miasta jak Radom.”

Z kolei K. Kuciński w artykule „Koncepcja bipolarnego rozwoju Warszawy i Łodzi” (Biuletyn KPZK zeszyt nr 209 z 2003 r.) wskazywał, że na obecnym etapie rozwoju „Polsce potrzebny jest silny ośrodek kształtujący nowe wzorce kulturowe dostosowane do globalizującej się gospodarki i jej rynkowego charakteru (...)”.

Wymagać to będzie m. in. :

- ✓ restrukturyzacji aglomeracji i ich stref oraz podniesienia świadomości władz samorządowych,
- ✓ zwiększenia dostępności tych miast, co wpłynie na ich wartość lokalizacyjną i przestrzenną oraz konkurencyjność.

Tym samym zintegrowany układ bipolarny Warszawy i Łodzi przyczyni się m. in. do :

- ✓ zmniejszenia wrażliwości bazy ekonomicznej regionu metropolitalnego na zakłócenia wynikające z cykli koniunkturalnych,
- ✓ stymulowania wzrostu gospodarczego kraju, poprzez większy popyt wewnętrzny i zewnętrzny niż każda z aglomeracji oddzielnie,
- ✓ lepszego i efektywnego wykorzystania potencjału obu aglomeracji.

Czynnikami utrudniającymi integrację Łodzi i Warszawy są m. in. :

- ✓ stan gospodarki kraju, jej dynamika i struktura przestrzenna,
- ✓ brak sprawnej i nowoczesnej infrastruktury transportowej łączącej oba miasta, która zmniejszałaby ich dostępność czasową do 30 – 40 minut,
- ✓ brak właściwej dostępności komunikacyjnej w obszarach metropolitalnych w układzie regionalnym
- ✓ brak integrującej osi rozwoju,
- ✓ brak rozwiązań instytucjonalnych wspierających samą ideę integracji i niska świadomość społeczna,
- ✓ przynależność Warszawy i Łodzi do dwóch różnych województw, krain fizyczno – geograficznych i historycznych.

Proces tworzenia zintegrowanego regionu metropolitalnego o charakterze bipolarnym powinien mieć charakter etapowy i obejmować :

- ✓ przyjęcie rozwoju bipolarnego jako kierunku rozwoju na szczeblu krajowym,
- ✓ akceptację przez samorządy terytorialne aglomeracji oraz ośrodków strefy międzyaglomeracyjnej,
- ✓ przyjęcie rozwiązań instytucjonalnych w celu zarządzania regionem metropolitalnym,
- ✓ opracowanie koncepcji rozwoju,
- ✓ stworzenie infrastruktury regionu,
- ✓ regulację struktury funkcjonalnej elementów składowych regionu,
- ✓ rozwój organiczny regionu,
- ✓ ekspansję zewnętrzną regionu metropolitalnego.

Wstęp

Zgodnie z kartą programową tematu **Studium powiązań funkcjonalno – przestrzennych Obszarów Metropolitalnych Warszawy i Łodzi, (Analiza powiązań relacji Łódź – Warszawa – studium możliwości wzmocnienia wzajemnych więzi)**, w ramach diagnozy dokonano analizy uwarunkowań zewnętrznych dla rozwoju metropolii i ich wzajemnych powiązań, w oparciu o dokumenty strategiczne europejskie, krajowe i regionalne. Lista dokumentów podlegających analizie składała się z ok. 40 pozycji rozpatrywanych w układzie Europa/ Polska/ Region.

Niniejsze opracowanie zawiera krótkie informacje, stanowiące wyciąg najważniejszych kwestii zawartych w analizowanych dokumentach, a dotyczących wzajemnych relacji metropolii lub umożliwiających podjęcie działań sprzyjających wzmocnieniu wzajemnych więzi. Mając na względzie, że obszary metropolitalne są głównymi ośrodkami badań, innowacji i tworzenia nowych miejsc pracy, a główną rolę odgrywa w nich także infrastruktura transportu, w analizie dokumentów *skupiono się na kierunkach, działaniach umożliwiających rozwój funkcji metropolitalnych, które stworzą ramy zewnętrzne dla budowania wzajemnych powiązań*. Potencjał innowacyjny i zdolności konkurencyjne polskich metropolii w otwartej gospodarce globalnej są relatywnie niskie. Do ich niedostatecznego rozwoju przyczynia się wciąż brak wystarczającej infrastruktury, głównie infrastruktury transportu, nowoczesnej infrastruktury edukacyjnej, kultury, placówek ochrony zdrowia, kongresowej i wystawienniczej.

Jak wynika z niżej przedstawionych informacji istnieje szeroki zakres priorytetów, w ramach których podejmowane działania przyczynią się do wzrostu roli metropolii w konkurencyjności Polski.

1. Metropolie – warszawska i łódzka w Europie

Europejska Perspektywa Rozwoju Przestrzennego

Dokument opracowany przez Komitet Rozwoju Przestrzennego Unii Europejskiej w 2000 roku

Charakterystyczną cechą przestrzeni europejskiej jest jej zróżnicowanie kulturowe, skoncentrowane na niewielkiej przestrzeni. Jest to potencjalnie jeden z najbardziej znaczących czynników rozwoju i musi być utrzymany w toku integracji europejskiej. Krajowe polityki rozwoju przestrzennego oraz sektorowe polityki Unii wymagają jasnych i przestrzennie istotnych wytycznych rozwojowych. Są one przedstawione w Europejskiej Perspektywie Rozwoju Przestrzennego, opartej na *dążeniu UE do osiągnięcia trwałego i zrównoważonego rozwoju*, szczególnie poprzez wzmocnienie spójności gospodarczej i społecznej. Oznacza to w szczególności pogodzenie społecznych i gospodarczych roszczeń w stosunku do terenu, z ekologicznymi i kulturowymi funkcjami obszaru, przyczyniając się do trwałego i zrównoważonego rozwoju przestrzennego w skali regionalnej.

Podstawowe cele polityki przestrzennej to:

Rozwój policentrycznego i zrównoważonego systemu urbanizacji i wzmocnienie związków zachodzących pomiędzy terenami miejskimi i wiejskimi. Wymaga to przezwyciężenia przestarzałego dualizmu pomiędzy miastem i wsią.

Promocja zintegrowanych koncepcji transportu i łączności, które umożliwiają policentryczny rozwój w obszarze UE i które są ważnym uwarunkowaniem procesu integracji europejskich miast i regionów w systemie Wspólnoty Gospodarczej i Monetarnej.

Kształtowanie i ochrona środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego poprzez właściwe zarządzanie. Przyczynia się to do zachowania jak i wzmocnienia tożsamości regionów oraz utrzymania przyrodniczego i kulturowego zróżnicowania regionów i miast w obszarze UE w wieku globalizacji.

Powyższym celom odpowiadają możliwe polityki postępowania

Dynamiczne, atrakcyjne i konkurencyjne miasta i regiony zurbanizowane

Rozwój lokalny, zróżnicowane i produkcyjne tereny wiejskie

Partnerska współpraca miasto - wieś

Usprawnienie powiązań komunikacyjnych i dostępu do wiedzy

Policentryczne modele rozwoju jako podstawa dla lepszej dostępności

Umiejętne użytkowanie infrastruktury dla trwałego i zrównoważonego rozwoju

Dziedzictwo krajobrazu naturalnego i kulturowego jako cenny czynnik rozwoju

Kształtowanie i ochrona dziedzictwa krajobrazu naturalnego

Kreatywne zarządzanie krajobrazem i dziedzictwem kulturowym

Program Interreg 3 – Współpraca międzyregionalna

Jest to inicjatywa Wspólnoty Europejskiej *stwarzająca ramy współpracy w zakresie dalszego rozwijania europejskiej polityki rozwoju przestrzennego*. Celem inicjatywy finansowanej ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (ERDF) jest wspieranie współpracy przygranicznej, międzynarodowej i międzyregionalnej zarówno na zewnętrznych, jak i wewnętrznych granicach Unii.

W ramach Interreg wydzielono 3 komponenty :

<p>Komponent A – współpraca przygraniczna</p> <p>władz publicznych sąsiadujących ze sobą obszarów w celu rozwijania przygranicznych ośrodków gospodarczych i społecznych poprzez wdrażanie zarówno projektów infrastrukturalnych jak i „miękkich”</p>	<p>Komponent B – współpraca transnarodowa między</p> <p>władzami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi w ramach dużych regionów paneuropejskich, mająca na celu zrównoważony i skoordynowany rozwój przestrzenny.</p>	<p>Komponent C – współpraca międzyregionalna</p> <p>w skali europejskiej, której celem jest rozwój powiązań sieciowych w zakresie polityki regionalnej, upowszechnianie systemowych przykładów właściwego rozwiązywania problemów</p>
--	--	--

Możliwości dla rozwoju infrastruktury transeuropejskiej i społeczeństwa informacyjnego tworzone są w ramach komponentu B.

Program EPSON - Europejska Sieć Obserwacyjna Planowania Przestrzennego

Program ten to *ciągły system monitoringu przestrzennego służący zrównoważonemu rozwojowi przestrzennemu*. Beneficjentami są instytucje badawcze zajmujące się planowaniem przestrzennym. Monitoring rozwoju przestrzennego prowadzony jest na tle typowych regionów i sytuacji przestrzeni zurbanizowanych

Projekty tematyczne dotyczące istotnych zagadnień rozwoju przestrzennego	Projekty wpływające na politykę przestrzenną	Koordinacja projektów międzytematycznych
Miasta, rozwój policentryczny oraz relacje miasto - wieś	Efekty terytorialne polityk sektorowych	Zintegrowane narzędzia europejskiego rozwoju przestrzennego
Równość dostępu do infrastruktury i wiedzy	Nowe aspekty terytorialne Funduszy Strukturalnych	Scenariusze przestrzenne powiązane z Europejską Koncepcją Rozwoju Przestrzennego oraz Polityką Spójności
Dziedzictwo naturalne i kulturowe	Instytucje oraz instrumenty polityk przestrzennych	

Projekt TINA – rozwój sieci transportowej w Europie do 2015 r.;

Dyrekcja Generalna Energia i Transport

Jednym z czynników, który może stać się podstawą do uzyskania trwałej przewagi konkurencyjnej układów metropolitalnych jest sieć transportowa.

Projekt przewiduje m. in. :

- ✓ **Budowę autostrady A2 od zachodniej granicy kraju do linii Wisły** (odcinek wiążący Warszawę z Łodzią: Stryków – Brwinów ma być realizowany w latach 2005-2007 w systemie koncesyjnym i partnerstwa publiczno – prywatnego
- ✓ **Wzmocnienie drogi krajowej nr 2**, na odcinku Krośniewice – Sochaczew w latach 2002-2005
- ✓ **Wzmocnienie nawierzchni drogi krajowej nr 8** Piotrków Trybunalski – Warszawa, modernizacja węzłów w Mszczonowie i Rawie Mazowieckiej

Terminy podane w dokumencie obecnie uległy weryfikacji i zadania te będą realizowane w innych przedziałach czasowych.

Biała Księga Transportu – Europejska Polityka Transportowa w horyzoncie do 2010 roku

Dyrektywa Europejska zawiera wytyczne dla wszystkich rodzajów transportu przyjmujące zasadę koncentracji liniowej powiązań infrastrukturalnych.

Dla Europy środkowo – wschodniej uwzględniono sieć 9 korytarzy transportowych. Głównym zaleceniem jest *przesunięcie równowagi pomiędzy rodzajami transportu*, między innymi poprzez rewitalizację kolei oraz poprawę jakości w sektorze drogowym.

Europejska Sieć Ekologiczna – NATURA 2000

Założeniem sieci Natura 2000 jest optymalizacja działań na rzecz zachowania dziedzictwa przyrodniczego Europy. Koncepcja sieci opiera się na tradycyjnych metodach ochrony przyrody, jej celem jest zwiększenie skuteczności działań ochronnych przez utworzenie kompletnej oraz funkcjonalnie spójnej sieci obszarów. Cechą przestrzeni metropolitalnej jest zagrożenie obszarów wartościowych przyrodniczo. Współdziałanie w celu ochrony przyrody w ramach sieci Natura 2000 powinno obejmować:

Strategia Lizbońska

Przyjęta przez Radę Europejską w marcu 2000 roku

Układy metropolitalne stanowią przestrzennie znaczną koncentrację wiedzy. Może ona być źródłem dochodów tego układu, albo jako przedmiot oferty edukacyjnej, albo jako czynnik stymulujący innowacyjność firm. Konieczne jest jednak znalezienie sposobów i miejsc zastosowania tej wiedzy. Odpowiedzią może być realizacja Strategii Lizbońskiej. Celem tego planu przyjętego na okres 10 lat było uczynienie Europy najbardziej dynamicznym i konkurencyjnym regionem gospodarczym na świecie, rozwijającym się szybciej niż Stany Zjednoczone. Strategia opiera się przede wszystkim na założeniu, że *gospodarka krajów europejskich wykorzysta do maksimum innowacyjność opartą na szeroko zakrojonych badaniach naukowych*, zwłaszcza w nowoczesnych dziedzinach wiedzy, co miało się stać głównym motorem rozwoju.

Strategia przewiduje m. in. :

- ✓ Obniżenie kosztów prowadzenia działalności gospodarczej i wyeliminowanie zbędnej biurokracji
- ✓ Promowanie przedsiębiorstw rozpoczynających działalność
- ✓ Kształtowanie przedsiębiorczości młodych osób, które wkrótce wejdą na rynek pracy
- ✓ Poprawa dostępu małych i średnich przedsiębiorstw do instrumentów finansowych zwłaszcza kapitału początkowego i mikropożyczek
- ✓ Ułatwienie dostępu do nowych technologii
- ✓ Promowanie idei innowacyjności i badań
- ✓ Stymulowanie rozwoju nowych elektronicznych form prowadzenia działalności

Biała Księga – Polskie Forum Strategii Lizbońskiej

Plan Działań – Barcelona III 2002r.

1. Koordynacja starych i nowych członków UE i *stworzenie kilku europejskich platform technologicznych* które będą łączyć kluczowe zainteresowane podmioty – instytucje badawcze, przemysł, instytucje regulacyjne, grupy konsumenckie itp. wokół kluczowych technologii i wprowadzenia w życie wspólnej strategii rozwoju oraz wykorzystywania tych technologii w Europie
2. Zwiększenie nakładów publicznych na badania i innowacje technologiczne poprzez:
  - ✓ rozwój zasobów ludzkich
  - ✓ wzmocnienie publicznej sfery badawczej i jej związków z przemysłem
  - ✓ udoskonalenie i rozwój instrumentów finansowych dla badań i rozwoju
  - ✓ poprawa otoczenia dla badań i innowacji technologicznych w Europie
  - ✓ ochrona własności intelektualnej
  - ✓ regulacje dot. produktów i standardów
  - ✓ jasne reguły konkurencji
  - ✓ otoczenie fiskalne sprzyjające prowadzeniu badań

Mapa 1. Uwarunkowania zewnętrzne - Europejskie

2. Metropolie w układzie krajowym

Strategia rozwoju kraju 2007 - 2015

Projekt wstępnie zaakceptowany przez Radę Ministrów 27 czerwca 2006 roku

Strategia rozwoju kraju jest podstawowym dokumentem strategicznym określającym cele i priorytety w obszarze rozwoju społeczno – gospodarczego Polski oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić. Wyznacza cele oraz identyfikuje obszary uznane za najważniejsze z punktu widzenia osiągnięcia tych celów, w których koncentrowane będą działania państwa. Została opracowana z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju oraz stanowi bazę odniesienia dla innych strategii i programów rządowych.

Głównym celem strategii jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski :

Priorytety

- ✓ Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej
  - Celem strategicznym polityki regionalnej państwa w latach 2007 – 2015 jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności wszystkich regionów w taki sposób, aby sprzyjać spójności społecznej, ekonomicznej i terytorialnej oraz dążyć do wyrównywania szans rozwojowych województw poprzez :
    - zapewnienie ładu przestrzennego kraju
    - decentralizację procesów rozwojowych i finansów publicznych oraz zwiększenie roli samorządów terytorialnych w inwestowaniu w infrastrukturę techniczną i społeczną oraz w gospodarczy rozwój regionalny i wykorzystanie potencjału lokalnego
    - rozwój obszarów metropolitalnych jako „lokomotywy” postępu
    - rozwój obszarów wiejskich
- ✓ Pełniejsze wykorzystanie potencjału endogenicznego największych ośrodków miejskich oraz wzmocnienie związków między metropoliami i terenami zurbanizowanymi a otaczającymi je terenami wiejskimi i małymi miasteczkami będzie realizowane poprzez :
  - wykorzystanie relatywnych przewag wielkiego miasta
  - budowanie powiązań komunikacyjnych między metropolią i jej otoczeniem
  - umacnianie i tworzenie związków gospodarczych, usługowych, kulturalnych
- ✓ Kierunki polityki regionalnej państwa wobec województw
  - województwo łódzkie wspierane będzie w działaniach zmierzających do :
    - poprawy jego dostępności transportowej (także kolejowej), szczególnie w relacjach z Warszawą (w tym z lotniskiem Okęcie)
    - wzmocnienia procesów metropolizacji Łodzi i przywracania nowej funkcji
    - materialnej substancji przemysłowej
  - województwo mazowieckie wspierane będzie w działaniach zmierzających do:

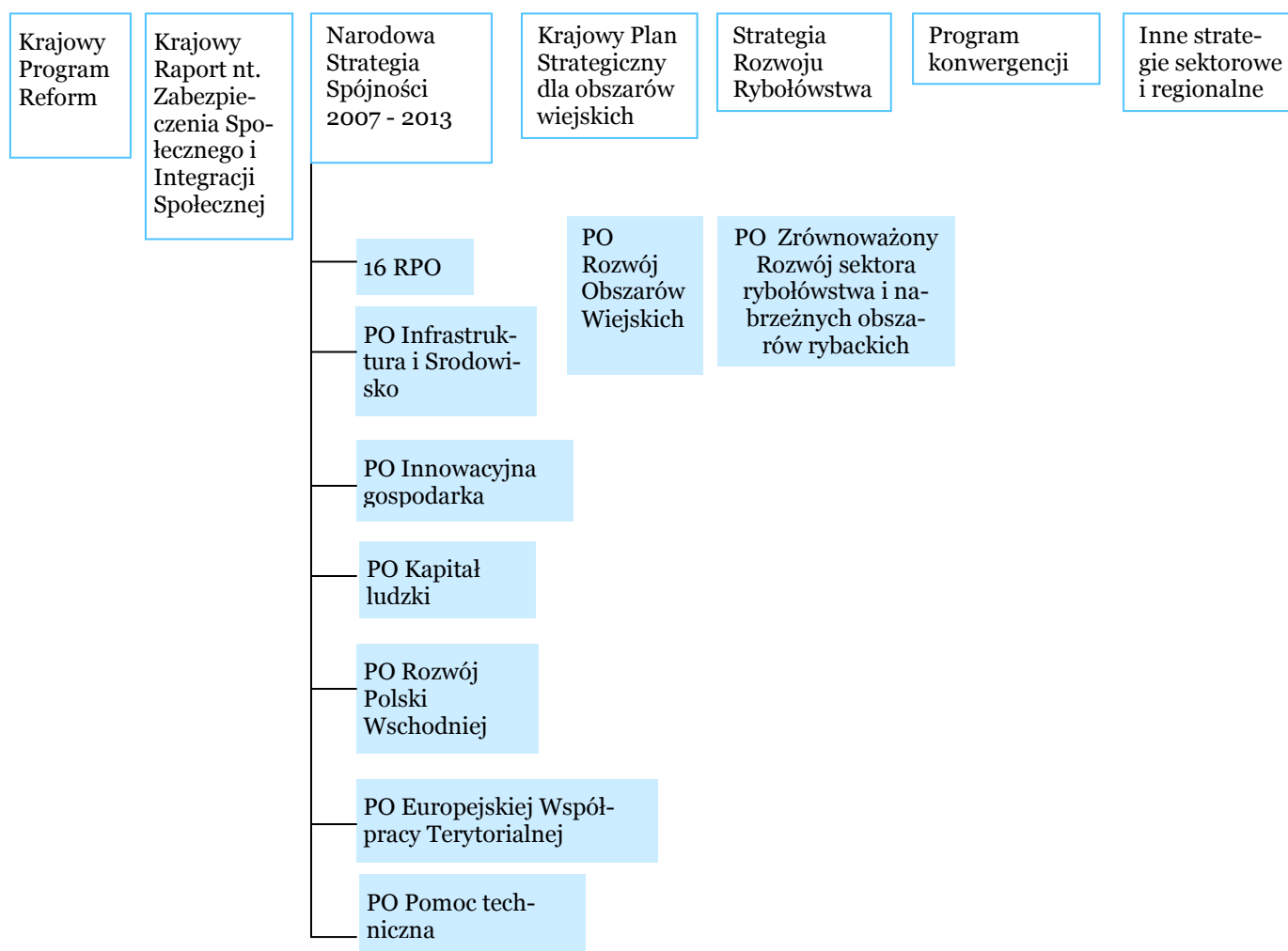
- **wzmocnienia metropolitalnych funkcji Warszawy i jej otoczenia szczególnie tych** o znaczeniu międzynarodowym, w celu wzmocnienia roli metropolii w światowej sieci metropolitalnej
  - **poprawy wewnętrznojęzycznych powiązań transportowych wmacniających** powiązania Warszawy z innymi ośrodkami miejskimi o istotnym znaczeniu subregionalnym
  - **poprawy dostępności warszawskiego rynku pracy, usług edukacyjnych, kulturalnych i z zakresu opieki zdrowotnej** dla otaczających Warszawę obszarów Mazowsza
  - **wspierane będą działania o charakterze deglomeracyjnym lokalizujące** przedsięwzięcia gospodarcze oraz inicjatywy związane z rozwojem przedsiębiorczości poza obszarem metropolitalnym, a w szczególności poza Warszawą
  - **wspierany będzie rozwój komunikacji lotniczej oraz budowa lotnisk**
  - **wspierane będą działania dążące do poprawy stanu środowiska naturalnego w cennych przyrodniczo obszarach o znaczeniu ponadregionalnym**
- Poprawa stanu infrastruktury podstawowej : technicznej i społecznej m. in. poprzez :
    - budowę spójnej sieci autostrad i dróg ekspresowych oraz modernizację sieci dróg krajowych w celu włączenia Polski w europejski system drogowy
    - poprawę stanu technicznego istniejącej infrastruktury drogowej
    - budowę obwodnic na drogach krajowych
    - inwestycje w miejskie systemy transportu
    - zwiększenie udziału kolei w przewozach pasażerskich – wspieranie inwestycji umożliwiających podniesienie parametrów eksploatacyjnych głównych tras przewozowych, usprawnienie przewozów między aglomeracjami
    - stymulowanie przenoszenia ruchu ciężkiego, niebezpiecznego dla ludzi i środowiska z dróg na kolej
    - budowę i modernizację ogólnodostępnych centrów logistycznych, terminali kontenerowych oraz systemów informatycznych
    - modernizację i rozbudowę infrastruktury i wyposażenia portów lotniczych i poprawę dostępności transportu lotniczego i lotnisk m. in. Poprzez unowocześnianie lotnisk regionalnych i infrastruktury dojazdowej
    - włączenie lotnisk w krajową i unijną sieć transportu intermodalnego
    - usprawnienie działań lotniczego pogotowia ratunkowego
    - wspieranie działań związanych z wyposażeniem terenów w podstawowe media - projekty kompleksowo przygotowujące tereny pod inwestycje komplementarne z modernizacją transportu
    - istotny wzrost udziału produkcji energii pierwotnej z odnawialnych źródeł energii
    - wspieranie przedsięwzięć związanych z eliminacją bądź ograniczaniem zagrożeń dla środowiska, ochrony przyrody i różnorodności biologicznej oraz ochrony przed katastrofami naturalnymi
    - tworzenie zintegrowanego systemu ratownictwa medycznego, w tym nowoczesnych systemów informatycznych i łączności
    - zbudowanie ogólnopolskiego elektronicznego rejestru usług medycznych
    - budowę nowoczesnych obiektów sportowych rangi narodowej
    - wspieranie budowy i modernizacji obiektów kultury na poziomie lokalnym i regionalnym

- Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki m. in. poprzez :
  - rozwój przedsiębiorczości sprzyjający wzmocnieniu powiązań między sektorem badawczo – rozwojowym a przedsiębiorstwami
  - zwiększenie dostępu do zewnętrznego finansowania inwestycji, szczególnie o wysokim poziomie innowacyjności oraz MSP
  - podniesienie poziomu technologicznego gospodarki poprzez większe nakłady na badania , rozwój, innowacje
  - rozwój inkubatorów, parków technologicznych oraz centrów zaawansowanych technologii w dużych ośrodkach akademickich
  - zwiększenie finansowania nauki i szkolnictwa wyższego
- Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości m. in. poprzez :
  - tworzenie warunków sprzyjających przedsiębiorczości
  - uelastycznienie rynku pracy w Polsce oraz wzrost mobilności zasobów pracy
  - dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy
  - prowadzenie efektywnej polityki migracyjnej

Strategia rozwoju kraju będzie realizowana poprzez następujące dokumenty rządowe :

STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2007 - 2015

Polska. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie. Narodowa Strategia Spójności

Dokument przyjęty przez RM 1 sierpnia 2006 roku

Cel strategiczny

Celem strategicznym Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia jest *tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.*

Cele horyzontalne

- ✓ Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa
  - Wzmacnianie zdolności instytucji publicznych do sprawnej i efektywnej realizacji zadań
  - Wzmacnianie mechanizmów partnerstwa między administracją publiczną a sektorem trzecim
  - Wsparcie dla instytucji realizujących NSRO
- ✓ Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej
  - Wzrost poziomu edukacji społeczeństwa oraz poprawa jakości kształcenia
  - Aktywna polityka rynku pracy
  - Tworzenie warunków sprzyjających przedsiębiorczości
  - Przeciwdziałanie ubóstwu i zapobieganie wykluczeniu społecznemu
  - Wzmocnienie potencjału zdrowotnego kapitału ludzkiego
- ✓ Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski i jej regionów
  - Powiązanie głównych ośrodków gospodarczych w Polsce siecią autostrad i dróg ekspresowych oraz nowoczesnymi sieciami kolejowymi
  - Zapewnienie powiązań komunikacyjnych w ramach sieci TEN – T
  - Zwiększenie udziału transportu publicznego w obsłudze mieszkańców
  - Zapewnienie i rozwój infrastruktury ochrony środowiska
  - Dywersyfikacja źródeł energii oraz ograniczenie negatywnej presji sektora energetycznego na środowisko naturalne
  - Wsparcie podstawowej infrastruktury społecznej
- ✓ Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności polskich przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług
  - Wspieranie działalności wytwórczej przynoszącej wysoką wartość dodatnią
  - Rozwój sektora usług
  - Poprawa otoczenia funkcjonowania przedsiębiorstw i ich dostępu do zewnętrznego finansowania
  - Społeczeństwo informacyjne
  - Zwiększenie inwestycji w badania i rozwój i tworzenie rozwiązań innowacyjnych

- ✓ Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej
  - Pełniejsze wykorzystanie potencjału endogenicznego największych ośrodków miejskich
  - Przyspieszenie rozwoju województw Polski Wschodniej
  - Przeciwdziałanie marginalizacji i peryferyzacji obszarów problemowych
- ✓ Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich
  - Wyrównywanie szans rozwojowych na obszarach wiejskich
  - Wspomaganie zmian strukturalnych

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013

Projekt zaakceptowany przez RM 1 sierpnia 2006 r.

Cel główny

Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.

Cele szczegółowe

Budowa infrastruktury zapewniającej, że rozwój gospodarczy Polski będzie dokonywał się przy równoczesnym zachowaniu i poprawie stanu środowiska naturalnego

Zwiększenie dostępności głównych ośrodków gospodarczych w Polsce poprzez powiązanie ich siecią autostrad i dróg ekspresowych oraz alternatywnych wobec transportu drogowego środków transportu

Zapewnienie długotrwałego bezpieczeństwa energetycznego Polski poprzez dywersyfikację dostaw, zmniejszenie energochłonności gospodarki i rozwój odnawialnych źródeł energii

Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego o znaczeniu światowym i europejskim dla zwiększenia atrakcyjności Polski

Wspieranie utrzymania dobrego poziomu zdrowia siły roboczej

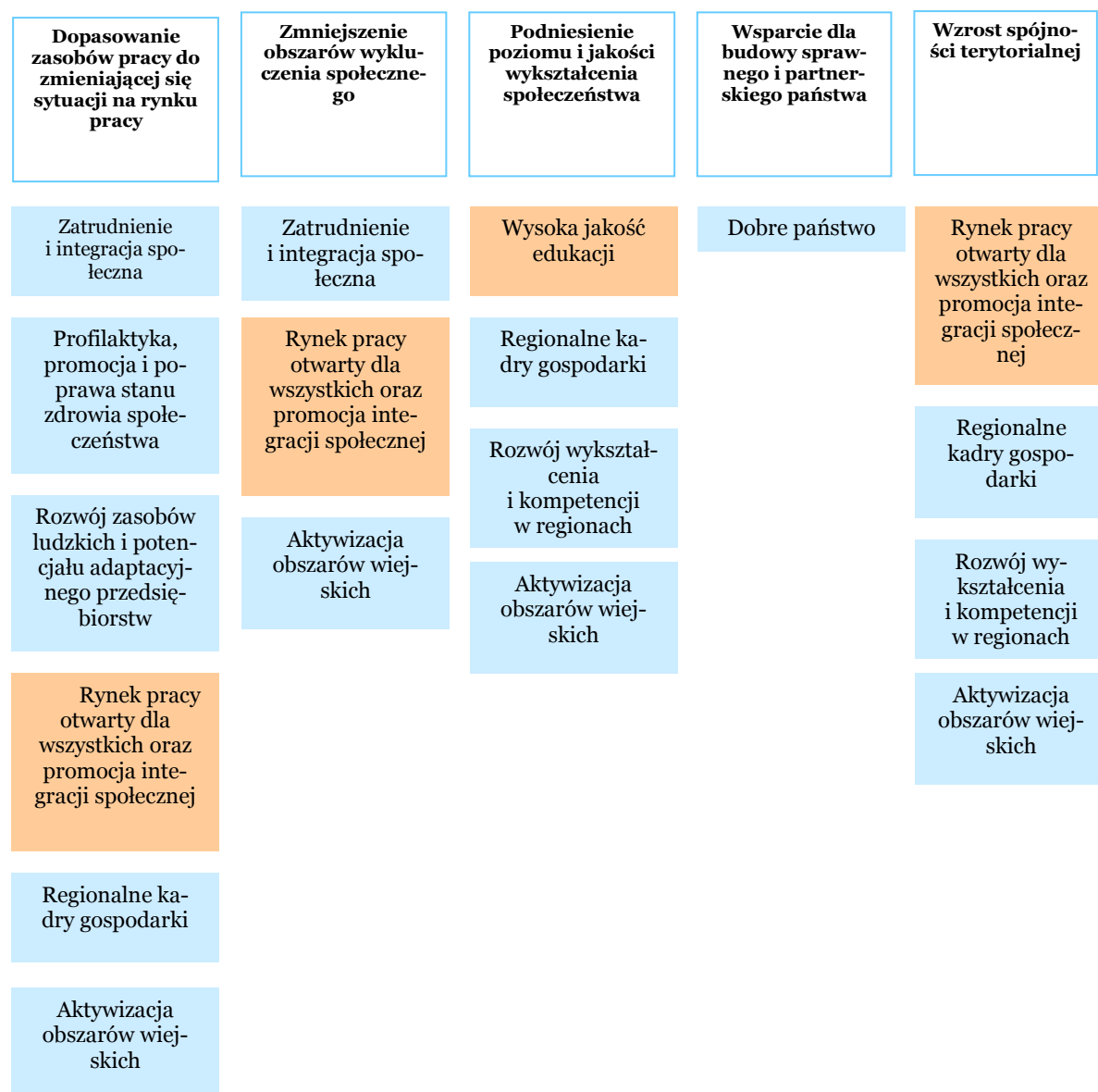
Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013

Przyjęty przez RM 31 maja 2006 roku

Cel główny

Wzrost poziomu zatrudnienia i spójności społecznej

Cele szczegółowe

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013

Projekt Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, lipiec 2006 rok

Cel strategiczny

Tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej Polski w ramach UE i wewnątrz kraju

Cele szczegółowe

- ✓ Zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw
- ✓ Wzrost konkurencyjności polskiej nauki
- ✓ Zwiększenie roli nauki w rozwoju gospodarczym
- ✓ Zwiększenie udziału innowacyjnych produktów polskiej gospodarki w rynku międzynarodowym
- ✓ Tworzenie trwałych i lepszych miejsc pracy

Kierunki zwiększania innowacyjności gospodarki na lata 2007 – 2013,

Opracowane przez Ministerstwo Gospodarki w kwietniu 2006 r.

Na podstawie danych statystycznych z 2004 roku określono pozycję konkurencyjną województw w zakresie innowacyjności :

- ✓ liderami są województwa mazowieckie i wielkopolskie
- ✓ województwo łódzkie zaliczono do grupy trzeciej znacznie słabszej, o średniej pozycji konkurencyjnej

Polska 2025. Długookresowa Strategia Trwałego i Zrównoważonego Rozwoju;

Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w czerwcu 2000 r.

Cel nadrzędny

Podstawowym celem polityki społeczno – gospodarczej jest *zapewnienie wzrostu dobrobytu polskich rodzin*, umocnienie ich samodzielności materialnej oraz poczucia bezpieczeństwa.

Dokument prezentuje wizję społeczeństwa i gospodarki Polski uwzględniając wpływ zarówno procesów zachodzących w otoczeniu międzynarodowym, jak i zmiany dokonujące się w kraju.

Społeczeństwo	Gospodarka	Środowisko	Państwo
<p>Społeczeństwo polskie jako społeczeństwo wiedzy powinno być społeczeństwem innowacyjnym, posiadającym umiejętności adaptacji do zmieniających się warunków życia i pracy oraz wysoki poziom wykształcenia i kultury. Dzięki wysokiej jakości „kapitału ludzkiego” stworzone zostaną warunki do szybkiego rozwoju społeczno – gospodarczego i podniesienia poziomu konkurencyjności gospodarki, co w efekcie będzie sprzyjać zamożności całego społeczeństwa</p>	<p>Gospodarka Polski w 2025 roku musi być konkurencyjna. Podnoszeniu konkurencyjności i innowacyjności powinno służyć rozpowszechnienie przodujących technologii, zwłaszcza z dziedziny informatyki, telekomunikacji itp., zapewnienie wysokiego poziomu edukacji, a także modernizacja struktury gospodarczej i zbudowanie nowoczesnej infrastruktury. Gospodarka Polski będzie częścią zintegrowanej w ramach UE gospodarki rynkowej, coraz silniej powiązanej wskutek globalizacji z gospodarką światową</p>	<p>Zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego kraju, podniesienie jakości życia społeczeństwa poprzez zapewnienie dobrego stanu środowiska naturalnego na całym obszarze kraju oraz zagwarantowanie, że polskie dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe przekazane zostanie następnym pokoleniom</p>	<p>Polska państwem demokratycznym i unitarnym opartym na zasadach równości wobec prawa z odpowiednią polityką regionalną. Sieć osadnicza pozostanie policentryczna, z pewnymi zmianami w stosunku do 2000 roku. Największe zmiany to powstanie funkcjonalnego duopolu Warszawa – Łódź (dzięki uruchomieniu szybkiego transportu)</p>

Projekt Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego na lata 2007-2013

Misja

Wzrost jakości życia przy zachowaniu zasad rozwoju konkurencyjności kraju i regionów, przy jednoczesnej koncentracji na stymulowaniu i utrwalaniu pozytywnych tendencji rozwojowych w województwach z wykorzystaniem ich endogenicznych zasobów

Cele kierunkowe

Większa konkurencyjność województw

Instytucje wspomagające konkurencyjność i atrakcyjność inwestycyjną (wsparcie powstawania klastrów)

Rozwój funkcji metropolitalnych dużych ośrodków miejskich (powiązanie systemów komunikacyjnych z infrastrukturą transportową o zasięgu międzynarodowym)

Wzmacnianie potencjału innowacyjnego regionów
System Wymiany i Transferu Technologii (SWITT)

Rozwój zasobów ludzkich potrzebnych dla nowoczesnej gospodarki

Większa spójność społeczna, gospodarcza i przestrzenna

Budowa ponadwojewódzkich kompleksowych struktur funkcjonalno – przestrzennych i gospodarczych
Tworzenie i realizacja kompleksowych programów i projektów rozwojowych, opartych o struktury funkcjonalno – przestrzenne służyć ma uzyskaniu efektów synergii w drodze współpracy województw w wykorzystaniu wspólnego potencjału wynikającego z położenia geograficznego i zagospodarowania. Wspólne działania będą się koncentrowały wzdłuż pasm rozwojowych.
Wzmocnienie impulsów rozwojowych o znaczeniu ponadregionalnym na obszarze oddziaływania VI Paneuropejskiego Korytarza Transportowego

Zwiększenie zdolności migracyjnych i mobilności przestrzennej ludności
Budowa intermodalnych systemów transportu w centrach rozwoju pierwszego stopnia (CRPS)

Zachowanie i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego oraz rozwój turystyki
Wspieranie rozwoju funkcji kulturotwórczych i turystycznych obiektów o znaczeniu narodowym i ogólnopolskim
Wsparcie budowy i rozwoju ponadregionalnych produktów turystycznych

Rozwój współpracy ponadregionalnej

Rozwój współpracy transgranicznej i międzyregionalnej
Poprawa dostępu do transportu, usług i sieci komunikacyjnych oraz informatycznych, wspólne zarządzanie odpadami, zasobami wodnymi i energetycznymi
Współpraca i wspólne użytkowanie infrastruktury w takich sektorach jak służba zdrowia, edukacja, czy kultura

Szybszy wzrost – wyrównywanie szans rozwojowych

Społeczeństwo obywatelskie i budowa sieciowych struktur współpracy

Stymulowanie rozwoju ośrodków miejskich
Rozwijanie ośrodków miejskich (Centra Rozwoju Drogowego Stopnia) oraz wspieranie ich potencjału konkurencyjnego w drodze wzmacniania ich gospodarczych, badawczych, edukacyjnych powiązań

- ✓ Metropolizacja, polegająca na koncentracji w największych ośrodkach miejskich ważnych funkcji, tworzeniu innowacji, opracowywaniu nowych technologii, lansowaniu prądów kulturowych czy świadczeniu wyspecjalizowanych usług, jest wyznacznikiem modelu rozwoju we współczesnym świecie.
- ✓ Metropolie są najsilniejszymi ogniwami gospodarki globalnej i funkcjonują w światowej sieci metropolitalnej.
- ✓ Znaczącym zjawiskiem, mającym decydujący wpływ na kierunek dalszego rozwoju jest proces „odrywania się” metropolii od otaczających je obszarów.
- ✓ Wymiana zasobów i informacji wysokiej jakości następuje jedynie między wielkimi miastami z pominięciem słabiej rozwiniętego otoczenia regionalnego.

Polityka transportowa państwa na lata 2001 – 2015 dla zrównoważonego rozwoju,

Opracowana w październiku 2001 r.

Podstawowe działania priorytetowe zapisane w *Polityce transportowej państwa* to :

- ✓ realizacja programu dostosowania sieci drogowej TINA w Polsce do standardu naciskowego 115 kN/oś do 2015 roku
- ✓ realizacja autostrady A-2 od zachodniej granicy państwa do linii Wisły
- ✓ realizacja autostrady A-1 od Gdańska do granicy państwa z Czechami
- ✓ przewidziane linie kolejowe do modernizacji :
  - Kunowice – Poznań – Warszawa – Terespol
  - Gdańsk – Warszawa – Psary – Katowice – Zebrzydowice
  - Tczew – Bydgoszcz – Katowice
- ✓ realizacja do 2015 roku szybkiego połączenia Warszawa – Łódź, dającego w przyszłości możliwość jego rozwinięcia w układzie Wschód – Zachód oraz do Wrocławia

Polityka Transportowa Państwa na lata 2006 – 2025,

Przyjęta w czerwcu 2005 r.

Cel podstawowy

Poprawa jakości systemu transportowego i jego rozbudowa zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju

Cele szczegółowe

- ✓ poprawa dostępności transportowej i jakości transportu
- ✓ wspieranie konkurencyjności gospodarki
- ✓ poprawa efektywności funkcjonowania systemu transportowego
- ✓ integracja systemu transportowego
- ✓ poprawa bezpieczeństwa
- ✓ ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko i warunki życia

Priorytety

- ✓ usprawnienie transportu w najważniejszych korytarzach transportowych w kraju
- ✓ usprawnienie funkcjonowania transportu w obszarach metropolitalnych, traktowanych jako węzły sieci krajowej
- ✓ wspieranie rozwoju obsługi ruchu pasażerskiego i towarowego w relacjach transeuropejskich i międzykontynentalnych

Działania

- ✓ Usprawnienie powiązań kolejowych między głównymi miastami Polski, w tym linii przebiegających promieniście do Warszawy i dostosowanie ich do prędkości 160 - 200 km/h
- ✓ Przeanalizowanie celowości i opłacalności dostosowania CMK do prędkości 250 km/h

- ✓ Budowa wybranych odcinków autostrad i dróg ekspresowych z weryfikacją obecnego programu inwestycyjnego i koncentracją na odcinkach najbardziej istotnych dla systemu transportowego (A-1, A-2, S-8)
- ✓ Wzmocnienie konstrukcji nawierzchni dróg, głównie w korytarzach sieci transeuropejskiej
- ✓ Poprawa warunków przejazdu dla ruchu tranzytowego w obszarach metropolitalnych dużych miast
- ✓ Modernizacja i rozbudowa infrastruktury polskich portów lotniczych wyprzedzająca wzrost popytu
- ✓ Poprawa regionalnej i lokalnej dostępności portów lotniczych, ze szczególnym uwzględnieniem aglomeracji

Zaznaczono, że szczególnie trudnym i ważnym problemem jest przyszłość portu lotniczego na Okęciu i dalsze decyzje dotyczące przyszłego lotniska centralnego dla Polski będą uzależnione od wyników pogłębionej analizy społecznej, ekonomicznej i środowiskowej.

Strategia rozwoju transportu na lata 2007 – 2013, Projekt opracowany w grudniu 2004 r.

Cele strategii

- ✓ nowoczesna sieć transportowa
  - ważniejsze działania transportowe :
    - zbudowanie autostrady A-1 na całej długości
    - zakończenie budowy autostrady A-2 od granicy zachodniej do Siedlec
    - budowa drogi ekspresowej S-8 (Wrocław – Warszawa)
    - wzmocnienie nawierzchni dróg Nr 1, 2, 8, 12 w ramach przystosowania dróg do zwiększonej normy naciskowej dla samochodów ciężarowych = 115 kN/oś
    - dokończenie modernizacji linii kolejowej E-20 Berlin – Moskwa na całej długości dostosowanie odcinka Warszawa – Katowice linii E-65 Gdynia – Wiedeń do prędkości 200 km/h
    - prace przygotowawcze i projektowe dotyczące budowy centralnego portu lotniczego dla Polski
- ✓ nowoczesny rynek transportowy
- ✓ integracja terytorialna i gałęziowa
- ✓ bezpieczeństwo ruchu drogowego

Polityka ekologiczna Państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy 2007 - 2010

Ogólne założenia polskiej polityki ekologicznej nawiązują do ustaleń przyjętych podczas Konferencji Narodów Zjednoczonych „Środowisko i Rozwój” w Rio de Janeiro w 1992 roku. Wiodącą zasadą polityki ekologicznej państwa jest **zasada zrównoważonego rozwoju** czyli takie prowadzenie polityki i działań w poszczególnych sektorach gospodarki i życia społecznego, aby ***zachować zasoby i walory środowiska w stanie zapewniającym trwałe możliwości korzystania z nich zarówno przez obecne, jak i przyszłe pokolenia*** przy jednoczesnym zachowaniu trwałości funkcjonowania procesów przyrodniczych oraz naturalnej.

Regiony: mazowiecki i łódzki znalazły się w makroregionie centralnym, w którym ważnym zadaniem jest opanowanie węzłów recesji i pobudzanie rozwoju w oparciu o walory geograficzne (położone w centrum kraju) oraz duże zasoby gruntów rolnych przy zabezpieczeniu potrzeb środowiska związanych z koniecznością utrzymania dotychczasowej, względnej równowagi między działalnością gospodarczą a środowiskiem.

**Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010,
Przyjęta przez RM w 2003 r.**

Do najważniejszych zadań zaliczoną :

- ✓ ochronę przyrody i krajobrazu
- ✓ ochronę i zrównoważony rozwój lasów
- ✓ ochronę gleb
- ✓ ochronę wód podziemnych i zasobów kopalin
- ✓ zmniejszenie materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i odpadochłonności gospodarki
- ✓ wykorzystanie energii odnawialnej
- ✓ kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przez powodzią
- ✓ dalszą poprawę jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego
- ✓ przeciwdziałanie zmianom klimatycznym

**Krajowa strategia ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z programem działań,
Opracowana przez Ministerstwo Środowiska w 2003 r.**

Priorytety

- ✓ wdrożenie programu NATURA 2000
- ✓ racjonalizacja sieci obszarów i obiektów chronionych
- ✓ kompleksowa ochrona i umiarkowane użytkowanie ekosystemów wodno błotnych oraz rzek i ich dolin
- ✓ minimalizacja zanieczyszczeń wód, powietrza i gleb
- ✓ zapewnienie wystarczających zasobów wodnych dla ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej
- ✓ zachowanie agroróżnorodności w warunkach gospodarki rolnej

**Krajowy program zwiększania lesistości,
Aktualizacja opracowana przez Ministerstwo Środowiska w 2003 r.**

Celem programu na lata 2001 – 2020 jest :

- ✓ zapewnienie warunków do zwiększenia lesistości do 30%
- ✓ ustalenie priorytetów ekologicznych i gospodarczych
- ✓ wykorzystanie priorytetów do optymalnego rozmieszczenia zalesień
- ✓ wprowadzenie odpowiednich instrumentów realizacyjnych

Krajowa strategia gospodarki wodnej, Opracowana przez Ministerstwo Środowiska w 1999 r.

Cele kierunkowe

- ✓ zaspokojenie uzasadnionych potrzeb wodnych ludności i gospodarki przy poszanowaniu zasad zrównoważonego rozwoju
- ✓ osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód, a w szczególności ekosystemów wodnych
- ✓ podniesienie skuteczności ochrony przed powodzią i skutkami suszy

Strategia rozwoju nauki w Polsce do 2013 roku oraz perspektywiczna prognoza do roku 2020; Przyjęta 29.06.2005 r. przez Radę Ministrów

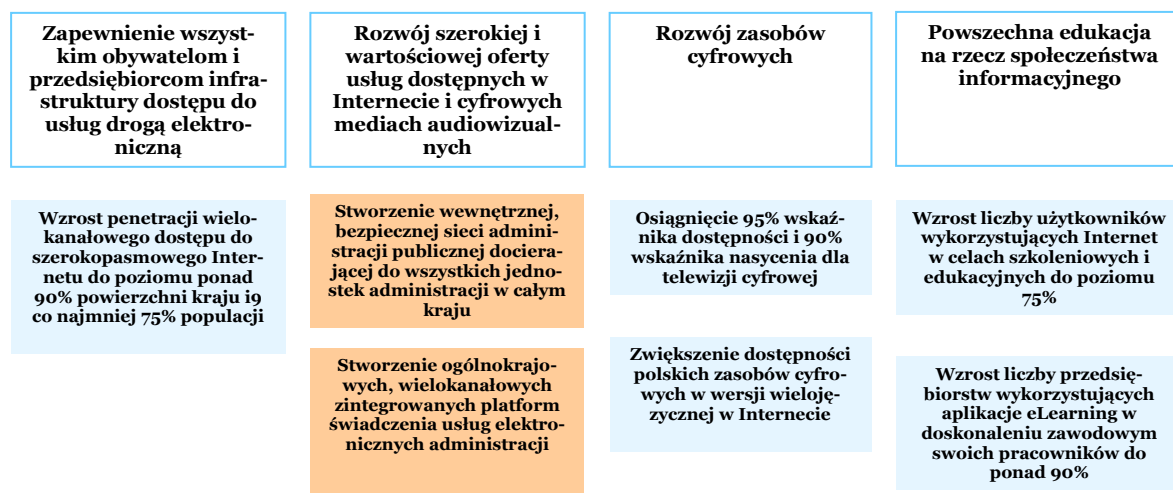
Celem nadrzędnym jest zwiększenie roli wiedzy i innowacyjności w procesie trwałego i zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego

Priorytety

Rozwój społeczeństwa wiedzy i społeczeństwa informacyjnego	Wzmocnienie współpracy nauki z gospodarką	Wzmocnienie ludzkiego i organizacyjnego potencjału nauki	Wyznaczenie kierunków rozwoju nauki i technologii w Polsce do 2020 roku
Wspomaganie rozwoju kulturowego i cywilizacyjnego społeczeństwa	Rozwój gospodarki oparty na wiedzy (GOW) głównie przemysłu, wysokiej techniki, technik i usług społeczeństwa informacyjnego, wspieranie tych kierunków badań naukowych i dziedzin w których nauka polska jest w stanie konkurować na arenie międzynarodowej	Lepsze wykorzystanie polskiego potencjału B+R	Rozwój przedsiębiorczości, systemów informacyjnych, instrukcji typu inkubatory przedsiębiorczości Promocja i unowocześnienie dziedzin stanowiących nośnik gospodarki opartej na wiedzy Uzyskanie specjalizacji w danej dziedzinie przez naukę polską Wdrażanie programu foresight – nowoczesne narzędzie, które pomoże wskazać kierunki pozarządowych inwestycji i przedsięwzięć w sferze B+R

Strategia kierunkowa rozwoju informatyzacji Polski do roku 2013 oraz perspektywiczna prognoza transformacji społeczeństwa informacyjnego do roku 2020

Metropolie dysponują wysokiej jakości kapitałem ludzkim i są miejscem stałego poszukiwania zastosowania wiedzy. Celem strategii informatyzacji do roku 2013 i dalej 2020 powinno być wsparcie *wzrostu ekonomicznego i społecznego* poprzez skuteczną stymulację wykorzystania możliwości technik informacyjnych i komunikacyjnych we wszystkich obszarach życia istotnych dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy

Strategia Rozwoju Edukacji na lata 2007-2015; Przyjęta 02.08.2005 r. przez Radę Ministrów

Cel główny

Podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, tak by wykształcenie co najmniej średnie stało się bardziej powszechne – (70%) w grupie wiekowej 25-45 lat w 2013 r., przy jednoczesnym zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia.

Działania

- ✓ upowszechnienie edukacji przedszkolnej i obowiązek szkolny
- ✓ nowy model funkcjonowania szkoły
- ✓ zwiększenie roli edukacji kulturalnej
- ✓ rozwój systemu kształcenia na odległość obejmującego różne poziomy kształcenia – od szkoły podstawowej po szkolnictwo wyższe
- ✓ zmiany programowe
- ✓ kształcenie zawodowe
- ✓ współpraca instytucji edukacyjnych z pracodawcami
- ✓ kształcenie ustawiczne zintegrowane z tradycyjnym systemem edukacyjnym
- ✓ przygotowanie do mobilności w międzynarodowej przestrzeni edukacyjnej i na międzynarodowym rynku pracy

Krajowa Strategia Zatrudnienia na lata 2007-2013;
dokument zaakceptowany przez Radę Ministrów w dniu 06.09.2005 r.

Priorytety

Wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy poprzez rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności	Rozwój kształcenia ustawicznego i poprawa jakości edukacji	Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw oraz elastyczności rynku pracy
Pomoc dla przedsiębiorców w dostępie do wiedzy i doradztwa	Rozwijanie i promowanie współpracy europejskiej w edukacji	Zwiększenie roli partnerstwa społecznego dla zapewnienia równowagi na polskim rynku pracy
Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw	Wzmocnienie powiązań edukacji z gospodarką i rynkiem pracy	Promocja nietypowych form zatrudnienia, zwłaszcza: samozatrudnienia, telepracy, outsourcingu
Wspieranie inwestycji w pracochłonnych gałęziach sektora usług		Modernizacja i rozbudowa infrastruktury transportowej (drogi i linie kolejowe)
Sprzysiężanie tworzeniu miejsc pracy wymagających wysokich kwalifikacji i wysoko wynagradzanych		

Projekt Strategii Rozwoju Turystyki na lata 2007-2013;
przyjęty 21.06.2005r. przez Radę Ministrów

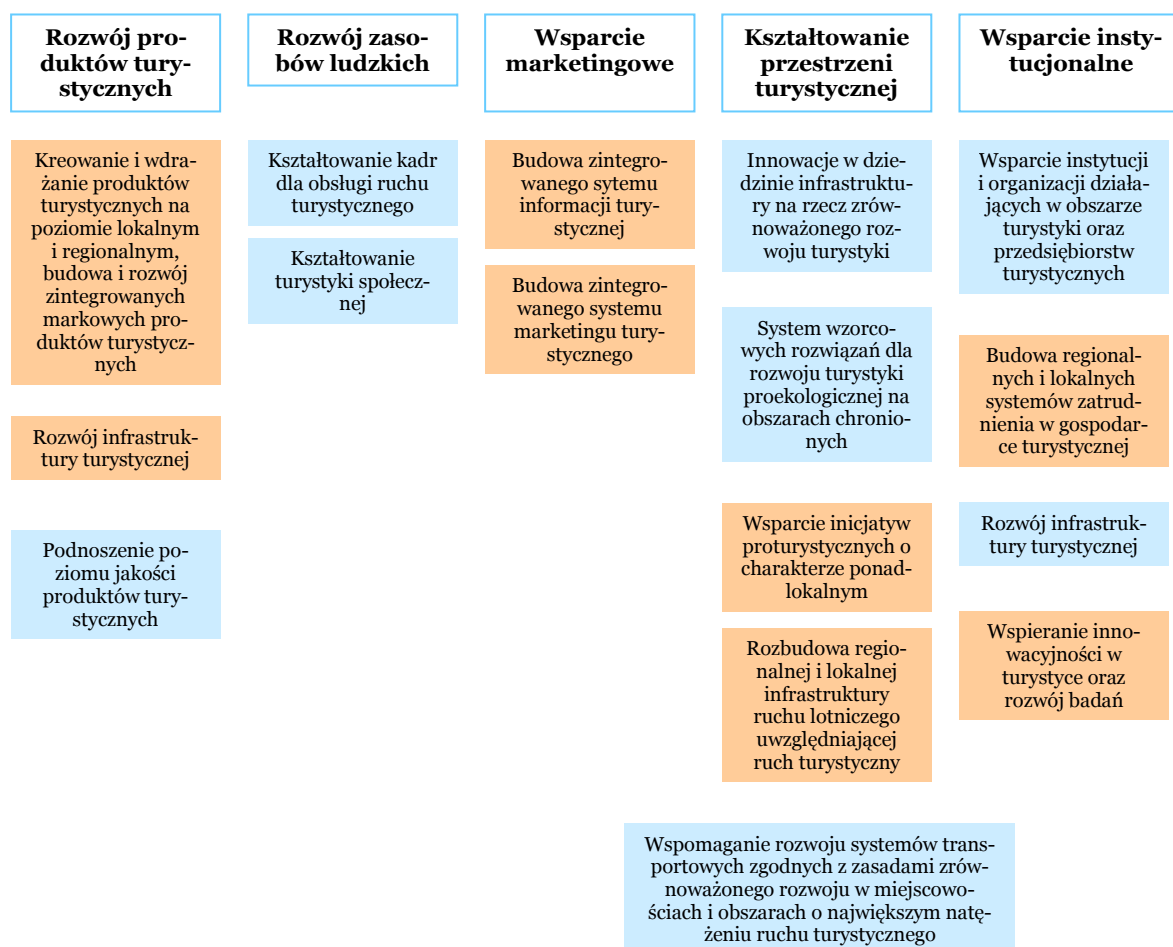
Misja

Wykorzystanie dziedzictwa kultury, tradycyjnej gościnności i bogactwa przyrody do wzrostu znaczenia turystyki w tworzeniu dochodu narodowego oraz budowania pozytywnego obrazu Polski w kraju i na świecie.

Cel

Tworzenie warunków prawnych, instytucjonalnych, finansowych i kadrowych rozwoju turystyki, sprzyjających rozwojowi społeczno – gospodarczemu Polski oraz podniesieniu konkurencyjności regionów i kraju, przy jednoczesnym zachowaniu walorów kulturowych i przyrodniczych.

Obszary priorytetowe

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013; Przyjęta 21.09.2004 r. przez Radę Ministrów

Strategia jest tworzona centralnie, dla obszaru całej Polski. Określa spójne działania horyzontalne, realizowane w regionach.

Cel strategiczny: zrównoważenie rozwoju kultury w regionach

Cele cząstkowe:

1. wzrost efektywności zarządzania sferą kultury.
2. wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury.
3. zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju kultury.
4. wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury.
5. poprawa warunków działalności artystycznej.
6. efektywna promocja twórczości.
7. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków.
8. zmniejszenie luki cywilizacyjnej poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

Realizacja strategii będzie odbywać się poprzez Narodowe Programy Kultury – zawierające chronologiczny tok działań koniecznych do wykonania w ramach realizacji strategii tak, aby osiągnąć założone cele w obliczu przyjętej wcześniej misji.

Wyróżniono 5 programów:

- ✓ Narodowy Program Kultury „Promocja Czytelnictwa i Rozwój Sektora Książki”
- ✓ NPK Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego
- ✓ NPK Rozwój Instytucji Artystycznych
- ✓ Narodowy Program Kultury „Znaki Czasu”, którego celem jest wszechstronny rozwój sztuki współczesnej
- ✓ Narodowy Program Kultury Wspieranie Debiutów i Rozwoju Szkół Artystycznych „Maestia”

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020

Zawiera dodatkowe cele częściowe:

- ✓ Wzrost udziału kultury w PKB
- ✓ Modernizacja i rozbudowa infrastruktury kultury
- ✓ Wzrost uczestnictwa w kulturze
- ✓ Promocja polskiej kultury za granicą
- ✓ Ochrona własności intelektualnej i walka z piractwem
- ✓ Rozwój przemysłów kultury (kinematografia, media, design, wydawnictwa, fonografia)

które realizowane będą w ramach pięciu obszarów priorytetowych, którym odpowiadają opisane w NSRK – Narodowe Programy Kultury.

Strategia długofalowego rozwoju sektora mieszkaniowego na lata 2005 – 2025 - projekt

Cel strategiczny

Maksymalne zbliżenie poziomu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych obywateli do obecnego poziomu średniej całej UE w okresie do 2025 roku w drodze likwidacji istniejących obecnie podstawowych deficytów cywilizacyjnych.

Cele szczegółowe

- ✓ likwidacja zjawiska niedobrowolnego wspólnego zamieszkiwania
- ✓ zbliżenie się do europejskich standardów powierzchniowych
- ✓ likwidacja deficytów w zakresie wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje i istotna poprawa stanu technicznego budynków mieszkalnych

Szczegóły polityki mieszkaniowej powinny być kształtowane zależnie od przyjętego modelu urbanizacji, kierunków i zasad planowania przestrzennego i rozwoju regionalnego, funkcji miast. W perspektywie lat konieczne będzie przeznaczenie pod zabudowę mieszkaniową terenów wykorzystywanych obecnie w inny sposób.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju; Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, Warszawa, 2000 r.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju zawiera wiele treści dotyczących bezpośrednio i pośrednio rozwoju Warszawy. Wybrano te najważniejsze w kontekście powiązań z Łodzią. Polityka dynamizacji przekształceń – kształtowanie przestrzeni otwartej, konkurencyjnej i efektywnej zakłada kształtowanie Warszawy jako metropolii stołecznej o znaczeniu europejskim. Natomiast w odniesieniu do województwa łódzkiego wskazuje się, że zwłaszcza potencjał badawczy łódzkich uczelni i częściowo także lokalny

kapitał, pozwolą na rozwinięcie działalności przemysłowych o zaawansowanym poziomie technologii. Ważne będą również funkcje transportowe Łodzi w skali krajowej i międzynarodowej.

Polityka kształtowania europolii – ośrodków o znaczeniu europejskim	Polityka kształtowania pasm przyspieszonego rozwoju	Wzmocnienie policentrycznego charakteru sieci osadniczej	Rozwój ekologicznie uwarunkowany
Konieczność lepszego wielomodalnego powiązania Warszawy i Łodzi, co wyzwoliłoby nowe efekty skali, zwiększyło potencjał tego dwubiegunowego zespołu do poziomu liczącego się w skali europejskiej	Decydujące znaczenie dla dynamizacji rozwoju kraju będą miały pasma, których ośie wyznaczać będą przyszłe autostrady zwłaszcza A1 i A2	Rozwój miast: Skierniewice, Płock, Radom jako regionalnych ośrodków równoważenia rozwoju	Obszar silnie przekształcony – pas w środkowej Polsce (od Poznania do Warszawy) z lokalnie zachowanymi walorami przyrodniczymi i lokalnie wyraźnie zaznaczonymi zaburzeniami równowagi ekologicznej
Równoważenie rozwoju polskiej przestrzeni. Rozwój Warszawy i Łodzi jako ośrodków o znaczeniu europejskim. Konurbacja warszawsko-łódzka powinna stać się w połowie XXI w. głównym centrum polaryzacji europejskiej wchodzącym w skład polskiego biegunu Europy Środkowej			

Podkreślono również, że należy dążyć do lepszego, wielomodalnego powiązania Łodzi i Warszawy, co wyzwoliłoby nowy efekt skali, umożliwiło specjalizację i zwiększyło potencjał tego dwubiegunowego zespołu do poziomu liczącego się w skali europejskiej.

Polska Przestrzeń - Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego kraju

Projekt opracowany przez Ministerstwo Transportu i Budownictwa w marcu 2006 r.

W dokumencie podkreślono, że konkurencyjność polskiej przestrzeni zależy m. in. od :

- ✓ poziomu i dynamiki rozwoju dużych ośrodków miejskich
- ✓ siły związania ośrodków miejskich z otaczającymi je obszarami
- ✓ rozmieszczenia aglomeracji miejskich względem zagranicznych
- ✓ ośrodków wzrostu
- ✓ zdolności polskich aglomeracji do zharmonizowanego oddziaływania na otaczające je obszary

W zakresie kształtowanie struktury sieci osadniczej wskazano, że głównymi ośrodkami struktury polskiej przestrzeni powinny być metropolie otoczone mniejszymi miastami

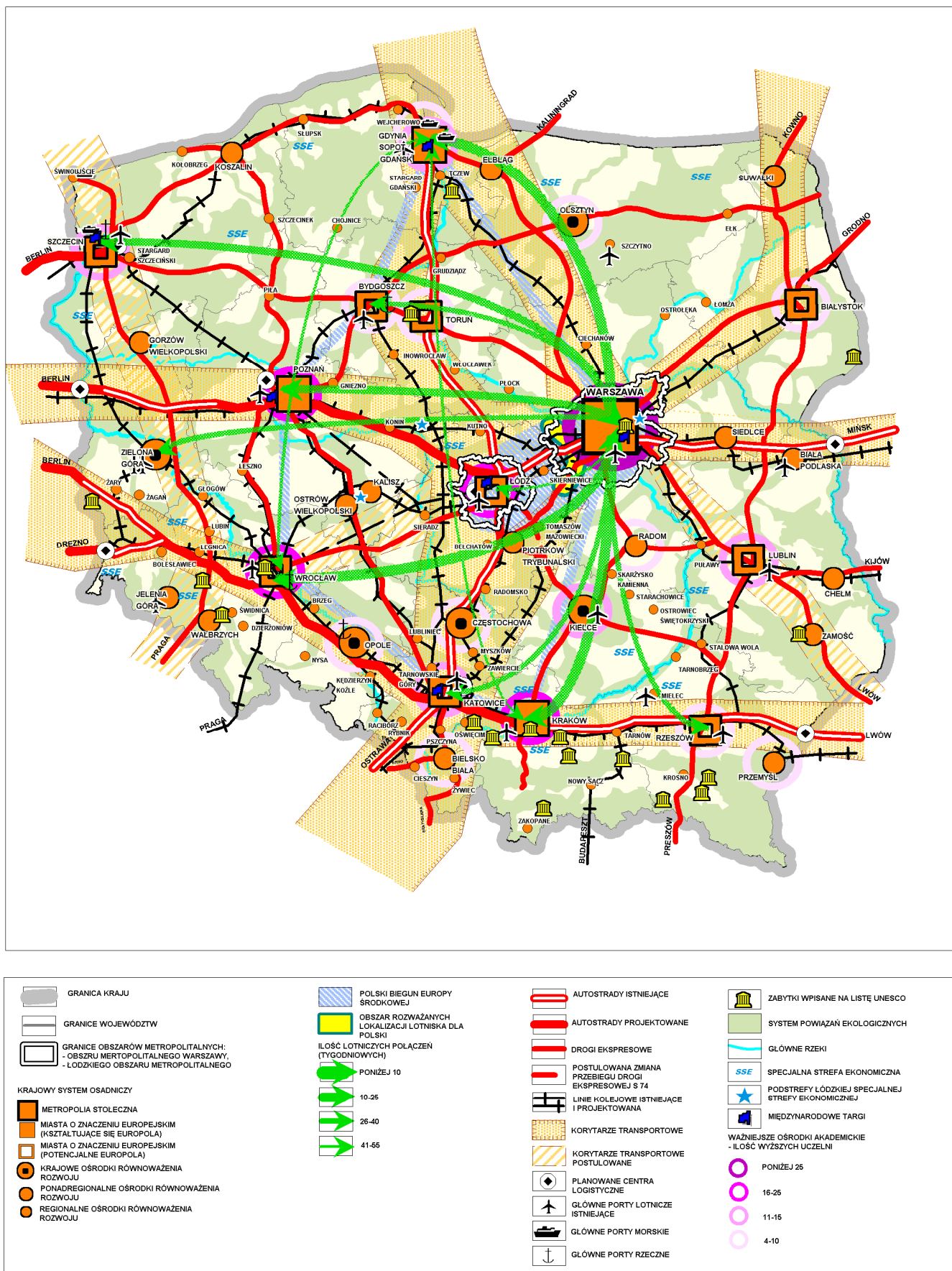
przejmującymi niektóre ich funkcje i pośredniczącymi w przepływie innowacji. Jednocześnie należy dążyć do wzmacniania potencjału obszarów metropolitalnych, które powinny stanowić bieguny wzrostu społeczno – gospodarczego oddziaływujące na cały kraj. Na wszystkich poziomach muszą być one powiązane sprawną i łatwo dostępną siecią powiązań, głównie informacyjnych i transportowych. Jakość i sprawność ognisk rozwoju i sieci pomiędzy nimi stanowić będzie o tempie awansu cywilizacyjnego kraju.

Prognoza ludności na lata 2003 – 2030, **Opracowana przez GUS – marzec 2004 rok**

Prowadzone badania i analizy zmian ludnościowych w kraju nie przedstawiają sytuacji demograficznej w pozytywnym świetle. Prognoza GUS na lata 2003 – 2030 przewiduje m. in. , że:

- ✓ liczba ludności ogółem zmniejszy się do 2020 roku o milion osób, a w następnej dekadzie o kolejne półtora miliona, przy czym ubytek ludności dotknie przede wszystkim miasta,
- ✓ liczba urodzeń będzie ulegać niewielkim wahaniom do ok. 2020 roku, po czym spadek stanie się większy,
- ✓ nastąpi co prawda spadek umieralności i wzrost przeciętnej długości życia, jednak odrabianie zaległości w tej dziedzinie w stosunku do krajów najbardziej rozwiniętych będzie następowało wolniej niż w ostatniej dekadzie,
- ✓ liczba ludności w wieku produkcyjnym będzie systematycznie maleć przy jednoczesnym wzroście ludności w wieku poprodukcyjnym – pogłębiać się będzie proces starzenia się społeczeństwa,
- ✓ nastąpi wzrost migracji zagranicznych,
- ✓ w procesie migracji wewnętrznych kontynuowana będzie przewaga przemieszczeń z miast na wieś.

Mapa 2. Uwarunkowania zewnętrzne - Krajowe

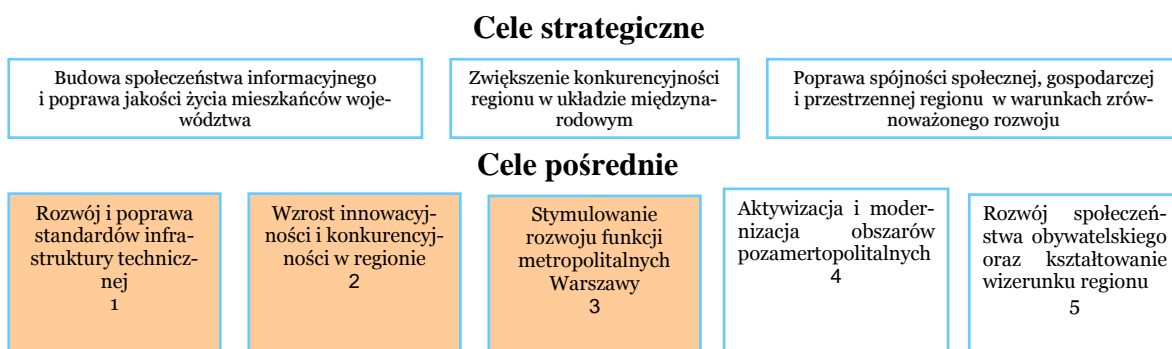
3. Otoczenie regionalne metropolii

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020

Przyjęta przez sejmik województwa dnia 29 maja 2006r

Strategia określając zewnętrzne uwarunkowania rozwoju zawiera stwierdzenie, że „przyszły rozwój regionu będzie także determinowany przez wzajemne oddziaływanie i powiązania funkcjonalno – przestrzenne z sąsiednimi województwami”.

Realizuje **cel nadrzędny**: wzrost konkurencyjności gospodarki i równoważenia rozwoju społeczno – gospodarczego w regionie podstawą poprawy jakości życia mieszkańców poprzez cele strategiczne.

Kierunki Działań

- ✓ Wzmocnienie powiązań Warszawy z otoczeniem regionalnym, krajowym, międzynarodowym (3)
  - Poprawa jakości i bezpieczeństwa połączeń transportowych pomiędzy Warszawą, a metropoliami europejskimi, głównymi ośrodkami gospodarczymi w Polsce i pozostałymi obszarami województwa
  - Rozwój infrastruktury lotniczej poprzez
    - lokalizację na Mazowszu pomiędzy Warszawą a Łodzią, w drugim korytarzu transportowym nowego, centralnego, międzynarodowego lotniska spełniającego wymogi dynamiczne wzrastającego ruchu pasażerskiego
    - Dostosowanie sieci drogowo – kolejowej znaczenia międzynarodowego do standardów europejskich
    - przyspieszenie budowy autostrady A2 i dróg ekspresowych
    - modernizacja linii kolejowych, w pierwszej kolejności linii leżących w ustanowionych europejskich korytarzach transportowych: I, II i IV, a także pomiędzy głównymi węzłami kolejowymi kraju: Warszawa – Łódź, Warszawa – Lublin i Warszawa – Radom – Kraków
    - wspieranie budowy linii kolejowej dużych prędkości na odcinku Wrocław/Poznań – Łódź – Warszawa.
- ✓ Poprawa funkcjonowania systemu transportu publicznego zapewniające sprawne powiązanie z otoczeniem międzynarodowym, krajowym, regionalnym (1)

- ✓ modernizacja systemu kolejowego z uwzględnieniem powiązań priorytetowych w celu zwiększenia częstotliwości, prędkości, bezpieczeństwa i komfortu podróżowania (1)
- ✓ Poprawa dostępności komunikacyjnej w regionie w tym lotnictwa cywilnego (4)
  - Budowa Autostrady A-2 oraz rozbudowa dróg krajowych do parametrów dróg ekspresowych (S7,S8, S10, S12, S17, S19)
  - Przebudowa pozostałych dróg krajowych (w tym: nr 2, nr 9, nr61, nr 62), która obejmować będzie m. in.
    - wzmocnienie nawierzchni do nacisku 11,5 t/oś;
    - poszerzenie, dobudowę poboczy
    - budowę obwodnic miast m.in. Żyrardowa
  - Wspomaganie rozwoju regionalnego transportu kolejowego
    - zwiększenie liczby i atrakcyjności połączeń, zintegrowanie linii magistralnych i lokalnych oraz poprawa jakości przewozów
    - włączenie transportu kolejowego w obsługę portów lotniczych, w tym rozbudowy CMK, do obsługi nowego lotniska zlokalizowanego pomiędzy Warszawą a Łodzią.
- ✓ Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa: wzmacnianie związków sąsiadujących obszarów metropolitalnych Warszawy i Łodzi w celu utworzenia układu bipolarnego o liczącym się w skali europejskiej potencjale społeczno – gospodarczym i kulturowym (5).

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego;
przyjęty przez Sejmik Województwa Mazowieckiego w dniu 7.06.2004r., Uchwała Nr 65/2004

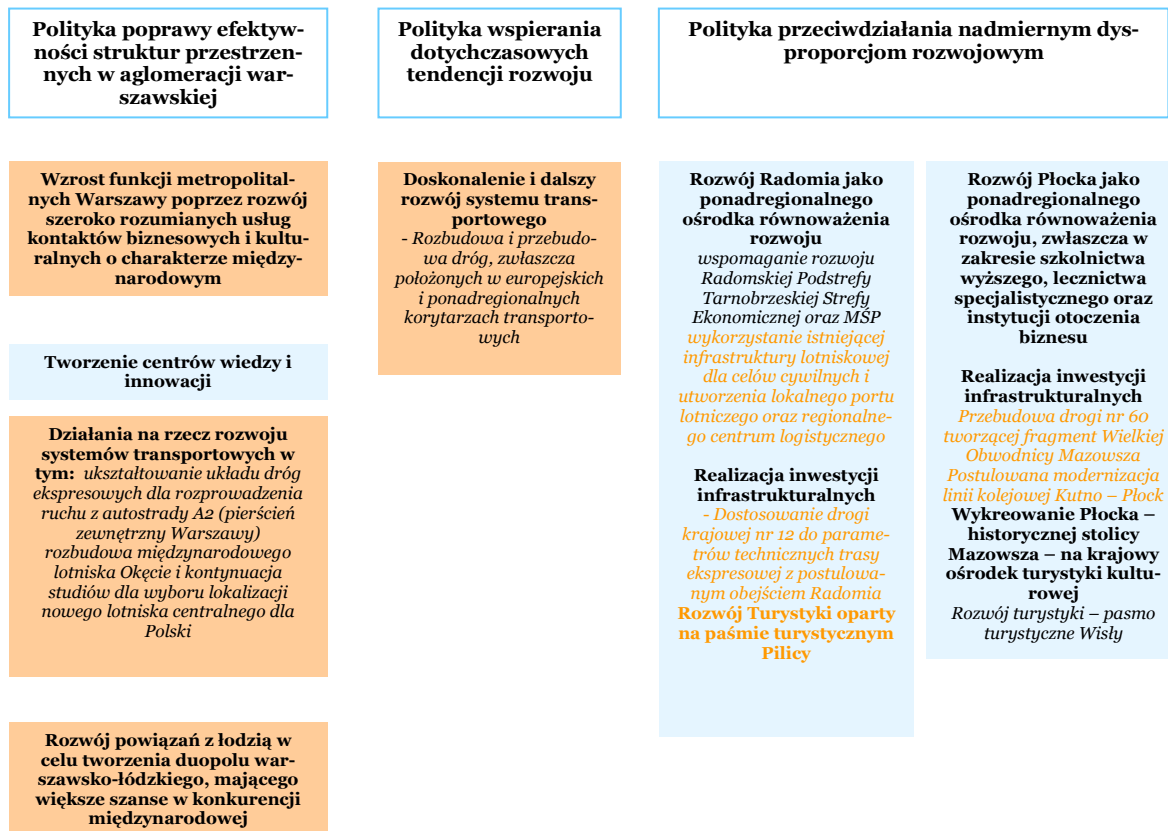
Polityka przestrzenna obejmuje zespół działań zmierzających do przekształcenia struktury funkcjonalno – przestrzennej województwa, transponujących ustalenia „Strategii rozwoju województwa mazowieckiego

- ✓ Wspomaganie rozwoju wybranych ośrodków osadniczych
  - Warszawa – jej rozwój ma umacniać powiązania Polski z gospodarką globalną, a tym samym pozytywnie oddziaływać na rozwój regionu i całego kraju
  - Regionalne i ponadregionalne ośrodki równoważenia rozwoju m.in. Płock i Radom. Wspomaganie rozwoju tych miast powinno dotyczyć w szczególności działań na rzecz żywienia gospodarczego podregionów, szkolnictwa wyższego i kształcenia zawodowego oraz specjalistycznej opieki medycznej
- ✓ Rozwój ponadlokalnych systemów infrastruktury technicznej
  - Systemy transportowe

- Europejski korytarz transportowy z międzynarodowym węzłem drogowo – kolejowym oraz lotniczym w Warszawie – KII – łączący funkcjonalnie Warszawę z Łodzią
  - W transporcie drogowym – budowa około 500 km dróg krajowych, w tym *autostrady na odcinku Stryków – Warszawa*, odcinków dróg ekspresowych S7, S8, S17, obwodnic, wzmocnienia istniejących nawierzchni do nacisków 115kN/oś
  - W transporcie kolejowym – modernizacja linii magistralnych położonych w europejskich korytarzach transportowych (E20, E65, E75) w celu integracji z systemem europejskim i uzyskiwanie wyższych prędkości
  - W transporcie lotniczym – wzmacnianie funkcji centralnego portu lotniczego „Warszawa – Okęcie” jako węzła w skali Europy Środkowej i Wschodniej
  - Wybór lokalizacji lotniska centralnego, o dobrym skomunikowaniu drogowym i kolejowym z aglomeracją warszawska i łódzką
  - Systemy energetyczne
  - Obszary metropolitalne Warszawy i Łodzi posiadają bezpośrednie powiązanie linią elektroenergetyczną najwyższego napięcia 220kV Janów-Mory, która wyprowadzona z systemu stacji 220/110kV Zgierz – Pabianice - Janów bierze udział w zasilaniu obszaru metropolitalnego Warszawy energią elektryczną wyprodukowaną w elektrowni Bełchatów. Budowa dużej stacji systemowej w Ołtarzewie koło Warszawy, która zasilona zostanie bezpośrednio z elektrowni m.in. Bełchatów.
  - Krajowy system przesyłowy gazu
    - Gazociąg ø 400 Łódź – Kutno - Gostynin
    - Gazociąg ø 400 Mory - Piotrków Trybunalski
  - Rozwój tranzytowych układów przesyłowych. Realizacja gazociągu ø 500 o znaczeniu ponadregionalnym Puławy-Ostrów Wielkopolski
- ✓ Poprawa funkcjonowania środowiska przyrodniczego
- Ochrona walorów przyrodniczych i stworzenie spójnego systemu obszarów chronionych
  - Objęcie ochroną prawną w postaci parków krajobrazowych, obejmujących m.in.
  - Dolinę Dolnej Pilicy
  - Fragment Wysoczyzny Rawskiej i Równiny Łowicko-Błońskiej położony w ciągu ekologicznym między istniejącymi parkami krajobrazowymi Bolimowskim i Chojnowskim (park krajobrazowy „Ziemia Chełmońskiego”
  - Poprawa standardów środowiska
- ✓ Ochrona i wykorzystanie wartości kulturowych
- Objęcie ochroną prawną cennych krajobrazów kulturowych: Opinogóra, Pułtusk, Płock, Wyszogród-Czerwińsk, Solec, Liw-Stara Wieś, Góra Kalwaria, Puszcza Biała, Kurpie, Modlin, Skarpa Warszawska, Czarnolas, Iłża-Sienno, Przyczółek Warecko-Magnuszewski, Mława
  - Kreowanie jako ośrodków tożsamości kulturowej regionu: Warszawa, Płock oraz m.in.. Żelazowa Wola, Sanniki, Brochów, Iłża, Kozienice.
- ✓ Przeciwdziałanie największym zagrożeniom

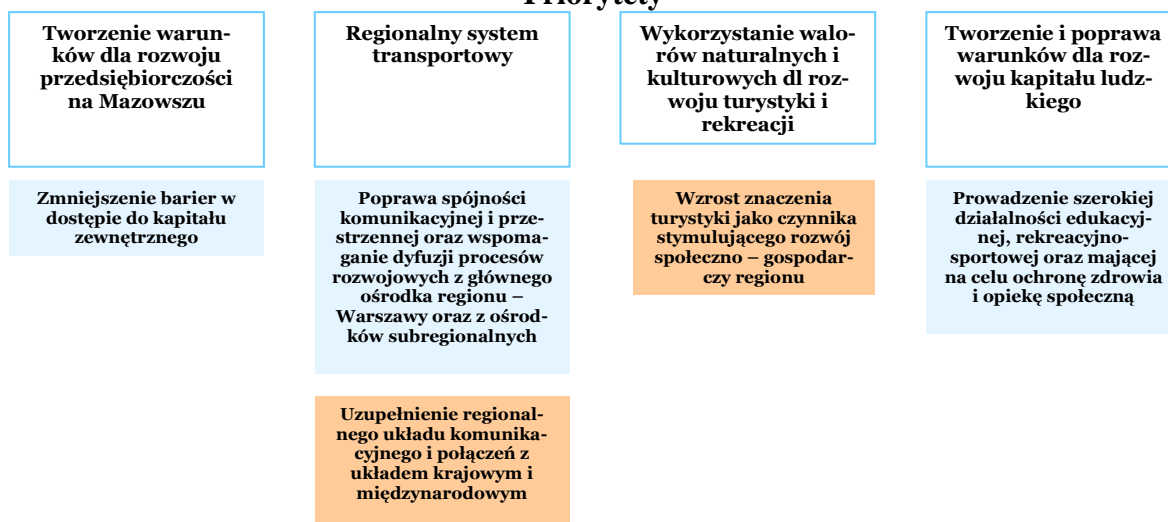

- W zakresie ochrony przeciwpowodziowej ustala się:
- Modernizację wałów przeciwpowodziowych m.in.. na rzece Wiśle i Bzurze
- Budowę wałów m.in.. na Bzurze, Utracie i mniejszych rzekach

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007 – 2013 – wstępny projekt

Priorytety

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami 2006-2009; **uchwała Nr 226/05 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19.12.2005 r.**

Program ten zakłada *ochronę zasobów dziedzictwa kulturowego województwa mazowieckiego w układach pasmowych*. Pasma te pozwalają na koordynację programów o charakterze liniowym, związanych np. z wodnymi szlakami turystycznymi, czy europejskimi trasami turystyki kwalifikowanej. Wyznaczone w Programie pasma przyrodniczo – kulturowe nie zamykają się w granicach województwa mazowieckiego i powinny być kontynuowane na obszarze sąsiednich województw. Na styku z województwem łódzkim wyznaczono dwa pasma: Pasma Pilicy i Pasma Szlaków Kolejowych (kolei warszawsko – wiedeńskiej i warszawskiej Kolei Dojazdowej).

Koncepcja szlaków turystyczno-kulturowych, pasmo Pilicy, pasmo Wisły; **MBPR w Warszawie**

Kształtowanie przestrzeni turystycznych w oparciu o istniejący układ dolin rzecznych umożliwia stworzenie powiązań pomiędzy ośrodkami o wykształconej tożsamości kulturowej z obszarami peryferyjnymi. Wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki o wymiarze ponadregionalnym jest szlak turystyczny Wisły i Pilicy.

Koncepcja utworzenia Centralnego Okręgu Wiedzy, Edukacji, Wysokich Technik i Technologii – COW- „Płockie Zagłębie Wiedzy”; **MBPR OT Płock**

Strategicznym celem powołania Centralnego Okręgu Wiedzy jest tworzenie pomostów pomiędzy innowacjami, naukowcami, wynalazcami, a światem biznesu w Polsce i za granicą. Dotyczy to regionu Mazowiecko – Łódzkiego, który skupia około 50% potencjału naukowego kraju, programy offsetowe i znaczący w skali kraju potencjał przemysłowy.

Wojewódzki Plan Zdrowotny

Wojewódzki Plan Zdrowotny określa zapotrzebowanie na świadczenia zdrowotne z zakresu podstawowej, stomatologicznej, ambulatoryjnej, specjalistycznej i stacjonarnej opieki zdrowotnej oraz zasady ich organizacji na obszarze województwa mazowieckiego.

Cel główny: „poprawa stanu zdrowia i związanej z nim jakości życia ludności”

Cel strategiczny: „zmniejszenie różnic w zdrowiu i dostępie do świadczeń zdrowotnych”

Działania

- ✓ Tworzenie nowych form organizacyjnych udzielania świadczeń zdrowotnych, np.: hospitalizacja jednodniowa, hospitalizacja domowa, hostele i zwiększać ilość świadczeń medycznych udzielanych w tym trybie. Stworzy to możliwości do zmniejszenia liczby łóżek krótkoterminowych w województwie.
- ✓ Preferowanie podmiotów oferujących kompleksowe świadczenia na rzecz ubezpieczonych - zgodnie z założeniami medycyny rodzinnej i opieki środowiskowej.

- ✓ Zapewnienie we wszystkich powiatach równego dostępu do świadczeń specjalistycznych w 14 dziedzinach specjalistycznej opieki zdrowotnej ambulatoryjnej.
- ✓ Zwiększenie dostępności do świadczeń ambulatoryjnych z zakresu kardiologii i rehabilitacji poprzez zwiększenie ilości zakontraktowanych usług w tym zakresie.
- ✓ Zwiększenie dostępności do opieki długoterminowej.
- ✓ Tworzenie nowych placówek specjalistycznych świadczących opiekę medyczną nad uczniami .

Strategia Rozwoju Miasta Stołecznego Warszawy do 2020 roku – projekt

Cele strategiczne

Wzmocnienie poczucia tożsamości mieszkańców poprzez pielęgnowanie tradycji, rozwój kultury i pobudzanie aktywności społecznej

Zwiększenie atrakcyjności Warszawy dla mieszkańców i turystów

Rozwijanie funkcji metropolitalnych wzmacniających pozycję Warszawy w wymiarze regionalnym, krajowym i europejskim

Zapewnienie sprawnej komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej obszaru metropolitalnego Warszawy

Wzmocnienie roli Warszawy jako ważnego europejskiego centrum gospodarczo – finansowego i naukowego oraz ośrodka decyzji politycznych

E-Strategia Województwa Mazowieckiego – projekt

Misja e-strategii kładzie nacisk na partnerskie współdziałanie dla uzyskania synergii pomiędzy przedsięwzięciami dynamizującymi gospodarkę Mazowsza oraz inicjatywami gospodarczymi i społecznymi oddziałującymi na te obszary województwa, w których niska dynamika dotychczasowego rozwoju daleko odbiega od oczekiwań mieszkańców i jest przyczyną pogłębiania się dystansu cywilizacyjnego wobec europejskiej i globalnej konkurencji.

Priorytety

zapewnienie mieszkańcom województwa mazowieckiego powszechnego dostępu do różnorodnych usług świadczonych drogą elektroniczną na całym obszarze regionu

pobudzenie rozwoju gospodarki opartej na wiedzy bazującej na innowacyjnych rozwiązaniach ICT w celu wzmacniania jej konkurencyjności, stymulowania zrównoważonego rozwoju i kreowania podaży pracy

przeciwdziałaniu ‘wykluczeniu informacyjnemu’ mieszkańców obszarów wiejskich oraz grup szczególnie narażonych na objęcie wykluczeniem

stworzenie regionalnego systemu: transferu wiedzy o praktycznym wykorzystaniu innowacyjnych rozwiązań ICT, zarządzania programowaniem, oraz wdrażaniem e-strategii

Zintegrowany system usług publicznych świadczonych on-line

Portal edukacyjny

Portal informacyjny „e-zdrowie”

Centrum Wspierania Przedsiębiorczości

Portal Internetowy o nowych miejscach pracy

Platforma e-learningowa

Wiejskie Centra Kompetencji

Szerokopasmowy dostęp do Internetu w obszarach wiejskich

Regionalna mapa sieci

Stworzenie portalu wiedzy o e-Rozwoju

Transfer wiedzy i dobrych praktyk z regionów UE w zakresie przedsięwzięć na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego w regionie

Stworzenie interdyscyplinarnych studiów wyższych i podyplomowych w zakresie e-Rozwoju przy współpracy uczelni wyższych

Strategia rozwoju województwa łódzkiego na lata 2007 – 2020,
 uchwalona przez Sejmik Województwa Łódzkiego Uchwałą Nr LI / 865 / 2006 z dnia
 31 stycznia 2006 r.

Strategia rozwoju województwa łódzkiego na lata 2007 – 2020 określa misję regionu jako : „podniesienie atrakcyjności województwa łódzkiego w strukturze regionalnej Polski i Europy jako regionu sprzyjającego zamieszkaniu i gospodarce przy dążeniu do budowy wewnętrznej spójności i zachowaniu różnorodności jego miejsc” jednocześnie wskazując, że głównym polskim biegunem Europy Środkowej, koncentrującym krajową aktywność społeczno - gospodarczą w skali gospodarki europejskiej może być układ bipolarny Warszawa – Łódź.

Strategia formułuje trzy sfery strategiczne i obszary priorytetowe :

sfera społeczna	sfera ekonomiczna	sfera funkcjonalno - przestrzenna
wzrost ogólnego poziomu cywilizacyjnego województwa	poprawa pozycji konkurencyjnej gospodarki województwa	stworzenie rzeczywistego regionu społeczno – ekonomicznego posiadającego własną podmiotowość kulturową i gospodarczą
wiedza i kompetencje cel strategiczny podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców	dostępność cel strategiczny zwiększanie dostępności gospodarczej regionu	system osadniczy cel strategiczny stymulowanie przemian w sieci osadniczej polegających na wzroście roli miast w organizacji funkcjonalno – przestrzennej województwa
jakość życia cel strategiczny podniesienie poziomu jakości życia	baza gospodarcza cel strategiczny tworzenie nowoczesnej, prorozwojowej i innowacyjnej bazy gospodarczej	ład przestrzenny cel strategiczny uporządkowanie gospodarki przestrzennej
polityka społeczna cel strategiczny zmniejszenie zjawisk wykluczenia społecznego i modernizacja systemów pomocy społecznej	społeczeństwo informacyjne cel strategiczny budowa społeczeństwa informacyjnego	tożsamość regionalna cel strategiczny umocnienie identyfikacji mieszkańców z województwem
Społeczeństwo obywatelskie cel strategiczny podniesienie poziomu aktywności społecznej	obszary wiejskie cel strategiczny trwały i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich	ochrona środowiska cel strategiczny poprawa warunków życia mieszkańców regionu poprzez poprawę jakości środowiska
	rynek pracy cel strategiczny podniesienie ogólnego poziomu zatrudnialności i mobilności zawodowej mieszkańców	
	wizerunek cel strategiczny tworzenie wizerunku regionu przyjaznego i atrakcyjnego dla podejmowania współpracy, inwestowania i życia	

Strategia zakłada wykorzystanie strategicznego położenia województwa w centrum kraju poprzez realizację Centralnego Węzła Komunikacyjnego wokół Łodzi, w ramach którego planuje się budowę :

- ✓ autostrad A-1, A-2
- ✓ dróg ekspresowych S-8, S-14, S-74 (Łódź – Kielce)
- ✓ szybkiej kolei (Warszawa – Łódź – Wrocław)
- ✓ transkontynentalnego lotniska centralnego dla Polski oraz rozwój portów lotniczych Lublinek i cargo Łask

W zakresie infrastruktury transportowej zakłada się :

- ✓ zwiększenie dostępności wewnętrznej i zewnętrznej regionu poprzez rozwój i poprawę efektywności ekonomicznej i organizacyjnej infrastruktury transportowej i komunikacyjnej poprzez :
  - budowę, modernizację infrastruktury transportowej, komunikacyjnej
  - i technicznej
  - rozwój transportu drogowego, kolejowego, lotniczego, intermodalnego,
  - miejskiego i zbiorowego
  - promocję budowy transkontynentalnego lotniska dla Polski pomiędzy Łodzią a Warszawą
- ✓ rozwój przedsiębiorczości związanej z Centralnym Węzłem Komunikacyjnym

W zakresie kształtowania systemu osadniczego strategia zakłada :

- ✓ kształtowanie i rozwój obszaru metropolitalnego Łodzi oraz wzmocnianie jego powiązań funkcjonalnych z regionalnymi i ponadlokalnymi ośrodkami osadniczymi oraz Warszawskim Obszarem Metropolitalnym
- ✓ duże szanse rozwojowej województwa należy upatrywać w układzie bipolarnym Łódź – Warszawa, który może stać się konkurencyjnym obszarem w przestrzeni europejskiej

Strategia polityki zdrowotnej województwa łódzkiego na lata 2006 – 2013, **przyjęta przez Sejmik Województwa Łódzkiego w marcu 2006 r.**

Cele szczegółowe

- ✓ poprawa jakości usług medycznych, m. in. poprzez stosowanie nowych technologii medycznych
- ✓ poprawa dostępu do usług medycznych, m. in. poprzez racjonalizację rozmieszczenia placówek ochrony zdrowia
- ✓ poprawa bezpieczeństwa zdrowotnego, m. in. poprzez rozbudowę Zintegrowanego Systemu Ratownictwa Medycznego
- ✓ promocja zdrowia i zapobieganie chorobom, m. in. poprzez wspieranie działań służących promocji zdrowia i profilaktyce chorób oraz inicjatyw
- ✓ wspierających prozdrowotny styl życia poprawa funkcjonowania systemu informacji i wiedzy w ochronie zdrowia, m. in.
- ✓ poprzez budowę Regionalnego Systemu Informacji Medycznej (RSIM – Łódź)

Program rozwoju bazy sportowej na lata 2006 – 2010 w województwie łódzkim,

przyjęty przez Sejmik Województwa Łódzkiego w październiku 2005 r.

Program ten został opracowany w celu zbilansowania potrzeb w tym zakresie w oparciu o wnioski inwestycyjne samorządów gminnych i powiatowych i określa podstawowe zadania do realizacji, wspomaganie finansowe i organizacyjne rozwoju bazy sportowej.

Koncepcja programu rozwoju sieci drogowej województwa łódzkiego do roku 2015 z uwzględnieniem dróg krajowych i wojewódzkich,

przyjęta przez Sejmik Województwa Łódzkiego w maju 2000 r.

Koncepcja zakłada zapewnienie sprawności systemu transportowego poprzez sukcesywną realizację:

- ✓ układu autostrad i dróg ekspresowych wynikających z polityki transportowej państwa: autostrady A-1, A-2 oraz droga ekspresowa S-8 Warszawa – Piotrków Trybunalski
- ✓ strategicznego regionalnego układu dróg ekspresowych (R) i powiązanie go z pozostałym układem :
  - projektowana droga ekspresowa S-14
  - projektowana droga ekspresowa S-8 odcinek Wrocław – Łódź (zastępująca autostradę A-8)
  - projektowana droga ekspresowa od A-1 w kierunku na Kielce, Radom – postulowana S-74
  - dodatkowe drogi dojazdowe (GP, G) do podstawowych węzłów układu R
- ✓ stworzenie układu dróg o standardach europejskich o nośności 115 kN/oś i najwyższych parametrach technicznych klasy GP, stanowiących uzupełnienie sieci autostrad i dróg ekspresowych
- ✓ realizacja układu dróg głównych i zbiorczych G i Z o wysokich parametrach technicznych na układzie dróg krajowych i wojewódzkich wraz z obwodnicami

Regionalna Strategia Innowacyjności LORIS 2005 - 2013,

przyjęta przez Sejmik Województwa Łódzkiego w kwietniu 2005 r.

Strategia ta zakłada, że działania zwiększające konkurencyjność regionu powinny koncentrować się w kilku najistotniejszych obszarach gospodarki :

- biotechnologii medycznych (BioTechMed)
- nowoczesnych technologii w rolnictwie (AgroTech)
- nowoczesnych technologii włókienniczych (Pro Humano Tech)

oraz w takich branżach jak :

- produkcja sprzętu AGD
- produkcja wyrobów ceramicznych
- produkcja mebli
- produkcja artykułów spożywczych

Łódź jako duży ośrodek akademicki sprzyja dyfuzji osiągnięć naukowo – technicznych do sfery gospodarczej. Akcelerator Technologii i Centrum Innowacji, które powstały w ramach programu offsetowego Uniwersytetu Łódzkiego, realizują zadania w zakresie

transferu i komercjalizacji technologii. Platformy Technologiczne (budownictwo, tekstylia), koordynowane przez ośrodki naukowe, umożliwiają transfer wiedzy ze sfery B+R do MSP.

Bliskie położenie i nawiązana współpraca z ośrodkami naukowymi Warszawy daje możliwość uzyskania „masy krytycznej”. Umożliwia to obu ośrodkom, w niektórych dziedzinach naukowych – dzięki korzyściom łączenia większych zespołów badawczych i działań interdyscyplinarnych – uzyskiwać lepsze wyniki.”

Strategia rozwoju klastra w Łodzi na lata 2005 - 2015

W Łodzi jako branże priorytetowe uznano :

- Centra Zaplecza Biznesowego (Business Process Offshoring)
- Sektor Logistyczny
- Przemysł AGD

natomiast branże dodatkowe oraz wspierające to :

- handel detaliczny
- obsługa nieruchomości
- obsługa firm
- sektor rozwoju oprogramowania
- biotechnologie

Odrzucono propozycję włączenia do w/w branż innowacyjnych usług zdrowotnych na eksport oraz jako nierozwojowy uznano tradycyjny w Łodzi przemysł włókienniczo – odzieżowy. Strategia zakłada stworzenie 25 tys. nowych miejsc pracy do 2010 roku i dalszych 15 tys. do 2015 roku.

Regionalna Strategia Zatrudnienia na lata 2003 – 2006

Priorytety

Poprawa zatrudnialności	Rozwój przedsiębiorczości	Wzrost zdolności adaptacyjnej przedsiębiorstw	Wzmocnienie polityki równości szans na rynku pracy
dostosowanie profili i programów kształcenie do uwarunkowań i potrzeb przekształcającej się gospodarki	promowanie przedsiębiorczości oraz wspieranie osób rozpoczynających działalność gospodarczą	doskonalenie kadr	wspomaganie inicjatyw na rzecz osób i obszarów dotkniętych długotrwałym bezrobociem
promowanie programów rynku pracy na rzecz absolwentów i młodzieży	wspomaganie rozwoju sektora MSP	wspieranie procesów restrukturyzacji przedsiębiorstw	
prowadzenie polityki wspierania mobilności bezrobotnych			

Regionalny Plan Działania na Rzecz Zatrudnienia na rok 2006 w województwie łódzkim

Przeprowadzono analizę priorytetów regionu w zakresie sytuacji ekonomicznej, zasobów ludzkich, polityki rynku pracy oraz zagadnień społecznych i sytuacji edukacyjnej i wyznaczono **8 obszarów działań** :

- ✓ przedsiębiorczość
- ✓ zwiększenie dostępu do usług rynku pracy świadczonych na rzecz bezrobotnych i poszukujących pracy
- ✓ wzbogacenie oferty i podwyższenie jakości usług świadczonych przez powiatowe i wojewódzkie urzędy pracy
- ✓ informacje o rynku pracy
- ✓ aktywizacja zawodowa osób będących w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy
- ✓ aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych
- ✓ alternatywne formy zatrudnienia i organizacja pracy
- ✓ doskonalenie umiejętności i kwalifikacji

Regionalny Program Inwestor, **przyjęty przez Zarząd Województwa Łódzkiego w kwietniu 2006 r.**

Celem programu jest aktywizacja osób bezrobotnych a także wsparcie powstawania nowych miejsc pracy w ramach inwestycji. Przewiduje się aktywizację zawodową osób pozostających bez pracy poprzez następujące instrumenty wsparcia :

- ✓ szkolenia zawodowe
- ✓ staż pracy
- ✓ przygotowanie zawodowe w miejscu pracy
- ✓ refundacja wyposażenia miejsca pracy
- ✓ organizacja prac interwencyjnych

Regionalny Program 50+, **przyjęty przez Zarząd Województwa Łódzkiego w kwietniu 2006 r.**

Zakłada aktywizację zawodową osób bezrobotnych, które ukończyły 50 rok życia. W końcu 2005 roku w województwie łódzkim jako bezrobotne były zarejestrowane 37 204 osoby w wieku powyżej 50 lat, w tym 37,8% kobiet.

Program pomocy regionalnej dla przedsiębiorców inwestujących i tworzących nowe miejsca pracy na terenie miasta Łodzi, **przyjęty w grudniu 2003 roku**

Program ten jest skierowany do przedsiębiorców prowadzących działalność wytwórczą i tworzących nowe miejsca pracy – pomoc w postaci zwolnień od podatku od nieruchomości. Dla Łodzi opracowano jeszcze dwa podobnie działające programy mające zachęcić inwestorów do tworzenia nowych miejsc pracy dla mieszkańców miasta i regionu. Są to : ***Program pomocy regionalnej dla przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu dla rozwoju miasta Łodzi***, przyjęty w kwietniu 2004 roku oraz ***Program pomocy de minimis – pomoc w zakresie nowych technologii***, przyjęty we wrześniu 2005 roku.

Wojewódzki Program Ochrony Środowiska dla Województwa Łódzkiego na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 - 2010, przyjęty przez Sejmik Województwa Łódzkiego w lipcu 2003 r.

Celem nadrzędnym jest zapewnienie szeroko rozumianego bezpieczeństwa ekologicznego poprzez realizację rozwoju zrównoważonego umożliwiającego skuteczną regulację i reglamentację korzystania ze środowiska w optymalnym zakresie i w sposób nie stwarzający zagrożeń dla jakości i trwałości zasobów przyrodniczych.

Cele szczegółowe to m. in. :

- ✓ podniesienie jakości życia i stanu zdrowotności mieszkańców poprzez realizację zadań proekologicznych wynikających z polityki krajowej
- ✓ zapobieganie powstawaniu konfliktów i strat w środowisku
- ✓ ustalenie położenia i zasięgów przestrzennych obszarów prawnie chronionych,
- ✓ walorów środowiska, barier i ograniczeń oraz działań ochronnych i naprawczych
- ✓ poprawa jakości środowiska we wszystkich jego elementach składowych, w tym na obszarach intensywnie zagospodarowanych oraz obszarach o dużej bioróżnorodności i wysokiej wartości przyrodniczo - krajobrazowej

Wojewódzki Program Ochrony i Rozwoju Zasobów Wodnych dla Województwa Łódzkiego, przyjęty przez Sejmik Województwa Łódzkiego w styczniu 2006 r.

Celem nadrzędnym jest przywrócenie rzekom ich funkcji ekologicznych oraz odtworzenie właściwości wpływających na życie i rozwój organizmów.

Program wyznacza kierunki działań jakie należy podjąć, aby osiągnąć cel, jakim jest udrożnienie rzek województwa łódzkiego.

Wojewódzki Program Małej Retencji dla Województwa Łódzkiego, przyjęty przez Sejmik Województwa Łódzkiego w marcu 2006 r.

Celem głównym było stworzenie pełnego, co do zakresu i formy, programu małej retencji wód powierzchniowych. Programuje się 343 zbiorniki retencyjne, w tym w obszarze analiz 121 obiektów o pow. < 5 ha i 69 obiektów o pow. > 5 ha.

Wykonanie inwestycji ma zapewnić :

- ✓ odpowiedni stopień retencjonowania wód
- ✓ możliwość zapobiegania i łagodzenia efektów występowania suszy i powodzi
- ✓ wykorzystanie zbiorników dla potrzeb ochrony przeciwpowodziowej
- ✓ zwiększenie możliwości gospodarczego wykorzystania zbiorników
- ✓ rozwój rekreacji i turystyki

Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Łódzkiego, przyjęty przez Sejmik Województwa Łódzkiego w lipcu 2003 r.

Plan sformułował listę 22 działań priorytetowych, które powinny być zrealizowane do 2012 roku. Są to m. in. :

- ✓ wdrożenie efektywnego systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych w miastach powyżej 2 500 mieszkańców
- ✓ uzyskanie wskaźnika recyklingu na poziomie ok. 25% po 2012 r.
- ✓ likwidacja starych spalarni odpadów medycznych w Kutnie, Pabianicach i Skierniewicach oraz budowa nowej spalarni w Kutnie
- ✓ nowa instalacja termicznego przekształcania odpadów niebezpiecznych
- ✓ likwidacja istniejących i zidentyfikowanych mogiłników
- ✓ wybudowanie instalacji termicznego przekształcania osadów ściekowych na terenie Grupowej Oczyszczalni Ścieków w Łodzi
- ✓ budowa składowiska odpadów komunalnych dla Łodzi, jednego składowiska odpadów niebezpiecznych i trzech składowisk odpadów azbestowych

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego,
przyjęty Uchwałą Nr XLV / 524 / 2004 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 9
lipca 2002 roku

Plan zakłada kształtowanie zharmonizowanego układu osadniczego województwa, którego strukturę organizują m. in. :

- ✓ **ośrodek metropolitalny Łódź**, skupiający na swym obszarze gros funkcji usługowo – administracyjnych, kulturowych, zdrowotnych, akademickich i naukowo – badawczych oraz gospodarczych województwa. Wzmocnienie funkcji metropolitalnych to działania na rzecz rozwoju infrastruktury miejskiej : sfery usług bankowych, finansowych, obsługi nieruchomości, branży turystycznej, szkolnictwa wyższego i sfery badawczo – rozwojowej oraz gospodarki, kultury i funkcji unikatowych m.in. targowych
- ✓ **ośrodki regionalne**, stanowiące trzon sieci ośrodków równoważenia rozwoju : Piotrków Trybunalski, Sieradz, Radomsko, **Kutno** – stanowi główny ośrodek integracji podsystemów transportowych, co jest podstawą do stworzenia regionalnego centrum logistycznego, **Skierniewice** - znajdujące się w zasięgu oddziaływania Warszawy i Łodzi mają wyjątkowo korzystne warunki dla rozwoju przestrzennego oraz będą odgrywać duże znaczenie w strukturze przyszłego układu bipolarnego, co znajdzie odzwierciedlenie w dynamicznie rozwijającym się sektorze usług znaczenia regionalnego, rozwoju bazy turystycznej, umacnianiu funkcji gospodarczej m. in. poprzez utworzenie ośrodka logistycznego
- ✓ **ośrodki subregionalne** o ponadpowiatowym zasięgu oddziaływania : **Zgierz**, **Pabianice** – silne ośrodki gospodarcze w bezpośrednim sąsiedztwie Łodzi, **Tomaszów Mazowiecki** – centrum obsługi ruchu turystycznego, Opoczno, **Łowicz** – w strefie wpływu Łodzi i Warszawy, co korzystnie wpływa na rozwój funkcji nauki i kultury , Łęczyca, Zduńska Wola, Wieluń, **Rawa Mazowiecka** – w strefie oddziaływania Łodzi i Warszawy , ważny ośrodek koncentracji funkcji gospodarczych

Kształtowanie systemu transportowego i infrastruktury technicznej w oparciu o następujące elementy składowe układu strategicznego znaczenia :

układ drogowy

- ✓ autostrada A-1 Gdańsk – Łódź – Częstochowa – Gorzyczki
- ✓ autostrada A-2 Swiecko – Poznań – Stryków – Warszawa – Kukuryki
- ✓ droga ekspresowa S-14 zachodnia obwodnica Łodzi

- ✓ droga ekspresowa S-8 Wrocław – Wieruszów – Sieradz – Łódź
- ✓ postulowana droga ekspresowa S-74, będąca przedłużeniem S-8
- ✓ w kierunku Tomaszowa Mazowieckiego, Kielc, Rzeszowa
- ✓ dostosowanie drogi krajowej Nr 8 relacji Warszawa – Piotrków Trybunalski do klasy drogi ekspresowej

układ kolejowy

- ✓ plan zakłada cztery strategiczne kierunki usprawnienia funkcjonowania kolei i stworzenia prawidłowej obsługi kolejowej aglomeracji łódzkiej i regionu :
  1. warszawski - usprawnienie połączenia Łódź – Warszawa.
Etap I – modernizacja istniejącej linii Łódź – Koluszki – Skierniewice – Warszawa do prędkości 160 km/h.
Etap II – uzyskanie prędkości > 160 km/h. Innym rozwiązaniem może być realizacja nowej linii w korytarzu A-2
  2. wschodnio – południowy i do CMK – kierunek Kraków, Katowice, Radom, Lublin
  3. północno – zachodni do E-20 – kierunek Kutno, Toruń, Bydgoszcz, pośrednio Poznań, porty
  4. południowo – zachodni w ujęciu Warszawa – Łódź - Wrocław

regionalna logistyka intermodalna

- ✓ strategiczne centrum logistyczne o zasięgu ponadregionalnym w Strykowie, gdzie krzyżują się autostrady A-1 i A-2
- ✓ regionalne centra logistyczne w : Kutnie w oparciu o węzeł kolejowy na E-20, drogę krajową Nr 2 i bliskość węzłów autostradowych na A-1, Łodzi z uwagi na autostrady, koleje (znaczny potencjał stacji przeładunkowo – rozrządowej), Piotrkowie Trybunalskim i Zduńskiej Woli
- ✓ wyspecjalizowane ośrodki logistyczne w Łowiczu, Skierniewicach, Koluszkach, Tomaszowie Mazowieckim, Łasku, Sieradzu i Radomsku

obsługa lotnicza

- ✓ rozwój regionalnych portów lotniczych Lublinek i Łask, wzmocnienie ich powiązań ze strukturą przestrzenną regionu i kraju :
  - Łask – regionalny port lotniczy – budowa cywilnego portu lotniczego pasażersko – towarowego typu cargo
  - Lublinek – regionalny port lotniczy – predysponowany do obsługi małych i średnich samolotów w postaci regularnych połączeńprzesiadkowych, za pośrednictwem węzłowego portu lotniczego Okęcie dla dalszych relacji krajowych i zagranicznych
  - Warszawa Okęcie – węzłowy port lotniczy – poprawa dostępności w wyniku realizacji autostrady A-2 oraz modernizacji powiązań kolejowych relacji Łódź – Warszawa
  - Łask – lotnisko wojskowe – modernizacja dla systemu dowodzenia i kontroli do parametrów NATO

elementy infrastruktury technicznej :

- ✓ budowa gazociągu magistralnego wysokiego ciśnienia Ostrów Wlk. –Piotrków Trybunalski – Radom – Puławy
- ✓ utrzymanie istniejących korytarzy gazociągów magistralnych
- ✓ utrzymanie istniejących korytarzy linii energetycznych 400 kV, 220 kV, 110 kV

- ✓ utrzymanie korytarza rurociągu paliwowego Płock – Ostrów Wlk.

Przeprowadzona „Okresowa ocena „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego” wykazała istotną rozbieżność między zapisami „Planu...” dotyczącymi elementów transportowych a później przyjętymi dokumentami rządowymi (rozporządzenia Rady Ministrów dotyczące transportu).

W zakresie system ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego plan zakłada :

- ✓ ochronę unikatowych i najcenniejszych przyrodniczo terenów dla zachowania i utrwalania różnorodności biologicznej
- ✓ ochronę obszarów cennych przyrodniczo o zróżnicowanych ekosystemach
- ✓ i dużej bioróżnorodności oraz kształtowanie spójnego systemu ekologicznego
- ✓ poprawę jakości środowiska we wszystkich jego elementach

Kształtowanie i realizacja polityki przestrzennej w zakresie ekologii na styku województw łódzkiego i mazowieckiego obejmuje m. in. :

- ✓ Bolimowski Park Krajobrazowy
- ✓ obszar chronionego krajobrazu Pradoliny Warszawsko – Berlińskiej postulowany do poszerzenia od Łowicza do ujścia Bzury do Wisły
- ✓ obszar chronionego krajobrazu Ochni i Głogowianki jako postulowane połączenie OCHK Pradoliny Warszawsko – Berlińskiej z OCHK Gostynińsko – Gąbieńskim
- ✓ utworzenie OCHK Spalsko – Sulejowskiego w miejsce otulin parków i stworzenie jednolitego korytarza ekologicznego wzdłuż doliny Pilicy

Do najważniejszych problemów rozwoju przestrzennego województwa łódzkiego zaliczono m. in. problem kształtowania zintegrowanego warszawsko – łódzkiego regionu metropolitalnego w aspekcie tworzenia warunków do zwiększania konkurencyjności polskiej przestrzeni w przestrzeni europejskiej. Jednocześnie konieczne wydaje się określenie delimitacji strefy międzyaglomeracyjnej, przeprowadzenie oceny bezpośredniego oddziaływania aglomeracji na siebie oraz oceny oddziaływań pośrednich poprzez ośrodki przenoszenia wpływów a także wpływu kształtowania układu bipolarnego na równowagę systemu osadniczego w skali kraju i regionów.

W ramach prac uszczegóławiających ustalenia planu województwa BPPWŁ w Łodzi wykonało m. in. następujące opracowania :

- ✓ System obszarów przyrodniczych prawnie chronionych w województwie łódzkim
- ✓ Koncepcja przebiegu szlaków turystycznych łączących miejsca i obszary przyrodniczo i kulturowo najatrakcyjniejsze w województwie łódzkim
- ✓ Koncepcja ochrony i kształtowania środowiska kulturowego w województwie łódzkim – studium historycznych zespołów miejskich i wiejskich
- ✓ Koncepcja kształtowania związków funkcjonalno – przestrzennych Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2013 – projekt, październik 2006

Projekt RPO wyznacza następujące priorytety i cele operacyjne :

- ✓ Regionalna i lokalna infrastruktura transportowa
  - poprawa stanu oraz powiązanie regionalnej i lokalnej sieci transportowej województwa z siecią dróg krajowych, transeuropejską siecią transportową TEN-T oraz lotniskami
  - poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego
  - wzrost konkurencyjności oraz poprawa jakości transportu publicznego w miastach
  - zwiększenie wykorzystania transportu kolejowego w przewozach pasażerskich i towarowych
  - wzrost znaczenia transportu lotniczego
- ✓ Ochrona środowiska, zapobieganie zagrożeniom przyrodniczym i technologicznym oraz ich zwalczanie
  - racjonalizacja gospodarki w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych i przemysłowych oraz zaopatrzenia w wodę
  - racjonalizacja gospodarki odpadami komunalnymi i przemysłowymi, ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych, w tym zapobieganie i redukcja ilości powstawania oraz odzysk i unieszkodliwianie
  - ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych
  - poprawa jakości powietrza
  - przeciwdziałanie powstawaniu zagrożeń środowiskowych i zmniejszanie ich skutków
- ✓ Inwestycje energetyczne
  - dostosowanie infrastruktury energetycznej oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa energetycznego województwa
  - dywersyfikacja źródeł energii poprzez m. in. rozwój i zwiększenie odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw
- ✓ Badania i rozwój technologii, innowacji oraz przedsiębiorczości
  - zwiększenie znaczenia działalności kooperacyjnej
  - wspieranie inwestycji modernizacyjnych i rozwojowych w przedsiębiorstwach
  - ułatwienie przedsiębiorstwom dostępu do źródeł finansowania
  - wspieranie działalności B + R oraz działalności instytucji otoczenia biznesu służącej rozwojowi i współpracy między sferą nauki i sferą biznesu
- ✓ Społeczeństwo informacyjne
  - rozwój województwa w kierunku wykorzystania zaawansowanych technologii informacyjnych przez mieszkańców
  - wyrównanie dysproporcji w zakresie dostępu i wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT) na terenie województwa

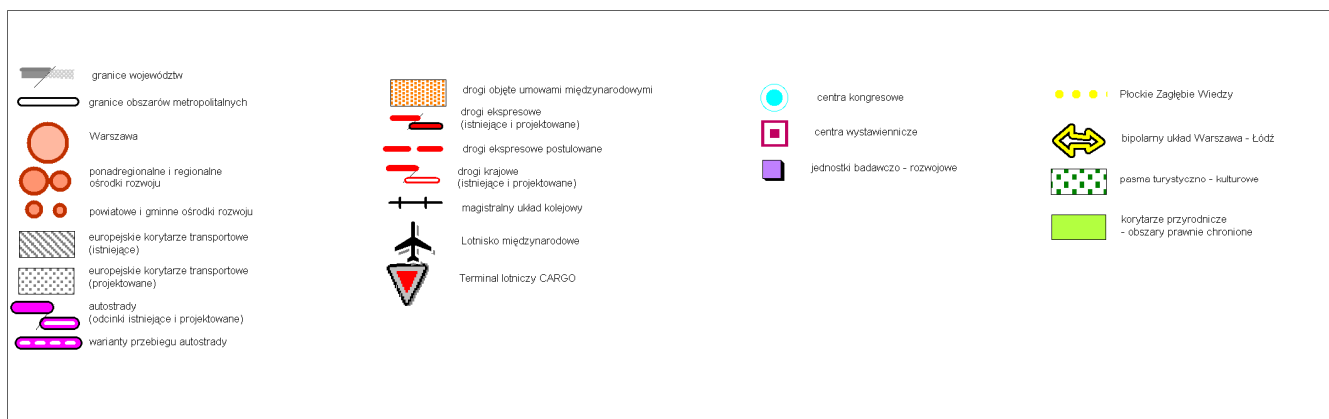
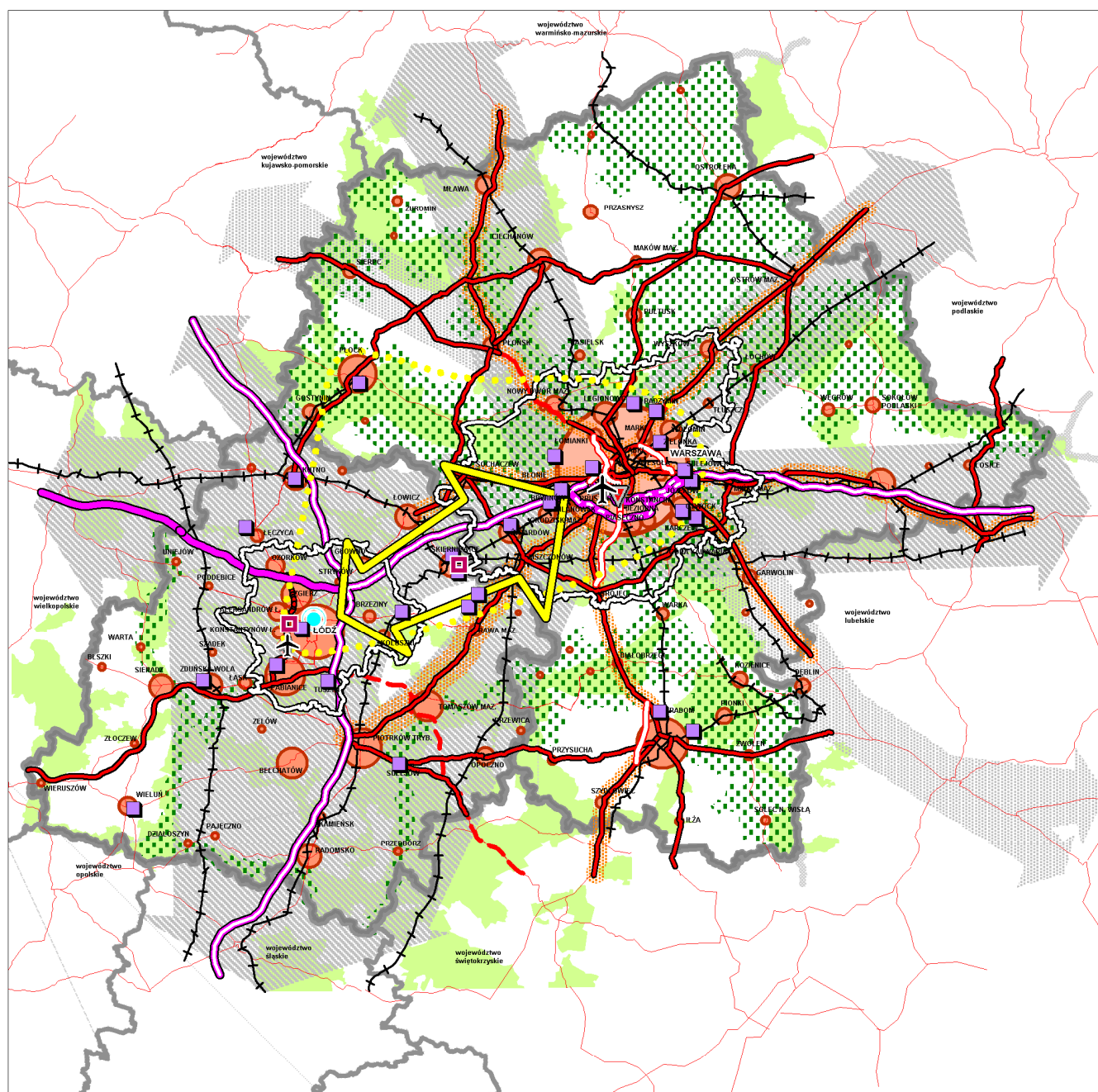
- ✓ Inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia oraz w infrastrukturę socjalną i edukacyjną
  - poprawa bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców
  - poprawa dostępu do usług pomocy społecznej
  - podniesienie jakości infrastruktury edukacyjnej oraz jakości kształcenia
- ✓ Rozwój usług turystycznych oraz sektora kultury
  - kształtowanie i rozwijanie kulturowej tożsamości regionalnej
  - podniesienie bezpieczeństwa zasobów instytucji kultury
  - podwyższenie poziomu i konkurencyjności świadczonych usług i produktów turystycznych
  - promowanie, wspieranie i wykorzystanie zasobów przyrody z zachowaniem zasady zrównoważonego rozwoju
  - propagowanie aktywności turystycznej wśród mieszkańców
- ✓ Odnowa obszarów miejskich
  - renowacja substancji architektonicznej, obiektów przemysłowych i powojaskowych
  - zwiększenie atrakcyjności obszarów miejskich dla inwestorów lokalnych i zewnętrznych
  - renowacja substancji mieszkaniowej
- ✓ Pomoc techniczna
  - upowszechnienie informacji o możliwościach uzyskania wsparcia i promocja interwencji środków EFRR w województwie
  - budowanie i rozwój współpracy międzyregionalnej
  - zapewnienie wysokiej jakości systemu zarządzania RPO WŁ

Obecnie w opracowaniu znajdują się :

- ✓ Program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim
- ✓ Strategia rozwoju turystyki w województwie łódzkim

Mapa 3. Uwarunkowania zewnętrzne - Regionalne

Podsumowanie

Szczegółowa analiza przedstawionych dokumentów na szczeblu europejskim, krajowym i regionalnym, pozwoliła na sformułowanie podstawowych wniosków do dalszego etapu prac w zakresie kształtowania rozwoju Warszawy i Łodzi, warszawskiego i łódzkiego obszaru metropolitalnego oraz możliwości wzajemnej współpracy i powiązań funkcjonalno – przestrzennych.

Europa

- **rozwój policentrycznego i zrównoważonego systemu urbanizacji oraz wzrost atrakcyjności i konkurencyjności miast i rejonów zurbanizowanych**

Europejska Perspektywa Rozwoju Przestrzennego

- **rozwój i usprawnienie powiązań komunikacyjnych w oparciu o europejskie korytarze transportowe**

Projekt TINA – rozwój sieci transportowej w Europie do 2015 roku

- **usprawnienie dostępu do wiedzy, nowych technologii, promowanie idei innowacyjności oraz wzmocnienie sfery badawczej i jej powiązań z gospodarką**

Europejska Perspektywa Rozwoju Przestrzennego

Strategia Lizbońska

Biała Księga – Polskie Forum Strategii Lizbońskiej

- **stworzenie kilku platform technologicznych w skali europejskiej**

Biała Księga – Polskie Forum Strategii Lizbońskiej

- **utworzenie kompletnej i funkcjonalnie spójnej sieci obszarów NATURA 2000**

Europejska Sieć Ekologiczna NATURA 2000

Polska

- **rozwój obszarów metropolitalnych jako „lokomotyw” postępu”**
- **wzmacnianie procesów metropolizacji Warszawy i Łodzi oraz umacnianie roli metropolii warszawskiej w światowej sieci metropolitalnej poprzez rozwój funkcji i usług o znaczeniu międzynarodowym**

Strategia Rozwoju Kraju

Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego na lata 2007 – 2013

Polska Przestrzeń – Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego kraju

- **tworzenie funkcjonalnego duopolu Warszawa – Łódź dzięki usprawnieniu szybkiego transportu, m. in. autostrad i szybkiej kolei**

Polska 2015. Długookresowa Strategia Trwałego i Zrównoważonego Rozwoju

Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju

- **poprawa dostępności transportowej i usprawnienie przewozów między aglomeracjami**

Strategia Rozwoju Kraju

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Polityka Transportowa Państwa na lata 2004 – 2025 dla zrównoważonego rozwoju

Polityka Transportowa Państwa na lata 2006 – 2015

Strategia Rozwoju Transportu na lata 2007 - 2013

Polska Przestrzeń – Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego kraju

- **konieczność budowy nowego centralnego portu lotniczego dla Polski oraz unowocześnienie lotnisk regionalnych i infrastruktury dojazdowej**

Strategia Rozwoju Kraju

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Polityka Transportowa Państwa na lata 2006 – 2015

Strategia Rozwoju Transportu na lata 2007 - 2013

➤ **rozwój gospodarki opartej na wiedzy - wzmacnianie powiązań sektora badawczo – rozwojowego z przedsiębiorstwami**

Strategia Rozwoju Kraju

Strategia Rozwoju Nauki w Polsce do 2013 roku oraz perspektywiczna prognoza do roku 2020

➤ **rozwój inkubatorów, parków technologicznych, centrów zaawansowanych technologii**

Strategia Rozwoju Nauki w Polsce do 2013 roku oraz perspektywiczna prognoza do roku 2020

➤ **budowa europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego**

Strategia Rozwoju Edukacji na lata 2007 – 2015

➤ **budowa zintegrowanego systemu informacji turystycznej i marketingu turystycznego oraz zintegrowanych markowych produktów turystycznych na poziomie regionalnym**

Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego na lata 2007 – 2013

Projekt Strategii Rozwoju Turystyki na lata 2007 - 2013

Region

➤ **promocja układu bipolarnego Warszawy i Łodzi jako bieguna aktywności społeczno – gospodarczej w skali europejskiej**

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2020

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego

➤ **wzmacnianie powiązań komunikacyjnych poprzez realizację układu autostrad i dróg ekspresowych oraz szybkiej kolei**

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2020

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego

Regionalny Program Operacyjny WŁ na lata 2007 – 2013

Regionalny Program Operacyjny WM na lata 2007 – 2013

Strategia Rozwoju Miasta Stołecznego Warszawy do roku 2020

Koncepcja programu rozwoju sieci drogowej województwa łódzkiego do roku 2015, z uwzględnieniem dróg krajowych i wojewódzkich

➤ **przygotowanie budowy transkontynentalnego lotniska dla Polski pomiędzy Łodzią a Warszawą**

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2020

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego

➤ **stworzenie centralnego węzła komunikacyjnego wokół Łodzi**

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2020

➤ **wzmacnianie współpracy naukowo – badawczej i gospodarczej**

Regionalna Strategia Innowacyjności Województwa Łódzkiego LORIS

Regionalny Program Operacyjny WŁ na lata 2007 – 2013

E-Strategia Województwa Mazowieckiego

➤ **stworzenie centralnego okręgu wiedzy, edukacji, nauki, wysokich technik i technologii – „Płockie Zagłębie Wiedzy”**

Koncepcja utworzenia Centralnego Okręgu Wiedzy, Edukacji, Wysokich Technik i Technologii – COW – „Płockie Zagłębie Wiedzy”

➤ **współpraca w zakresie kreowania i promocji produktów turystycznych**

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego

Regionalny Program Operacyjny WŁ na lata 2007 – 2013

Regionalny Program Operacyjny WM na lata 2007 – 2013

UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE

Wstęp

Zgodnie z kartą programową tematu Studium powiązań funkcjonalno – przestrzennych Obszarów Metropolitalnych Warszawy i Łodzi, (Analiza powiązań relacji Łódź – Warszawa – studium możliwości wzmocnienia wzajemnych więzi), dokonano analizy wewnętrznych uwarunkowań rozwoju w podziale na następujące bloki tematyczne :

1. Stan istniejący zainwestowania terenu – inwentaryzacja urbanistyczna
2. Uwarunkowania społeczne
3. Uwarunkowania gospodarcze
4. System transportowy i infrastruktura techniczna
5. Środowisko przyrodnicze
6. Dziedzictwo kulturowe i zagospodarowanie turystyczne
7. Analiza planistyczna studiów gmin pod kątem terenów dla rozwoju

W opracowaniu przyjęto dwa obszary analiz :

- ✓ obszar analiz w skali 1 : 100 000 przyjęty dla istniejących i projektowanych struktur funkcjonalno – przestrzennych oraz zagadnień społeczno – gospodarczych jako obszar wyznaczający bezpośredni kierunek powiązań i wpływów obu miast centralnych tj. Łodzi i Warszawy a także obszarów metropolitalnych,
- ✓ obszar analiz w skali 1 : 200 000 przyjęty dla przedstawienia szerszego kontekstu zagadnień transportowych, infrastrukturalnych i środowiskowych.

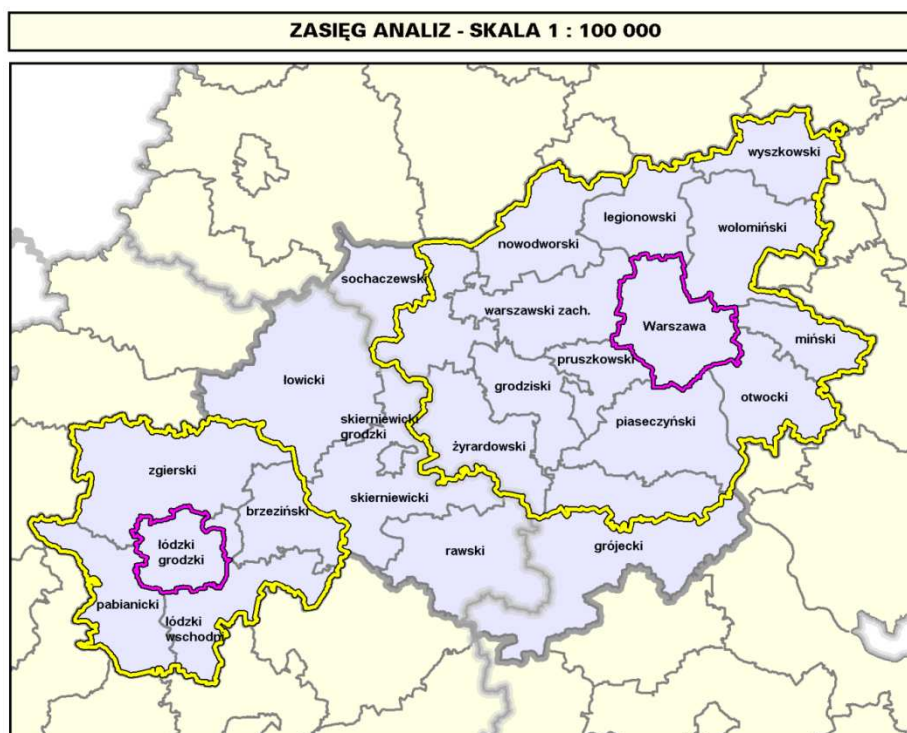
Jednocześnie należy stwierdzić, że przeprowadzone analizy dokonane zostały w układzie powiatowym i w podziale na trzy poziomy funkcjonalno – przestrzenne, obrazujące specyfikę i charakter wydzielonych stref :

- ✓ poziom I – miasta centralne – Warszawa, Łódź,
- ✓ poziom II – obszary metropolitalne (bez miasta centralnego),
- ✓ poziom III – obszary bezpośrednio sąsiadujące z województwem ościennym.

Z uwagi na złożoność problematyki i odstąpiono od tego podziału w odniesieniu do niektórych zagadnień związanych z infrastrukturą społeczną oraz w zakresie dziedzictwa kulturowego i turystyki.

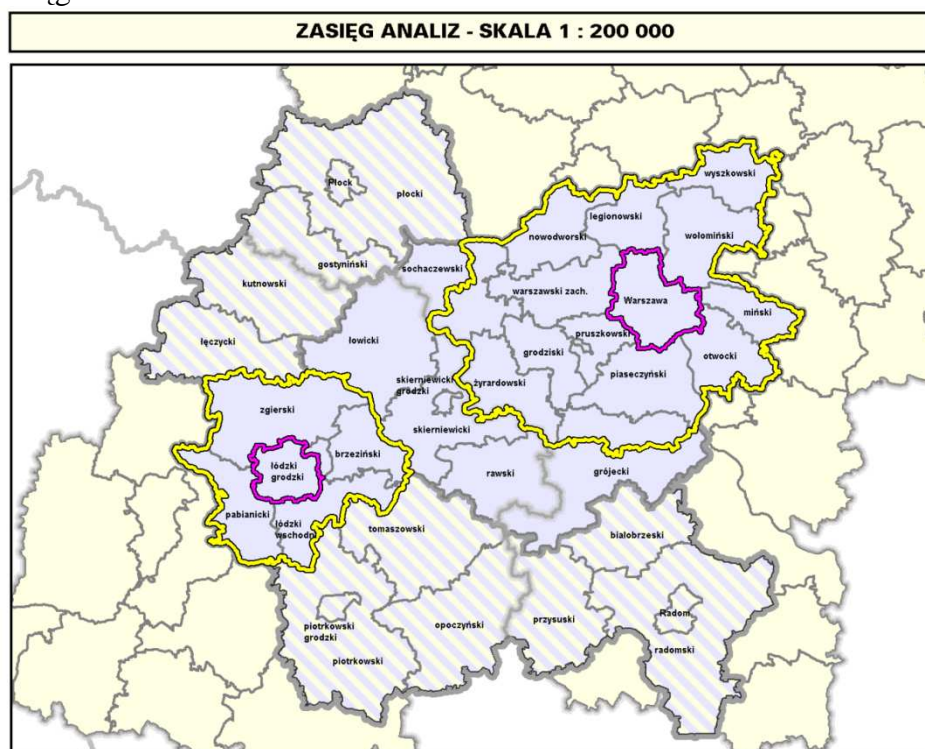

Mapa 4. Zasięg analiz – skala 1:100 000

Źródło. Opracowanie - MBPR

Mapa 5. Zasięg analiz – skala 1:200 000

Źródło. Opracowanie - MBPR

MIASTA CENTRALNE

OBSZARY

OBSZAR ANALIZ 1 : 100 000

POWIEKSZENIE OBSZARU ANALIZ 1 : 200 000

I. miasta centralne

Łódź

POWIERZCHNIA
 294 km² co stanowi 1,6% pow. wojew.
LICZBA LUDNOŚCI
 774 004 osób co stanowi 29,9 % ludności wojew.

Warszawa

POWIERZCHNIA
 517 km² co stanowi 1,45% pow. wojew.
LICZBA LUDNOŚCI
 1 697 596 osób co stanowi 32,9 % ludności wojew.

II. obszary metropolitalne (bez miasta centralnego)

łódzki

ILOŚĆ GMIN
 27 w tym 6 miejskich, 4 miejsko – gminne, 17 gminnych
POWIERZCHNIA
 2 203 km² co stanowi 12,1% pow. województwa
LICZBA LUDNOŚCI
 374 366 osób co stanowi 14,5% ludności województwa

warszawski

ILOŚĆ GMIN
 71 w tym 15 miejskich, 20 miejsko – gminne, 36 gminnych
POWIERZCHNIA
 8 992 km² co stanowi 25,2% pow. województwa
LICZBA LUDNOŚCI
 1 421 497 osób co stanowi 27,5% ludności województwa

III. powiaty bezpośrednio sąsiadujące z województwem ościennym

województwo łódzkie

ILOŚĆ GMIN
 26 w tym 3 miejskie, 1 miejsko – gminna, 22 gminne
POWIERZCHNIA
 2 423 km² co stanowi 13,3% pow.
LICZBA LUDNOŚCI
 219 171 osób co stanowi 8,5% ludności województwa

województwo mazowieckie

ILOŚĆ GMIN
 23 w tym 2 miejskie, 5 miejsko – gminnych, 16 gminnych
POWIERZCHNIA
 2 533 km² co stanowi 7,12% pow. województwa
LICZBA LUDNOŚCI
 254 646 osób co stanowi 4,9% ludności województwa

ILOŚĆ GMIN
 76 w tym 7 miejskich, 6 miejsko – gminnych, 63 gminne
POWIERZCHNIA
 7 644 km² co stanowi 42,0% pow. wojew.
LICZBA LUDNOŚCI
 749 500 osób co stanowi 29,0% ludności województwa

ILOŚĆ GMIN
 36 w tym 3 miejskich, 6 miejsko – gminnych, 27 gminnych
POWIERZCHNIA
 3 950 km² co stanowi 11,1% pow. województwa
LICZBA LUDNOŚCI 345 714 osób
 co stanowi 6,7% ludności województwa

4. Stan istniejący zainwestowania terenu

Inwentaryzacja urbanistyczna

MIASTA CENTRALNE

WARSZAWA

powierzchnia ogólna 517 km²

W strukturze użytkowania gruntów przeważają typowo miejskie formy zagospodarowania terenów (zabudowa mieszkaniowa, usługowa, produkcyjno-gospodarcza, przemysłowa, układy komunikacyjne, urządzenia obsługi technicznej). Tereny zainwestowane zajmują ponad połowę powierzchni miasta. Są to :

- ✓ tereny usługowe - większość terenów usług zlokalizowana jest w dzielnicach centralnych. Są one związane z funkcjami miastotwórczymi (egzogenicznymi), wynikającymi z pełnienia przez Warszawę funkcji stołecznych i metropolitalnych. W pozostałych dzielnicach usługi pełnią funkcje obsługi ludności i rynku lokalnego (funkcje endogeniczne). Przeważająca część terenów usługowych położona jest na terenie lewobrzeżnej Warszawy;
- ✓ obszary mieszkaniowo-usługowe zabudowy śródmiejskiej i wielorodzinnej występują głównie w dzielnicach centralnych. Przeważająca część terenów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej położona jest na terenie lewobrzeżnej Warszawy;
- ✓ obszary mieszkaniowo-usługowe zabudowy jednorodzinnej koncentrują się w dzielnicach obrzeżnych Warszawy, głównie na terenie prawobrzeżnej Warszawy. Zabudowa ta występuje zarówno w formie rozproszonej o ekstensywnym zagospodarowaniu, jak i skoncentrowanej wzdłuż dróg wylotowych z Warszawy;
- ✓ obszary produkcyjno-gospodarcze i przemysłowe zlokalizowane są głównie na terenie lewobrzeżnej Warszawy. Największa koncentracja występuje na Białołęce, Targówku, Ursusie, Bielaniech, Pradze Północ, Woli;
- ✓ obszary zieleni, tereny rolne - prawie 28 % powierzchni całego miasta stanowią obszary zieleni, wśród których dominują lasy. Rozmieszczenie obszarów zieleni jest nierównomierne. Największe obszary zieleni urządzonej występują w dzielnicach centralnych. Lasy występują głównie w dzielnicach obrzeżnych. Wszystkie lasy Warszawy ustawowo objęte są ochroną (las chronione). Tereny rolne występują głównie w dzielnicach obrzeżnych Warszawy. Obszary użytków rolnych stanowią około 12 % powierzchni miasta.

ŁÓDŹ

powierzchnia ogólna 294,0 km²

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy stanu w całości terenów zurbanizowanych w Łodzi generalnie można wyróżnić kilka charakterystycznych struktur funkcjonalno – prze-

strzennych, które kształtowały się w oparciu o określone zasady i wymagają odrębnych kierunków działań :

- ✓ tradycyjna tkanka miejska, charakteryzująca się zwartą strukturą zabudowy, oparta na historycznych założeniach kompozycyjnych i w znacznej części zabytkowa. Istotną cechą tych obszarów jest znaczne przemieszanie funkcji – olbrzymie obszary poprzemysłowe wymagające przekształceń przestrzennych i funkcjonalnych sąsiadują ze zróżnicowaną pod względem urbanistycznym i architektonicznym zabudową mieszkaniową. Jednocześnie tereny te skupiają w sobie również najbardziej atrakcyjne i reprezentacyjne funkcje miejskie;
- ✓ obszary zabudowy wielorodzinnej blokowej o rozluźnionej strukturze;
- ✓ obszary zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, powstające w różnym czasie, charakteryzujące się zwartością zabudowy bliżej centrum i bardziej luźną zabudową lokalizowaną na dużych działkach na obrzeżach miasta;
- ✓ obszary wielofunkcyjne i dzielnice przemysłowe zlokalizowane na obrzeżach struktur śródmiejskich i na obrzeżach miasta. Wobec nieustających zmian gospodarczych obszary te zostały poddane największym przemianom, które w większości przypadków doprowadziły do ich degradacji i zatarcia istniejącego potencjału terenowego i kubaturowego;
- ✓ tereny zieleni, tworzące ważne dla miasta strefy przewietrzające oraz pasma oddzielające poszczególne struktury wewnętrzne.

OBSZARY METROPOLITALNE

OBSZAR METROPOLITALNY WARSZAWY

powierzchnia ogólna 5688 km²

Przeważającą część OMW stanowią tereny otwarte, tj.: lasy, tereny rolne, użytki zielone, zieleń urządzone, wody. Zabudowa skoncentrowana jest wokół granic administracyjnych Warszawy oraz w pasmach rozwoju obejmujących tereny położone wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, tj.:

- ✓ **pasmo zachodniego Warszawa – Sochaczew**, położonego w II europejskim korytarzu transportowym, obejmującego tereny wzdłuż linii kolejowej E20 Warszawa – Łowicz – Kutno oraz drogi krajowej nr 2 Warszawa – Poznań – granica państwa wraz z miastami: Ożarów Mazowiecki, Błonie i Sochaczew;
- ✓ **pasmo południowo-zachodniego Warszawa–Żyrardów**, położonego w II europejskim korytarzu transportowym, obejmującego tereny wzdłuż linii kolejowej Warszawa – Skierniewice – Łódź i drogi wojewódzkiej nr 719 Warszawa-Pruszków–Żyrardów– Kamion wraz z miastami: Piastów, Pruszków, Brwinów, Podkowa Leśna, Milanówek, Grodzisk Mazowiecki i Żyrardów;
- ✓ **pasmo południowego Warszawa – Góra Kalwaria**, obejmującego tereny wzdłuż drogi krajowej nr 79 Warszawa-Góra Kalwaria – Kraków – Katowice - Bytom, drogi wojewódzkiej 724 Warszawa-Konstancin Jeziorna-Góra Kalwaria oraz linii kolejowej Warszawa – Radom – Skarżysko Kamienna – Kraków wraz z miastami: Piaseczno, Konstancin-Jeziorna i Góra Kalwaria;
- ✓ **pasmo południowo-wschodniego Warszawa – Otwock**, obejmującego tereny wzdłuż linii kolejowej Warszawa-Lublin – Kijów, drogi krajowej nr 17

- Warszawa – Lublin – Hrebenne – granica państwa oraz drogi wojewódzkiej nr 801 Warszawa – Karczew – Wilga - Maciejowice, w potencjalnym korytarzu transportowym o znaczeniu europejskim wraz z miastami: Józefów, Otwock i Karczew;
- ✓ **pasma wschodniego Warszawa – Mińsk Mazowiecki**, położonego w II europejskim korytarzu transportowym wzdłuż linii kolejowej E-20 Warszawa – Terespol – granica państwa i drogi krajowej nr 2 Warszawa – Terespol – granica państwa wraz z miastami: Sulejówkę, Halinów i Mińsk Mazowiecki;
  - ✓ **pasma północno-wschodniego Warszawa – Wyszaków**, położonego w I europejskim korytarzu transportowym, przy linii kolejowej E75 Warszawa-Białystok – granica państwa oraz drodze krajowej nr 8 Warszawa – Białystok – granica państwa wraz z miastami: Ząbki, Zielonka, Kobyłka, Wołomin, Tuszcz, Marki, Radzymin i Wyszaków;
  - ✓ **pasma północno-zachodniego** położonego w VI europejskim korytarzu transportowym przy drodze krajowej nr 7 Warszawa – Elbląg - Gdańsk i przy linii kolejowej E 65 Warszawa-Gdańsk wraz z miastami: Łomianki, Nowy Dwór Mazowiecki, Zakroczym i Legionowo.

Występują też enklawy terenów o wysokim stopniu zainwestowania oderwane od swartego układu związanego z Warszawą. Są to miasta: Wyszaków, Grójec, Tarczyn, Mszczonów.

Największe obszary produkcyjno-gospodarcze i przemysłowe występują w rejonie miast: Grójec, Marki, Milanówek, Mińsk Mazowiecki, Karczew, Piaseczno, Piastów, Pruszków, Radzymin, Sochaczew, Wołomin, Żyrardów.

Obszary zabudowy lotniskowej obejmują większe skupiska działek lotniskowych oraz tereny ośrodków wypoczynkowych. Występują głównie na terenach atrakcyjnych krajobrazowo, w sąsiedztwie wód powierzchniowych i lasów. Najwięcej zabudowy rekreacyjnej zlokalizowane jest w dolinach: Bugu, Narwi, Liwca, Rządzy oraz na obrzeżach Zalewu Zegrzyńskiego i w okolicach Prażmowa, Piaseczna, Radziejowic.

Lasy stanowią około 22 % powierzchni OMW. Rozmieszczenie kompleksów leśnych jest nierównomierne. Duże, zwarte kompleksy lasów występują w północno-zachodniej, południowo-zachodniej i południowo-wschodniej części OMW. Zróżnicowany jest wskaźnik lesistości miast i gmin OMW. Największą lesistością charakteryzuje się miasto Podkowa Leśna (78,2%) i gminy: Izabelin (75,3 %), Zielonka (69,7 %). W granicach administracyjnych miasta Piastów lasy nie występują, a w Baranowie stanowią zaledwie 0,3 % powierzchni.

ŁÓDZKI OBSZAR METROPOLITALNY

powierzchnia ogólna 2 203,0 km²

Na kształtowanie struktur przestrzennych ŁOM silny wpływ miały uwarunkowania przyrodnicze : Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich, 21 rezerwatów przyrody, zespoły przyrodniczo – krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu. Struktury miast Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego w większości powielają w mniejszej skali układ struktur samej Łodzi. Cechą charakterystyczną jest stopniowe zacieranie się granicy między krajobrazem miejskim a otwartym i znaczne powiększanie się strefy podmiejskiej o funkcji mieszkaniowo – lotniskowej. Wyodrębniono również :

- ✓ **obszary ogólnego użytkowania wiejskiego** z zabudową mieszkaniową zagrodową, letniskową, usługową, przemysłową,
- ✓ **obszary lasów, zadrzewień i wód**, spełniające funkcje ekologiczne, gospodarcze i społeczne,
- ✓ **obszary użytkowane rolniczo.**

Na skutek ogromnego naporu inwestycyjnego na tereny otwarte, obszary zainwestowane stają w coraz większym stopniu w konflikcie przestrzennym z obszarami cennymi przyrodniczo.

Najsilniejszą i najlepiej ukształtowaną, charakteryzującą się ścisłymi związkami funkcjonalnymi, jest **strefa powiązań Łódzkiej Aglomeracji Miejskiej**, która obejmuje swym zasięgiem:

- ✓ Łódź jako centrum układu,
- ✓ Zgierz i Ozorków na północy,
- ✓ Aleksandrów Łódzki, Konstantynów Łódzki i Lutomiersk na zachodzie,
- ✓ Pabianice, Rzgów, Tuszyn w pasie południowym,
- ✓ Stryków, Głowno, Brzeziny, Koluszki w pasie wschodnim.

Ponadto w oparciu o centra rozwoju ukształtowały się następujące **układy pasmowe wzmózonej urbanizacji i aktywności gospodarczej**:

- ✓ **Łódź – Rzgów – Tuszyn**, ukształtowane w oparciu o drogę krajową nr 1
- ✓ **Łódź – Andrespol – Koluszki**, ukształtowane w oparciu o linię kolejową Łódź – Koluszki
- ✓ **Stryków – Głowno**, kształtujące się wzdłuż drogi krajowej Nr 14
- ✓ **Łódź – Pabianice – Łask**, najsilniej zurbanizowany kierunek rozwoju Aglomeracji Łódzkiej

OBSZARY BEZPOŚREDNIEGO SĄSIEDZTWA

REGION MAZOWIECKI

powierzchnia ogólna 1 227,0 km²

Przeważającą część terenu powiatów sąsiadujących bezpośrednio z województwem łódzkim, położonych poza OMW, stanowią tereny otwarte. W strukturze użytków rolnych obszar wyróżnia się koncentracją sadów. Udział sadów wynosi średnio 33,7 % powierzchni użytków rolnych. Wskaźnik ten świadczy o wysokiej specjalizacji produkcji sadowniczej. Przeważa zabudowa związana z dominującą na tych terenach produkcją rolną. Koncentracja zabudowy mieszkaniowej i usług występuje w ośrodkach gminnych (Iłów, Rybno, Młodzieszyn, Błędów, Belsk Duży, Jasieniec) oraz w granicach miast: Warka, Mogielnica, Nowe Miasto nad Pilicą.

REGION ŁÓDZKI

powierzchnia ogólna 2 423,0 km²

Północno – wschodnie obszary województwa charakteryzuje rozproszony sposób zabudowy spełniającej funkcje mieszkaniowe, usługowe, przemysłowe. Ośrodkami węzłowymi o zwartych strukturach przestrzennych są miasta : Łowicz, Skierniewice, Rawa Mazowiecka. Jest to w znacznej mierze obszar buforowy, na którym ścierają się wpływy aglomeracji łódzkiej i warszawskiej. Jednocześnie w przestrzeni zaznacza się wyraźna dylatacja między Łódzkim Obszarem Metropolitalnym a pasmem powiązań Łowicz – Skierniewice – Rawa Mazowiecka.

PODSUMOWANIE

Za mocne strony istniejących struktur przestrzennych można uznać :

Wykształcone pasma rozwoju w OMW, skupiające zainwestowanie przy głównych trasach wylotowych z Warszawy

Ukształtowany obszar Aglomeracji Łódzkiej, z silnymi powiązaniami funkcjonalno – przestrzennymi

Zwartą strukturę zabudowy centrum Warszawy i Łodzi, opartą na historycznych założeniach kompozycyjnych i w znacznej części zabytkową

Największą w kraju koncentrację inwestycji

Koncentrację terenów usług związanych z funkcjami miastotwórczymi, wynikającymi z pełnienia przez Warszawę i Łódź funkcji metropolitalnych

Duży udział terenów przemysłowo – składowych i ich korzystne położenie przy głównych szlakach komunikacji drogowej i kolejowej

Słabe strony wynikające z istniejącego zagospodarowania przestrzennego to przede wszystkim :

Powiększanie się stref zabudowy podmiejskiej i zacieranie się granicy między strukturami miejskimi a terenami otwartymi (rozlewanie się zabudowy)

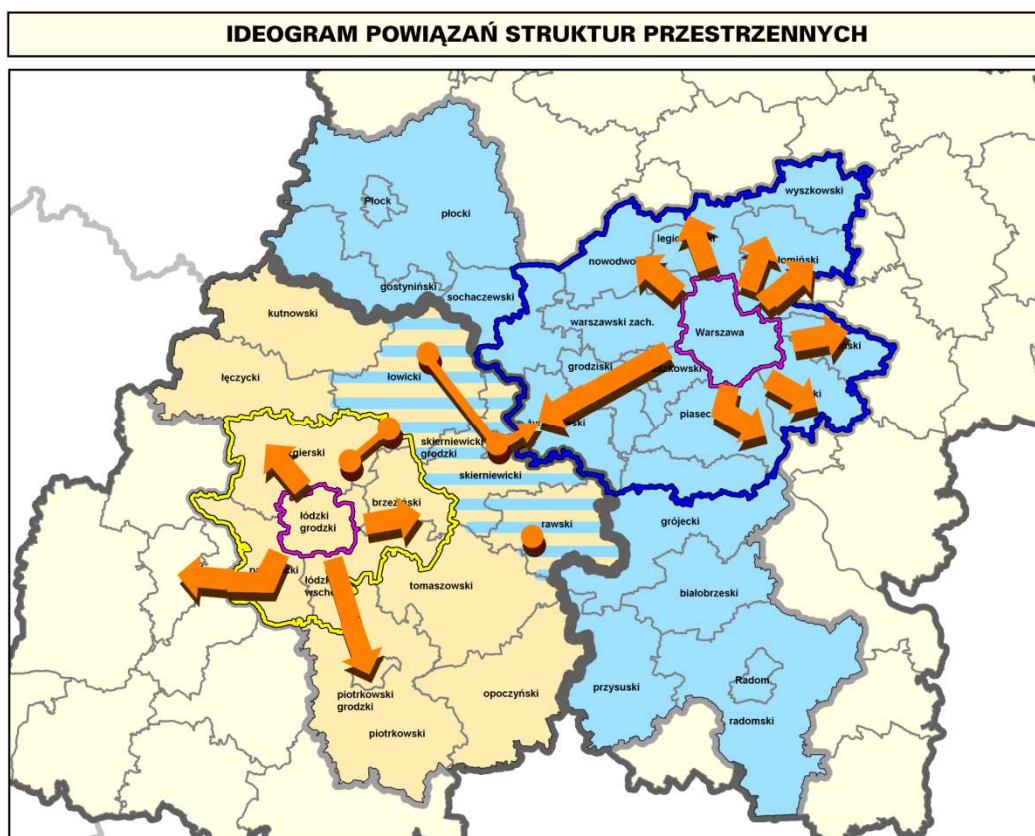
**Rosnące kolizje terenów zurbanizowanych z obszarami cennymi przyrodniczo i krajo-
 brazowo w obszarach metropolitalnych**

Duży udział zdegradowanych terenów przemysłowych m. in. w Warszawie, Łodzi, Żyrardowie i Pabianicach

Rozproszony charakter struktur wiejskich w obszarach bezpośredniego sąsiedztwa województw

Niska atrakcyjność inwestycyjna terenów w obszarach bezpośredniego sąsiedztwa województw

Mapa 6. Ideogram powiązań struktur przestrzennych

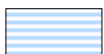
Źródło. Opracowanie - MBPR

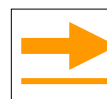
ŁÓDZKI OBSZAR ANALIZ

MAZOWIECKI OBSZAR ANALIZ

OBSZAR PRZENIKANIA SIĘ WPLYWÓW ŁOM I OMW

PASMA ROZWOJU

5. Uwarunkowania społeczne

Struktura sieci osadniczej

MIASTA CENTRALNE

WARSZAWA

Stolica kraju i województwa, jądro obszaru metropolitalnego. W latach 1999-2005 liczba ludności w Warszawie wzrosła o 5 %. Dominującą funkcją¹ Warszawy określoną na podstawie struktury zatrudnienia poza rolnictwem indywidualnym jest funkcja usługowa.

ŁÓDŹ

Łódź, licząca 774 tys. mieszkańców, jest największym miastem województwa, dieścioкратно przewyższającym zaludnienie następnych w kolejności : Piotrkowa Trybunalskiego i Pabianic. Łódź jest równocześnie drugim pod względem liczby ludności miastem w kraju. Znaczenie i pozycję Łodzi w systemie osadniczym województwa łódzkiego wyznacza nagromadzenie na jej obszarze najważniejszych w województwie funkcji administracyjnych i usługowych znaczenia ponadlokalnego oraz funkcji produkcyjno – gospodarczych. W rezultacie stwarza to ogromną dysproporcję w kumulacji potencjału gospodarczego i społecznego między Łodzią a pozostałymi głównymi miastami województwa – dysproporcję w zasadzie nie do zniwelowania ani obecnie ani w przyszłości. W strukturze administracyjnej ośrodków Łódź pełni funkcję miasta wojewódzkiego oraz powiatu grodzkiego i ziemskiego.

OBSZARY METROPOLITALNE

OBSZAR METROPOLITALNY WARSZAWY

W Obszarze Metropolitalnym Warszawy znajduje się 36 miast. Miasta te można sklasyfikować według kilku kryteriów:

- ✓ **według liczby ludności:**
  - 40-60 tys. osób: Pruszków, Legionowo, Otwock, Żyrardów;
  - 20-40 tys. osób: Sochaczew, Mińsk Mazowiecki, Piaseczno, Wołomin, Nowy Dwór Mazowiecki, Wyszów, Grodzisk Mazowiecki, Żąbki, Piastów, Marki;
  - 10-20 tys. osób: Sulejówkę, Józefów, Kobyłka, Zielonka, Konstancin Jeziorna, Łomianki, Milanówek, Grójec, Błonie, Brwinów, Góra Kalwaria, Karczew;
  - 5 do 10 tys. osób: Ożarów Mazowiecki, Radzymin, Tłuszcz, Mszczonów;
  - do 5 tys. osób: Tarczyn, Podkowa Leśna, Serock, Zakroczym, Halinów,
- ✓ **według dynamiki liczby ludności w latach 1999-2005:**

¹ podziału dokonano w oparciu o strukturę pracujących poza rolnictwem indywidualnym (według BDR 2003): miasta przemysłowe – ponad 50% pracujących w przemyśle i budownictwie, usługowe – ponad 70% pracujących w usługach rynkowych i nierynkowych, wielofunkcyjne – pozostałe miasta, nie spełniające wyżej wymienionych kryteriów.

przyrost 10 % i więcej: Ząbki, Piaseczno, Marki, Józefów, Serock, Halinów, Ożarów Mazowiecki, Łomianki, Radzymin;

przyrost 5-10 %: Zielonka, Kobyłka, Tłuszcz, Brwinów, Milanówek;

przyrost 0-5 %: Tarczyn, Sulejówek, Grodzisk Mazowiecki, Pruszków, Podkowa Leśna, Mińsk Mazowiecki, Wyszaków, Karczew, Zakroczym, Mszczonów, Wołomin, Nowy Dwór Mazowiecki, Góra Kalwaria,

ubytok ludności: Grójec, Błonie, Legionowo, Piastów, Otwock, Konstancin Jeziorna, Sochaczew, Żyrardów,

✓ **według pełnionych funkcji administracyjnych:**

siedziby powiatów: Nowy Dwór Mazowiecki, Legionowo, Wyszaków, Wołomin, Mińsk Mazowiecki, Otwock, Piaseczno, Grójec, Pruszków, Grodzisk Mazowiecki, Żyrardów, Sochaczew,

gminy miejskie: Ząbki, Marki, Zielonka, Kobyłka, Sulejówek, Józefów, Milanówek, Podkowa Leśna, Piastów;

siedziby gmin miejsko-wiejskich: Zakroczym, Łomianki, Serock, Radzymin, Tłuszcz, Halinów, Karczew, Konstancin Jeziorna, Góra Kalwaria, Tarczyn, Mszczonów, Brwinów, Ożarów Mazowiecki, Błonie;

✓ **według dominujących funkcji:**

przemysłowe: Radzymin, Piaseczno, Kobyłka, Zielonka, Halinów; Józefów, Karczew, Milanówek;

usługowe (9): Otwock, Błonie, Zakroczym, Serock, Tłuszcz, Ząbki, Konstancin Jeziorna, Brwinów,

usługowo-przemysłowe (19): Grodzisk Mazowiecki, Ożarów Mazowiecki, Legionowo, Wyszaków, Wołomin, Mińsk Mazowiecki, Grójec, Pruszków, Żyrardów, Sochaczew, Nowy Dwór Mazowiecki, Marki, Sulejówek, Góra Kalwaria, Tarczyn, Mszczonów, Podkowa Leśna, Piastów i Łomianki.

Wiejską sieć osadniczą tworzy 1622 wsi, w tym 36 wsi gminnych.

Bardzo istotnym z punktu widzenia powiązań Warszawa-Łódź jest zakładany w projekcie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Obszaru Metropolitalnego Warszawy rozwój pasm rozwoju ukształtowanych wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, tj.:

- **pasma zachodnie** Warszawa – Sochaczew, położonego w II europejskim korytarzu transportowym, obejmującego tereny wzdłuż linii kolejowej E20 Kunowice - Warszawa oraz drogi krajowej nr 2 granica państwa – Poznań – Warszawa wraz z miastami: Ożarów Mazowiecki, Błonie i Sochaczew,
- **pasma południowo – zachodnie** Warszawa – Żyrardów, położonego w II europejskim korytarzu transportowym, obejmującego tereny wzdłuż linii kolejowej Warszawa – Skierniewice – Katowice i drogi wojewódzkiej nr 719 Warszawa-Pruszków – Żyrardów – Kamion

ŁÓDZKI OBSZAR METROPOLITALNY

Cechą charakterystyczną sieci osadniczej jest ogromna dysproporcja ludnościowa między Łodzią a pozostałymi ośrodkami miejskimi i znaczna ilość miast średnich

i małych. Na obszarze ŁOM zlokalizowanych jest 11 miast, w tym **pod względem liczby ludności** :

- ✓ do grupy miast dużych, 80 – 60 tys. mieszkańców, należą Pabianice,
- ✓ w grupie miast większych niż średnie, o liczbie ludności 60 – 40 tys., znalazł się jedynie Zgierz,
- ✓ do miast średnich zaliczono dwie grupy miast :
  - 40 – 20 tys. mieszkańców - 2 ośrodki : Ozorków, Aleksandrów Łódzki,
  - 20 – 10 tys. mieszkańców – 4 ośrodki : Konstantynów Łódzki, Koluszki, Brzeziny, Głowno,
- ✓ w grupie miast małych, poniżej 10 tys. mieszkańców, znalazły się 3 miasta : Tuszyn, Rzgów i Stryków.

Do najsilniej zaludnionych gmin w ŁOM należą : gmina Zgierz (ok. 12 tys. mieszkańców) oraz gminy Andrespol i Koluszki (ok. 10 tys. mieszkańców) a także gminy: Stryków, Rzgów i Ksawerów (ok. 8 tys. mieszkańców).

Pod względem pełnionych funkcji administracyjnych ośrodki osadnicze ŁOM można skwalifikować następująco :

- ✓ Zgierz, Pabianice, Brzeziny – funkcja powiatowa ziemską, miejską i gminną,
- ✓ Ozorków, Głowno – funkcja miejska i gminna
- ✓ Konstantynów Łódzki – funkcja miejska
- ✓ Aleksandrów Łódzki, Stryków, Koluszki, Tuszyn, Rzgów - funkcja miejsko - gminna
- ✓ Parzęczew, Dmosin, Rogów, Jeżów, Andrespol, Brójce, Ksawerów, Dłutów, Dobroń, Lutomiersk – funkcja gminna.

OBSZARY BEZPOŚREDNIEGO SĄSIEDZTWA

REGION MAZOWIECKI

Obszar Warszawa- Łódź obejmuje część powiatów sochaczewskiego oraz grójeckiego (gminy miejsko-wiejskie: Warka, Mogielnica i Nowe Miasto nad Pilicą i wiejskie: Błędów, Belsk Duży, Jasieniec) położoną poza Obszarem Metropolitalnym Warszawy. Zgodnie z przedstawionym wyżej kryterium miasto Warka należy do grupy miast 10-15 tys. mieszkańców, natomiast Mogielnica oraz Nowe Miasto nad Pilicą do grupy miast do 5 tys. mieszkańców. Miasta te cechuje ubytek liczby ludności w latach 1999-2005. Warkę i Nowe Miasto nad Pilicą należy zaliczyć do ośrodków o funkcji przemysłowej, natomiast Mogielnicę do ośrodków o funkcji usługowej.

Wiejska sieć osadniczą tworzy 371 wsi, w tym 7 ośrodków gminnych.

REGION ŁÓDZKI

W obszarze bezpośredniego sąsiedztwa w regionie łódzkim znajdują się 4 miasta, które pod względem zaludnienia zakwalifikowano następująco:

- ✓ w grupie miast większych niż średnie, o liczbie ludności 60 – 40 tys. znalazły się Skierniewice,

- ✓ do miast średnich zaliczono :
  - 40 – 20 tys. mieszkańców – Łowicz,
  - 20 – 10 tys. mieszkańców – Rawa Mazowiecka,
- ✓ w grupie miast małych, poniżej 10 tys. mieszkańców, znalazła się Biała Rawska.

Do najsilniej zaludnionych gmin w ŁOM należą gminy : Nieborów, Łowicz, Łyszkowice, Biała Rawska, Rawa Mazowiecka (średnio ok. 8 tys. mieszkańców) natomiast gminami z najmniejszą liczbą ludności (poniżej 3 tys. mieszkańców) są gminy : Słupia, Godzianów i Regnów.

Pod względem pełnionych funkcji administracyjnych ośrodki osadnicze tego obszaru można skwalifikować następująco :

- ✓ Skierniewice – funkcja powiatowa grodzka i ziemska, miejska i gminna,
- ✓ Łowicz, Rawa Mazowiecka – funkcja powiatowa ziemska, miejska i gminna,
- ✓ Biała Rawska - funkcja miejsko – gminna,
- ✓ Bielawy, Zduny, Chąšno, Kiernoż, Kocierzew Płd., Bolimów, Nieborów, Domaniewice, Łyszkowice, Maków, Lipce Reymontowskie, Słupia, Godzianów, Głuchów, Nowy Kawęczyn, Kowiesy, Cielądz, Regnów, Sadkowice – funkcja gminna.

PODSUMOWANIE

Za mocne strony systemu osadniczego uznano :

Policentryczny układ miast, stwarzający dobre warunki obsługi ludności i łatwy dostęp do rynków pracy

Wysoki poziom urbanizacji w obszarach metropolitalnych

Duży udział miast o charakterze wielofunkcyjnym

Do słabych stron zaliczono :

Niski poziom urbanizacji w obszarach bezpośredniego sąsiedztwa

Demografia

MIASTA CENTRALNE

WARSZAWA

Procesy demograficzne mają istotny wpływ zarówno na gospodarkę, zjawiska społeczne oraz pośrednio na zagospodarowanie przestrzenne omawianego obszaru, pełnią więc istotną rolę w kształtowaniu funkcji metropolitalnych Warszawy.

✓ Warszawę charakteryzuje:

- wysoki potencjał demograficzny,
- dodatnie saldo migracji,
- słaba struktura płci,
- wzrostowa tendencja ludności w wieku produkcyjnym.

Tabela 1. Procesy demograficzne - Warszawa

liczba ludności w tys.	wskaźnik urbanizacji %	gęstość zaludnienia na 1 km ²	liczba kobiet na 100 mężczyzn	przyrost naturalny %	saldo migracji %	struktura wieku w%				wykształcenie w% NSP 2002	
						przedprodukcyjny	produkcyjny	W tym mobilny	poprodukcyjny	wyższe	podstawowe nieukończone i bez wykształcenia
1692,8	100	3275	116	- 2,07	4,08	14,8	65,5	39,7	19,6	23,3	3,1

ŁÓDŹ

Ludność zamieszkująca obszar województwa łódzkiego jest jednocześnie adresatem, podmiotem i czynnikiem rozwoju społeczno – gospodarczego, a jej cechy charakterystyczne stanowią o możliwościach i kierunkach przyszłego rozwoju. Niestety obszar analiz cechuje zła sytuacja demograficzna. Sytuacja demograficzna Łodzi jest w całości problemem i zagrożeniem dla przyszłego rozwoju miasta. Prognoza demograficzna GUS przewiduje, iż w roku 2020 liczba ludności Łodzi wyniesie 675,8 tys. osób, co oznacza zmniejszenie się liczby mieszkańców miasta do 87,3 % w stosunku do 2004 r. Obecnie ludność Łodzi stanowi 56,6% mieszkańców łódzkiej części analizowanego obszaru.

✓ Łódź charakteryzuje się :

- najwyższą gęstością zaludnienia,
- najniższym przyrostem naturalnym,
- ujemnym i jednym z najniższych sald migracji,
- najgorszą strukturą płci,
- najgorszą strukturą wieku.

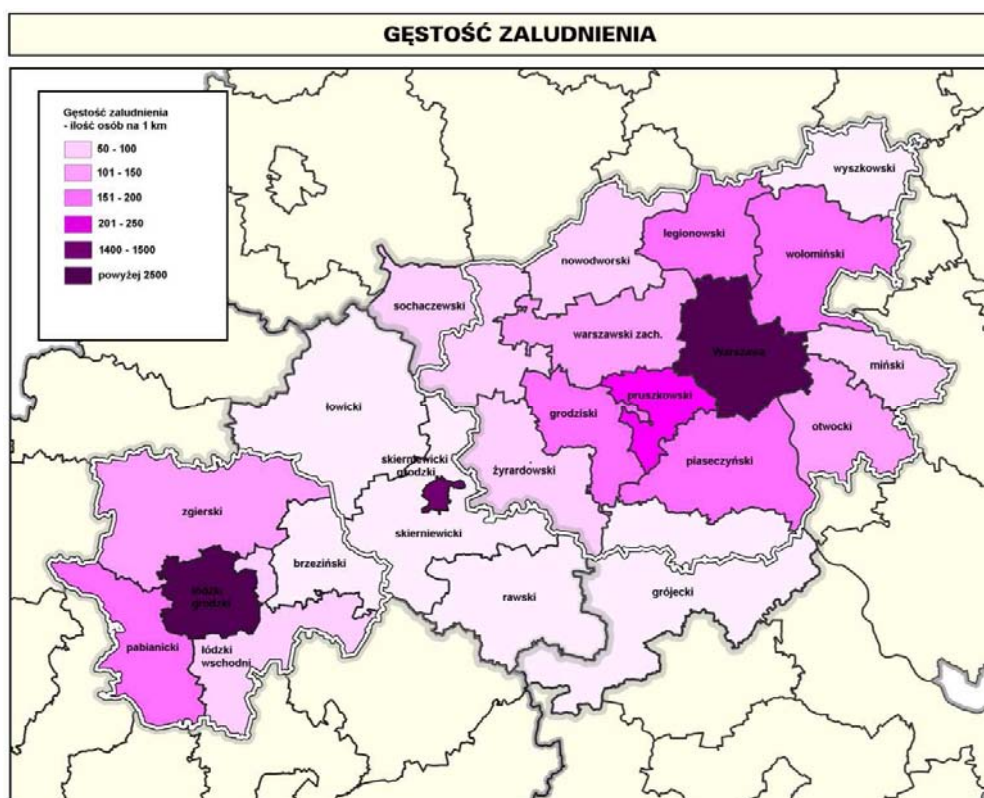
Wszystkie wymienione wskaźniki – oprócz gęstości zaludnienia - kształtują się na poziomie gorszym od średnich dla analizowanego obszaru.

Tabela 2. Procesy demograficzne - Łódź

liczba ludności w tys.	wskaźnik urbanizacji %	gęstość zaludnienia na 1 km ²	liczba kobiet na 100 mężczyzn	przyrost naturalny %	saldo migracji %	struktura wieku w%				wykształcenie w% 2002 NSP	
						przedprodukcyjny	produkcyjny	W tym mobilny	poprodukcyjny	wyższe	podstawowe nieukończone i bez wykształcenia
774,0	100,0	2633	119	-5,8	-1,5	14,8	65,9	37,9	19,3	14,2	2,5

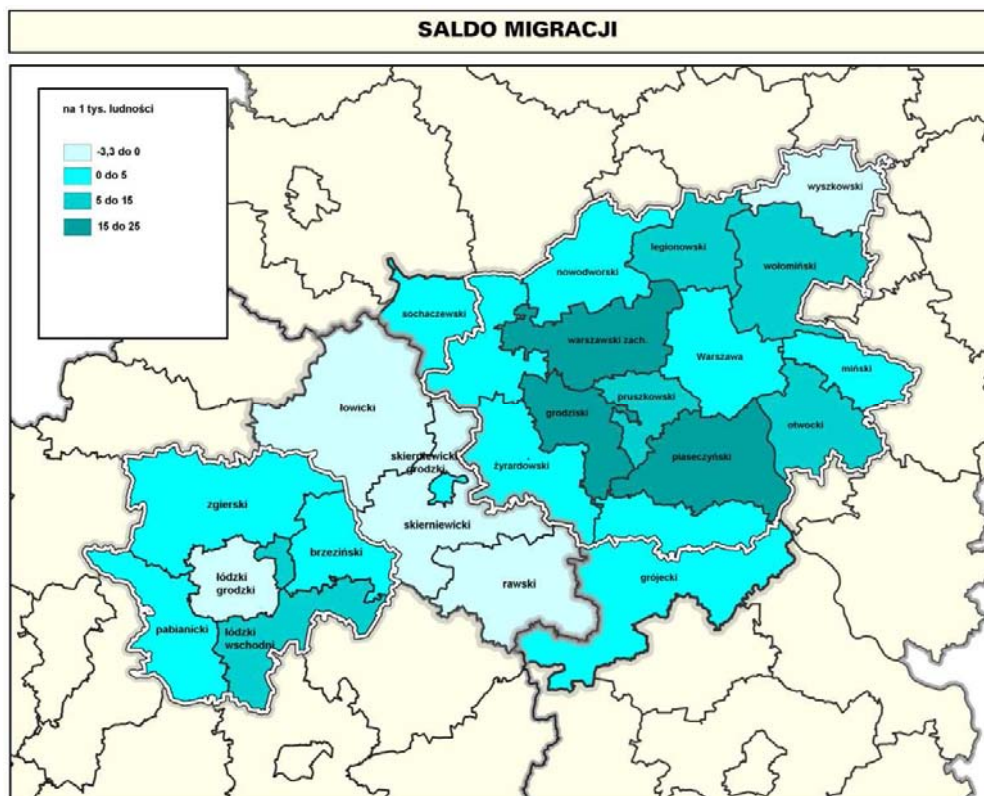

Mapa 9. Gęstość zaludnienia

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie BDR

Mapa 10. Saldo migracji

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie BDR

OBSZARY METROPOLITALNE

MAZOWIECKI OBSZAR ANALIZ

Ludność omawianego obszaru według stanu na dzień 31.12.2005 roku wynosiła 3 119 093 osób, co stanowi 60,5% ludności województwa mazowieckiego. Wysoki potencjał demograficzny charakteryzuje stolicę (1,6 mln mieszk.) oraz miasta: Żyrardów, Brwinów, Legionowo, Karczew. Przyrost ludności odnotowano w 25 miastach, w tym powyżej 5% w 14 miastach.

Ludność skupia się:

- ✓ w Warszawie 3275 osób /km²
- ✓ w powiatach przyległych do stolicy
- ✓ wzdłuż układów komunikacyjnych także relacji Warszawa-Łódź (żyrardowski 140 osób/km²)

Średnia gęstość zaludnienia w 2004 roku w obszarze wynosiła 326,3 osób/km². Najniższa gęstość zaludnienia była w powiecie grójeckim (76) oraz wyszkowskim (82) a największa w Warszawie (3275) oraz powiecie pruszkowskim (584).

Ludność miejska w 2004 roku w obszarze stanowiła 78,42% (woj. mazowieckie 64,7%). Najmniej zurbanizowanym powiatem jest powiat grójecki (33,41%) oraz warszawski zachodni (35,97), wyszkowski (37,65%), miński (44,07%), sochaczewski (45,76%) i piaseczyński (47,81%).

Dynamika procesów ludnościowych.

Obecnie występuje zjawisko dużej dynamiki procesów ludnościowych. Systematycznemu obniżaniu ulega umieralność, co wynika z poprawy stanu zdrowia, a w skali populacji powoduje wydłużenie trwania życia, w 2005r. dla woj. mazowieckiego przeciętne trwanie życia: mężczyźni 71,1 lat; kobiety 80,2 lat było wyższe niż średnio dla Polski. Proces ten wywołuje głębokie zmiany w strukturze wiekowej mieszkańców, a w konsekwencji również dotyczy struktur społecznych i ekonomicznych. Głównie przejawia się to spadkiem liczby i udziału dzieci oraz wzrostem liczby i udziału ludzi starych w ludności ogółem. Zróżnicowanie w skali terytorialnej nie ulega wprawdzie szczególnemu nasileniu, tym niemniej efekty regionalne owych zmian są ze względu na ich głębokość dość istotne.

Zmiany w liczbie ludności i strukturze wieku.

Według prognozy GUS populacja województwa mazowieckiego w 2020r będzie liczyć 5 181,9 tys. (5 147 tys. w 2005 r.) Oznacza to pogłębienie się występującej od niedawna depopulacji, której główną przyczyną będą czynniki naturalne. Natomiast w omawianym obszarze w 2020 roku będzie 3 162,3 tys. ludności (w 2005 roku 3 119,1 tys.). Do 2020r. zaludnienie Polski zmniejszyłoby się o ok. 928 tys., a do 2025 r. łącznie o 1 milion 620,5 tys., przy czym spadek ten koncentrowałby się w regionach wschodnich, a niektóre wielkie miasta zwiększałyby swoją liczbę ludności. Natomiast dla omawianego obszaru w okresie 2005-2020 nie nastąpiłby ubytek ludności a nawet liczba ludności wzrosłaby o ok.43,2 tys. osób.

Migracje

W 2004 roku saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 mieszkańców było bardzo zróżnicowane. W całym obszarze, oprócz powiatu wyszkowskiego, występuje dodatnie saldo migracji, większość migracji kieruje się ku stolicy, na styku z woj. łódzkim najlepszą sytuacją w zakresie migracji charakteryzuje się powiat żyrardowski. Z analizy danych wynika, że najczęściej migrowały osoby młode (zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn).

Największy napływ ludności odnotowuje się w powiatach okołowarszawskich (saldo 13-21). Saldo migracji na 1000 mieszkańców dla Warszawy + 4,8. Z powiatów sąsiadujących z województwem łódzkim najwyższy napływ ludności ma miejsce w powiecie żyrardowskim (saldo 1,25).

Liczba osób migrujących z Mazowsza do Ziemi Łódzkiej w 2004 roku wynosiła 1430 osób, wzrost o 13,8% w stosunku do 2000 roku

Przewiduje się, że do 2015 r. i w okresie następnym Polska będzie notować ujemne saldo migracji zagranicznych. Województwo mazowieckie jako jedno z dwóch województw ma dodatnie saldo migracji choć niewielkie. Prognozy te nie przewidują niemal żadnych zmian w migracjach zagranicznych w ciągu ponad 20 lat. Jednak nie wydają się one realistyczne, ponieważ przewidywane w perspektywie kilku lat otwarcie dla Polaków rynków pracy w całej Europie zwiększy emigrację długookresową. Drugim czynnikiem będzie wzrost liczby polskich studentów kształcących się na zagranicznych uczelniach. Ponadto wzrost umiędzynarodowienia polskiej gospodarki może znacznie zwiększyć napływ zagranicznych specjalistów.

Według GUS także migracje międzyregionalne będą bardzo niewielkie. W myśl tych prognoz w 2015 r. największe dodatnie saldo migracji międzyregionalnych ma wystąpić w właśnie w województwie mazowieckim, głównie obszar metropolitalny Warszawy. Prognoza ta oparta na dotychczasowych trendach wydaje się mało realistyczna i jest w dodatku sprzeczna z przewidywaniem zapotrzebowania na pracę. Prawdopodobnie więc nastąpią większe przepływy z województw wschodnich, a szczególnie z przeludnionego podkarpackiego, do regionów zachodnich, m. in. do metropolii.

ŁÓDZKI OBSZAR METROPOLITALNY

Przewidywane w prognozie GUS łączne zaludnienie pozostałych powiatów ŁOM wynosi dla 2020 r. 365,3 tys. osób, co stanowi 97,6 % stanu z 2004 r. Dla 3 z tych powiatów prognozowany stan ludności w 2020 r. w stosunku do 2004 r. jest niższy od średniej dla podobszaru (powiaty : zgierski 96,7%, pabianicki 95,4 i brzeziński 95,3 %). Dla powiatu łódzkiego wschodniego GUS przewiduje wzrost liczby ludności do 105% stanu z 2004 r.

Reasumując, również na tym obszarze sytuacja demograficzna jest problemem i stwarza zagrożenie dla przyszłego rozwoju :

- ✓ zaludnienie tego podobszaru stanowi 27,4% łódzkiej części analizowanego obszaru,
- ✓ średnia gęstość zaludnienia jest wyższa niż średnio w powiatach bezpośredniego sąsiedztwa,
- ✓ przyrost naturalny ujemny,
- ✓ feminizacja 110 kobiet na 100 mężczyzn.

Tabela 3. Procesy demograficzne - Łódzki Obszar Metropolitalny

liczba ludności w tys.	wskaźnik urbanizacji %	gęstość zaludnienia na 1 km ²	liczba kobiet na 100 mężczyzn	przyrost naturalny %	saldo migracji %	struktura wieku w %				wykształcenie w % 2002 NSP	
						przedprodukcyjny	produkcyjny	W tym mobilny	poprodukcyjny	wyższe	podstawowe nieukończone i bez wykształcenia
374,4	64,1	170	110	-2,8	4,8	19,2	64,2	38,7	16,6	7,8	4,6

Cechą szczególnie wyróżniającą powiaty ŁOM jest dodatnie saldo migracji i stosunkowo wysokie wskaźniki urbanizacji i gęstości zaludnienia. Największy napływ ludności odnotowuje się w powiecie łódzkim wschodnim (saldo migracji w województwie łódzkim w 2004 r. - 0,6).

Powiaty ŁOM nie są jednorodne demograficznie – najbardziej od reszty różni się powiat brzeziński i łódzki wschodni. Szczególnie jest to widoczne w zakresie gęstości zaludnienia, wskaźnika urbanizacji, wykształcenia i częściowo struktury wieku. Powiaty brzeziński i łódzki wschodni charakteryzuje również najwyższy spośród wszystkich powiatów ziemskich (wiejskich) łódzkiej części obszaru analiz udział ludności w wieku produkcyjnym mobilnym. Jednocześnie powiat łódzki wschodni charakteryzuje najwyższe saldo migracji (+11,3‰), zaś powiat pabianicki drugi (po Łodzi) najniższy udział grupy wieku przedprodukcyjnego.

OBSZARY BEZPOŚREDNIEGO SĄSIEDZTWA

REGION ŁÓDZKI

Dla pozostałych powiatów, zwłaszcza dla powiatu skierniewickiego ziemskiego sytuacja demograficzna stanowi jeszcze większe zagrożenie, niż dla powiatów ŁOM. Średnia dla tego obszaru wynosi w 2020 r. 95,6 % ludności z roku 2004, co przy stabilizacji zaludnienia powiatu skierniewickiego grodzkiego oznacza zmniejszenie się liczby ludności powiatu rawskiego do 95,1%, łowickiego do 94,2% a skierniewickiego ziemskiego aż do 93,7 % stanu 2004r. Ludność stanowi tylko 16 % całej ludności obszaru, a sytuację demograficzną tych powiatów charakteryzuje:

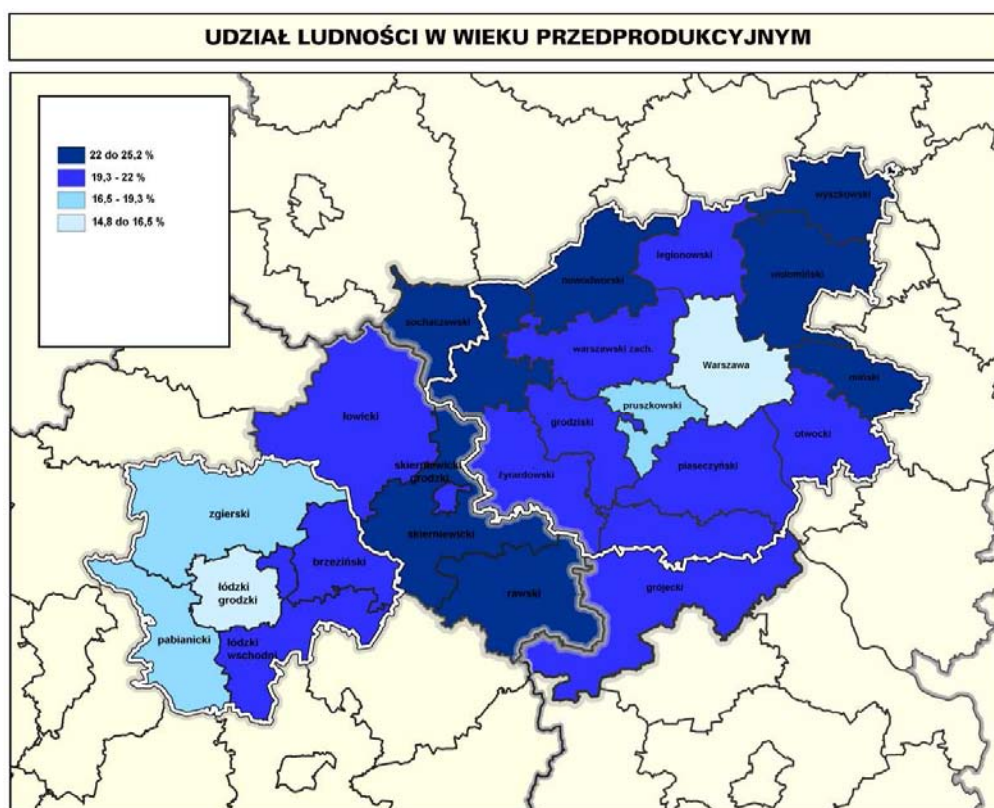
- ✓ najniższa średnia gęstość zaludnienia,
- ✓ najniższy wskaźnik urbanizacji,
- ✓ niski wskaźnik feminizacji,
- ✓ stosunkowo wysoki, choć ujemny przyrost naturalny,
- ✓ średnie ujemne saldo migracji,
- ✓ stosunkowo korzystna struktura wieku : najwyższy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i najniższy ludności w wieku poprodukcyjnym, zaś udział ludności w wieku produkcyjnym mobilnym jest równy średniej dla całości obszaru analiz.

Tabela 4. Procesy demograficzne - Obszary bezpośredniego sąsiedztwa

liczba ludności w tys.	wskaźnik urbanizacji %	gęstość zaludnienia na 1 km ²	liczba kobiet na 100 mężczyzn	przyrost naturalny %	saldo migracji %	struktura wieku w %				wykształcenie w % 2002 NSP	
						przedprodukcyjny	produkcyjny	W tym mobilny	poprodukcyjny	wyższe	podstawowe nieukończone i bez wykształcenia
219,2	45,7	90	105	-1,7	-1,1	21,7	61,8	38,2	16,5	7,9	5,4

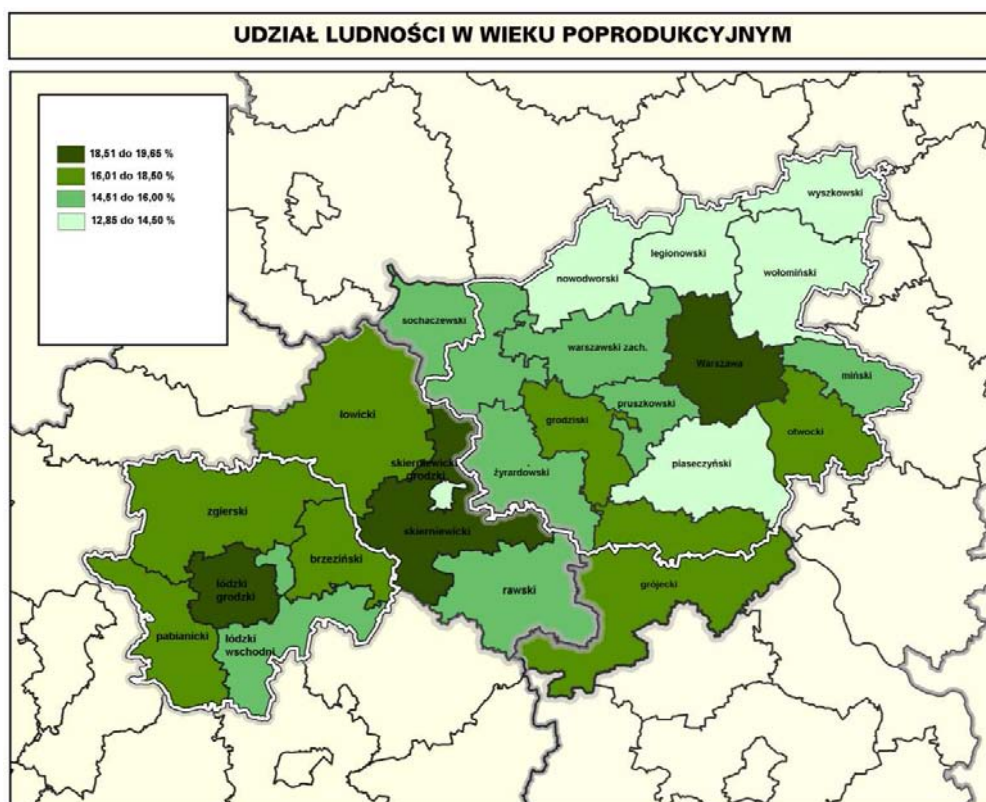

Mapa 11. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie BDR

Mapa 12. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie BDR

Infrastruktura społeczna – mieszkalnictwo

Ważnym czynnikiem wzrostu atrakcyjności obszaru i jego poziomu cywilizacyjnego są warunki życia mieszkańców wyrażane m.in. poprzez warunki mieszkaniowe i wyposażenie w obiekty i urządzenia infrastruktury społecznej, decydującej niejednokrotnie o randze i oddziaływaniu jednostek osadniczych.

MIASTA CENTRALNE

WARSZAWA

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego zasoby mieszkaniowe miasta stołecznego Warszawa kształtują się w 2004 roku na poziomie 739,3 tys. mieszkań, co stanowi ok. 60,6% zasobów analizowanego obszaru, ok. 40 % zasobów Mazowsza i ok. 6% ogólnej liczby mieszkań w kraju. Przeciętna liczba mieszkań na 1000 ludności wynosi 437, przy średniej dla analizowanego obszaru 393 mieszkania. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wynosi 56 m², dla analizowanego obszaru 64 m².

Zasoby mieszkaniowe Warszawy według Narodowego Spisu Powszechnego (2002 r.) pochodzą: 2,6 % sprzed 1918 roku, 10,6 % z lat 1918-1944, 41 % z lat 1945-1970, 19,6 % z lat 1971-1978, 12,8% z lat 1979-1988 a 13,4 % z lat 1989-2002. Udział mieszkań w budynkach sprzed 1970 roku jest większy niż w obszarze o 4,3 %, natomiast udział mieszkań w budynkach wybudowanych w latach 1979 – 2002 jest mniejszy o 5,3 %.

Zasoby mieszkaniowe stolicy w stosunku do 2000 roku wzrosły o 13,3 %, mniej niż średnio w obszarze (14%). W 2004 roku w Warszawie oddano do użytku 10,3 tys. mieszkań (co stanowi 55,4% wszystkich oddanych mieszkań) o powierzchni 734,1 tys. m², w tym budownictwo indywidualne 990 mieszkań o powierzchni 161,36 tys. m². Jeżeli przyjąć na podstawie NSP, że w mieście mieszka 751,6 tys. gospodarstw domowych (stan na 2002 rok), to oznacza, że statystyczny deficyt mieszkaniowy w 2002 roku kształtował się na poziomie 103,5 tys. mieszkań. W latach 2002-2004 przyrost 85,3 tys. mieszkań (przy założeniu, że liczba gospodarstw domowych nie zmieniła się znacząco) zmniejszył ten deficyt mieszkaniowy. Ponadto nowe mieszkania oddane w 2005 roku jeszcze bardziej poprawią tą sytuację (2005 r. wzrost o 1,9 %, tj. o 13,9 tys. mieszkań w stosunku do roku poprzedniego).

Na podstawie danych można stwierdzić, iż jakość oraz ilość zasobów mieszkaniowych w mieście ulega polepszeniu. Warszawski rynek mieszkaniowy należy do najprężniej rozwijających się w Polsce.

ŁÓDŹ

Zasoby mieszkaniowe miasta Łodzi stanowią 61 % zasobów analizowanego obszaru w granicach województwa łódzkiego i wynoszą 331, 8 tys. mieszkań w 2004 r. Na 1000 mieszkańców przypada tu 429 mieszkań, a więc znacznie powyżej średniej dla całego tego obszaru, wynoszącej 398 mieszkań. Jednocześnie średnia powierzchnia 1 mieszkania wynosi tylko 52,6 m² przy średniej 59,3 m². Według NSP 26,6 % zasobów pochodzi sprzed 1945 r., zaś z lat 1945 – 1970 – 30,4 %, zaś z lat 1989 – 2002 jedynie 6,3 %. Udział mieszkań w budynkach sprzed 1970 r. jest o blisko 5% większy, niż średnio w obszarze, zaś udział mieszkań w budynkach najnowszych o ponad 2% mniejszy.

W stosunku do wielkości zasobów w 2000 r. do roku 2004 zasoby zwiększyły się o 1,1%, a więc mniej niż średnio w obszarze (3,5%), zaś w latach tych oddano do użytku blisko 7 tys. mieszkań, co stanowi wprawdzie blisko 50% wszystkich oddanych do użytku mieszkań w obszarze w granicach województwa łódzkiego, jednocześnie jednak stosunek liczby mieszkań oddanych do wielkości zasobów 2000 r. wynosi jedynie 2,1 % przy średniej obszaru 2,8%. Należy jednak pamiętać, iż zasoby Łodzi w największej mierze wpływają na wielkość średnich dla całego obszaru.

Największym problemem w Łodzi jest nie tyle wielkość zasobów – choć niewystarczająca – ile jakość mieszkań – ich wielkość i stan techniczny, często skorelowany z wiekiem zasobów, a także niskie tempo budowy nowych mieszkań.

OBSZARY METROPOLITALNE

OBSZAR METROPOLITALNY WARSZAWY

Zasoby mieszkaniowe powiatów OMW w 2004 roku ocenia się na 1 219,9 tys. mieszkań, bez miasta Warszawa na 480,6 tys., co stanowi ok. 39,4 % zasobów obszaru. Ponadto przeciętna powierzchnia 1 mieszkania wynosi 64 m², bez Warszawy 76,4 m² a więc większa niż w Warszawie oraz w analizowanym obszarze.

Zasoby mieszkaniowe obszaru według Narodowego Spisu Powszechnego (2002 r.) pochodzą: 2,9 % sprzed 1918 roku (bez Warszawy – 3,3 %), 10,2% z lat 1918-44 (bez Warszawy – 9,7 %), 36,8 % z lat 1945 – 70 (bez Warszawy – 30,2 %), 18,7% z lat 1971 – 78 (bez Warszawy – 17,2 %), 15,6 % z lat 1979- 88 (bez Warszawy – 20,0 %), 15,8 z lat 1989 – 2002 (bez Warszawy 19,6 %). Z analizy tych danych wynika, że udział mieszkań w budynkach sprzed 1970 roku wynosi aż 49,9 % (bez Warszawy – 43,2 %), natomiast udział mieszkań w budynkach wybudowanych po 1978 roku 31,4 % (bez Warszawy – 39,6 %). Zasoby mieszkaniowe w 2004 roku w stosunku do 2000 roku zwiększyły się o ok. 14 %, bez Warszawy o ok.15 %, więcej niż średnio w obszarze (14%). W 2004 roku oddano do użytku 18,6 tys. mieszkań o powierzchni 1 712,6 tys. m², bez Warszawy 8,3 tys. mieszkań o powierzchni 978,5 tys. m², co stanowi 44,6 % wszystkich oddanych mieszkań w analizowanym obszarze.

Przeciętna liczba mieszkań na 1000 ludności w obszarze wynosi 393, bez Warszawy 341. W każdym z powiatów liczba mieszkań na 1000 ludności w 2004 roku była niższa niż średnia dla analizowanego obszaru, przy czym najniższy poziom zanotowano w powiecie wyszkowskim (282,7) , najwyższy w żyrardowskim (374,8 - najwyższy po Warszawie). Największe mieszkania znajdują się w powiecie warszawskim zachodnim (94,0 m²).

Analiza przeciętnej powierzchni mieszkań w powiatach pozwala na stwierdzenie, że w większości z nich mieszkania są większe od średniej powierzchni w obszarze, z wyjątkiem powiatu żyrardowskiego (60,3 m²) oraz Warszawy (56,0 m²).

Rozwój budownictwa mieszkaniowego (najwyższy poziom budownictwa mieszkaniowego w zakresie oddanych do użytku mieszkań i wielkości powierzchni użytkowej na 1 osobę) jest najbardziej dynamiczny w powiatach sąsiadujących z Warszawą.

Największa powierzchnia użytkowa na 1 osobę wynosi 32,1 m² i ma miejsce w powiecie warszawskim zachodnim.

Największy udział mieszkań (zgodnie z NSP 2002) najstarszych wybudowanych przed 1945 rokiem w powiecie żyrardowskim a „nowych” z lat 1979-2002 w powiecie piaseczyńskim.

ŁÓDZKI OBSZAR METROPOLITALNY

Zasoby mieszkaniowe pozostałych powiatów ŁOM stanowią 26 % zasobów analizowanego obszaru w granicach województwa łódzkiego i wynoszą 141,3 tys. mieszkań w 2004 r. Na 1000 mieszkańców przypada tu 377 mieszkań, a więc mniej nie tylko niż w Łodzi, lecz także mniej niż wynosi średnia obszaru. Jednocześnie średnia powierzchnia 1 mieszkania wynosi $67,1\text{m}^2$ co oznacza, iż mieszkania na tym podobszarze są większe, niż w Łodzi i średnie dla obszaru. Według NSP 21 % zasobów pochodzi sprzed 1945 r., zaś z lat 1945 – 1970 – 27,4 %, zaś z lat 1989 – 2002 11,1 %. Udział mieszkań w budynkach sprzed 1970 r. jest o blisko 4 % mniejszy, niż średnio w obszarze, zaś udział mieszkań w budynkach najnowszych o ponad 2% większy. W stosunku do wielkości zasobów w 2000 r. do roku 2004 zasoby zwiększyły się o blisko 9% (8,9), a więc znacznie więcej niż średnio w obszarze (3,5%), zaś w latach tych oddano do użytku 5,5 tys. mieszkań, co stanowi blisko 40 % wszystkich oddanych do użytku mieszkań w obszarze w granicach województwa łódzkiego, zaś stosunek liczby mieszkań oddanych do wielkości zasobów 2000 r. wynosi 4,2 % przy średniej obszaru 2,8%.

Wśród powiatów ŁOM najwięcej mieszkań na 1000 mieszkańców przypada w powiecie pabianickim (398 – największa po Łodzi liczba w obszarze), największe mieszkania znajdują się w powiecie łódzkim wschodnim ($82,3\text{ m}^2$), największy udział mieszkań najstarszych w powiecie brzezińskim, najwięcej mieszkań wybudowano w ostatnich latach w powiecie zgierskim (2,4 tys.), zaś stosunkowo najbardziej poprawił się stan liczebny zasobów w powiecie łódzkim wschodnim – o 14,4%.

Najistotniejszym problemem na tym obszarze może być nowe budownictwo mieszkaniowe i wynikające stąd potrzeby i zagrożenia. Jednocześnie w powiatach najbardziej zurbanizowanych – pabianickim i zgierskim - z większym nasileniem niż na pozostałych terenach podobszaru wystąpią problemy związane z jakością i złym stanem technicznym zasobów.

OBSZARY BEZPOŚREDNIEGO SĄSIEDZTWA

REGION MAZOWIECKI

Zasoby mieszkaniowe tych powiatów (sochaczewski, żyrardowski, grójecki) wynoszą w 2004 roku 87,2 tys. mieszkań, co stanowi 7,2 % zasobów analizowanego obszaru. Przeciętna liczba mieszkań na 1000 ludności wynosi 342, a więc podobnie jak średnia dla pozostałych powiatów OMW (bez Warszawy). Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wynosi $69,2\text{ m}^2$, jest nieco większa niż w analizowanym obszarze (64 m^2) i znacznie większa niż w Warszawie (56 m^2). Według danych Narodowego Spisu Powszechnego (2002 rok) udział mieszkań w budynkach sprzed 1970 roku wynosi aż 45,9 % i jest mniejszy niż w obszarze o 4,0 %, natomiast udział mieszkań w budynkach wybudowanych po 1978 roku jest większy o ok. 4,3 %. Wielkość zasobów w 2004 roku zwiększyła się w stosunku do 2000 roku o ok. 2,2 %, a więc dużo mniej niż średnio w analizowanym obszarze (14%). W 2004 roku oddano do użytku 0,7 tys. mieszkań o powierzchni $75,9\text{ tys. m}^2$, co stanowi 3,7% wszystkich oddanych do użytku mieszkań w analizowanym obszarze. Najwięcej mieszkań na 1000 mieszkańców przypada w powiecie żyrardowskim (374,8), najmniej w powiecie sochaczewskim (325). Natomiast największe mieszkania znajdują się w powiecie grójeckim ($75,4\text{ m}^2$). Według danych NSP (2002) największy udział mieszkań najstarszych (sprzed 1945 roku) w powiecie żyrardowskim a wybudowanych w okresie ostatnich kilku lat (1979 – 2002) w powiecie grójeckim.

REGION ŁÓDZKI

Zasoby mieszkaniowe tych powiatów stanowią 13 % zasobów analizowanego obszaru w granicach województwa łódzkiego i wynoszą 71,2 tys. mieszkań w 2004 r. Na 1000 mieszkańców przypada tu 325 mieszkań, a więc mniej nie tylko mniej niż wynosi średnia obszaru, lecz także najmniej ze wszystkich podobszarów. Jednocześnie średnia powierzchnia 1 mieszkania wynosi 74,8 m² co oznacza iż mieszkania na tym podobszarze są największe, przynajmniej średnio. Według NSP blisko 11% zasobów (10,8%) pochodzi sprzed 1945 r., zaś z lat 1945 – 1970 – 27,7 %, zaś z lat 1989 – 2002 - 14,8 %. Udział mieszkań w budynkach sprzed 1970 r. jest o blisko 14 % mniejszy, niż średnio w obszarze, zaś udział mieszkań w budynkach najnowszych o ponad 6% większy. W stosunku do wielkości zasobów w 2000 r. do roku 2004 zasoby zwiększyły się o nieco ponad 5% , a więc więcej niż średnio w obszarze (3,5%), choć mniej, niż w podobszarze powiatów ŁOM. W latach tych oddano do użytku 2,4 tys. mieszkań, co stanowi 16,3% wszystkich oddanych do użytku mieszkań w obszarze w granicach województwa łódzkiego, zaś stosunek liczby mieszkań oddanych do wielkości zasobów 2000 r. wynosi 3,5 % przy średniej obszaru 2,8%.

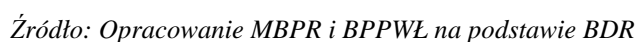
Najwięcej mieszkań na 1000 mieszkańców przypada w powiecie skierniewickim grodzkim (369) zaś najmniej w powiecie skierniewickim ziemskim (297) i jest to najmniejsza średnia wśród wszystkich powiatów nie tylko podobszaru, ale całego obszaru.

Największe mieszkania znajdują się w powiecie skierniewickim ziemskim (83 m²) i jest to z kolei największa średnia wśród wszystkich powiatów analizowanego obszaru w granicach województwa łódzkiego.

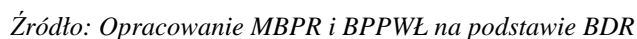
Największy udział mieszkań najstarszych notuje się także w powiecie skierniewickim ziemskim (52,2 % - druga średnia w całym obszarze), najwięcej mieszkań wybudowano w ostatnich latach w powiecie skierniewickim grodzkim (1,2 tys.) i tam też stosunkowo najbardziej poprawił się stan liczebny zasobów w tym podobszarze – o 9,8%.

Problemy mieszkaniowe w tych powiatach są zróżnicowane. W powiecie skierniewickim ziemskim, a następnie w powiecie rawskim ze szczególną intensywnością zaznacza się problem niewielkiej ilości i braku mieszkań, także tu występują zasoby najstarsze, dlatego też mimo stosunkowo dużej średniej wielkości mieszkań w części zasobów występuje problem ich jakości.

Problemy braku mieszkań występuje zresztą we wszystkich powiatach, zaś problem niewielkiej ilości nowych mieszkań oddawanych do użytku zwłaszcza w powiatach wiejskich.

Mapa 15. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m²

Infrastruktura społeczna – ochrona zdrowia

MAZOWIECKI OBSZAR ANALIZ

Ze społecznego punktu widzenia szczególną rolę dla społeczeństwa odgrywają placówki służby zdrowia. Organizacja służby zdrowia w obszarze oparta jest na sieci placówek leczenia stacjonarnego i ambulatoryjnego. Województwo mazowieckie wyróżnia największą ilość placówek opieki zdrowotnej, zlokalizowanych głównie w Warszawie (37 szpitali ogólnych). W większości powiatów położonych na terenie OMW funkcjonuje jeden szpital. Jedynie w powiecie otwockim zlokalizowane są 4 szpitale, po 3 szpitale w powiecie pruszkowskim i wołomińskim oraz 2 w powiecie mińskim.

Na przełomie 2004-05 roku największa liczba łóżek na 10000 mieszkańców znajdowała się w Warszawie – 63,3 przy średniej 35,53. Na terenie OMW najlepsza sytuacja ma miejsce w powiecie: piaseczyńskim (47) i otwockim (98,10) oraz w sąsiedztwie z województwem łódzkim: powiat żyrardowski (43,5).

Zróżnicowane jest również przestrzenne rozmieszczenie pozostałych placówek zdrowotnych: zakładów opiekuńczo – leczniczych i pielęgnacyjno - opiekuńczych. Zlokalizowane są one głównie w Warszawie. Na pozostałym obszarze koncentracja zakładów opiekuńczo - leczniczych zaznaczyła się w powiecie piaseczyńskim (2), natomiast zakładów pielęgnacyjno – opiekuńczych w powiatach wołomińskim (5) i otwockim (4). Zwiększona zapadalność na choroby, w tym nowotworowe wymusza podejmowanie działań w kierunku zapewnienia opieki paliatywno – hospicyjnej. Pod względem liczby hospicjów dominującym ośrodkiem jest Warszawa (6), zaś na obszarze OMW powiat pruszkowski (2).

W województwie mazowieckim działają 224 organizacje pożytku publicznego w zakresie ochrony zdrowia.

Zgodnie z art.68 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej każdy obywatel Polski ma prawo do ochrony zdrowia. Ochroną zdrowia obok Ministerstwa Zdrowia zajmują się następujące instytucje NFZ., Biuro Praw Pacjenta, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA), Główny Inspektorat Farmaceutyczny itp. Również organizacje pozarządowe odgrywają ogromną rolę w ochronie zdrowia. Największy procent pomocy na 10000 mieszkańców ze strony organizacji pozarządowych zwane także organizacjami wolontarystycznymi, odnotowano w stolicy (17,05%). Na terenach OMW natomiast na szczególną uwagę zasługuje powiat otwocki – 9,11%. Najmniejszy udział z kolei zanotowano w powiecie grójeckim – 4,2%. Dynamika i aktywność organizacji pozarządowych w kwestii ochrony zdrowia jest jak najbardziej wskazana. Organizowane akcje charytatywne, edukacja zdrowotna poszerzają wiedzę ogółu mieszkańców, czyli działają dla dobra publicznego. Pod względem dostępności i zakresu usług zdrowotnych dominuje Warszawa (37 szpitali), powiat piaseczyński i otwocki (4 szpitale), a także żyrardowski. Lecznictwo specjalistyczne skupia się w Warszawie – 7 szpitali klinicznych i 70 poradni. W 2004 roku świadczenia zdrowotne w formie opieki paliatywno – hospicyjnej w województwie realizowało ponad 30 placówek (lokalizacja głównie w Warszawie).

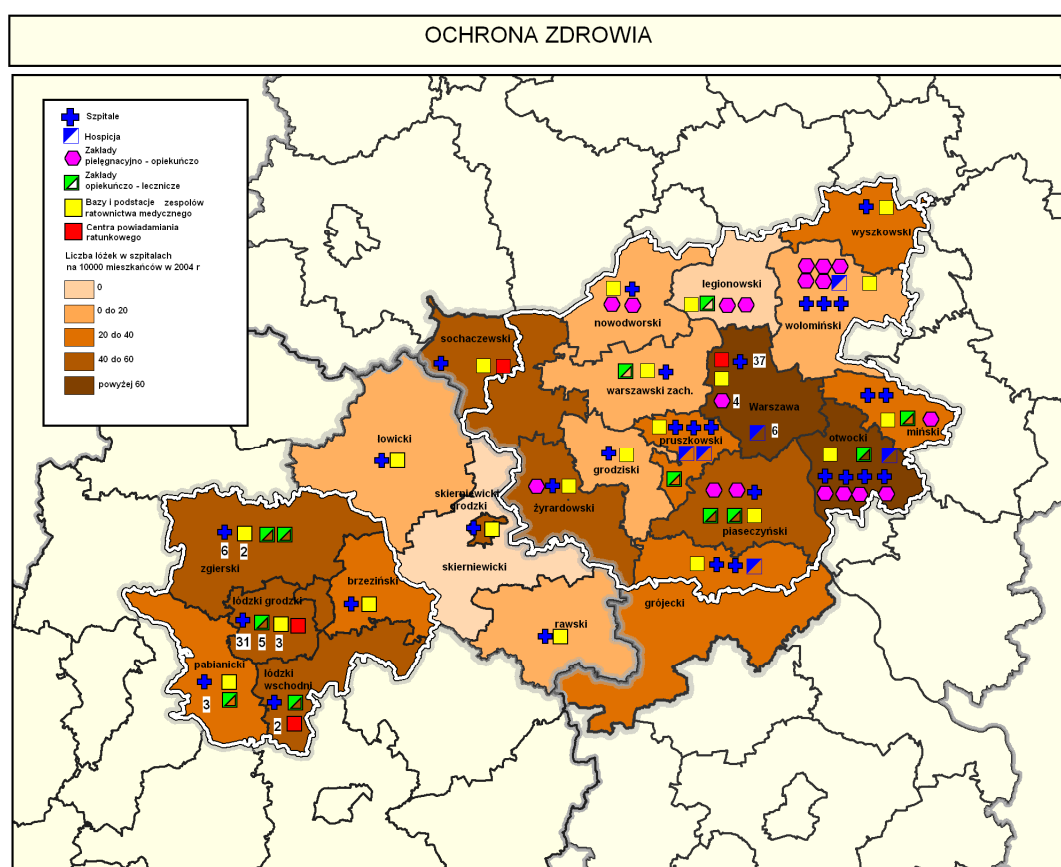
ŁÓDZKI OBSZAR ANALIZ

Koncentracja placówek stacjonarnej opieki medycznej ma miejsce w Łodzi, w której znajduje się ponad 30 szpitali publicznych i niepublicznych oraz 4 zakłady opiekuńczo-lecznicze. Stolica województwa ma także największą liczbę łóżek szpitalnych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców – 79,5.

Mieszkańcy Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego mają dość dobry dostęp do usług medycznych na wysokim poziomie. Po kilka placówek szpitalnych i zakładów opiekuńczo - leczniczych mieści się w powiecie zgierskim, Pabianicach i Tuszynie. Pod względem liczby łóżek w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności wyróżnia się powiat łódzki wschodni ze wskaźnikiem 71,3.

Mieszkańcy powiatów sąsiadujących z Mazowszem mają znacznie utrudniony dostęp do usług medycznych na wysokim poziomie. W powiatach tych występuje tylko po 1 szpitalu, a w powiecie skierniewickim ziemskim nie ma ani jednej placówki tego typu. Najwyższy wskaźnik - 78 łóżek szpitalnych na 10 tys. ludności uzyskało miasto Skierniewice, które pod tym względem niewiele ustępuje Łodzi. Jednak w pozostałych trzech powiatach poza Skierniewicami sytuacja jest znacznie gorsza – powiaty łowicki i rawski mają gorsze wskaźniki niż powiaty ŁOM.

Mapa 16. Ochrona zdrowia

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie BDR, Wojewódzkiego Planu Zdrowotnego i własnych baz danych

Infrastruktura społeczna – oświata i szkolnictwo wyższe

MAZOWIECKI OBSZAR ANALIZ

Rozwój szkolnictwa wyższego na terenie analizowanego obszaru to ważny miernik jakości życia jego mieszkańców i czynnik rozwoju.

Interesujące nas i mające zasadnicze znaczenie dla obecnego kształtu szkolnictwa wyższego zdarzenia datowane są od roku 1990, kiedy to został przełamany monopol państwowy na tworzenie szkół wyższych. Początek tym zmianom dała ustawa z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym dopuszczająca możliwość tworzenia szkół wyższych zarówno przez osoby prawne, jak i osoby fizyczne.

Województwo mazowieckie cechuje wysoki poziom wykształcenia mieszkańców. Najlepsza sytuacja kształtuje się w Warszawie, gdzie wskaźnik liczby studentów na 10000 mieszkańców jest najwyższy i wynosi 1597,21 (średnia krajowa 207,13), w powiecie wyszkowskim - 138,776 i otwockim 117,733.

Przełom lat 2004-2005 przyniósł nie tylko wzrost liczby studentów o 1976 (z 368990 do 370966), ale również wzrost liczby nauczycieli akademickich o 382 (z 15594 do 15976).

Występuje istotne zróżnicowanie wyboru charakteru uczelni przez osoby wykazujące akces pogłębiania swojej wiedzy na wyższej uczelni. I tak odpowiednio najwyższym zainteresowaniem cieszą się Wyższe Szkoły Ekonomiczne (95422), kolejno Uniwersytety (72034), Wyższe Szkoły Techniczne (56515).

Na przełomie 2004-2005 roku dało się zauważyć nie tylko wzrost osób z wyższym wykształceniem, ale również zarysowało się zjawisko upowszechniania się średniego poziomu wykształcenia. Stąd wzrasta liczba uczniów w liceach ogólnokształcących, przy jednoczesnym braku zainteresowania szkołami zawodowymi.

Największy odsetek uczniów szkół licealnych ogólnokształcących na 10000 mieszkańców w 2004/05 roku występuje w Warszawie 285,646, przy średniej 163,71. Na terenie OMW z kolei w powiatach sąsiadujących z województwem łódzkim tj. powiat żyrardowski – 206,836 oraz powiat sochaczewski – 197,204.

Bardzo niski stopień zainteresowania liceami ogólnokształcącymi wykazują powiaty sąsiadujące z Warszawą, gdzie wskaźnik dotyczący liczby uczniów liceów ogólnokształcących przedstawia się następująco: powiat nowodworski (112,751) piaseczyński (93,99), oraz powiat warszawsko-zachodni (70,5923).

Zupełnie odmienna sytuacja występuje w przypadku analizy wskaźnika dotyczącego liczby uczniów średnich szkół zawodowych na 10000 mieszkańców w 2004/05 roku.

Największa ilość uczniów średnich szkół zawodowych na 10000 mieszkańców kształci się na obrzeżach OMW; powiat miński (95,95) i wyszkowski (151,48) oraz w powiatach sąsiadujących z województwem łódzkim: powiat sochaczewski (125,079) i powiat przysuski (107,772).

Najmniejsza natomiast jest w Warszawie i w jej bliskim otoczeniu, tj. powiat pruszkowski (2,49), powiat legionowski (18,47) powiat wołomiński (26,56).

Wskaźnik liczby uczniów szkół policealnych na 10000 mieszkańców najkorzystniej przedstawia się w Warszawie i wynosi 89,69, przy średniej krajowej 53,85. Podobnie wysoki procent wykazuje powiat miński – 60,01. W sąsiedztwie z województwem łódzkim w powiecie sochaczewskim wskaźnik ilości uczniów szkół policealnych na 10000 mieszkańców przybiera wysokie wartości – 66,97, zaś w powiecie żyrardowskim bardzo małe, rzędu 4,95. Zerowe wartości osiągnął powiat warszawsko-zachodni.

Podsumowując wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców w województwie mazowieckim niestety wykazuje zbyt duże rozwarstwienie, jeśli chodzi o skupiska uczelni i ilość studiującej młodzieży. Wciąż dominuje Warszawa, przy stagnacji na niski poziomie wykształcenia na obrzeżach OMW.

Miejsce koncentracji szkół wyższych, studentów i ludności z wykształceniem wyższym jest Warszawa, następuje upowszechnienie średniego wykształcenia, pod względem liczby uczniów na 10 000 mieszkańców dominują też powiaty sąsiadujące z województwem łódzkim.

Wysoki poziom wykształcenia mieszkańców ma miejsce w Warszawie:

- ✓ udział ludności z wykształceniem wyższym – 21%,
- ✓ uczniowie z wykształceniem średnim na 10000 Mk – 342,25 oraz w powiecie żyrardowskim
- ✓ Wskaźnik liczby studentów na 10000 Mk w Warszawie 1597,21 przy średniej krajowej 207,13

Spada zainteresowanie młodzieży zasadniczymi szkołami zawodowymi na korzyść szkolnictwa średniego ogólnokształcącego i technicznego

ŁÓDZKI OBSZAR ANALIZ

Miasto Łódź charakteryzuje się następującymi udziałami w całkowitej liczbie uczących się na różnych poziomach kształcenia w granicach obszaru analizy:

- ✓ 69,5 % uczniów liceów ogólnokształcących,
- ✓ 42,4 % uczniów średnich szkół zawodowych,
- ✓ 74,7 % słuchaczy szkół policealnych,
- ✓ 96,1 % studentów wyższych uczelni.

Występuje ogromna dysproporcja pomiędzy liczbą wyższych uczelni oraz studentów w Łodzi i w pozostałych powiatach analizowanego obszaru. W przeliczeniu na 10 tys. ludności w Łodzi studiuje aż 1425 osób. Stosunkowo dużo jest tutaj również słuchaczy szkół policealnych : 130,9 na 10 tys. mieszkańców. Pod względem liczby uczniów liceów ogólnokształcących na 10 tys. ludności , która wynosi w Łodzi 248,2 stolica województwa znacząco ustępuje Skierniewicom, gdzie ten wskaźnik wynosi 333,2. Niska jest w Łodzi liczba uczniów średnich szkół zawodowych : 111,3 na 10 tys. osób.

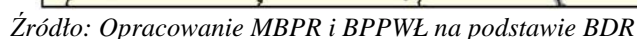
Udział ludności z wykształceniem wyższym :

✓ Łódź	14,2%
✓ powiaty ŁOM	7,8%
✓ powiaty bezpośredniego sąsiedztwa	7,9%
✓ średnia wojewódzka	9,2%

Liczba studentów/10 000 M :

✓ Łódź	1 425,1
✓ powiaty ŁOM	16,0
✓ powiaty bezpośredniego sąsiedztwa	175,8
✓ województwo	493,0

UDZIAŁ LUDNOŚCI Z WYKSZTAŁCENIEM WYŻSZYM W LUDNOŚCI OGÓŁEM

3,9 - 5%
 5,1 - 8%
 8,1 - 12%
 13,1 - 17%
 17,1 - 21%

wyszkowski
 legionowski
 nowodworski
 sochaczewski
 łowicki
 warszawski zach.
 grodzki
 przyski
 miński
 otowski
 piaseczyński
 żyrardowski
 skierniewicki
 radowski
 grójceński
 brzeziński
 łódzki
 łódzki zachodni
 pabianicki
 łódzki wschodni
 Warszawa

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie BDR

Infrastruktura społeczna – kultura

MAZOWIECKI OBSZAR ANALIZ

Koncentracja placówek i szeroka oferta imprez kulturalnych o znaczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym występuje w Warszawie, największe oddziaływanie w zakresie muzeów ma stolica (54) i Sochaczew. Na terenie Mazowsza obserwuje się zwiększającą się liczbę odwiedzających placówki kulturalne.

✓ Sieć teatrów i instytucji muzycznych –	30
✓ Placówki muzealne -	54
✓ Kina -	30
✓ Biblioteki publiczne –	273

Życie kulturalne na terenie województwa mazowieckiego ma wydźwięk optymistyczny. Kwitnie i rozwija się w każdym zakątku województwa, lecz niestety wykazuje spore zróżnicowanie.

Centrum kulturalnym w województwie mazowieckim zarówno o znaczeniu międzynarodowym, jak i krajowym jest Warszawa. W Warszawie skupione są najliczniejsze miejsca rozrywki i ośrodki kulturowe. Przez cały rok Warszawa posiada szeroką ofertę różnorodnych imprez. Oferta warszawskiego kalendarza imprez kulturalnych jest urozmaicona – od kameralnych koncertów muzyki klasycznej, festiwale jazzowe, pokazy filmowe i spektakle teatralne, rozmaite wystawy malarskie i fotograficzne po imprezy w plenerze.

Na terenie OMW wyraźnie dominują powiaty wołomiński, gdzie imprezy kulturalne mają charakter międzynarodowy i krajowy, zarówno muzyczne jak i teatralne.

Pojedyncze imprezy o znaczeniu jedynie krajowym mają miejsce w powiecie grodzkim i warszawsko-zachodnim. W sąsiedztwie z województwem łódzkim jedynie powiat sochaczewski wykazuje dużą ofertę imprez kulturalnych międzynarodowych i krajowych, gdy powiat żyrardowski tylko o znaczeniu krajowym.

Istniejące, co da się zauważyć, dysproporcje w szerzeniu kultury, dostępie do ośrodków kultury w Warszawie i pozostałych powiatach jest jednak zbyt rażące i drastyczne.

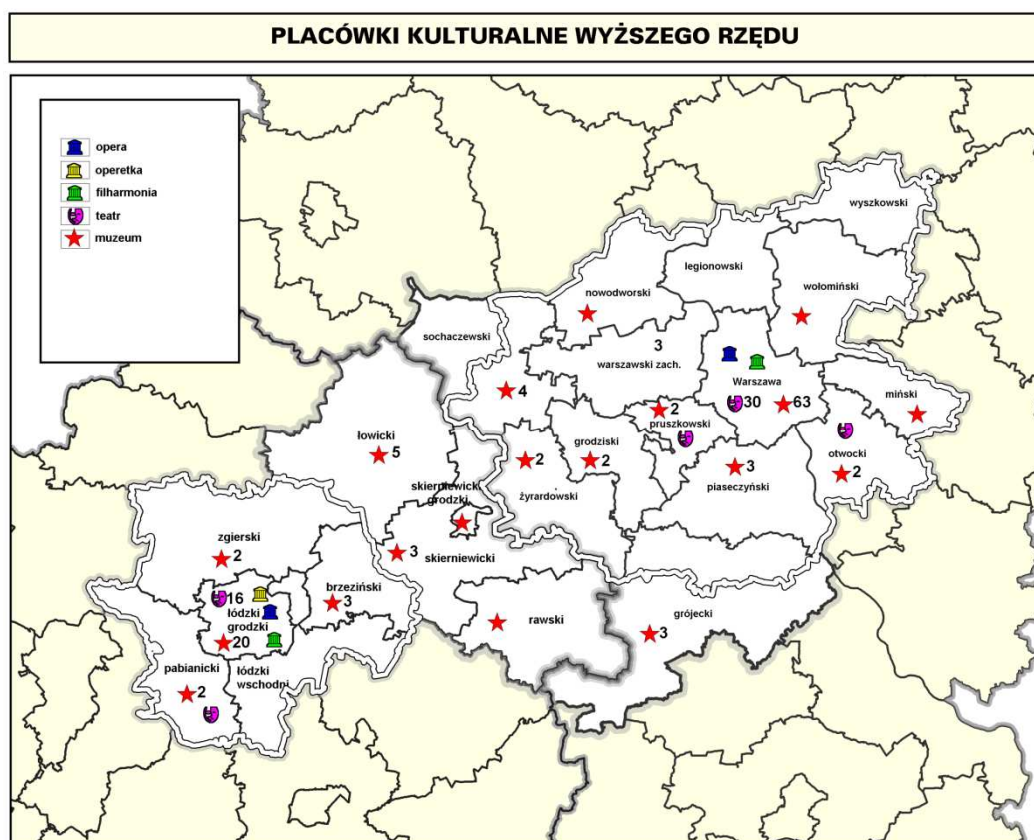
ŁÓDZKI OBSZAR ANALIZ

W 2004 r. najwięcej placówek muzealnych było w Łodzi – 11, znajdowało się tu także 74,6 % wszystkich miejsc w kinach analizowanego obszaru oraz 40,5 % wszystkich placówek bibliotecznych.

W obszarze ŁOM w powiecie zgierskim znajdowały się 2 muzea, a w powiatach: pabianickim i brzezińskim po 1. Żadnych muzeów nie było w powiecie łódzkim wschodnim. Mimo, że żadnego kina nie było na obszarze powiatu brzezińskiego, ogólnie dostęp do kin w Łódzkim Obszarze Metropolitalnym jest lepszy, aniżeli w powiatach sąsiadujących z Mazowszem, gdyż mniej osób przypada tutaj na 1 miejsce w kinie.

W obszarze powiatów bezpośrednio sąsiadujących z Mazowszem w powiecie łowickim znajdowały się 2 muzea, a w powiatach: rawskim i skierniewickim ziemskim po 1. Najwięcej ludności na 1 miejsce w kinie przypadało w powiatach: łowickim (1478) i rawskim (828), natomiast najmniej w powiecie skierniewickim grodzkim (147). Najwięcej mieszkańców na 1 placówkę biblioteczną przypadało w Skierniewicach – 6092, natomiast najmniej w powiecie skierniewickim ziemskim – 1727.

Mapa 20. Placówki kulturalne wyższego rzędu

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie własnych baz danych

PODSUMOWANIE

Za mocne strony w zakresie zagadnień infrastruktury społecznej uznano :

Wysoki poziom wykształcenie mieszkańców stolic województw

Koncentrację szkół wyższych w Warszawie i Łodzi, rozwijającą się sieć szkół wyższych o unikatowych w skali kraju kierunkach kształcenia

Spadek zainteresowania młodzieży zasadniczymi szkołami zawodowymi na korzyść szkolnictwa średniego

Wysoko wykwalifikowaną kadrę pracowników w stolicach województw, w tym specjalistów w dziedzinie medycyny

Lokalizację w Łodzi i Warszawie wysoko specjalistycznych usług medycznych, w tym szpitali klinicznych i instytutów naukowych

Wysoki potencjał akademicki, naukowy, kulturalny skoncentrowany w stolicy województwa

Koncentracja w Łodzi i Warszawie centralnych lub unikatowych muzeów

Za słabe strony uznano :

Zróżnicowanie warunków mieszkaniowych w obszarze analiz

Zły stan zdrowotności mieszkańców w obszarze łódzkim

Utrudniony dostęp do usług medycznych na wysokim poziomie mieszkańców z powiatów peryferyjnych

Niedopasowanie profilu kształcenia w szkołach wyższych i średnich do potrzeb zmieniającego się rynku pracy

Ograniczony dostęp do kultury mieszkańców obszarów peryferyjnych

Infrastruktura społeczna – Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego

ZPORR jest jednym z siedmiu programów operacyjnych, które służą do realizacji Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006 oraz Podstaw Wsparcia Wspólnoty na lata 2004-2006. Celem strategicznym ZPORR jest tworzenie wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską (UE). Dofinansowanie z programu ZPORR na infrastrukturę społeczną pozwoli na realizację wielu projektów mających wpływ na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru.

MAZOWIECKI OBSZAR ANALIZ

Najwyższe nakłady z przeznaczonych łącznie ponad 98 milionów zł zostały skierowane do Warszawy. W analizowanym obszarze oprócz Warszawy największą koncentrację środków możemy zauważyć w powiatach: wołomińskim, żyrardowskim i sochaczewskim. Powiaty sąsiadujące z województwem łódzkim charakteryzują się nierównomiernym rozmieszczeniem dofinansowania. Powiat żyrardowski i sochaczewski na podobnym poziomie, najmniej powiat grójecki. Dofinansowanie skierowane jest na budowę, modernizację oraz adaptację infrastruktury społeczno-edukacyjnej służącej do prowadzenia działalności dydaktycznej na poziomie wyższym oraz działalności naukowo-badawczej.

Ponadto realizacja projektów pozwoli na wyrównywanie szans w dostępie do edukacji oraz poprawi warunki i jakość nauczania na terenach wiejskich dzięki budowie, przebudowie, rozbudowie, adaptacji i wyposażeniu szkół. Dofinansowanie pozwoli również na realizację projektów w zakresie poprawy jakości usług medycznych świadczonych przez wysokospecjalistyczne zakłady opieki zdrowotnej. Będą realizowane projekty w zakresie modernizacji i rozbudowy obiektów związanych z infrastrukturą ochrony zdrowia, zakupu środków transportu sanitarnego – karettek reanimacyjnych typu R, a także dotyczące zakupu aparatury medycznej i nowoczesnego sprzętu. Mają także za zadanie poprawić dostępność mieszkańców obszarów wiejskich i małych miast do usług zdrowotnych oraz jakości opieki zdrowotnej poprzez infrastrukturę i wyposażenie lokalnych ośrodków zdrowia.

Realizacja projektów miała i ma ogromny wpływ na zmniejszenie różnic w poziomie rozwoju gospodarczego oraz warunków życia ludności. Przewiduje się uzyskanie efektów adekwatnych do poniesionych nakładów.

ŁÓDZKI OBSZAR ANALIZ

Dofinansowanie w ramach ZPORR otrzymały wszystkie powiaty analizowanego obszaru, choć w stopniu zróżnicowanym. Na rozwój regionalnej i lokalnej infrastruktury społecznej najwięcej środków uzyskała Łódź, stosunkowo dużo również powiat rawski. Największe wsparcie z funduszy unijnych w latach 2004 – 2006 otrzymały szpitale o znaczeniu regionalnym, które przeznaczyły je na zakup sprzętu medycznego oraz modernizację oddziałów szpitalnych. Duże środki uzyskały także dwie największe łódzkie uczelnie : Politechnika Łódzka i Uniwersytet Łódzki, które przeznaczyły je na modernizację i wyposażenie swoich jednostek organizacyjnych.

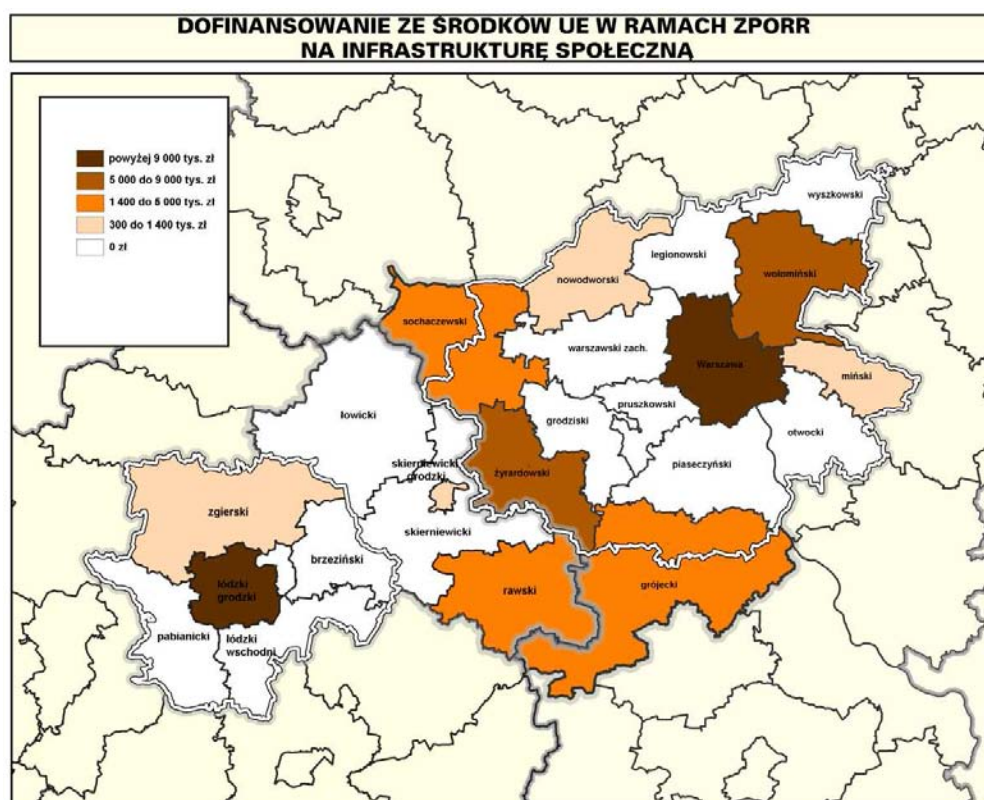
Poza infrastrukturą społeczną istotne wsparcie w ramach ZPORR uzyskały także takie działania jak budowa społeczeństwa informacyjnego i transfer wiedzy. Dzięki środkom unijnym możliwa stała się informatyzacja i stworzenie e-usług dla ludności w kilku urządach administracji publicznej. Z kolei środki na transfer wiedzy skierowano na budowę platform wymiany informacji między sektorem naukowo – badawczym a przedsiębiorstwami oraz budowę klastra łódzkiego – jako sieci współpracy w zakresie innowacyjności w regionie.

Mapa 21. Działania w ramach ZPORR

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWL na podstawie danych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego

Mapa 22. Dofinansowanie ze środków UE w ramach ZPORR na infrastrukturę społeczną

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWL na podstawie danych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego

6. Uwarunkowania gospodarcze

Podmioty gospodarcze

MIASTA CENTRALNE

WARSZAWA

Ogólna liczba podmiotów w przeliczeniu na 10 000 ludności na koniec 2005 roku w Warszawie wynosiła 1 756 i była znacznie wyższa niż w obszarze analizowanym² (1 459) i województwie mazowieckim (1 167) oraz prawie dwukrotnie wyższa od przeciętnej w kraju (948). Szczególną uwagę zwraca duża koncentracja na terenie Warszawy spółek prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego. Wskaźnik dla Warszawy wynosił 92 w przeliczeniu na 1000 ludności natomiast w obszarze analizowanym 59, województwie mazowieckim 37 a w Polsce 14. Należy dodać, że w Warszawie mieściło się aż 65 % podmiotów gospodarczych oraz 86 % spółek prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego istniejących w obszarze analizowanym i kolejno 50% i 82% istniejących w województwie mazowieckim oraz 8 % i 29 % istniejących w Polsce. Dysproporcje w rozmieszczeniu spółek z kapitałem zagranicznym między Warszawą a pozostałymi powiatami wchodzącymi w skład obszaru analizowanego są, więc ogromne.

Produkcja sprzedana przemysłu w 2005 roku wynosiła w Warszawie 42 485 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Wskaźnik ten był o 42 % wyższy niż w obszarze analizowanym (29 850). W okresie tym całkowita produkcja sprzedana przemysłu Warszawy stanowiła około 77 % produkcji sprzedanej całego analizowanego obszaru.

Wartość brutto środków trwałych przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1 mieszkańca na koniec 2005 roku wynosiła w Warszawie 109 350 zł i była o 55 % wyższa niż w obszarze analizowanym (70 431). Majątek trwały przedsiębiorstw Warszawy stanowił 85% całego majątku trwałego przedsiębiorstw analizowanego obszaru.

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach wg lokalizacji inwestycji w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiły w Warszawie 7 786 zł, podczas gdy porównywalny wskaźnik dla obszaru analizowanego wynosił 5 232 zł. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w Warszawie stanowiły 81 % nakładów inwestycyjnych w obszarze analizowanym.

ŁÓDŹ

Przedsiębiorczość liczona liczbą podmiotów gospodarczych w systemie Regon w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców wyniosła w Łodzi 1214. Jest to najwyższy wskaźnik na obszarze opracowania. Dla całego obszaru analizy wskaźnik ten wyniósł 1089 podmiotów na 10 tys. ludności. Ogółem w Łodzi w 2004 r. funkcjonowało 93 976 podmiotów w systemie Regon, co stanowiło 63 % wszystkich podmiotów funkcjonujących na analizowanym obszarze.

Wśród podmiotów zarejestrowanych w rejestrze Regon szczególnie istotną rolę odgrywają spółki z udziałem kapitału zagranicznego. Takich spółek w 2004 r. na analizowa-

---

² Za względu na brak danych ekonomicznych dotyczących przedsiębiorstw w ujęciu gminnym w rozdziale dotyczącym uwarunkowań gospodarczych dla obszaru analizowanego przyjęto dane dotyczące powiatów wchodzących w jego skład, dlatego też mogą być one obarczone niewielkim błędem, gdyż nie wszystkie powiaty w całości należą do obszaru analizowanego.

OBSZARY METROPOLITALNE

OBSZAR METROPOLITALNY WARSZAWY

Ogólna liczba podmiotów w przeliczeniu na 10 000 ludności na koniec 2005 roku w obszarze metropolitalnym Warszawy jest bardzo zróżnicowana i kształtuje się na poziomie od 797 w powiecie mińskim do 1 457 w powiecie pruszkowskim. Oprócz powiatu pruszkowskiego najwyższym wskaźnikiem charakteryzowały się piaseczyński (1 303), warszawski zachodni (1 286), legionowski (1 285), najniższym natomiast oprócz mińskiego powiaty: wyszkowski (846) i nowodworski (911). Podobnie przedstawia się sytuacja, jeśli chodzi o spółki prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego. Najwięcej spółek było w powiatach: pruszkowskim (51 na 10 000 ludności) i piaseczyńskim (50), najmniej natomiast w powiatach: wyszkowskim (2), sochaczewskim (4), nowodworskim (6), mińskim (6,5).

Produkcja sprzedana przemysłu na jednego mieszkańca w obszarze OMW jest bardzo zróżnicowana i kształtuje się na poziomie od 3 427 w powiecie wyszkowskim do 28 606 w powiecie sochaczewskim. Poza powiatem sochaczewskim najwyższym wskaźnikiem charakteryzowały się powiaty: żyrardowski 26 395, nowodworski (23 794) i piaseczyński (22 920). Najniższe wskaźniki oprócz powiatu wyszkowskiego posiadały powiaty legionowski (5 206) i miński (7 274).

Najwyższą wartością środków trwałych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca charakteryzowały się powiaty piaseczyński (68 654), pruszkowski (29 217) i grójecki (27 939), najniższą natomiast: wołomiński (12 157), wyszkowski (13 179) i nowodworski (13 691).

Podobnie przedstawia się sytuacja, jeśli chodzi o nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach. Najwyższe nakłady inwestycyjne miały miejsce w powiatach grójeckim (4 226), piaseczyńskim (3 234) i pruszkowskim (3 234), najniższe natomiast w powiatach: wyszkowskim (963), legionowskim (976) i wołomińskim (1 273). Przytoczone dane pozwalają wyróżnić obszary wysoko uprzemysłowione, do których należą powiaty m. st. Warszawa, piaseczyński, pruszkowski, grójecki, sochaczewski oraz obszary o niskim poziomie uprzemysłowienia – powiaty: wyszkowski, wołomiński, legionowski i miński.

ŁÓDZKI OBSZAR METROPOLITALNY

Pozostałe powiaty Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego cechują się także wysokim wskaźnikiem przedsiębiorczości. Twierdzenie to dotyczy zwłaszcza powiatów: pabianickiego (1134 podmioty gospodarcze na 10 tys. osób) oraz łódzkiego wschodniego (1039 podmiotów na 10 tys.). W powiatach zgierskim i brzezińskim wskaźnik ten jest poniżej 1000, przy średniej dla tego obszaru 1036.

Na obszarze ŁOM funkcjonuje 26 % wszystkich podmiotów w Regonie na analizowanym obszarze. W 2004 roku działało tu również 18% wszystkich spółek z udziałem kapitału zagranicznego.

ŁOM ma bardziej przemysłowy charakter niż Łódź, gdyż produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca wyniosła tutaj w 2004 r. 11 591 zł, czyli więcej niż przeciętnie w Łodzi i całym analizowanym obszarze.

Poziom uprzemysłowienia ŁOM jest jednak również zróżnicowany. Są dwa powiaty silnie uprzemysłowione (pabianicki i zgierski) oraz dwa powiaty słabo uprzemysłowione (łódzki wschodni i brzeziński). Najwyższym poziomem uprzemysłowienia i to nie tylko na terenie ŁOM, ale i całego analizowanego obszaru wyróżnia się powiat pabianicki ze wskaźnikiem 17 058 zł na 1 mieszkańca.

W ŁOM wytwarzane jest 30 % całkowitej produkcji sprzedanej przemysłu analizowanego obszaru. Wartość brutto środków trwałych przedsiębiorstw na 1 mieszkańca jest tu niższa, aniżeli dla całego obszaru i wynosi 13279 zł, a zgromadzony majątek trwały przedsiębiorstw wynosi 17,5 % całego majątku analizowanego obszaru. Niskim wskaźnikiem charakteryzuje się powiat brzeziński, w którym wartość brutto środków trwałych na 1 mieszkańca wynosi zaledwie 5872 zł.

Także nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca były w 2004 r. najniższe na całym analizowanym obszarze i wynosiły zaledwie 982 zł, przy czym najwięcej inwestowano w powiecie łódzkim wschodnim (1266 zł na 1 osobę), a najmniej w powiecie brzezińskim (575 zł na 1 osobę). W ŁOM nakłady inwestycyjne wyniosły 16 % całkowitych nakładów inwestycyjnych obszaru będącego przedmiotem analiz.

OBSZARY BEZPOŚREDNIEGO SĄSIEDZTWA

REGION MAZOWIECKI

Powiaty położone w bezpośrednim sąsiedztwie ŁOM wchodzą jednocześnie w całości (żyrardowski) lub w zasadniczej części (sochaczewski i grójecki) w skład OMW i zostały scharakteryzowane wyżej. Liczba podmiotów gospodarczych na 10 000 ludności w gminach położonych poza OMW jest niższa niż w obszarze metropolitalnym i wynosi poniżej 1020, a liczba spółek prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego poniżej 8. W gminach położonych poza obszarem OMW, z wyjątkiem miasta Warki, brak jest znaczących zakładów przemysłowych i dlatego produkcja sprzedana przemysłu, wartość brutto środków trwałych i nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca są w nich znikome

Analiza podmiotów gospodarczych, a także wskaźników ekonomicznych przedsiębiorstw, pozwala stwierdzić, że około 80% potencjału gospodarczego ulokowana jest w Warszawie.

REGION ŁÓDZKI

W pozostałych powiatach sąsiadujących z województwem mazowieckim wskaźnik przedsiębiorczości jest bardzo zróżnicowany i wynosi od 1089 w mieście Skierniewicach do 533 podmiotów na 10 tys. ludności w powiecie skierniewickim ziemskim. Miasto Skierniewice ma więc wskaźnik przedsiębiorczości zbliżony dla średniej dla całego obszaru. Na omawianym terenie funkcjonuje średnio tylko 738 podmiotów na 10 tys. ludności, co oznacza, że działało tutaj jedynie 11% wszystkich podmiotów z analizowanego obszaru.

W powiatach graniczących z Mazowszem działało zaledwie 5% spółek z udziałem kapitału zagranicznego, przy czym w powiecie skierniewickim ziemskim znajdowało się tylko 8 takich spółek.

Powiaty te wytwarzają tylko 12 % całkowitej produkcji sprzedanej analizowanego obszaru. Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca wynosi tutaj 8056 zł, przy czym w mieście Skierniewice osiąga wartość 12561 zł, a w powiecie skierniewickim ziemskim zaledwie 2666 zł.

Występuje tu również najmniejszy udział w majątku trwałym przedsiębiorstw – zaledwie 8,5 % całego majątku analizowanego obszaru. W przeliczeniu na 1 mieszkańca między powiatami istnieją bardzo znaczne różnice – od 3011 zł w powiecie skierniewickim ziemskim do 20300 zł w mieście Skierniewice.

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1 mieszkańca powiatów graniczących z woj. mazowieckim były w 2004 r. wyższe aniżeli w powiatach okalających Łódź i wyniosły 1242 zł, a skrajne wskaźniki uzyskały miasto Skierniewice (2008 zł) i powiat skierniewicki ziemski (286 zł).

Potencjał gospodarczy analizowanego obszaru można w uproszczeniu przedstawić w następujący sposób:

- ✓ 70 % Łódź
- ✓ 20 % pozostałe powiaty w ramach ŁOM
- ✓ 10 % 4 powiaty graniczące z Mazowszem.

Zdecydowanie najlepiej rozwinięta gospodarczo jest Łódź, a następnie miasto Skierniewice.

Kolejną grupę powiatów tworzą 3 powiaty ŁOM: pabianicki, zgierski i łódzki wschodni. Źródłem przewagi gospodarczej powiatów pabianickiego i zgierskiego jest przemysł, natomiast powiatu łódzkiego wschodniego usługi rynkowe (handel i gospodarka magazynowa).

Do grupy powiatów najsłabiej rozwiniętych należy zaliczyć powiat skierniewicki ziemski i powiat brzeziński.

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw według miejsca lokalizacji inwestycji pogłębiają jeszcze bardziej i tak duże dysproporcje w poziomie rozwoju gospodarczego między poszczególnymi powiatami.

Nakłady inwestycyjne koncentrują się w powiatach najbardziej rozwiniętych (miasto Łódź, miasto Skierniewice) co prowadzi do coraz większej polaryzacji potencjału gospodarczego. Na uwagę zasługuje fakt, że poziom inwestycji firm w przeliczeniu na 1 mieszkańca był w 2004r. w powiatach rawskim i łowickim zbliżony do najlepszych powiatów ŁOM co może oznaczać, że i te dwa powiaty stają się również coraz bardziej atrakcyjne dla inwestorów.

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie BDR

Innowacyjna gospodarka

MAZOWIECKI OBSZAR ANALIZ

Wysoka aktywność inwestorów zagranicznych, pod względem podmiotów i wartości zainwestowanego kapitału.

Warszawa skupia: 49,5% podmiotów gospodarczych, 14834 spółek z udziałem kapitału zagranicznego.

W powiatach sąsiadujących z województwem łódzkim udział spółek z kapitałem zagranicznym poniżej 0,80 na 1000 mieszkańców.

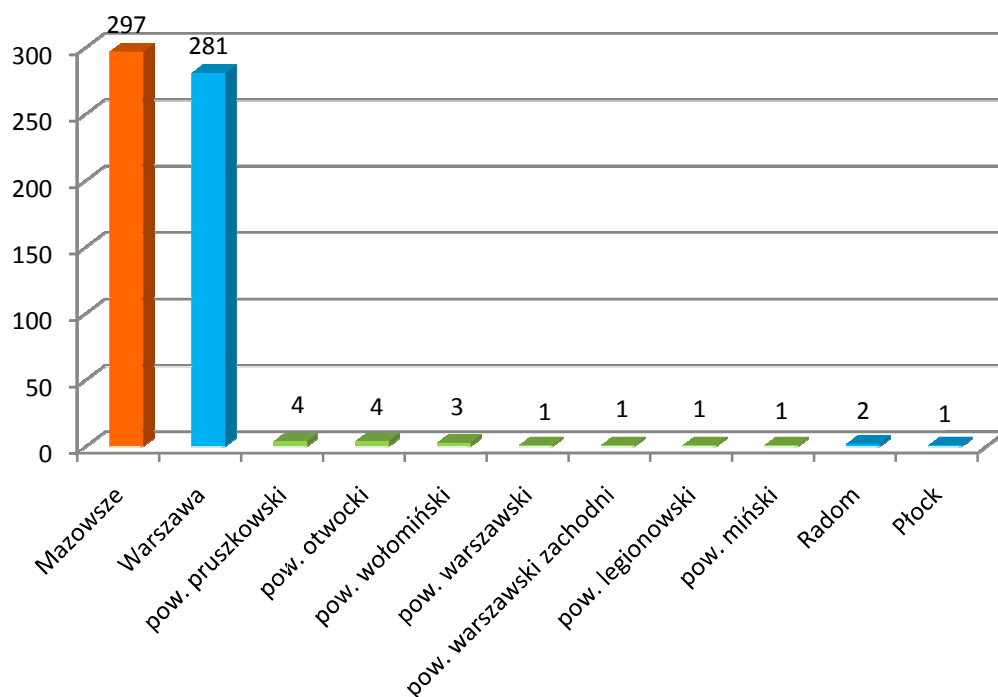
Na obszarze województwa mazowieckiego funkcjonuje największa liczba jednostek (297) zaliczanych do działalności naukowej i badawczo – rozwojowej w skali kraju (31%).

W Warszawie funkcjonują centra badawczo-rozwojowe należące do międzynarodowych korporacji: General Electric Aircraft Engines, Microsoft, Oracle, Samsung Electronics, SAS Institute, TopGaN, Cederroth (Radzymin). W województwie mazowieckim, w działalności badawczo – rozwojowej (w 2004r.) zatrudnionych było ogółem 34 702 osoby tj. 27% potencjału krajowego. Nakłady ogółem ponoszone na działalność B+R na Mazowszu należą do najwyższych i wynoszą blisko 44% nakładów krajowych. Udział przedsiębiorstw prowadzących działalność innowacyjną w 2004r. wyniósł 44,5% i był wyższy od wartości krajowej kształtującej się na poziomie 38,7%. Nakłady przypadające na 1 przedsiębiorstwo prowadzące działalność innowacyjną wyniosły na Mazowszu 9 513,5 tys. zł i były zdecydowanie najwyższe w kraju. Szczególne znaczenie w dziedzinie innowacyjności zajmuje potencjał naukowy i badawczo - rozwojowy skupiony w Warszawie. Poprzez koncentrację jednostek działalności B+R,

Warszawa jest:

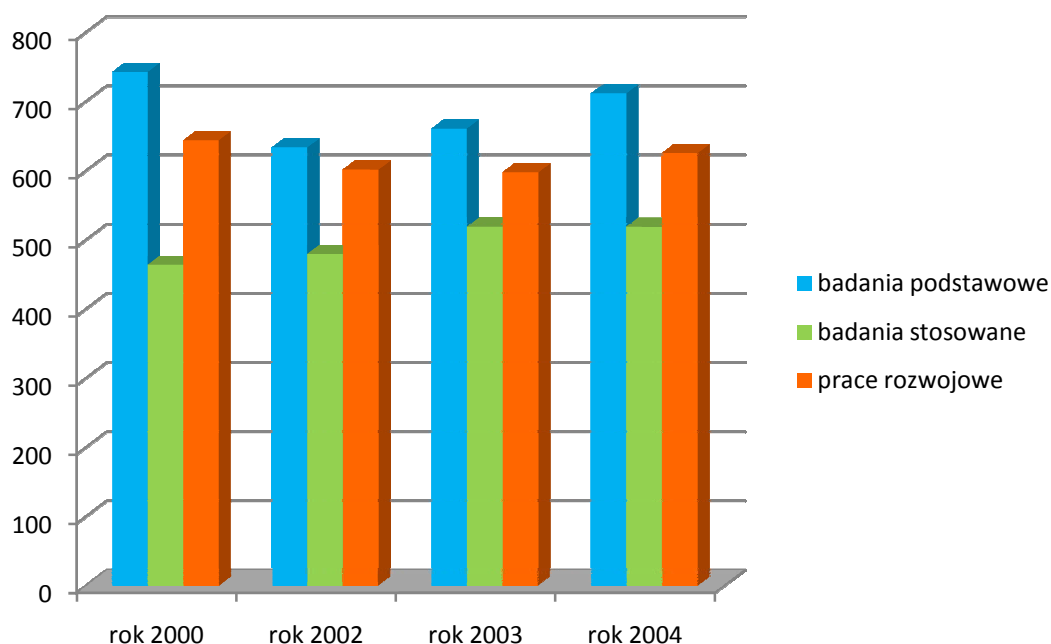
- ✓ głównym ośrodkiem innowacji w regionie,
- ✓ głównym elementem krajowego systemu innowacji,
- ✓ głównym ośrodkiem międzynarodowej współpracy naukowej.

Głównym ośrodkiem innowacji województwa mazowieckiego jest Warszawa skupiająca ponad 90% potencjału regionu. Poza stolicą jednostki działalności B+R działają w kilku powiatach położonych w najbliższym sąsiedztwie stolicy, oraz dwóch miastach: Płocku i Radomiu. Struktura nakładów na działalność B+R jest, podobnie jak w innych regionach kraju niekorzystna, gdyż przeważają nakłady na badania podstawowe. Pocieszeniem jest jednak fakt zauważalnej (od dwóch lat) tendencji wzrostowej w odniesieniu do nakładów na prace rozwojowe jak również badania stosowane (choć w tym przypadku, minimalnej).

Wykres 1. Nakłady na działalność badawczą i rozwojową wg rodzajów badań (w mln zł)

Źródło: Rocznik statystyczny województwa mazowieckiego

Wykres 2. Nakłady na działalność badawczą i rozwojową wg rodzajów badań w województwie mazowieckim w latach 2000, 2002, 2003 i 2004r.

Źródło: Rocznik statystyczny województwa mazowieckiego

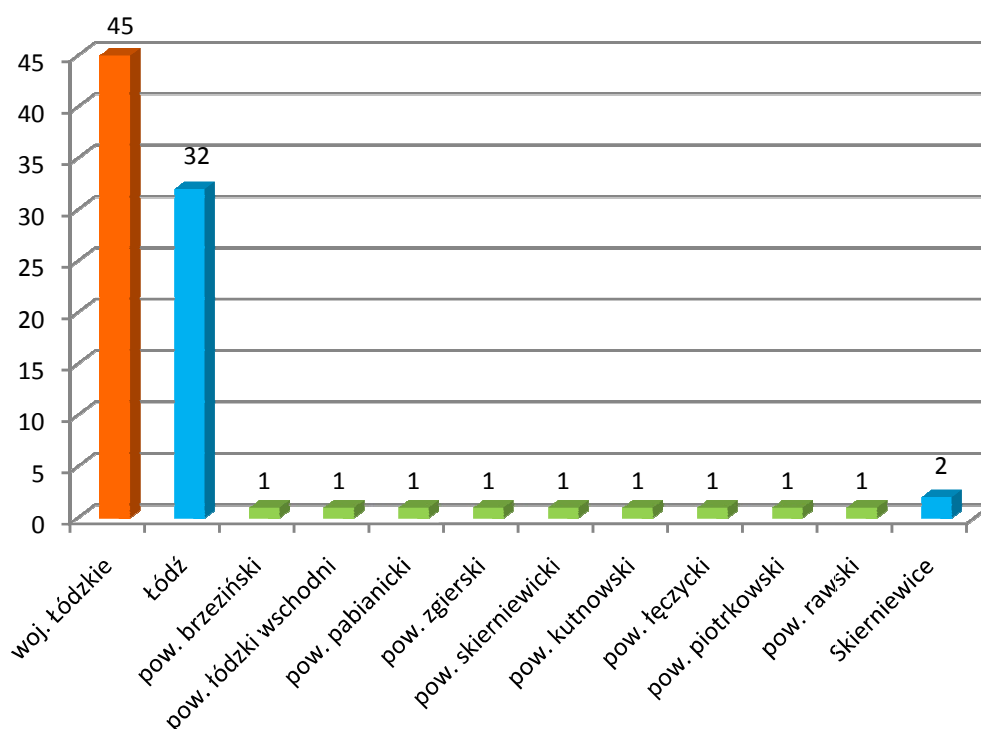
ŁÓDZKI OBSZAR ANALIZ

W 2004 r. na terenie województwa łódzkiego znajdowało się 7,6 % wszystkich jednostek prowadzących działalność naukowo-badawczą i badawczo-rozwojową w Polsce. Pracowało w nich 5,6 % wszystkich pracowników zatrudnionych w tej sferze, co w przeliczeniu na 1 000 ludności aktywnej zawodowo dawało niekorzystny dla naszego regionu wskaźnik, który wyniósł 2,4, podczas gdy średnio w Polsce 3,6.

Struktura nakładów na działalność badawczą i rozwojową według rodzajów była także w województwie łódzkim niekorzystna, gdyż przeważały w niej nakłady na badania podstawowe (43,7%), zaś nakłady na prace rozwojowe, które mają bezpośrednie zastosowanie w praktyce, stanowiły tylko 28,3 % całości nakładów.

Wskaźniki dotyczące innowacyjności były także dla województwa łódzkiego niezbyt dobre :

- ✓ udział przedsiębiorstw , które prowadziły działalność innowacyjną w 2004 r. wyniósł 30,7 % i był to udział o ponad 8 % niższy , aniżeli przeciętnie w Polsce
- ✓ nakłady przypadające na 1 przedsiębiorstwo innowacyjne były w regionie łódzkim zdecydowanie niższe niż przeciętnie w kraju (województwo łódzkie – 2 588 tys. zł; Polska – 4 929 tys. zł)

Wykres 3. Jednostki badawczo - rozwojowe

Źródło: Rocznik statystyczny województwa mazowieckiego

Rynek pracy

MIASTA CENTRALNE

WARSZAWA

Warszawa charakteryzuje się wysokim udziałem pracujących w usługach rynkowych i nierynkowych (80,1%). Pracujący w przemyśle i budownictwie stanowią (19,3%) ogółu pracujących. Odsetek zatrudnionych w rolnictwie, łowiectwie i leśnictwie; rybactwie jest niewielki (0,6%).

Obserwacja wskaźnika pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym (67,15) i współczynnika obciążenia demograficznego (52,6 ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) pozwala zauważyć, że w Warszawie utrzymuje się dość wysoki wskaźnik pracujących przy umiarkowanym obciążeniu demograficznym.

Warszawa wyróżnia się najwyższym udziałem bezrobotnych z wykształceniem wyższym (12,6%). Mimo, że Warszawa odznacza się koncentracją podmiotów gospodarczych i jest silnym ośrodkiem akademickim to posiadanie wyższego wykształcenia nie daje gwarancji znalezienia zatrudnienia.

Stopa bezrobocia w 2004 roku w Warszawie była najniższa w całym badanym obszarze. W latach 2001 – 2005 podlegała niewielkim wahaniom, pozostając cały czas na najniższym poziomie.

Analiza stopy bezrobocia i wielkości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto wskazuje na niskie bezrobocie i najwyższe przeciętne wynagrodzenie w regionie.

ŁÓDŹ

Analiza struktury pracujących w sektorach gospodarki narodowej wskazuje na bardzo wyraźne zróżnicowanie gospodarcze.

W Łodzi widoczna jest wyraźna koncentracja pracujących w usługach rynkowych i nierynkowych (68,8%) oraz w przemyśle i budownictwie (30,2%), podczas gdy odsetek zatrudnionych w rolnictwie jest bardzo niewielki (1,1%). Na analizowanym obszarze jedynie w Łodzi strukturę zatrudnienia można uznać za zadowalającą. W dalszej perspektywie mogą nastąpić dalsze przesunięcia z sektora przemysłu i budownictwa do sektora usługowego, jednak nie będą one zagrożeniem a raczej szansą.

Analiza wskaźnika pracujących (udziału pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym) i współczynnika obciążenia demograficznego (odsetka ludności w wieku nieprodukcyjnym / 100 osób w wieku produkcyjnym) wskazuje, że w Łodzi utrzymuje się średni wskaźnik pracujących przy niskim obciążeniu demograficznym.

Jednocześnie właśnie w Łodzi notuje się najwięcej najlepiej wykształconych bezrobotnych. Łódź jest ważnym ośrodkiem akademickim i zarazem trudnym rynkiem pracy a wyższe wykształcenie nie zawsze gwarantuje znalezienie pracy.

Analiza stopy bezrobocia (w roku 2004), zmian jakim podlegała w latach 2001-2005 oraz przeciętnego wynagrodzenia wskazują na dość wysokie bezrobocie, jednak z wyraźną tendencją spadkową oraz na najwyższe w regionie przeciętne wynagrodzenie.

OBSZARY METROPOLITALNE

OBSZAR METROPOLITALNY WARSZAWY

Zatrudnienie w pozostałych powiatach obszaru metropolitalnego Warszawy przedstawia się następująco: pracujący w usługach rynkowych i nierynkowych stanowią (45,6%) zaś w sektorze przemysłowym (29,4%) natomiast w rolnictwie, łowiectwie i leśnictwie, rybactwie niewiele mniej (25%) ogółu pracujących. Odsetek pracujących w usługach nierynkowych i rolnictwie powinien w przyszłości ulec obniżeniu na korzyść przemysłu i budownictwa oraz usług rynkowych.

Obserwacja wskaźnika pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym i współczynnika obciążenia demograficznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) wskazuje, że sytuacja jest odwrotna niż w Warszawie – niski wskaźnik pracujących i wysoki współczynnik obciążenia demograficznego.

W przeważającej części obszaru (w ośmiu powiatach) stopa bezrobocia przewyższa średnią dla województwa mazowieckiego. Ponadto we wszystkich powiatach występuje zróżnicowana tendencja wzrostu/spadku stopy bezrobocia oraz zróżnicowana wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto. Powiaty OMW wyróżniają się niższym udziałem bezrobotnych z wykształceniem wyższym w ogólnej liczbie bezrobotnych. Stosunkowo niski udział bezrobotnych z wykształceniem wyższym występuje w powiatach na terenie których zlokalizowane są uczelnie wyższe, czyli w miastach: Grodzisku Mazowieckim, Legionowie, Otwocku, Pruszkowie, Nadarzynie, Raszynie – Falentach, Sochaczewie i Żyrardowie.

ŁÓDZKI OBSZAR METROPOLITALNY

Struktura zatrudnienia w pozostałych powiatach ŁOM jest znacznie bardziej wyrównana. Odsetek pracujących w usługach rynkowych i nierynkowych łącznie wynosi 38,9% i jest nieznacznie większy od odsetka pracujących w sektorze przemysłowym (35,8%). Nieco mniejszy jest odsetek pracujących w rolnictwie (25,3%). W przyszłości udział pracujących w rolnictwie powinien się obniżyć na korzyść przemysłu oraz usług (zwłaszcza usług rynkowych). Pozwoli to na rozwój gospodarczy powiatów i stworzenie prężnego zaplecza dla Łodzi. Rolnictwo powinno ewoluować w kierunku sadownictwa, ogrodnictwa i szkółkarstwa.

Analiza wskaźnika pracujących (udziału pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym) i współczynnika obciążenia demograficznego (odsetka ludności w wieku nieprodukcyjnym / 100 osób w wieku produkcyjnym) wskazuje, że sytuacja jest odwrotna niż w Łodzi – zauważalny jest niski wskaźnik pracujących i średni wskaźnik obciążenia demograficznego.

Występuje tu bardzo wysokie bezrobocie i zróżnicowana powiatowo tendencja wzrostu/spadku oraz najniższe przeciętne wynagrodzenie. W powiatach ŁOM notuje się mniejszy udział bezrobotnych z wykształceniem wyższym co jest rezultatem bezrobocia ukrytego w rolnictwie, dotyczącego najslabiej wykształconych osób, które nie rejestrują się urzędach pracy. Dość wysoki udział najlepiej wykształconych bezrobotnych wiąże się także ze względną łatwością uzyskania wyższego wykształcenia w Łowiczu, Skierniewicach oraz w Warszawie i Łodzi.

OBSZARY BEZPOŚREDNIEGO SĄSIEDZTWA

REGION MAZOWIECKI

Inaczej przedstawia się struktura zatrudnienia w powiatach graniczących z województwem łódzkim, w których największy odsetek osób pracuje w rolnictwie, łowiectwie i leśnictwie, rybactwie (44,4%), potem w usługach rynkowych i nierynkowych (33,4%) oraz w przemyśle i budownictwie (22,1%). Utrzymująca się niekorzystna struktura zatrudnienia – głównie wysoki odsetek pracujących w rolnictwie wymaga ograniczenia poprzez tworzenie nowych miejsc pracy w sektorze usług rynkowych. Dogodne położenie na przecięciu najważniejszych arterii drogowych i linii kolejowych sprawia, że powiaty grójecki i sochaczewski posiadają dobrze rozwiniętą sieć komunikacyjną. Ponadto powiat żyrardowski jest bardzo atrakcyjnym terenem dla inwestorów. Przez obszar powiatu żyrardowskiego przebiega kilka ważnych – również z punktu widzenia międzynarodowego – szlaków komunikacyjnych. Na niekorzyść tego obszaru przemawia zła sytuacja w zakresie drogownictwa, braku autostrad i dróg szybkiego ruchu oraz wykształcenie osób bezrobotnych nieadekwatne do potrzeb rynku pracy.

Szansą dla powiatu grójeckiego jest sadownictwo. Powiat grójecki położony jest w malowniczej krainie największego w kraju i Europie zwartego rejonu sadowniczego. Zmniejszenie udziału małych i nierentownych gospodarstw na rzecz większych obszarowo mogłoby poprawić strukturę i kondycję finansową w rolnictwie powiatu sochaczewskiego. Powiat żyrardowski jest atrakcyjnym terenem nie tylko dla realizacji dużych projektów inwestycyjnych – w tym również zagranicznych – ale także dla rozwoju małego i średniego biznesu.

Obserwacja wskaźnika pracujących i współczynnika obciążenia demograficznego pokazuje, że wskaźnik pracujących jest zróżnicowany (wysoki w powiecie grójeckim (53,6) i niski w powiatach: sochaczewskim (38,03) i żyrardowskim (31,1)) zaś współczynnik obciążenia demograficznego jest wysoki.

Wysokość wskaźnika pracujących znajduje odzwierciedlenie w poziomie bezrobocia. Niską stopę bezrobocia notuje się powiecie grójeckim natomiast wysoką w powiatach: sochaczewskim i żyrardowskim. Wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto kształtuje się na średnim poziomie. Charakterystyczne jest, że im większe zaludnienie i bliżej Warszawy tym więcej ludzi z wykształceniem wyższym nie może znaleźć pracy.

Podsumowując, na uwagę zasługuje analiza struktury zatrudnienia. Występuje wyraźna tendencja – wraz z oddalaniem się od Warszawy spada zatrudnienie i rola usług, wzrasta natomiast znaczenie rolnictwa. Najwyższy odsetek pracujących w przemyśle i budownictwie ma miejsce w powiatach OMW.

Tabela 5. Odsetek pracujących w sektorach gospodarki narodowej w 2004 roku (%) – region mazowiecki

	Rolnictwo	Przemysł i budownictwo	Usługi rynkowe	Usługi nierynkowe
Grodziski	14,7	37,8	30,3	17,2
Grójecki	61,2	17,2	8,3	13,3
Legionowski	13,6	27,6	31,4	27,4
Miński	35,0	26,4	18,4	20,3
Nowodworski	28,7	28,1	21,7	21,4
Otwocki	17,2	34,4	22,4	26,1
Piaseczyński	9,8	41,1	30,6	18,4
Pruszkowski	6,3	31,1	42,2	20,4
Sochaczewski	33,3	25,0	23,3	18,4
Warszawski zachodni	16,8	28,1	45,6	9,4
wołomiński	18,9	33,8	28,5	18,8
wyszkowski	50,7	14,6	13,7	21,0
Żyrardowski	23,1	28,9	24,9	23,1
Warszawa	0,6	19,3	59,2	20,9

Na całym obszarze objętym analizą istnieje możliwość nasilenia się niekorzystnych procesów demograficznych, zwłaszcza migracji i starzenia się społeczeństwa. Najwyższe saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 mieszkańców zanotowano w powiatach:

- ✓ piaseczyńskim 21,1,
- ✓ warszawskim zachodnim 16,1,
- ✓ grodziskim 15,1,
- ✓ legionowskim 13,5.

W powiatach sąsiadujących z województwem łódzkim przy wzrastającym współczynniku obciążenia demograficznego najprawdopodobniej będzie miał miejsce spadek wskaźnika pracujących w wyniku odchodzenia ludzi z sektora rolnictwa, przy jednoczesnym braku wystarczającej ilości miejsc pracy w pozostałych sektorach gospodarki.

Tabela 6. Wskaźniki zatrudnienia – mazowiecki obszar analiz

	Wskaźnik pracujących w 2004 roku	Współczynnik obciążenia demograficznego w 2004 roku	Udział bezrobotnych z wykształceniem wyższym w 2005 roku
Grodziski	40,14	58,5	5,2
Grójecki	48,66	62,0	4,8
Legionowski	41,77	49,9	5,9
Miński	31,34	61,5	3,8
Nowodworski	53,58	56,9	3,6
Otwocki	21,59	59,9	4,8
Piaseczyński	31,73	54,0	7,5
Pruszkowski	27,96	54,1	7,8
Sochaczewski	33,71	60,1	3,3
Warszawa	38,84	52,6	12,6
Warszawski zachodni	32,83	54,7	5,3
Wołomiński	38,03	57,9	3,6
Wyszkowski	67,15	64,4	3,1
Żyrardowski	35,78	57,7	5,3

Problem wysokiego bezrobocia dotyczy powiatów: wyszkowskiego, wołomińskiego i nowodworskiego jednocześnie tylko w powiecie wyszkowskim przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto jest na niskim poziomie, w dwóch pozostałych na średnim. Najniższa stopa bezrobocia jest w powiecie grójeckim i piaseczyńskim.

Tabela 7. Bezrobocie, wynagrodzenia – mazowiecki obszar analiz

	Stopa bezrobocia w 2005 roku	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł w 2004 roku
Grodziski	11,6	2 684,00
Grójecki	9,0	2 346,91
Legionowski	19,8	2 365,40
Miński	16,8	2 050,35
Nowodworski	20,0	2 562,04
Otwocki	14,8	2 099,50
Piaseczyński	9,4	2 583,65
Pruszkowski	10,8	2 921,34
Sochaczewski	14,4	2 517,50
Warszawa	5,6	3 465,19
Warszawski zachodni	10,7	2 680,76
Wołomiński	20,3	2 174,33
Wyszkowski	26,1	1 877,08
Żyrardowski	16,9	2 322,69

REGION ŁÓDZKI

Zupełnie inna struktura zatrudnienia występuje w powiatach graniczących z województwem mazowieckim, gdzie zdecydowanie największy odsetek osób pracuje w rolnictwie (49,3%), następnie usługach rynkowych i nierynkowych łącznie (31%) oraz w przemyśle (19,8%). Oczywiście jest, że taki stan nie jest możliwy do utrzymania na dłuższą metę, jednak odpływowi ludzi z rolnictwa powinno towarzyszyć tworzenie miejsc pracy w pozostałych sektorach. Położenie pomiędzy aglomeracjami łódzką i warszawską jest dla tego obszaru tak szansą jak i zagrożeniem, stwarza bowiem możliwość rozwoju usług lub przemysłu w oparciu o tanie grunty inwestycyjne oraz względną bliskość do Warszawy i Łodzi, lecz jednocześnie bliskie sąsiedztwo tych dwóch wielkich aglomeracji, charakteryzujących się większą atrakcyjnością dla biznesu powoduje, że to właśnie tam lokowana jest większość inwestycji. Na niekorzyść tego obszaru przemawia słaby rozwój infrastruktury transportowej i brak wykwalifikowanej siły roboczej. Szansą jest ukierunkowanie rolnictwa na sadownictwo.

Analiza wskaźnika pracujących i współczynnika obciążenia demograficznego wskazuje, że notuje się wysoki wskaźnik pracujących i wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego.

Jednocześnie notuje się niski poziom bezrobocia z tendencją spadkową (z wyjątkiem powiatu skierniewickiego, w którym bezrobocie w omawianym okresie wzrosło) średnie przeciętne wynagrodzenie. W powiatach tych notuje się najmniej najlepiej wykształconych bezrobotnych.

Reasumując, należy stwierdzić, że analiza struktury zatrudnienia wskazuje na wyraźną tendencję - wraz z oddalaniem się od miasta centralnego maleje zatrudnienie i rola usług, natomiast rośnie rolnictwo. Największy odsetek pracujących w przemyśle notuje się w powiatach ŁOM.

Tabela 8. Odsetek pracujących w sektorach gospodarki narodowej w 2004 roku [%] - łódzki obszar analiz

	Rolnictwo	Przemysł i budownictwo	Usługi rynkowe	Usługi nierynkowe
Łódź	1,1	30,2	38,8	30,0
powiaty ŁOM	25,3	35,8	18,7	20,2
powiaty pozostałe	49,3	19,8	15,4	15,6
Średnia	15,8	29,5	29,7	25,0

Na całym obszarze analiz istnieje niebezpieczeństwo nasilenia się niekorzystnych zjawisk demograficznych i migracyjnych. Jest to przede wszystkim starzenie się społeczeństwa i emigracja. W największym stopniu dosięgnie ono Łódź, gdzie w ciągu najbliższej dekady wskaźnik obciążenia demograficznego może się znacznie podwyższyć. Dzięki polepszającej się sytuacji gospodarczej będzie temu towarzyszył wzrost wskaźnika pracujących.

Podobna sytuacja może zaistnieć w pozostałych powiatach ŁOM, jednak wzrost wskaźnika pracujących może być niewielki, lub może nie nastąpić. Najmniejszy odsetek bezrobotnych z wyższym wykształceniem stwarza zagrożenie powstania rynku pracy o niskiej jakości zasobów ludzkich. W powiatach graniczących z województwem mazowieckim przy rosnącym współczynniku obciążenia demograficznego pogłębionego dodatkowo procesami emigracyjnymi, najprawdopodobniej nastąpi spadek wskaźnika pracujących spowodowany odchodzeniem ludzi z rolnictwa, przy jednoczesnym braku wystarczającej ilości miejsc pracy w pozostałych sektorach gospodarki.

Tabela 9. Wskaźniki zatrudnienia – łódzki obszar analiz

Poziom	Wskaźnik pracujących	Współczynnik obciążenia demograficznego	Udział bezrobotnych z wykształceniem wyższym
Łódź	38,4	51,8	7,4
powiaty ŁOM	32,6	55,8	4,6
powiaty pozostałe	47,4	61,7	6,0
Średnia	38,2	54,4	6,4

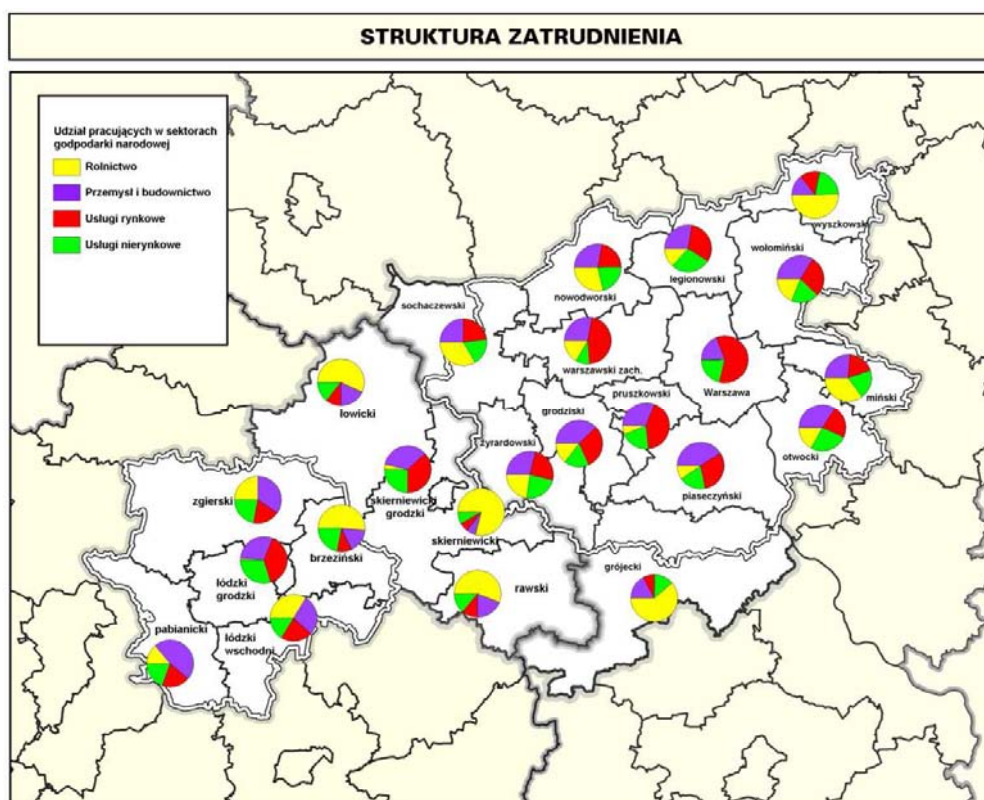
Problemem dotyczącym wszystkich powiatów jest niskie przeciętne wynagrodzenie brutto i dość wysoka stopa bezrobocia. Najniższa stopa bezrobocia, utrzymująca jednocześnie tendencję spadkową jest w powiatach sąsiadujących z wojew. mazowieckim.

Najgorsza sytuacja ma miejsce w powiatach ŁOM, gdzie nie wszystkie powiaty zdołały odrobić wzrost bezrobocia a przeciętne wynagrodzenie jest na bardzo niskim poziomie.

Tabela 10. Bezrobocie, wynagrodzenia – łódzki obszar analiz

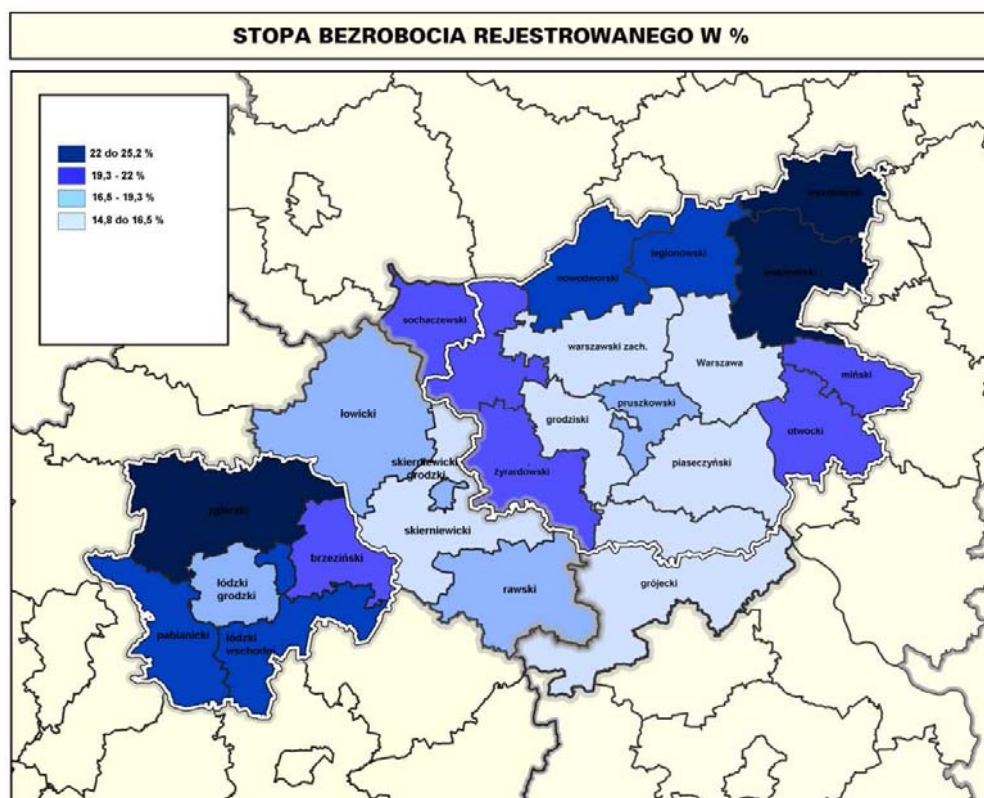
	Stopa bezrobocia w 2004 r.	Zmiana stopy bezrobocia w latach 2001-2005	Przeciętne wynagrodzenie brutto
Łódź	18,2	-1,4	2293
Powiaty ŁOM :			
brzeziński	20,8	-1,6	1659
łódzki wschodni	22,0	1,6	1791
pabianicki	20,6	-0,8	1913
zgierski	25,8	0,7	1927
Powiaty pozostałe :			
łowicki	14,8	-0,7	1939
rawski	14,4	-1,6	1795
Skierniewice	14,3	-2,2	1965
skierniewicki	13,0	2,3	2020

Mapa 26. Struktura zatrudnienia

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie BDR

Mapa 27. Stopa bezrobocia rejestrowanego w %

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie BDR

PODSUMOWANIE

W zakresie zagadnień gospodarczych i rynku pracy jako mocne strony wskazano:

Koncentrację potencjału gospodarczego, kapitałowego, instytucjonalnego w miastach centralnych

Wysoką liczbę i aktywność inwestorów, w tym zagranicznych, pod względem ilości podmiotów i wartości zainwestowanego kapitału, głównie w Warszawie

Warszawę jako siedzibę zarządów spółek, grup kapitałowych, holdingów, prowadzących działalność również w ŁOM a także ponadnarodowych korporacji i organizacji międzynarodowych oraz instytucji finansowych

Funkcjonowanie Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, z podstrefami jako czynnika lokalizacji nowych inwestycji

Wysoki poziom uprzemysłowienia Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego (zwłaszcza powiatów pabianickiego i zgierskiego)

Rozwój przetwórstwa rolno – spożywczego na obszarze powiatów : rawskiego, skierniewickiego, łowickiego i grójeckiego w oparciu o rolnicze zaplecze produkcyjne (sadownictwo)

Dywersyfikację struktury branżowej gospodarki w obszarze analiz i tworzenie układów klastrowych

Koncentrację 1/3 krajowego potencjału naukowego i B+R w Warszawie i wielodyscyplinarność warszawskiego ośrodka naukowego

Obecność jednostek naukowych B+R w Łodzi, Płocku, Skierniewicach i Radomiu

Obecność parków technologicznych w Warszawie, Łodzi, Płocku i Kutnie

Centra zaawansowanych technologii służące przepływowi wiedzy ze sfery B+R do przedsiębiorstw (Bio Tech Med., Pro Humano Tex, Agro Tech)

Obecność na terenie Warszawy jednostek B+R należących do międzynarodowych korporacji - SAS Insitute, Oracle, Samsung Electronics, Microsoft

Współpracę z zagranicznymi ośrodkami naukowymi i akademickimi i uczestnictwo przedstawicieli nauki w międzynarodowych programach badawczych

Aktywność środowisk gospodarczych i naukowych w organizacji imprez o charakterze międzynarodowym i krajowym

Korzystny model zatrudnienia w miastach centralnych

Najniższą stopę bezrobocia w stolicy oraz niższą od średniej wojewódzkiej w całym obszarze mazowieckim

Jako słabe strony wskazano :

Polaryzację potencjału gospodarczego w obszarze analiz

Znikomą aktywność inwestorów zagranicznych i małą ilość spółek z udziałem kapitału zagranicznego na obszarach pozametropolitalnych

Niedorozwój sektora usług rynkowych na obszarze bezpośredniego sąsiedztwa województw

Utrzymującą się monokulturę przemysłu lekkiego w wielu miastach Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego

Brak w Łodzi siedzib central banków krajowych i zagranicznych oraz towarzystw ubezpieczeniowych

Niski poziom innowacyjności gospodarki analizowanego obszaru łódzkiego

Niedoinwestowanie bazy materialnej jednostek naukowych oraz niskie nakłady na badania naukowe i rozwojowe

Złą strukturę źródeł finansowania działalności innowacyjnej oraz działalności badawczej i naukowej (zbyt duży udział środków publicznych)

Niski poziom powiązań i współpracy między jednostkami naukowymi i badawczo – rozwojowymi a przedsiębiorcami

Utrzymujące się bezrobocie strukturalne w obszarze ŁOM

Duży zakres „szarej strefy” w gospodarce

Finanse samorządów lokalnych

Budżety gmin, a zwłaszcza dochody własne budżetów gmin odzwierciedlają w dużej mierze poziom rozwoju gospodarczego poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. Na dochody własne gmin w największym stopniu składają się bowiem udziały w podatku dochodowym od firm i osób fizycznych oraz podatek od nieruchomości. Im więcej firm znajduje się na terenie gminy i im bardziej zasobne są te firmy - tym więcej wpływa środków do budżetów lokalnych samorządów. Wysoki wskaźnik dochodów własnych i wydatków inwestycyjnych na 1 mieszkańca świadczy o dużej koncentracji podmiotów gospodarczych, wysokim poziomie dochodów mieszkańców, dużej samodzielności finansowej gminy oraz jej aktywności.

MIASTA CENTRALNE

WARSZAWA

W 2005 roku dochody własne m.st Warszawa stanowiły 84 % dochodów miasta ogółem i 73 % dochodów własnych gmin obszaru analizowanego. Dochody własne na 1 mieszkańca w Warszawie kształtowały się na poziomie 3642 zł i były znacznie wyższe niż w obszarze analizowanym (2525) i województwie mazowieckim (1857). W strukturze dochodów własnych gminy najwyższy odsetek (45%) mają udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa. W 2005 roku wydatki inwestycyjne Warszawy stanowiły 13% wydatków ogółem, podczas gdy w obszarze analizowanym 16%, a w województwie mazowieckim 17%. Wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca wynosiły 577 zł i były nieco wyższe niż w obszarze analizowanym i znacznie wyższe niż w województwie mazowieckim 447zł.

ŁÓDŹ

W 2004 roku dochody własne budżetu Łodzi stanowiły aż 70% dochodów własnych wszystkich gmin analizowanego obszaru. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 1388 zł.

OBSZARY METROPOLITALNE

OBSZAR METROPOLITALNY WARSZAWY

W 2005 roku udział dochodów własnych gmin w dochodach ogółem kształtował się na poziomie od 40% w powiecie wyszkowskim i 48% w sochaczewskim do 73% w powiecie warszawskim zachodnim, 76% pruszkowskim i 78% piaseczyńskim. Dochody własne na 1 mieszkańca były bardzo zróżnicowane. Najniższe miały miejsce w powiatach wyszkowskim (687), mińskim(830), sochaczewskim (840), najwyższe natomiast w powiatach piaseczyńskim(1982), pruszkowskim (1614) i warszawskim zachodnim (1562). W strukturze dochodów własnych wyróżniają się udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa. Kształtują się ona na poziomie 33% w powiatach wyszkowskim i żyrardowskim i 49-51% w powiatach grodziskim, piaseczyńskim i pruszkowskim.

Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem był najwyższy (powyżej 27%) w powiatach pruszkowskim, piaseczyńskim, legionowskim i mińskim, najniższy (poniżej 20%) natomiast w powiatach wyszkowskim, żyradowskim, grójeckim i nowodworskim.

Przeprowadzona analiza wykazała, że najkorzystniejszymi wskaźnikami w zakresie dochodów i wydatków budżetów gmin charakteryzowały się powiaty pruszkowski, piaseczyński i warszawski zachodni.

ŁÓDZKI OBSZAR METROPOLITALNY

Gminy Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego uzyskały dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w wysokości 816 zł, a ich łączne dochody własne stanowiły 20% całkowitych dochodów własnych gmin analizowanego obszaru.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca powiatu największe dochody własne uzyskały gminy powiatu łódzkiego wschodniego (1062 zł), a najniższe powiatu brzezińskiego (563 zł.).

OBSZARY BEZPOŚREDNIEGO SĄSIEDZTWA

REGION MAZOWIECKI

Poziom dochodów i wydatków w gminach położonych poza OMW jest niższy niż w obszarze analizowanym.

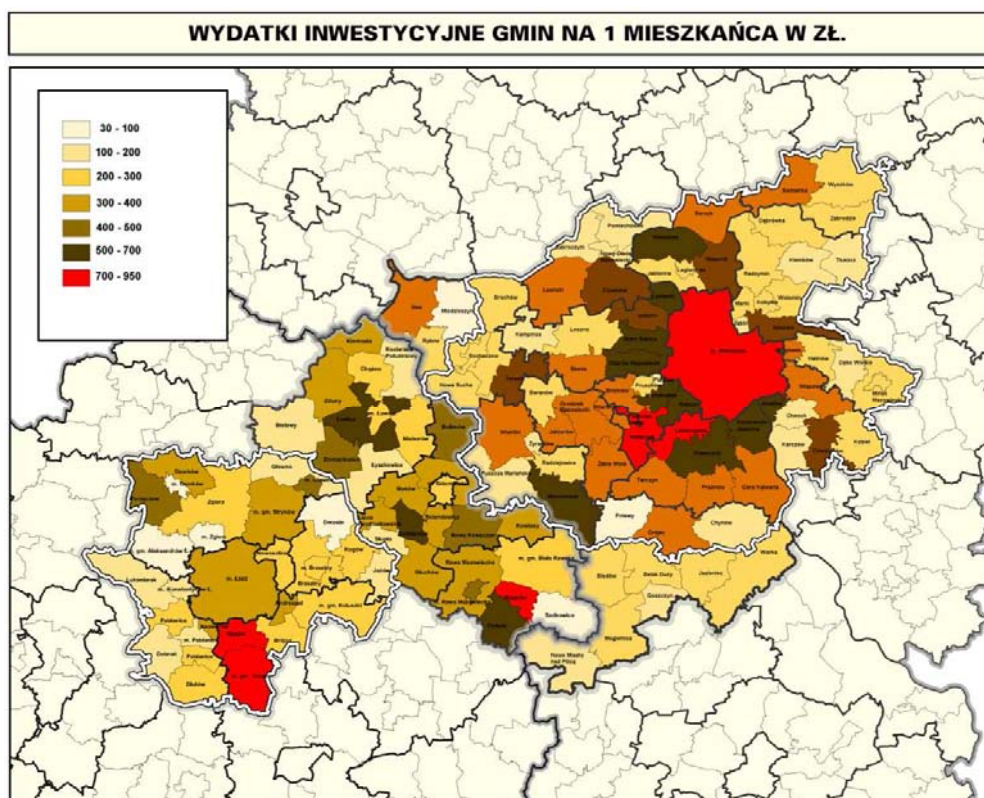
REGION ŁÓDZKI

Jeszcze niższe dochody własne uzyskały gminy z 4 powiatów bezpośrednio sąsiadujących z Mazowszem – było to 699 zł. Miasto Skierniewice uzyskało dochody własne na 1 mieszkańca w wysokości 1014 zł, czyli mniej niż powiat łódzki wschodni. Najślabszy powiat tego rejonu (skierniewicki ziemski) uzyskał dochody własne gmin na 1 mieszkańca w wysokości 477 zł, zaś łączne dochody własne gmin powiatów graniczących z Mazowszem wyniosły 10 % dochodów wszystkich gmin analizowanego obszaru.

W stosunku do dochodów ogółem oraz dochodów własnych – wydatki inwestycyjne gmin stanowiły w 2004 r. niewielki odsetek.

Dla całego analizowanego obszaru w przeliczeniu na 1 mieszkańca wydatki te wyniosły zaledwie 275 zł, a w mieście Łodzi 304 zł. Spośród wszystkich powiatów największe wydatki inwestycyjne poniosły gminy powiatu łódzkiego wschodniego (467 zł), najmniejsze pabianickiego (157 zł) i brzezińskiego (192 zł).

Mapa 28. Wydatki inwestycyjne gmin na jednego mieszkańca

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie BDR

7. System transportowy

Układ drogowy

Województwo mazowieckie cechuje największy udział dróg o znaczeniu międzynarodowym (na 12 dróg w kraju – 5 w woj. mazowieckim).

Według Generalnego Pomiaru Ruchu w 2000 roku średni dobowy ruch wynosi 8 tys. pojazdów (dla Polski – 7 tys.). Obciążenie dróg międzynarodowych – to ponad 15 tys. pojazdów (dla Polski ok. 11,5 tys.).

- ✓ Ruch docelowy do miasta wynosi ok. 86% na drogach krajowych i ok. 90% na drogach wojewódzkich.
- ✓ Największe natężenie występuje na trasach wlotowych (23 tys. do 57 tys. poj./dobę) i ulicach będących ich przedłużeniem oraz na większości mostów (Grota Roweckiego, Łazienkowski, Śląsko-Dąbrowski, Poniatowski, Siekierski) – od ok. 30 tys. do 146 tys.

Dynamicznie rozwijający się w ostatnich latach transport drogowy wynika m.in. z przejmowania z kolei obsługi przewozów zarówno pasażerskich jak i towarowych, a także stałego wzrostu motoryzacji wywołującym zagęszczanie potoków ruchu na praktycznie nie zmienionej sieci drogowej. Wieloletnie zaniedbania inwestycyjne doprowadziły do znacznego pogorszenia stanu infrastruktury drogowej (niedostosowanej do przenoszenia istniejącego i prognozowanego ruchu), zmniejszając tym samym stopień bezpieczeństwa użytkowników.

W województwie mazowieckim średnia gęstość dróg krajowych i wojewódzkich oraz dróg powiatowych porównywalna ze średnim krajowymi i wynosi odpowiednio:

- ✓ 14,95 km/100 km² (dla Polski – 14,93 km/100 km²);
- ✓ 36,50 km/100 km² (dla Polski – 36,70 km/100 km²);

Największy wskaźnik zagęszczenia dróg krajowych i wojewódzkich występuje w:

- ✓ Warszawie i powiatach przyległych;
- ✓ Radomiu i Płocku

W powiatach na styku województw występuje dostatecznie gęsta sieć dróg o twardej nawierzchni.

Polska na tle innych krajów charakteryzuje się stosunkowo gęstą siecią dróg a w obszarze opracowania w **województwie łódzkim** jest ona ok. 25% większa niż dla całego kraju. W układzie komunikacyjnym obszaru opracowania, dla powiązań międzyregionalnych i regionalnych decydującą rolę pełnią drogi krajowe i wojewódzkie. Natomiast główną obsługę ruchu lokalnego w skali poszczególnych powiatów przejmują drogi powiatowe.

Istniejąca sieć drogowa charakteryzuje się :

- ✓ złym stanem technicznym nawierzchni,
- ✓ nieprzystosowaniem do nacisków 115 kN / oś (Dyrektywa UE),
- ✓ nienormatywnymi szerokościami jezdni, zbyt małymi dla pełnionej funkcji,
- ✓ przebiegiem ruchu tranzytowego przez tereny intensywnie zurbanizowane.

Przez obszar opracowania przebiegają dwa europejskie korytarze transportowe :

- ✓ K II Berlin – Warszawa – Mińsk Białoruski – Moskwa (A-2),
- ✓ K VI Gdynia / Gdańsk – Warszawa / Łódź – Katowice – Żilina – Ostrawa – Breclav (A-1, S-8).

Powyższy układ na kierunku Łódź – Warszawa uzupełniają projektowana droga S-12 Radom – Lublin oraz drogi krajowe Nr 2, Nr 60, Nr 14 i Nr 72.

Budowa nowoczesnej sieci drogowej wypełniającej w/w korytarze transportowe oraz modernizacja pozostałego układu drogowego, wraz z budową brakujących obwodnic, może stworzyć znacznie lepsze możliwości obsługi komunikacyjnej obszaru analiz oraz powiązań na styku Warszawa – Łódź.

MIASTA CENTRALNE

WARSZAWA

Warszawa - jeden z największych węzłów transportowych w Polsce, położona jest na przecięciu sześciu dróg krajowych, w tym czterech międzynarodowych: nr 2 (E30), nr 7 (E77), nr 8 (E67), nr 17 (E372), nr 61 i nr 79.

Głównym problemem jest coraz większe zatłoczenie układu drogowego i wyczerpywanie przepustowości na wielu odcinkach ulic (zwłaszcza w strefie śródmiejskiej). Stały wzrost obciążenia układu drogowego ruchem samochodowym (ok. 6-7% rocznie), niewystarczająca hierarchizacja istniejącej sieci (nakładanie się różnych funkcji dróg: od lokalnych po tranzytowe dalekiego zasięgu) oraz brak tras obwodowych, powodują coraz mniejszą sprawność najważniejszego w kraju węzła transportowego. Niewystarczająca liczba przepraw mostowych przez Wisłę ogranicza spójność i dostępność zainwestowanych obszarów po obu stronach rzeki.

Warszawa ciągle jest miastem o wysokim udziale (ok. 70%) komunikacji zbiorowej w podróżach mieszkańców, mimo niewystarczającego uprzywilejowania w ruchu oraz braku koordynacji i sprawnych węzłów przesiadkowych pomiędzy różnymi środkami transportu. Ruch docelowy do miasta wynosi ok. 86% na drogach krajowych i ok. 90% na drogach wojewódzkich. Największe natężenie występuje na trasach wlotowych (23 tys. do 57 tys. poj./dobę) i ulicach będących ich przedłużeniem oraz na większości mostów (Grota Roweckiego, Łazienkowski, Śląsko-Dąbrowski, Poniatowskiego, Siekierski) – od ok. 30 tys. do 146 tys.

ŁÓDŹ

Miasto położone jest w samym środku promienistego układu dróg krajowych i wojewódzkich. Duża gęstość tych dróg daje Łodzi 6 miejsce wśród największych węzłów transportu drogowego w Polsce. Niestety przebieg dróg wewnątrz kolejowego układu obwodowego, przy ciągle wzrastającym ruchu (ok. 7%), powoduje zatłoczenie istniejącej sieci i utrudnienia w ruchu.

Dlatego konieczna jest :

- ✓ realizacja układu obwodnicowego poza koleją obwodową, łączącego poszczególne struktury urbanistyczne miasta,
- ✓ poprawa parametrów technicznych i budowa nowych wiaduktów na trasach wylotowych z centrum miasta,
- ✓ budowa silnych tras dojazdowych do autostrad i dróg ekspresowych.

OBSZARY METROPOLITALNE

OBSZAR METROPOLITALNY WARSZAWY

Obszar Metropolitalny Warszawy charakteryzuje koncentryczny układ podstawowej sieci drogowej, w tym stanowiącej wypełnienie europejskich korytarzy transportowych. Drogi krajowe biegnące w korytarzach nie są przystosowane do pełnienia funkcji dróg ekspresowych i nie spełniają europejskich wymogów nośności (115 kN/oś). Niska jakość istniejącej infrastruktury drogowej, pomimo dobrze rozwiniętej sieci, niedostosowana jest do rozmiarów dynamicznie wzrastającego ruchu (zwłaszcza towarowego). Zaległości występują również w kształtowaniu połączeń obwodowych o wysokiej sprawności dla ruchu tranzytowego dalekiego zasięgu i regionalnego („Duża Obwodnica Warszawy”, ekspresowa obwodnica okołowarszawska - dla rozproszczenia ruchu autostradowego)

Największe obciążenie występuje na drogach o znaczeniu międzynarodowym (średnio ponad 12 tys. poj./dobę):

- ✓ droga nr 2 (E30) Poznań-Warszawa-Terespol,
- ✓ droga nr 8 (E67) Wrocław-Piotrków Trybunalski-Białystok,
- ✓ droga nr 7 (E77) Gdańsk-Warszawa-Radom-Kraków.

ŁÓDZKI OBSZAR METROPOLITALNY

Układ promienisty dróg przechodzi również przez pozostałe powiaty ŁOM oraz jest uzupełniony układem dróg krajowych i wojewódzkich wokół Łodzi. Gęstość dróg krajowych i wojewódzkich na tym obszarze jest większa niż na pozostałych terenach opracowania.

OBSZARY BEZPOŚREDNIEGO SĄSIEDZTWA

REGION MAZOWIECKI

Powiązania regionu mazowieckiego i łódzkiego stanowi 6 dróg krajowych biegnących przez powiaty: gostyński, sochaczewski, żyrardowski, przysuski oraz 9 dróg wojewódzkich. Sieć tę uzupełniają drogi powiatowe i gminne.

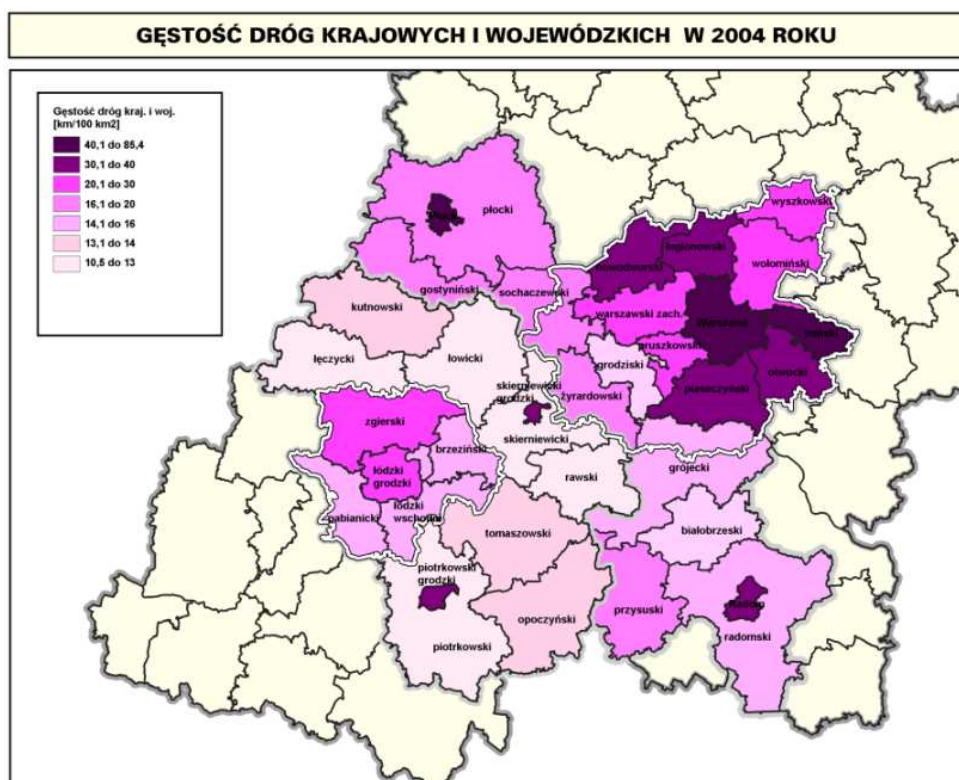
W połączeniach województwa mazowieckiego i łódzkiego najbardziej obciążone drogi krajowe na kierunku Łódź – Warszawa (nr 2 i nr 8).

REGION ŁÓDZKI

Gęstość dróg krajowych i wojewódzkich na tym obszarze, poza terenami powiatów grodzkich skierniewickiego i piotrkowskiego, jest mniejsza niż w obszarze metropolitalnym i jednocześnie niska w porównaniu ze średnią krajową (ok. 15 km / 100 km²). Gęstość dróg powiatowych, za wyjątkiem powiatu opoczyńskiego, jest generalnie wyższa niż średnia krajowa (ok. 36,7 km / 100 km²).

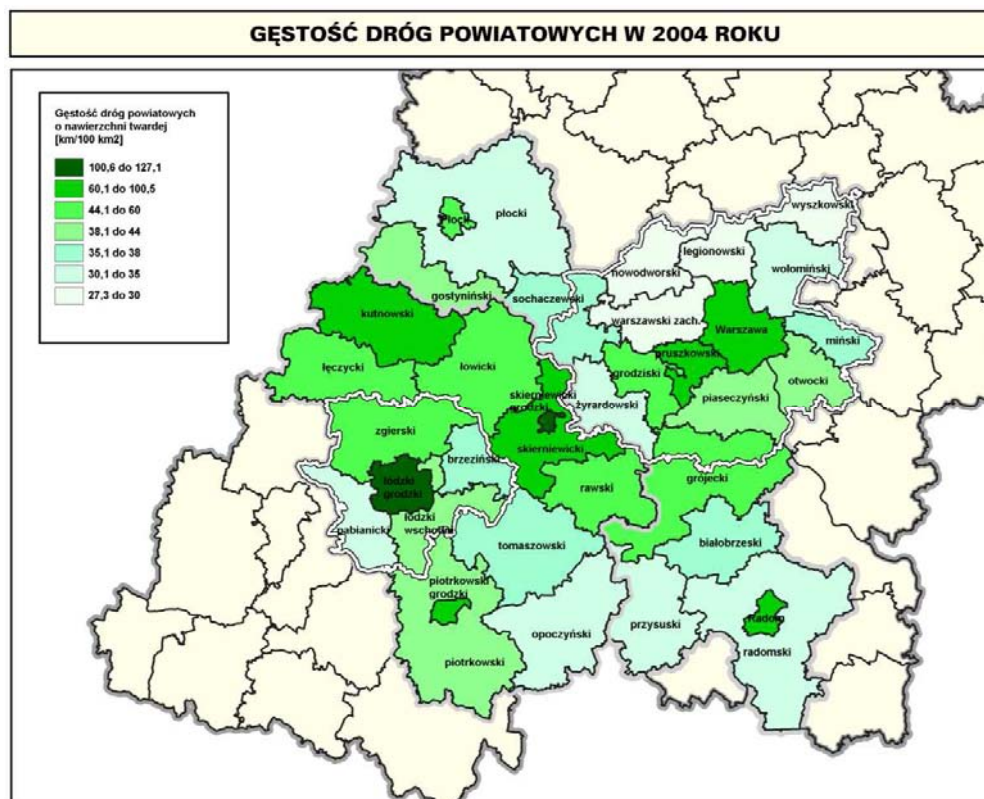

Mapa 29. Gęstość dróg krajowych i wojewódzkich w 2004 roku

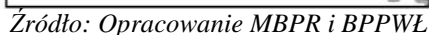

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie BDR

Mapa 30. Gęstość dróg powiatowych w 2004 roku

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie BDR

MIASTA CENTRALNE

Warszawa jest największym węzłem kolejowym w Polsce, gdzie krzyżuje się osiem linii kolejowych o znaczeniu państwowym, w tym sześć magistralnych: E20 (nr 2 i 3), E65 (nr 4-CMK i 9), E75 (nr 6), nr 7 (E28-oczekująca na wpisanie do umów europejskich), nr 1, nr 8. Zasadnicze znaczenie dla połączeń Warszawy ma linia średnicowa, prowadzona tunelem przez obszar miejski, obsługująca ruch zarówno dalekobieżny (międzynarodowy i krajowy) jak regionalny i podmiejski. Ważnym problemem dla zrównoważonego rozwoju transportu jest, zarówno wzrost użytkowania samochodów osobowych, jak i spadek wykorzystania kolei w dojazdach do Warszawy i obsłudze miasta (udział kolei w obsłudze transportowej miasta jest znikomy i wynosi ok. 0,1 % do 0,2 %).

ŁÓDŹ

Łódzki Węzeł Kolejowy (ŁWK) tworzą:

- ✓ trasa obwodowa w Łodzi, z których odcinek Łódź Widzew – Zgierz jest jedno-torowy,
- ✓ stacja przeładunkowa Łódź Olechów, wraz z rozbudowanym układem łącznic,
- ✓ dwa podstawowe dworce tj. Łódź Kaliska i Łódź Fabryczna (dworzec nieprze-lotowy) oraz uzupełniający – Łódź Widzew,
- ✓ 3 wylotowe trasy z Łodzi: do Koluszek, do Pabianic - Zduńskiej Woli oraz do Zgierza- Kutna.

Łódź, mimo że tworzy drugą co do wielkości w kraju aglomerację miejsko – przemy-słową, położoną w środku Polski, omijają magistrale kolejowe o podwyższonych parame-trach, objęte umowami AGC (E-20, CMK). Węzeł kolejowy PKP w Łodzi nie zapewnia - zarówno w relacjach ogólnopolskich, jak i regionalnych - wystarczających standardów obsługi powiązań pasażerskich i towarowych.

Łódzki węzeł kolejowy charakteryzuje się:

- ✓ brakiem połączeń kwalifikowanych IC i EC przez Łódź
- ✓ niskimi parametrami technicznymi linii i ich złym stanem technicznym.
- ✓ niewykorzystanym potencjałem stacji rozrządowo - towarowej Olechów (w ~50%)

Szczególnie ważne byłoby dostosowanie niektórych elementów ŁWK do podwyższo-nych prędkości wraz z budową brakujących łącznic. Działanie takie powinno zapewnić połączenia Łodzi w sieci pociągów; Inter – i Euro – City.

OBSZARY METROPOLITALNE

OBSZAR METROPOLITALNY WARSZAWY

Linie kolejowe objęte umowami międzynarodowymi (AGC i AGTC) stanowią 60 % linii kolejowych o znaczeniu państwowym. Jednym z głównych problemów wynikających z integracji zewnętrznej jest opóźnienie w dostosowaniu podstawowej sieci do standardów europejskich: 160 – 200 km/h dla ruchu pasażerskiego i 120 km/h dla towarowego i rozbu-dowy Warszawskiej Kolei Dojazdowej oraz wdrożenie systemu Szybkiej Kolei Miejskiej. Tranzytowy ruch towarowy kierowany jest na południe od Warszawy przez Łowicz-Skierniewice-Łuków.

ŁÓDZKI OBSZAR METROPOLITALNY

Łódzki Węzeł Kolejowy (ŁWK) poza stolicą województwa, obsługuje również obszar metropolitalny Łodzi. W obszarze tym na uwagę zasługuje również węzeł kolejowy Koluszki, gdzie krzyżują się podstawowe szlaki kolejowe (historyczna kolej warszawsko – wiedeńska) z równie ważnym kierunkiem kolei radomskiej.

OBSZARY BEZPOŚREDNIEGO SĄSIEDZTWA

REGION MAZOWIECKI

Dla usprawnienia połączeń regionu mazowieckiego i łódzkiego przewidywana jest modernizacja linii kolejowych Warszawa-Koluszki-Łódź (nr 1), Kutno-Płock (nr 33) oraz Radom-Tomaszów Mazowiecki (jako element ponadregionalnego korytarza transportowego stanowiącego potencjalne pasmo aktywizacji gospodarczej w południowej części województwa mazowieckiego). Sieć kolejowa Mazowska jest o ponad ¼ rzadsza niż średnio w kraju i nie zapewnia odpowiednich standardów połączeń międzynarodowych, krajowych i regionalnych.

REGION ŁÓDZKI

W obszarze tym przebiegają ważne w układzie krajowym linie kolejowe:

- ✓ CMK – magistrala o podwyższonych parametrach, łącząca Warszawę ze Śląskiem i Krakowem,
- ✓ magistrala kolejowa o podwyższonych parametrach E 20 relacji: Berlin – Poznań - Kutno- Warszawa – Terespol – Mińsk – Moskwa . Linia posiada duże znaczenie i ważną funkcję w obsłudze pasażerskiej i towarowej obszaru województwa. Stanowi również ważną trasę połączeń w skali kraju i w relacjach międzynarodowych,
- ✓ magistrala kolejowa tzw. „wiedeńska” w relacji Warszawa – Skierniewice – Koluszki – Częstochowa – Śląsk (Wiedeń). Linia posiada duże znaczenie i ważną funkcję w obsłudze pasażerskiej, a także towarowej województwa oraz połączeń skali kraju i międzynarodowym.

Wszystkie w/w magistrale, oprócz CMK uczestniczą w obsłudze komunikacyjnej województwa oraz przewozach regionalnych i lokalnych. Wyróżniającym się węzłem w tym obszarze jest Kutno na szlaku E-20, skąd rozchodzą się linie w kierunku Płocka i Torunia, na uwagę zasługują Skierniewice i Łowicz również z racji pełnienia funkcji na strategicznej obwodnicy towarowej Warszawy (linii CE 20 Łowicz – Skierniewice – Łuków).

Komunikacja lotnicza

MAZOWIECKI OBSZAR ANALIZ

Rola Warszawy w międzynarodowej sieci połączeń lotniczych będzie wzrastać ze względu na jej strategiczne położenie na skrzyżowaniu transeuropejskich korytarzy transportowych

Międzynarodowy Port Lotniczy im. F.Chopina jest liderem pod względem przybywających i odlatujących pasażerów.

Mimo coraz bardziej widocznej zmiany struktury przewozów lotniczych w Polsce (dynamiczny przyrost pasażerów w portach regionalnych 2004 – 2006 r ok. 164%), największy udział w rynku ma w dalszym ciągu port lotniczy w Warszawie. W roku 2006 obsłużył ponad 8,1 mln pasażerów, co stanowiło ok. 53% wszystkich pasażerów korzystających z polskich lotnisk (w tym 89% ruchu międzynarodowego).

Port lotniczy w Warszawie ze względu na potrzeby gospodarcze, komunikacyjne i turystyczne Polski, będzie rozwijany do osiągnięcia pułapu ok. 12,5 mln pasażerów rocznie (limitowanego przepustowością dróg startowych oraz rozbudową terminala istniejącego i zakończeniem budowy nowego). Problemem jest brak odpowiedniego powiązania lotniska z miejskim i pozamiejskim układem transportowym (drogowym, kolejowym, komunikacją publiczną).

Ograniczona przepustowość i możliwości rozwojowe oraz jego uciążliwość dla terenów otaczającej zabudowy mieszkaniowej, przy stale rosnącym ruchu, a także przewidywane prognozy wzrostu i koncentracji ruchu lotniczego w Warszawie (150-200% do 2020 roku)³ zdecydowały o podjęciu prac przygotowawczych nad projektem nowego portu lotniczego dla Warszawy i kraju. Najbardziej optymalną wydaje się lokalizacja nowego lotniska centralnego w odległości nie większej niż 30-40 km od granic Warszawy, pomiędzy obszarami metropolii warszawskiej i łódzkiej, o dobrym skomunikowaniu drogowym i kolejowym (rekomendowane lokalizacje: Baranów, Sochaczew).

W analizowanym obszarze zlokalizowane są inne lotniska jak: w zarządzie MON - Mińsk Mazowiecki, Radom, Sochaczew oraz Warszawa-Babice, Modlin, lądowisko w Góraszce, Nasielsk, Radom-Piastów, Płock, Nowe Miasto n/Pilicą.

Przystąpienie Polski do Wspólnego Europejskiego Obszaru Lotniczego (WEOL) spowodowało uaktywnienie portów lotniczych w obsłudze tanich lotów (w 2004 r. z usług „tanich” przewoźników w Warszawie skorzystało ponad 558 tys pasażerów; w pozostałych 11 portach regionalnych – ok. 506 tys) ⁴. W związku z powyższym przewiduje się szybkie przystosowanie lotniska w Modlinie do przejęcia funkcji odciążających lotnisko w Warszawie (tanie loty, transport towarów, czarter, loty nocne).

Zakłada się utrzymanie funkcji mniejszych lotnisk z możliwością wykorzystanie ich dla utworzenia mazowieckiej subregionalnej sieci lotnisk cywilnych, lotnictwa ratowniczego, sanitarnego i turystycznego.

ŁÓDZKI OBSZAR ANALIZ

Powiązania lotnicze dla Łodzi i obszaru analiz rozpatrywane są w oparciu o Międzynarodowy Port Lotniczy Łódź im. Władysława Reymonta tak w wymiarze regionalnym, europejskim oraz międzykontynentalnym w oparciu o docelowe połączenia międzynarodowe oraz przeloty hubowe z międzyładowaniem na warszawskim Okęciu.

W marcu 2006 r. łódzkie lotnisko posiadało 6 połączeń międzynarodowych obsługiwanych przez trzech przewoźników i jedno połączenie z Warszawą.

Dynamicznie rozwijające się łódzkie lotnisko:

- ✓ rozbudowa pasa startowego do długości 2,5 km oraz szerokości 60,0 m,
- ✓ budowa 3 Terminala, jest strategicznym elementem kształtującego się Centralnego Węzła Komunikacyjnego.

W roku 2005 odnotowano dynamikę wzrostu ruchu pasażerów powyżej 300% w stosunku do roku poprzedniego – planowana przepustowość obsługi pasażerów ok. 1 mln rocznie.

³ Wg „Strategii Rozwoju Transportu na lata 2007-2013”(projekt)

⁴ Urząd Lotnictwa Cywilnego - ”Działalność lotnisk komunikacyjnych w Polsce w latach 2000-2004”

Lotnisko im. Władysława Reymonta może skorzystać również na lokalizacji między Łodzią a Warszawą Centralnego Lotniska dla Polski, które pełniłoby również funkcję dużego europejskiego Hubu, wzmacniając rozwój transportu lotniczego w kraju. Lotnisko usytuowane między Łodzią a Warszawą ma szansę stać się głównym ogniwem łączącym obydwie aglomeracje i ich regiony, które w sumie zamieszkuje około 7 milionów osób. Przy odpowiedniej organizacji, takie połączenie obu metropolii może wytworzyć ogromny potencjał gospodarczy, wpływając znacząco na rozwój centralnej Polski i w konsekwencji całego kraju.

Logistyka

Region Mazowsza jest głównym ośrodkiem natężenia ładunków drobnicowych do najważniejszych (krajowych, zagranicznych) nadawców i odbiorców. Wiąże się to z położeniem Warszawy w węźle trzech ustanowionych transeuropejskich korytarzy transportowych na kierunkach wschód-zachód, północ-południe oraz w kierunku krajów nadbałtyckich. W węźle warszawskim krzyżują się magistralne linie kolejowe oraz drogi ekspresowe objęte europejskimi umowami (kolejowymi i drogowymi), stanowiące połączenia z przejściami granicznymi w Gdańsku, Szczecinie, Kunowicach, Zebrzydowicach, Chałupkach, Kuźnicy Białostockiej, Małaszewiczach.

Obecnie w obszarze województwa mazowieckiego brak jest ponadregionalnego, w pełni ukształtowanego centrum logistycznego.

Rozwijające się w ostatnich latach centra dystrybucyjne i związane z nimi usługi logistyczne dotyczą praktycznie obszaru metropolitalnego Warszawy. Obiekty te lokowały się w trzech strefach: w odległości do około 10 km do centrum Warszawy czyli praktycznie w administracyjnych granicach miasta; w odległości 10-30 km oraz 30 -50 km od centrum Warszawy. Rynek nowoczesnych nieruchomości magazynowych w obszarze metropolitalnym Warszawy szacowany jest na ok. 1026 tys. m² powierzchni magazynowej (ok. 500 ha powierzchni terenu).

Aktualnie na **obszarze województwa łódzkiego** i metropolii nie występują w pełni ukształtowane centra logistyczne z niezbędną infrastrukturą i obsługą komunikacyjną.

Postulowane w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego” regionalne centra i ośrodki logistyczne, mają różne szanse realizacji. Wynika to między innymi z różnego przygotowania przez władze samorządowe ofert terenowych z przeznaczeniem na te funkcje w planach miejscowych. Najlepiej przygotowanymi rejonami pod względem ofert terenowych są: Łódź, Stryków w obszarze metropolitalnym oraz Piotrków Trybunalski na pozostałym obszarze analiz.

MIASTA CENTRALNE

WARSZAWA

Strefa I – obszar w granicach administracyjnych Warszawy.

Szacowany rynek nowych powierzchni magazynowych w granicach miasta wynosi około 370 tys. m² tj. 36 % ogólnej podaży na rynku w obszarze metropolitalnym (z planowanym jej powiększeniem do 470 tys. m²).

Główne nowe kompleksy magazynów i usług logistycznych zlokalizowane są w południowo-zachodniej oraz w północnej części miasta w rejonie tras wylotowych m.in. nr 7 i 8 (planowanych jako ekspresowe), nr 61 i 79.

Największe z nich w rejonie Okęcia i Ursynowa to: Warsaw Distribution Center (Bristol Myers Squibb), Platan Park I i II (Platan Group), ProLogis Park Warsaw (ProLogis), Manhattan Business & Distribution Center (Ghelamco/Liebrecht & Wood), w rejonie Pragi i Żerania: Praga II (Degor S.A.), Żerań Park (Apollo Rida).

Ponadto z układem sieci kolejowej (E20 i E65) związane są terminale: Warszawa Główna Towarowa, Warszawa-Praga oraz intermodalny terminal kontenerowy na Woli w rejonie ul. Ordona.

Znaczący udział w przewozach towarowych ma Międzynarodowy Port Lotniczy im. F.Chopina (w 2005 r. wynosił ok. 44 tys ton).

W dokumentach planistycznych dla Warszawy wskazywany jest teren na Koziej Górze dla lokalizacji centrum logistycznego w oparciu o dobre połączenia kolejowe i drogowe.

ŁÓDŹ

Łódź ze względu na centralne położenie i kształtujący się węzeł komunikacyjny, na który składają się planowane autostrady A-1 i A-2, drogi ekspresowe S-8 i S-14 oraz przebiegające linie kolejowe, staje się atrakcyjnym miejscem dla inwestorów logistyki.

Atutem Łodzi jest kolejowy terminal kontenerowy Łódź - Olechów, jeden z największych w Europie Środkowej, o zdolności przeładunkowej 200 wagonów na dobę oraz Lotnisko Łódź im. Władysława Reymonta, które może stanowić bazę dla logistyki.

Władze miasta przygotowały ofertę terenów pod usługi logistyczne o łącznej powierzchni ~ 1200 ha, w 6 konkretnych lokalizacjach. Mankamentem tych ofert jest brak miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. W Łodzi zrealizowały już swoje centra dystrybucyjne między innymi: Spedimex, Meyer & Meyer, Polska Grupa Farmaceutyczna, Rossmann, co może dać początek realizacji w przyszłości dużego centrum logistycznego.

OBSZARY METROPOLITALNE

OBSZAR METROPOLITALNY WARSZAWY

Największe obiekty składowania i dystrybucji towarów zlokalizowane są w II i III strefie (do 30 i 50 km od centrum Warszawy) w poł-zach części obszaru metropolitalnego, wzdłuż drogi kraj na odc. Sochaczew-Wwa, na kierunku Wwa-Łódź oraz w kierunku Piaszeczna.

Szacowana powierzchnia nowych obiektów magazynowych w II i III strefie wynosi ok. 660 tys m² (z planowanym jej powiększeniem do ok. 1700 tys. m²).

Wyróżniającymi się ośrodkami w zakresie lokalizacji obiektów obsługi logistycznej są: Mszczonów (Europa Park i FM Logistic – jeden z największych i najnowocześniejszych obiektów logistycznych w województwie mazowieckim, dobrze skomunikowany z podstawowym układem dróg krajowych S8 i nr 50 oraz magistralną linią kolejową CE20); Teresin (ProLogis Park Teresin i obiekty firmy Tesco Polska); Błonie (Alliance Logistic Center, ProLogis Park Błonie, Metropol Park Błonie). Powiązania komunikacyjne Teresina i Błonia zapewnia droga o znaczeniu międzynarodowym E30 (nr 2) oraz magistralna liniakolejowa E20; Pruszków (Millenium Logistic Park, Pruszkowskie Centrum Dyspozycyjne) z kontenerowym terminalem kolejowym przy magistrali kolejowej E65, w rejonie planowanej autostrady A2.

Większość obiektów wskazywana jest do dalszej rozbudowy, co uwzględniają zapisy dokumentów planistycznych dla danych obszarów (m.in. Mszczonów z 70 tys. m² do 450 tys. m², Błonie z ok. 200 tys. m² do 550 tys. m², Teresin z ponad 80 tys. m² do 170 tys. m²). Z punktu widzenia inwestorów, obszar metropolitalny Warszawy jest rejonem najatrakcyjniejszym w skali kraju. Region warszawski wskazany został dla lokalizacji strategicznego (ponadregionalnego) centrum logistycznego w obszarze centralnej Polski.

Rekomendowane lokalizacje to: Sochaczew – realizacja do podstaw, korzystne położenie w II transeuropejskim korytarzu transportowym Berlin-Warszawa-Moskwa jako głównym korytarzu przemieszczeń towarów i ludzi. Obsługę transportową zapewnia magistralna linia kolejowa E20 i drogi krajowe nr 50 i nr 2 (E30), w przyszłości również lotnisko w Bielicach; Mszczonów – rozbudowa istniejącego, nowoczesnego i największego w regionie, dobrze wyposażonego w obiekty i infrastrukturę z możliwością powiększenia terenu w bezpośrednim sąsiedztwie, dostępność do dwu gałęzi transportu o wysokiej przepustowości (drogi krajowe: S8 i nr 50, linia kolejowa CE20-obwodnica towarowa węzła warszawskiego, dobry dostęp do magistralnej linii E65-Centralnej Magistrali Kolejowej

LÓDZKI OBSZAR METROPOLITALNY

Uwarunkowania obsługi komunikacyjnej (skrzyżowanie autostrad A-1 i A-2) predysponują rejon Strykowa do powstania strategicznego dla województwa centrum logistycznego. W rejonie tym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod funkcje tego typu wyznaczono tereny o powierzchni ~ 1000 ha. Można stwierdzić, że proces tworzenia centrum logistycznego już się rozpoczął. Działa tu wiele międzynarodowych firm z branży logistycznej, magazyny logistyczne mają tu koncerny takie jak: Raben, Grontmij, Graveleau, Geant. Znaczące tereny pod funkcje logistyczne, często z planami miejscowymi, posiadają również gminy Tuszyn (~366 ha), Rzgów (~275 ha), Pabianice i Ksawerów (~206 ha) oraz Nowosolna, (~146 ha).

OBSZARY BEZPOŚREDNIEGO SĄSIEDZTWA

REJON MAZOWIECKI

W analizowanym obszarze przewidywany jest rozwój regionalnych centrów logistycznych w ośrodkach subregionalnych: Radomiu i Płocku. Radom wskazany został w uchwalonych dokumentach Samorządu Mazowsza (Wojewódzki Program Rozwoju Regionalnego Mazowsza) do wspierania działania na rzecz utworzenia takiego centrum. Jest korzystnie położony w węzle krzyżujących się dróg krajowych (S7 i S12) oraz linii kolejowych (nr 8 i nr 26 o znaczeniu państwowym, nr 22–lokalnej, łączącej województwo mazowieckie z łódzkim, postulowanej do włączenia jej w system głównego układu kolejowego). Zakładany rozwój lotnictwa cywilno-towarowego, na bazie istniejącego-wojskowego, może być wykorzystany do obsługi centrum logistycznego. Płock jest wyróżniającym się i jednym z ważniejszych ośrodków ekspedycji towarów naftowych. Są to produkty Polskiego Koncernu Naftowego ORLEN S.A. objęte własnymi platformami logistycznymi.

Obiekty obsługi logistycznej PKN ORLEN S.A. stanowią: Dział Logistyki Produktów Niepaliwowych, Terminal Samochodowy w Płocku, Zakład Ekspedycji Kolejowej, Baza Magazynowa 101 w Mościskach.

⁵ Sektorowy Program Operacyjnego Transport na lata 2004-2006 (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2004r. -Dz.U.Nr 177, poz. 1828)

Oprócz w.w obiektów związanych z zakładami petrochemicznymi w dokumentach planistycznych Płocka wskazane są trzy lokalizacje (w obszarze miasta , bądź bezpośrednim sąsiedztwie), które stanowić mogą zintegrowane regionalne centrum usług logistycznych. Docelowo wszystkie będą dostępne z planowanej obwodnicy miasta w ciągu dróg krajowych: nr 60 i nr 62 i linii kolejowej o znaczeniu państwowym. Do obsługi tych terenów możliwe jest również wykorzystanie istniejącego lotniska lokalnego.

REJON ŁÓDZKI

Na pozostałym obszarze wyróżnia się rejon Piotrkowa Trybunalskiego, gdzie wyznaczono pod usługi logistyczne ~ 500 ha. Atuty tego rejonu (silne trasy drogowe i magistrała kolejowa) wykorzystwały już koncerny i firmy o światowej renomie z dziedziny logistycznej takie jak: koncern „IKEA”, koncern „ProLogis”, Ahold, Poland Central.

Na uwagę zasługuje również rejon Kutna, gdzie na obszarze miasta wyznaczono w opracowaniach planistycznych tereny o łącznej powierzchni ~ 430 ha. Znacząca oferta gospodarcza miasta, o pełnym wyposażeniu w media, to tzw. Kutnowski Park Agro – Przemysłowy (KPAP) o powierzchni ~370 ha, położony we wschodniej części miasta poza centrum w pobliżu węzła na autostradzie A-1

Część terenów objętych jest ŁSSE (43,5 ha). Uruchomiły tu już swoją działalność takie firmy jak: Simax, Kofola, Fuji Seal oraz DS Smith. Znaczące tereny pod funkcje logistyczne posiada także miasto Rawa Mazowiecka (~220 ha).

PODSUMOWANIE

Reasumując, należy stwierdzić, że brak inwestycji transportowych, tworzących nowoczesny system, przy słabości istniejących połączeń komunikacyjnych i ciągle wzrastającym natężeniu ruchu, stanowi barierę dla rozwoju przemysłu, handlu i usług oraz stwarza konflikty związane z obsługą komunikacyjną i zagospodarowaniem przestrzennym.

Jednocześnie szansę na wzmocnienie wzajemnych więzi między obszarami metropolitalnymi Łodzi i Warszawy może dać realizacja strategicznych elementów systemu transportowego :

- ✓ autostrad A-1 i A-2, w tym szczególnie A-2,
  - ✓ drogi ekspresowej S-8 oraz docelowo S-12 i S-74,
  - ✓ szybkiej kolei Warszawa – Łódź – Wrocław / Poznań,
  - ✓ zakończenie modernizacji istniejącej linii kolejowej Łódź – Warszawa,
  - ✓ zakończenie modernizacji linii kolejowych E-20 i CMK oraz włączenie ŁWK w system magistrali kolejowych,
  - ✓ lotniska dla Polski w strefie między Łodzią a Warszawą,
- oraz działań uzupełniających w postaci :
- ✓ kompleksowej modernizacji układu drogowego wraz z budową obwodnic,
  - ✓ rozwoju transportu intermodalnego i logistyki.

Za mocne strony systemu transportowego uznano :

Lokalizację lotnisk międzynarodowych w stolicach województw

Międzynarodowe znaczenie niektórych istniejących dróg i linii kolejowych objętych europejskimi umowami drogowymi i kolejowymi

Zdefiniowany przebieg i wyznaczony termin realizacji autostrad A-1, A-2 oraz dróg ekspresowych S-8, S-12, S-74

Wykształconą sieć powiązań drogowych i kolejowych

Aktualnie realizowaną modernizację linii kolejowej Warszawa – Koluszki – Łódź

Dobrze rozwiniętą sieć transportu publicznego i jego znaczący udział w obsłudze Warszawy i Łodzi

Słabe strony to przede wszystkim :

Wyczerpująca się przepustowość terminali obsługujących centralny Port Lotniczy im. F. Chopina w Warszawie oraz ograniczone możliwości rozwoju i niska sprawność powiązań lotniska z układem drogowo-kolejowym

Brak tras szybkiego ruchu autostrad i dróg ekspresowych

Brak szybkich połączeń kolejowych Łodzi w systemie Inter City i Euro City

Zły stan techniczny infrastruktury drogowej i kolejowej

Niedostosowanie głównych osi transportowych drogowych i kolejowych do standardów europejskich

Niski poziom bezpieczeństwa ruchu drogowego

Brak obwodnic drogowych terenów zurbanizowanych w ciągach większości dróg o znacznym natężeniu ruchu

Niska wydolność systemu transportowego Warszawy i Łodzi (niewystarczająca przepustowość sieci, zły stan techniczny, brak połączeń obwodowych w mieście, niewystarczające uprzywilejowanie w ruchu transportu publicznego, brak nowoczesnego systemu zarządzania i sterowania ruchem)

Brak wyprzedzających działań w kierunku zdyskontowania ruchu w stolicach metropolii z przyszłych autostrad i dróg ekspresowych

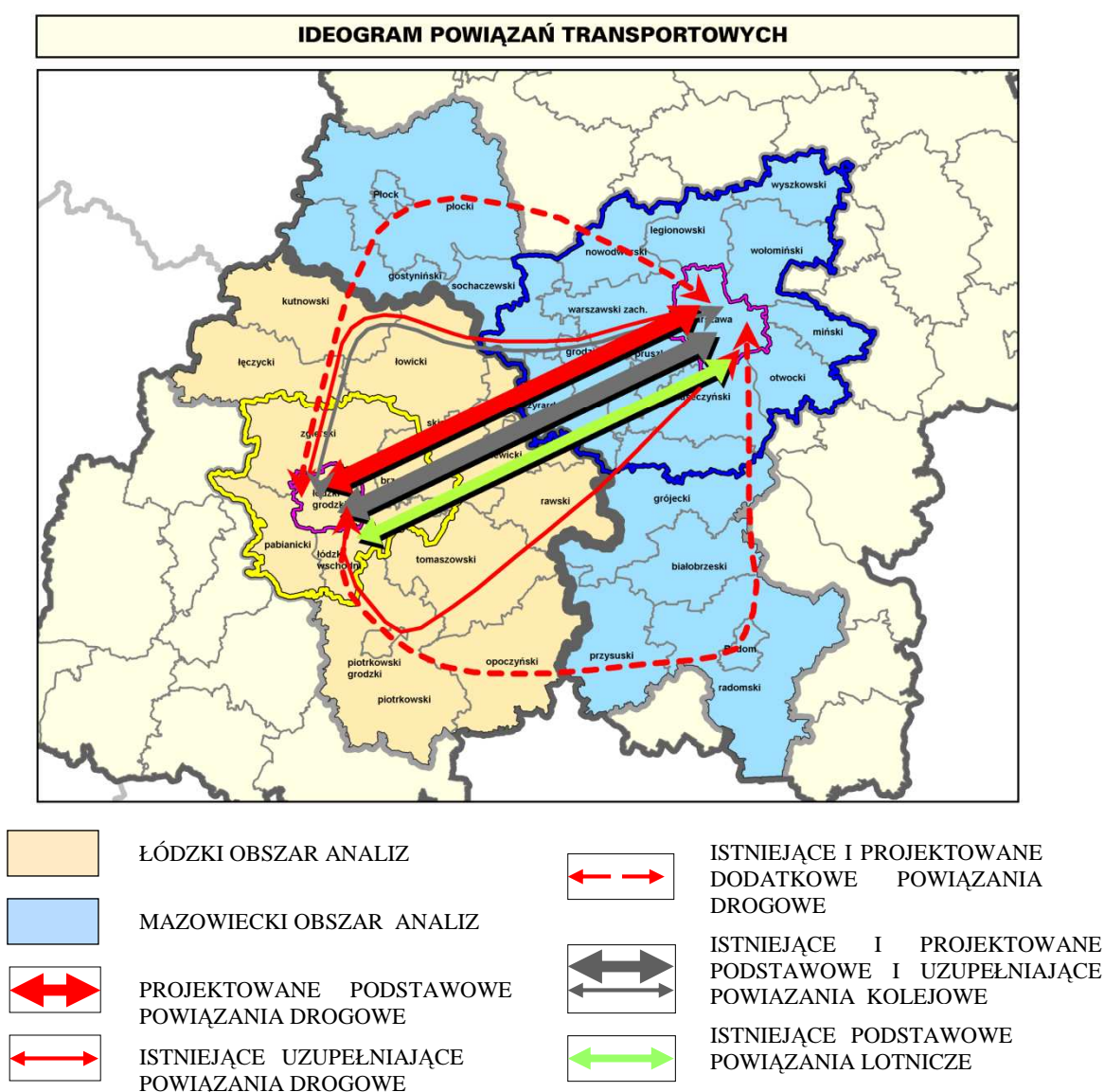
Brak sprawnych połączeń obwodowych w regionach wobec ukształtowanych promienistych układów drogowych zbiegających się w Warszawie i w Łodzi

Brak zintegrowanych systemów transportu publicznego w obszarach metropolitalnych

Znikomy udział kolei w obsłudze transportowej stolic metropolii

Żywiolowy, niekontrolowany rozwój usług logistycznych transportu drogowego

Mapa 32. Ideogram powiązań transportowych

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWL

8. Infrastruktura techniczna

Elektroenergetyka

MAZOWIECKI OBSZAR ANALIZ

System elektroenergetycznych sieci przesyłowych zasilających Warszawę jest systemem pracującym poprawnie w podstawowym układzie pracy, nie zapewniającym jednak pełnego bezpieczeństwa w potencjalnych sytuacjach awaryjnych. Wymagana jest jego istotna rozbudowa, przede wszystkim w zakresie obwodowych połączeń liniowych 400 kV wokół miasta. Planowana jest także rozbudowa elektrociepłowni warszawskich: Siekierki i Żerań w celu większego uniezależnienia stolicy od zewnętrznych dostaw energii.

Podstawowymi źródłami energii elektrycznej dla obszaru metropolitalnego Warszawy (pokrywającymi około 70% zapotrzebowania) są zlokalizowane poza jego granicami systemowe elektrownie konwencjonalne w Koźienicach i Bełchatowie, wspomagane przez zespoły elektrowni: Pątnów - Adamów – Konin oraz Ostrołęka.

Urządzenia krajowego systemu przesyłowego energii elektrycznej w OMW stanowią:

- ✓ sieć przesyłowych linii najwyższych napięć (NN) 400 kV i 220 kV dostarczających energię z ww. elektrowni na potrzeby aglomeracji warszawskiej, a także realizujących tranzytowy przesył w północne rejony kraju,
- ✓ stacje elektroenergetyczne NN/WN.

W analizowanym obszarze funkcjonują lokalne źródła energii elektrycznej: elektrociepłownie Żerań i Siekierki w Warszawie oraz elektrownia wodna Dębe - skojarzone z sieciami dystrybucyjnymi wysokiego napięcia (WN) 110 kV. Dystrybucję energii prowadzi 5 zakładów energetycznych, wśród których dominującą rolę odgrywa STOEN (Warszawa) i ZE Warszawa-Teren S.A. W stolicy istnieje stosunkowo dobrze rozwinięta sieć dystrybucyjna, mimo potrzeb w zakresie jej modernizacji i rozbudowy. Na peryferiach OMW występują liczne tereny o pogorszonych parametrach energii elektrycznej średniego napięcia (SN) 15 kV, co wynika z niedorozwoju i złego stanu technicznego części sieci, zwłaszcza na terenach wiejskich. Ze względu na wzrost potrzeb przesyłowych oraz konieczność poprawy bezpieczeństwa Warszawskiego Węzła Elektroenergetycznego operatorzy systemów elektroenergetycznych planują ich istotną modernizację i rozbudowę.

Zasilanie obszaru metropolitalnego Warszawy w energię elektryczną z elektrowni Bełchatów realizowane jest dwoma liniami elektroenergetycznymi najwyższych napięć:

- ✓ 400 kV Rogowiec – Mościska (przez powiat sochaczewski),
- ✓ 220 kV Janów – Mory (przez powiat żyrardowski).

Istniejące powiązania sieciami przesyłowymi zapewniają poprawne warunki zasilania w podstawowym układzie pracy, wymagają jednak rozbudowy mającej na celu zwiększenie mocy przesyłowych oraz tworzenie połączeń awaryjnych umożliwiających zamienne zasilanie obszarów metropolitalnych Warszawy i Łodzi z elektrowni: Bełchatów, Koźienice i zespołu Pątnów – Adamów - Konin. W celu poprawy parametrów energii elektrycznej na poziomie dystrybucyjnym rozbudowy wymaga również system połączeń sieciami wysokiego napięcia 110 kV.

ŁÓDZKI OBSZAR ANALIZ

W skali kraju województwo łódzkie odgrywa znaczącą rolę w produkcji energii elektrycznej. Funkcjonują tutaj obiekty i urządzenia wytwórcze elektroenergetyki oraz znaczące z punktu widzenia jej przekazu linie przesyłowe. Największym producentem energii elektrycznej jest Elektrownia „Bełchatów”, której obecnie moc zainstalowana wynosi 4440 MW natomiast moc zainstalowana turbozespołów elektrociepłowni łódzkich to 430 MW. W 2001 roku Ministerstwo Skarbu Państwa zaakceptowało strategię rozwoju Elektrowni Bełchatów S.A., jako strategicznego zasobu energetycznego Państwa, zapewniającego bezpieczeństwo energetyczne kraju.

Roczna produkcja energii elektrycznej elektrowni stanowi ok. 20% produkcji krajowej. Elektrownia Bełchatów jest najtańszym krajowym producentem energii elektrycznej.

Podstawowymi kierunkami wyprowadzania mocy z dwóch głównych wytwórców energii elektrycznej w województwie są:

- ✓ z Elektrowni „Bełchatów” liniami 400, 220, 110 kV - Łódź, Górny Śląsk, Warszawa, Płock i Piotrków Trybunalski,
- ✓ z elektrociepłowni łódzkich - Warszawa, Bełchatów, Konin.

Zaopatrzenie w gaz

Gaz jest obecnie jednym z podstawowych nośników energii, w miarę przyjaznym dla środowiska i coraz bardziej rozpowszechnionym. Oprócz stosowania na potrzeby bytowe, grzewcze i przemysłowe w coraz większym zakresie ma on zastosowanie w kotłowniach produkujących ciepło, wypierając tym samym paliwa stałe charakteryzujące się w procesie spalania wysokim stopniem emisji szkodliwych związków do środowiska naturalnego. Gaz przewodowy do **województwa łódzkiego** dostarczany jest od strony północnej z Gostorzyna i północno – wschodniej z Rembelszczyzny gazociągami wysokiego ciśnienia Pn 4,0 MPa. Wszystkie gazociągi wysokiego ciśnienia są przewidziane do modernizacji, mającej na celu podniesienia parametrów ciśnienia do wartości 6,3 MPa. Od strony Rembelszczyzny sukcesywnie układany jest gazociąg wysokiego ciśnienia w kierunku Częstochowy już spełniający ten warunek. Ważnym elementem krajowego systemu gazu przesyłowego będzie planowany gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Odolanów – Mszczu (Piotrków Trybunalski) – Wronów.

MIASTA CENTRALNE

WARSZAWA

W 2004 roku do sieci gazowej przyłączone było 89,3% mieszkań w Warszawie (w miastach woj. mazowieckiego ok. 76%, w kraju ok. 73%). Bezpieczeństwo energetyczne w zakresie zaopatrzenia w gaz zapewnia pierścieniowy układ gazociągów wysokiego ciśnienia wokół stolicy tzw. „pierścień warszawski”. Planowane w przyszłości zasilanie w gaz warszawskich obiektów energetyki zawodowej wymaga rozbudowy powyższego układu.

ŁÓDŹ

Dane dotyczące stopnia gazyfikacji miasta Łodzi opublikowane przez Główny Urząd Statystyczny dotyczą roku 2003. Na 331300 mieszkań znajdujących się w mieście 276914 w województwie i jest prawie dwa razy większy od średniej wojewódzkiej, która wynosi 44,1% i dwa i pół razy większy od średniej krajowej, wynoszącej 33%.

OBSZARY METROPOLITALNE

OBSZAR METROPOLITALNY WARSZAWY

Dostawa gazu sieciowego w OMW realizowana jest z krajowego systemu gazowniczego zasilanemu gazem importowanym z Rosji i Ukrainy oraz pozyskiwanym ze złóż krajowych na Podkarpaciu. W obszarze zlokalizowane są następujące urządzenia systemu przesyłowego:

- ✓ ponadregionalne gazociągi wysokiego ciśnienia o średnicach min. DN 500 przeznaczone do importu gazu, realizacji przesyłu i podłączenia znaczących odbiorców:
  - Kobryń (Rosja) – Warszawa (tłocznia Rembelszczyzna) – DN 700,
  - Puławy (tłocznia Wronów) – Warszawa (tłocznia Rembelszczyzna) – DN 500,
  - Warszawa (tłocznia Rembelszczyzna) – Płock – Włocławek - 2 x DN 500;
- ✓ regionalne gazociągi wysokiego ciśnienia o średnicach DN 300÷400 (w tym tzw. „pierścień warszawski” łączący ww. magistrale),
- ✓ tłocznia gazu „Rembelszczyzna”,
- ✓ gazociągi wysokiego ciśnienia o znaczeniu lokalnym (o średnicach mniejszych niż DN 300).

Większość istniejących urządzeń gazowych wysokiego ciśnienia posiada rezerwy wydajności umożliwiające dalszą gazyfikację Warszawy i jej obszaru metropolitalnego. Poziom gazyfikacji OMW jest wyższy niż średni w województwie mazowieckim, występuje jednak bardzo duże zróżnicowanie przestrzenne pomiędzy centrum obszaru (ok. 90% mieszkań przyłączonych do sieci gazowej w Warszawie) a jego peryferiami (np. zupełnie niezgazyfikowany powiat sochaczewski).

ŁÓDZKI OBSZAR METROPOLITALNY

W ŁOM największy odsetek mieszkań zaopatrywanych w gaz sieciowy znajduje się w powiecie pabianickim i jest to 59,1% wszystkich mieszkań. Najgorzej jest pod tym względem w powiecie zgierskim, gdzie jedynie 32,3% ogółu mieszkań posiada gaz sieciowy. Niewiele lepiej sytuacja przedstawia się w powiecie łódzkim wschodnim - 34,9%. Natomiast powiat brzeziński nie jest wcale podłączony do sieci gazowej, a miasto Brzeziny jest obecnie jedynym miastem w województwie łódzkim, które nie ma gazu sieciowego.

OBSZARY BEZPOŚREDNIEGO SĄSIEDZTWA

REGION MAZOWIECKI

Zasilanie województwa łódzkiego i zachodniej części Polski gazem importowanym z Rosji realizowane jest gazociągami krajowego systemu przesyłowego jednocześnie zasilane

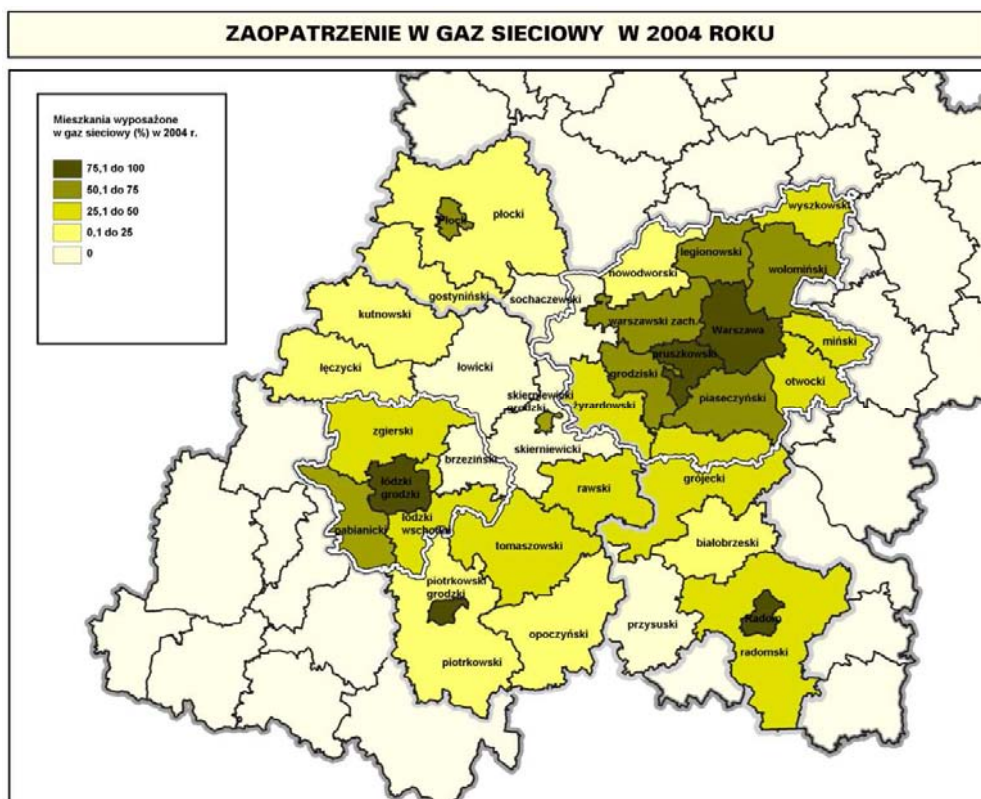

- ✓ Mory - Piotrków Trybunalski (przez powiat żyrardowski),
- ✓ Gostynin (węzeł systemowy Leśniewice) – Kutno – Łódź (przez powiat gostyński).

Pożądana jest rozbudowa krajowego systemu gazowniczego umożliwiająca skrócenie drogi transportu gazu z Rosji do dalszych rejonów Polski z ominięciem stolicy, co umożliwi poprawę warunków hydraulicznych sieci gazowej w rejonie Warszawy.

Wszystkie pozostałe powiaty obszaru analiz, z wyłączeniem powiatów grodzkich, mają procent zaopatrzenia w gaz sieciowy poniżej średniej wojewódzkiej. Najlepsza sytuacja zaopatrzenia w gaz jest w miastach na prawach powiatu: Piotrkowie Trybunalskim (76,3%) i Skierniewicach (63%). W pozostałych powiatach najlepiej sytuacja wygląda w powiecie tomaszowskim (37,5%), a najgorzej w powiecie skierniewickim ziemskim gdzie nie ma gazu. Obecnie w powiecie łowickim miasto Łowicz ma już doprowadzony gaz sieciowy jednakże nie ma jeszcze danych dotyczących ilości podłączonych mieszkań. W porównaniu do średniej zgazyfikowania kraju, która wynosiła w 2003 roku 33% aż 9 powiatów analizowanego obszaru jest poniżej tej granicy. Są to powiaty: kutnowski, łęczycki, zgierski, brzeziński, łowicki, opoczyński, piotrkowski ziemski, rawski, skierniewicki ziemski.

Mapa 33. Zaopatrzenie w gaz sieciowy w 2004 roku

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ

Zaopatrzenie w paliwa płynne

REGION MAZOWIECKI

W sąsiedztwie Warszawy istnieją 2 bazy paliwowe zaopatrywane przez rurociąg krajowego systemu paliwowo-energetycznego Płock – Mościska - Emilianów DN 300 zasilany z zakładu petrochemicznego w Płocku. Zaopatrzenie OMW w paliwa płynne, podobnie jak w całym kraju, następuje w wyniku importu ropy naftowej. Przez obszar przebiega odcinek systemu rurociągów naftowych „Przyjaźń” z Rosji do Niemiec (3 x DN 800 i DN 600) zaopatrujących zakład petrochemiczny w Płocku. Z Płocka odgałęziają się rurociągi krajowego systemu paliwowo-energetycznego zaopatrujące bazy paliwowe w OMW oraz w sąsiednich województwach, w tym łódzkim.

REGION ŁÓDZKI

Zaopatrzenie województwa łódzkiego i jego obszaru metropolitalnego w paliwo płynne z krajowego systemu paliwowo-energetycznego realizowane jest rurociągiem Płock-Koluszki przebiegającym przez teren powiatu gostyńskiego.

Zaopatrzenie w wodę

W związku obserwowanym sukcesywnym rozwojem sieci wodociągowej obecne wskaźniki zwodociągowania są wyższe niż przedstawione poniżej i dotyczące roku 2004.

MIASTA CENTRALNE

WARSZAWA

Dla Warszawy woda ujmowana jest z Wisły przez Wodociąg Centralny (woda infiltracyjna – ok. 80 %; woda powierzchniowa ok. 20 %) i Wodociąg Praski (woda infiltracyjna) oraz z Zalewu Zegrzyńskiego przez Wodociąg Północny (woda powierzchniowa). Wodociągi te połączone ze sobą systemem przewodów tworzą tzw. Wodociągi Układu Centralnego (WUC). Wodociągi Układu Centralnego posiadają znaczne rezerwy źródeł i urządzeń do produkcji wody.

W Warszawie występuje wysoki poziom wyposażenia w sieć wodociągową. Prawie 94 % ludności korzysta tu z sieci wodociągowej.

ŁÓDŹ

Z sieci wodociągowej w 2004 roku korzystało 95% ludności Łodzi, co w porównaniu ze średnią dla województwa 88,7% i średnią krajową 86,1% daje dobry wynik.

OBSZARY METROPOLITALNE

OBSZAR METROPOLITALNY WARSZAWY

Z Wodociągów Układu Centralnego zaopatrywane są także: Piaseczno, Żąbki, Babice Stare, Lesznów, Pruszków, Piastów, Michałowice, Opacz, Reguły, Komorów, Wielki

szew i obrzeża Zalewu Zegrzyńskiego. Dla pozostałych miast i wodociągów wiejskich źródłem wody są ujęcia wód podziemnych. Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne ujęć wód podziemnych dla wodociągów komunalnych w zdecydowanej większości pokrywają zapotrzebowanie, a znaczna część posiada rezerwy. Odczuwalny deficyt wody na cele komunalne występuje w Tłuszczu. W obszarze metropolitalnym wyposażenie w sieć wodociągową kształtuje się na średnim poziomie województwa mazowieckiego (średnia woj. 79.2 %). Powiat sochaczewski, przylegający jednocześnie do granic województwa łódzkiego przekracza tę średnią.

Najniższy poziom - około 54.51 % - występuje w powiecie wołomińskim.

ŁÓDZKI OBSZAR METROPOLITALNY

Wskaźniki procentowe ludności korzystającej z sieci wodociągowej w czterech powiatach metropolii wahały się w granicach średniej wojewódzkiej 88,7% i średniej krajowej 86.1%, i wynosiły od 86% dla powiatu łódzkiego wschodniego do 90% dla powiatu zgierskiego.

OBSZARY BEZPOŚREDNIEGO SASIEDZTWA

REGION MAZOWIECKI

Miasta i miejscowości powiatów korzystają z wodociągów posiadających ujęcia wód podziemnych. W zasadzie brak jest systemów zaopatrzenia w wodę wspólnych dla obu województw.

REGION ŁÓDZKI

W pozostałych powiatach tylko w miastach na prawach powiatów (piotrkowski i skierniewicki) oraz w łowickim i kutnowskim wskaźniki zwodociągowania były powyżej lub blisko średniej wojewódzkiej. Pozostałe powiaty były poniżej średniej a najsłabiej zwodociągowany jest powiat rawski, gdzie tylko 70% ludności korzystało z sieci wodociągowej.

Gospodarka ściekowa

MIASTA CENTRALNE

WARSZAWA

Miasto Stołeczne Warszawa posiada jedną oczyszczalnię ścieków „Czajka”, zlokalizowaną na prawym brzegu Wisły, o wydajności 240 tys. m³/dn. Zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) zatwierdzonym przez Radę Ministrów w grudniu 2003 r., przewidywana jest rozbudowa tej oczyszczalni. Docelowa przepustowość 520 m³/dn, termin realizacji 2010 r. Rozbudowa oczyszczalni i budowa układu przerzutowego umożliwi oczyszczanie wszystkich ścieków z Warszawy prawobrzeżnej oraz z północnej i centralnej części lewobrzeżnej części miasta.

Oczyszczalnia „Czajka” oczyszcza także ścieki z Legionowa, Zielonki, Żąbek i Marek. W budowie jest oczyszczalnia „Południe”, o wydajności w I etapie 112 tys. m³/dn. Termin realizacji, zgodnie z KPOŚK, 2005 r.

ŁÓDŹ

Mieszkańcy Łodzi obsługiwani przez sieć kanalizacyjną stanowili 86%, co przy średniej wojewódzkiej 57,3% i krajowej 59,1% dało dobry wynik.

OBSZARY METROPOLITALNE

OBSZAR METROPOLITALNY WARSZAWY

Spośród większych oczyszczalni (przepustowość powyżej 5 tys. m³/d) zasięg ponad-lokalny mają oczyszczalnie obsługujące ponad 2 gminy w aglomeracji:

- ✓ w Otwocku obsługująca także Karczew i Józefów;
- ✓ w Pruszkowie obsługuje Piastów, Ożarów Mazowiecki, Michałowice i warszawski Ursus;
- ✓ w Piasecznie gminę Lesznowola;
- ✓ w Grodzisku obsługuje Milanówek, Brwinów, Podkowę Leśną;
- ✓ Orzechowo chroniąca Zalew Zegrzyński;
- ✓ w Mińsku Mazowieckim przyjmuje ścieki z miejscowości Dębe Wielkie, Kołbiel, Stanisławów oraz gminy wiejskiej Mińsk Mazowiecki;
- ✓ w Błoniu gminę Leszno.
- ✓ w Grójcu obsługująca gminę Chynów;

Większość oczyszczalni posiada znaczne rezerwy przepustowości. Spowodowane jest to zbyt krótką siecią kanalizacyjną w wielu miejscowościach np. w Radzyminie, Kobylce, Markach. Dotyczy to także przeważającej ilości oczyszczalni na terenach wiejskich.

ŁÓDZKI OBSZAR METROPOLITALNY

Stopień skanalizowania powiatów zgierskiego (57%) i pabianickiego (61%) był zbliżony do średniej wojewódzkiej (57,3%), natomiast brzeziński (37%) i łódzki wschodni (23%) wykazały bardzo mały stopień skanalizowania. Stopień skanalizowania kraju wynosi 59,2% i jest nieco wyższy od wojewódzkiego o 1,9%.

OBSZARY BEZPOŚREDNIEGO SĄSIEDZTWA

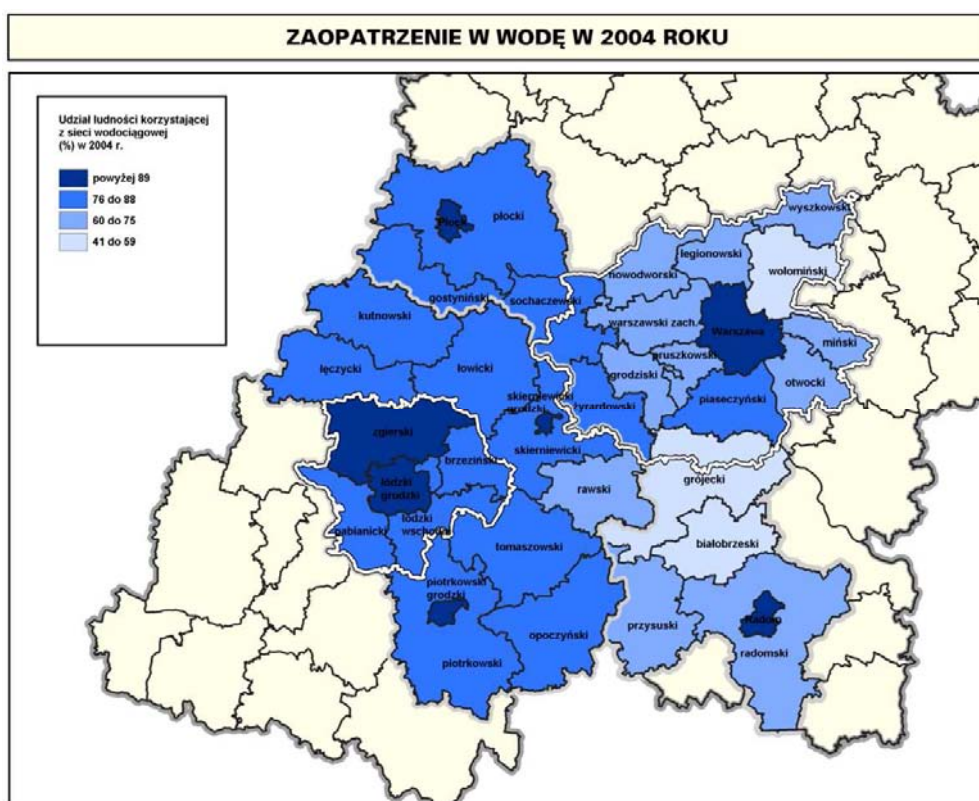
REGION MAZOWIECKI

W powiatach przyległych do województwa łódzkiego miasta i prawie wszystkie miejscowości gminne mają lokalne oczyszczalnie ścieków. Lokalizacja oczyszczalni i ich wielkość ściśle związana jest z urbanizacją powiatu. Najmniej oczyszczalni jest na terenach rolniczych. Brak jest systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych wspólnych dla obu województw.

REGION ŁÓDZKI

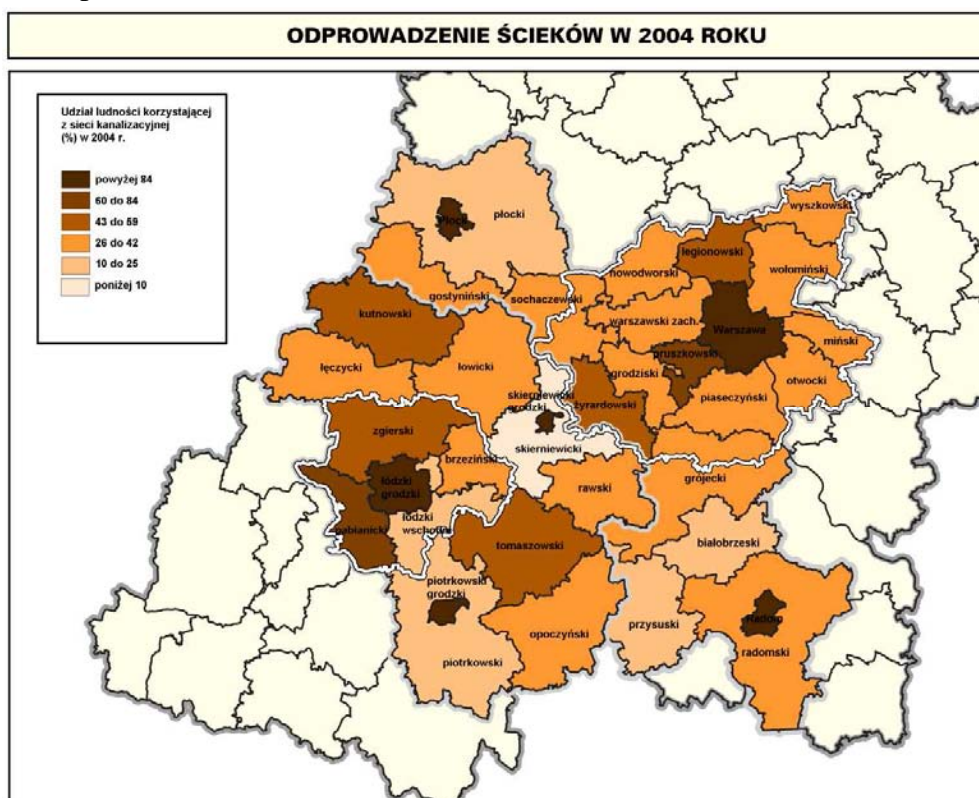
Tradycyjne już ponad średnią wojewódzką (57,3%) wybijały się miasta będące na prawach powiatów, czyli powiat piotrkowski grodzki (88%) i skierniewicki grodzki (85%). Z pozostałych powiatów, tylko tomaszowski i kutnowski były zbliżone do średniej wojewódzkiej, wahając się od 49% do 53%. Powiaty łęczycki (32%) i piotrkowski (20%) miały wskaźniki skanalizowania znacznie poniżej średniej wojewódzkiej, a w powiecie skierniewickim tylko 7% ludności korzysta z sieciowego odprowadzania ścieków.

Mapa 34. Zaopatrzenie w wodę w 2004 roku

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWL

Mapa 35. Odprowadzanie ścieków w 2004 roku

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWL

PODSUMOWANIE

Jako mocną stronę systemów infrastruktury technicznej wskazano :

Dobrze rozwinięte systemy przesyłowe gazu, paliwowo – energetyczne i dystrybucji energii elektrycznej w miastach wojewódzkich i ich bezpośrednim sąsiedztwie

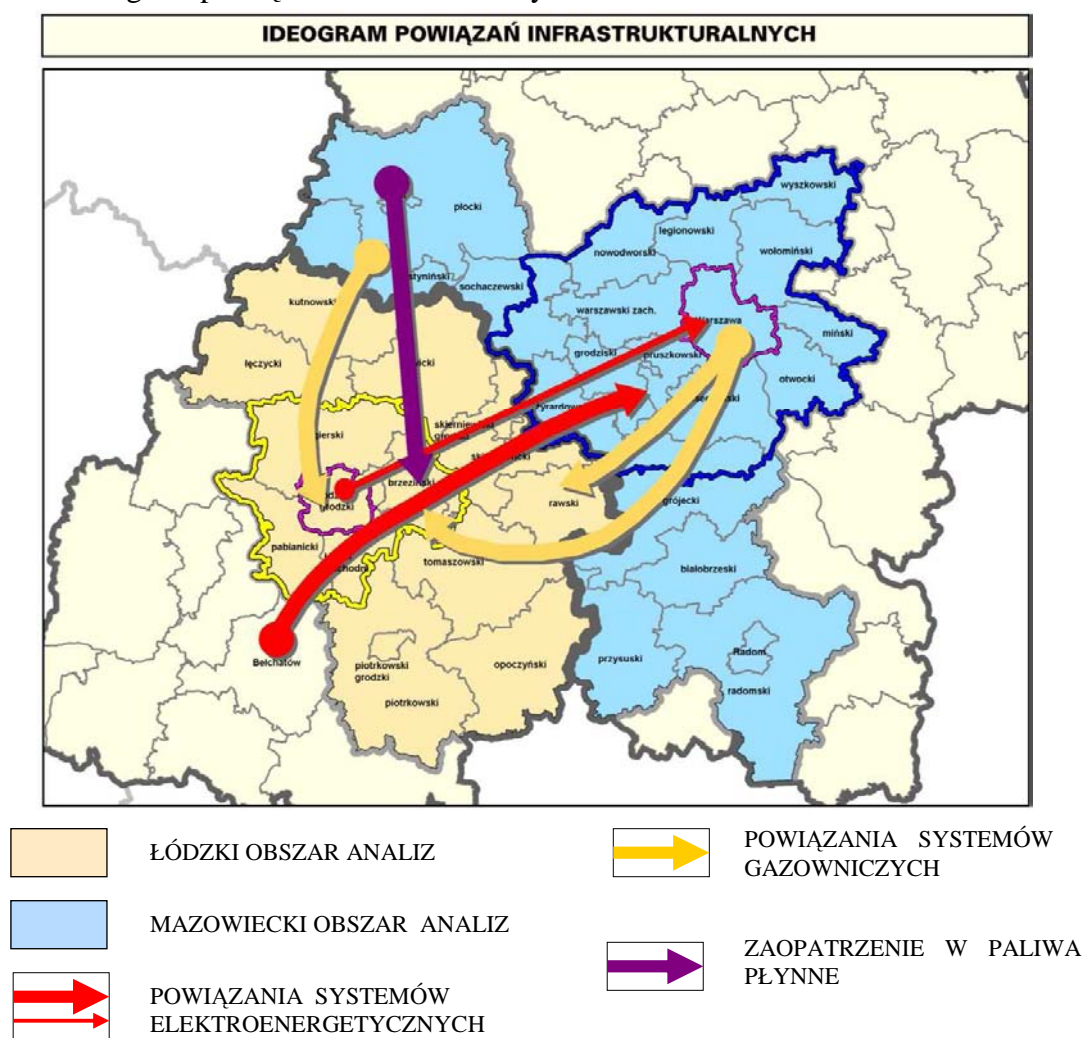
Za słabe strony uznano :

Niedostatecznie rozwinięte dystrybucyjne systemy gazowe i elektroenergetyczne – brak połączeń pierścieniowych – na terenach peryferyjnych obszarów metropolitalnych, szczególnie wiejskich

Brak systemu gazowniczego w powiecie sochaczewskim i brzezińskim

Mały udział energii uzyskanej ze źródeł odnawialnych

Mapa 36. Ideogram powiązań infrastrukturalnych

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWL

9. Środowisko przyrodnicze

Omawiany obszar położony jest na jednej z czterech podstawowych jednostek fizyczno-geograficznych kontynentu europejskiego, tj. Europie Zachodniej.

Pod względem położenia fizyczno-geograficznego teren opracowania leży na pograniczu Nizy Środkowoeuropejskiego i Wyżyn Polskich. W części północnej należącej do mezoregionów Wysoczyzny Kłódawskiej oraz Wysoczyzny Kutnowskiej przeważa krajobraz związany z denudacją peryglacjalną. Są to przede wszystkim równiny morenowe i sandrowe oraz wzgórza ostańcowe. Na południe od tej strefy przebiega równoleżnikowo pradolina warszawsko-berlińska oraz obszar wysoczyzn poprzedzielanych rozległymi obniżeniami.

Teren opracowania pozostaje w zasięgu oddziaływania klimatu umiarkowanego przejściowego z dominującym wpływem mas powietrza polarno-morskiego oraz polarno-kontynentalnego. Obszar zaliczany jest do dwóch różnych jednostek-dzielnicy klimatycznych. Ich linia graniczna ciągnie się generalnie wzdłuż strefy krawędziowej Wyżyny Łódzkiej. Część północno-wschodnia należy do regionu najcieplejszego zwanego nadwiślańskim, środkowa i zachodnia do regionu ciepłego zwanego łódzkim. Za szczególnie korzystne pod względem klimatycznym dla potrzeb rolnictwa można uznać obszary okolic Łowicza i Skierniewic.

Obszary prawnie chronione

Zgodnie z Ustawą z 27 kwietnia 2001 roku Prawo Ochrony środowiska na omawianym obszarze znajdują się takie formy ochrony przyrody jak: park narodowy, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, OSO Natura 2000 i obszary chronionego krajobrazu, które składają się na system obszarów chronionych.

MIASTA CENTRALNE

WARSZAWA

- ✓ 10 rezerwatów ochrony przyrody: Bagno Jacka, Jezioro Czerniakowskie, Las Bielański, Kawęczyn, Las Bielański, Las im. Jana II Sobieskiego, Las Kabacki im. Starzyńskiego, Las Natoliński, Olszynka Grochowska, Skarpa Ursynowska, Morysin ,
- ✓ OSO Natura 2000: Dolina Środkowej Wisły,
- ✓ Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu.

ŁÓDŹ

Powierzchnia objęta różnymi formami ochrony na terenie Łodzi wynosi 2 839,80 ha co stanowi 9,66% powierzchni miasta.

W granicach miasta występują:

- ✓ 2 rezerваты przyrody - Las Łagiewnicki (69,85 ha i Polesie Konstantynowskie (9,80 ha) o łącznej powierzchni 79,65 ha,
- ✓ Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich (fragment) obejmujący Las Łagiewnicki o pow. 1 721,00 ha,
- ✓ otulina Parku (2 fragmenty) o łącznej pow. 1 109,00 ha,
- ✓ 275 pomników przyrody.

OBSZARY METROPOLITALNE

OBSZAR METROPOLITALNY WARSZAWY

- ✓ Kampinoski Park Narodowy o powierzchni 38 476,10 ha utworzony w celach ochrony zróżnicowanych powierzchni leśnych (bory, lasy mieszane, grądy, olsy), bagien i dobrze zachowanych zespołów wydm śródlądowych, a także dziedzictwa historyczno-kulturowego; w 2000 roku KPN wpisany został na międzynarodową listę Rezerwatów Biosfery UNESCO,
- ✓ Około 60 rezerwatów ochrony przyrody,
- ✓ Mazowiecki Park Krajobrazowy położony na obszarze dużego kompleksu leśnego, w południowej części zwanym Puszcą Osiecką, z rozległym torfowiskiem „Bagno Całowanie” i Chojnowski Park Krajobrazowy obejmujący swym zasięgiem fragment doliny Wisły oraz dolinę Jeziorki, w granicach którego znajdują się lasy z rozległymi kompleksami starodrzewia,
- ✓ Fragmenty Nadbużańskiego PK położonego w dolinie Bugu, rzeki o naturalnym meandrującym korycie, z licznymi skarpami, mieliznami i wyspami, obejmującego lasy Łochowskie, Miedzyńskie, Ceranowskie i Bolimowskiego PK położonego na obszarze Puszczy Bolimowskiej,
- ✓ OSO Natura 2000:
  - Dolina Dolnego Bugu,
  - Dolina Liwca,
  - Dolina Środkowej Wisły,
  - Puszcza Biała,
  - Puszcza Kampinowska,
- ✓ Obszary Chronionego Krajobrazu:
  - Dolina Rzeki Jeziorki,
  - Nasielsko
  - Karniewski,
  - Miński,
  - Pilicy i Drzewiczki,
  - Nadwiślański,
  - Bolimowsko – Radziejowicki.

ŁÓDZKI OBSZAR METROPOLITALNY

Ogólna powierzchnia obszarów objętych ochroną wynosi 33 373,10 ha co stanowi 15,15% powierzchni powiatów ŁOM. Na obszarze tym występuje :

- ✓ 19 rezerwatów przyrody o łącznej powierzchni 699,47 ha,
- ✓ Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich o powierzchni 9 027,00 ha ,
- ✓ 5 obszarów chronionego krajobrazu,
- ✓ 9 zespołów przyrodniczo – krajobrazowych,
- ✓ 1 stanowisko dokumentacyjne o powierzchni 0,03 ha,
- ✓ 31 użytków ekologicznych o łącznej powierzchni 86,91 ha,
- ✓ 487 pomników przyrody.

OBSZARY BEZPOŚREDNIEGO SĄSIEDZTWA

REGION MAZOWIECKI

- ✓ 28 rezerwatów ochrony przyrody,
- ✓ Brudzeński PK obejmujący dolinę dolnego biegu Skrwy Prawej oraz przylegające kompleksy leśne: Brwilno, Sikórz, Brudzeń i Gostynińsko – Włocławski Park Krajobrazowy, na którego terenie występuje ponad 40 jezior, znaczna jest również powierzchnia bagien i torfowisk,
- ✓ OSO Natura 2000:
  - Dolina Pilicy,
- ✓ Obszary Chronionego Krajobrazu:
  - Iłża – Makowiec,
  - Dolina Skrwy Lewej,
  - Dolina Przysowa,
  - Gostynińsko – Gąbiński,
  - Nadwiślański,
  - Lasy przysusko – szydlowieckie.

REGION ŁÓDZKI

Łączna suma terenów objętych ochroną prawną wynosi 150 617,53 ha co stanowi 19,8% powierzchni terenu. Na obszarze występują ;

- ✓ Park Narodowy - niewielka enklawa Kampinoskiego Parku Narodowego - Ośrodek Hodowli Żubrów leżący na terenie powiatu tomaszowskiego. Powierzchnia Parku wynosi 68,25 ha,
- ✓ 40 rezerwatów przyrody o łącznej powierzchni 2 482,45 ha,
- ✓ 3 parki krajobrazowe :
  - Bolimowski Park Krajobrazowy
  - Spalski Park Krajobrazowy
  - Sulejowski Park Krajobrazowy
- ✓ 5 obszarów chronionego krajobrazu,
- ✓ 3 zespoły przyrodniczo – krajobrazowe,
- ✓ 362 użytki ekologiczne ,
- ✓ 920 pomników przyrody,
- ✓ obszary sieci NATURA 2000 - „Pradolina Warszawsko-Berlińska” i „Dolina Pilicy” o łącznej powierzchni 25 448,00 ha.

Jednocześnie z uwagi na znaczną ilość terenów wymagających ochrony w celu ich zabezpieczenia przed degradacją oraz na konieczność utworzenia spójnego systemu ekologicznego województwa, zostały zaproponowane kolejne obszary i obiekty wskazane do objęcia ochroną prawną.

- ✓ powiat płoński - Czerwińsk nad Wisłą,
- ✓ powiat nowodworski – Nowy Dwór Mazowiecki, Zakroczym, Czosnów, Leoncin, Pomiechówek,
- ✓ powiat legionowski – Legionowo, Jabłonna, Nieporęt, Serock,
- ✓ powiat warszawski zachodni – Łomianki,
- ✓ powiat warszawski – Warszawa (dzielnica Bielany).

ŁÓDZKI OBSZAR ANALIZ

Na terenie miasta Łodzi proponuje się:

- ✓ 7 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, z których 3 znajdują się w całości na terenie miasta, zaś 4 - fragmentarycznie; ogólna powierzchnia zespołów wynosi 3 382,50 ha,
- ✓ obszary chronionego krajobrazu - fragment Sokolnicko - Piątkowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu proponowany do utworzenia z otuliny Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich (fragment zachodni) o pow. 312,60 ha, przy czym otulina PKWŁ ulega przekształceniu częściowo w obszar chronionego krajobrazu, częściowo w zespół przyrodniczo krajobrazowy,
- ✓ 5 użytków ekologicznych o łącznej powierzchni 64,20 ha.

Powierzchnia objęta różnymi formami ochrony prawnej (istniejącymi proponowanymi) docelowo osiągnie powierzchnię 5 618,00 ha (bez nakładania się form) co stanowi 19,11%.

Na terenie ŁOM proponuje się :

- ✓ 3 rezerwaty o łącznej powierzchni 19, 82 ha,
- ✓ 7 docelowych obszarów chronionego krajobrazu o łącznej powierzchni 79 370,00 ha,
- ✓ 27 zespołów przyrodniczo - krajobrazowych o powierzchni 5 976, 85 ha,
- ✓ 3 stanowiska dokumentacyjne o łącznej powierzchni 55,20 ha,
- ✓ użytki ekologiczne o powierzchni 88,80 ha,
- ✓ 3 pomniki przyrody,
- ✓ obszar NATURA 2000 o powierzchni 108,50 ha.

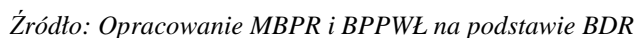
Ogólna powierzchnia terenów objętych ochroną prawną po zrealizowaniu założonego programu wyniesie 91 958,51 ha (bez nakładania się form) co stanowi 41,74% .

Na obszarze bezpośredniego sąsiedztwa zostało zaproponowanych :

- ✓ 12 nowych rezerwatów przyrody oraz powiększenie jednego istniejącego, przy czym łączna powierzchnia proponowanych rezerwatów wynosi 929,26 ha
- ✓ docelowy system obszarów chronionego o łączna powierzchnia 217 525,60 ha,
- ✓ 15 nowych zespołów przyrodniczo-krajobrazowych o powierzchni 6 804,73 ha,
- ✓ 4 użytki ekologiczne o powierzchni 135,09 ha,
- ✓ 4 stanowiska dokumentacyjne o powierzchni 46,58 ha,
- ✓ ok. 200 pomników przyrody,
- ✓ obszary NATURA 2000 – Pradolina Bzury – Neru o pow. 16 810,00 ha, Lasy Spalskie o pow. 1 970,70 ha, Niebieskie Źródła o pow. 28,80 ha, Łąka w Bęczkowicach o pow. 24,60 ha, Dąbrowa Świetlista o pow. 40,10 ha. Łączna powierzchnia Obszarów NATURA wynosi 18 874,20 ha.

Łączna powierzchnia obszarów i obiektów objętych ochroną wyniesie 263 209,50 ha co stanowi 34,5% powierzchni przedmiotowego terenu.

Najbardziej naturalną formacją roślinną, nierozzerwalnie związaną z polskim krajobrazem, są lasy. Pełnią one różnorakie, bardzo istotne dla człowieka funkcje ochronne, produkcyjne, społeczne.

W układzie przestrzennym najwyższą lesistością (powyżej 30 % charakteryzują się powiaty: wyszkowski, otwocki przysuski, a najniższą (do 15%) powiaty: grójecki, sochaczewski, grodziski, pruszkowski. Duże zwarte kompleksy leśne tworzą: Puszcza Kampinowska i Puszcza Mariańska. W sektorze własnościowym dominują lasy publiczne, prawie w całości będące własnością Skarbu Państwa. W lasach dominuje drzewostan sosnowo-modrzewiowy. Pozostałe gatunki drzew to: świerk, jodła, buk, dąb, klon, jesion, grab, dąb, brzoza, olsza, topola, osika, lipa. Lasy prywatne charakteryzują się dużym rozdrobnieniem powierzchni, słabym poziomem zagospodarowania (monokultury sosnowe lub brzozowe), niskim przeciętnym wiekiem drzewostanów, niskim poziomem formalnej realizacji funkcji ochronnych.

150

Na obszarze OMW, którego obecna lesistość wynosi 21,94 %, planowane są zalesienia na obszarze około 14 194 ha, co pozwoli osiągnąć lesistość docelową – ok. 24 %.

Pozostałe powiaty analizowanego obszaru charakteryzują się średnią lesistością na poziomie 17,16 %. Planowane jest tu zalesienie około 15 752 ha, co pozwoli na uzyskanie lesistości docelowej – ok. 20%

Tabela 11. Lesistość – mazowiecki obszar analiz

p.	Nazwa powiatu	Lesistość %	Pow. gr. rolnych do zalesienia w latach 2001-2020 w ha	Lesistość docelowa %
Warszawa				
1.	warszawski	13,50	0	13,50
Obszar metropolitarny				
1.	białobrzeski	25,20	1 743	27,93
2.	grodziski	11,70	265	12,42
3.	grójecki	12,50	2 353	14,35
4.	legionowski	29,40	0	29,40
5.	miński	21,10	1 974	22,80
6.	nowodworski	26,00	587	26,85
7.	otwocki	29,70	432	30,40
8.	piaseczyński	19,00	78	19,13
9.	pruszkowski	10,60	95	10,99
10.	sochaczewski	15,00	1 592	17,18
11.	warszawski zachodni	25,10	18	25,13
12.	wołomiński	26,40	321	26,74
13.	wyszkowski	32,80	4 625	38,08
14.	żyrardowski	22,70	111	25,81
Pozostałe powiaty				
1.	gostyniński	21,60	554	22,50
2.	płocki	16,90	2 703	18,40
3.	przysuski	30,60	3 021	34,37
4.	radomski	23,50	9 404	29,65
5.	Płock	4,60	0	4,60
6.	Radom	5,80	70	6,43

ŁÓDZKI OBSZAR ANALIZ

W Łodzi lasy zajmują powierzchnię 2829 ha.

Tabela 12. Lesistość – łódzki obszar analiz

powiat	Lasy w ha	w tym udział lasów państwowych w %	Lesistość w %	Powierzchnia gruntów rolnych przewidzianych do zalesienia w latach 2001 – 2020 wg KPZL	Docelowa lesistość w %
m. Łódź	2829	7,3	9,6	242	10,4

Największy kompleks leśny Las Łagiewnicki charakteryzuje się dużą różnorodnością siedlisk, w przewadze grądowych, w drzewostanie dominuje dąb, duży udział ma również sosna i brzoza. Pozostałe lasy to niewielkie, rozproszone kompleksy leśne. Narażone są one na bardzo silną antropopresję: penetrację, zaśmiecanie. Część kompleksów leśnych, w tym Las Łagiewnicki znalazła się w granicach Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich. W obrębie miasta występują dwa leśne rezerваты przyrody.

Lesistość powiatów ŁOM jest zróżnicowana od 14,3% w powiecie brzezińskim do 26,5% w powiecie pabianickim. Kompleksy leśne są znacznie zróżnicowane pod względem wielkości. Przeważają drzewostany sosnowe, w większości ze sztucznych nasadzeń. Czynnikiem buforującym stan zdrowotny i sanitarny lasów są skażenia przemysłowe, presje inwestycyjne i pożary. Najcenniejsze fragmenty lasów objęte są ochroną rezerwatową (14 leśnych rezerwatów przyrody), część kompleksów leśnych położona jest w granicach Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich.

Tabela 13. Lesistość – łódzki obszar analiz

powiat	Lasy w ha	w tym udział lasów państwowych w %	Lesistość w %	Powierzchnia gruntów rolnych przewidzianych do zalesienia w latach 2001 – 2020 wg KPZL	Docelowa lesistość w %
brzeziński*	5115	74,0	14,3	1410	18,2
łódzki wschodni*	12423	83,6	24,9	565	26,0
pabianicki	12993	82,0	26,5	529	27,6
zgierski	15684	75,6	18,4	1826	20,5

* dane dla powiatów brzezińskiego i łódzkiego wschodniego oszacowane na podstawie KPZL z uwagi na późniejsze powstanie powiatu brzezińskiego.

Powierzchnia lasów powoli, lecz systematycznie rośnie. Działaniom tym sprzyja realizacja Krajowego Programu Zwiększania Lesistości. Najwięcej gruntów przeznaczonych do zalesienia znajduje się na terenie powiatu zgierskiego.

Pozostałe powiaty charakteryzują się znacznie zróżnicowaną lesistością. Zdecydowanie najmniej lasów występuje w powiecie kutnowskim i łęczyckim. Są to w większości drobne i średnie kompleksy leśne, często o powierzchniach poniżej jednego hektara. Większe powierzchniowo kompleksy leśne występują w południowo – wschodniej części obsza-

ru, są to pozostałości dawnej puszczy Bolimowskiej (dorzecze Rawki) i Pilickiej (dorzecze Pilicy). Przeważają drzewostany sosnowe.

W dolinach rzecznych m. in. Pilicy, Rawki występują kompleksy lasów łęgowych, ol-sowych i zarośli wierzbowych.

Czynnikami buforującym stan zdrowotny i sanitarny lasów są skażenia przemysłowe, presje inwestycyjne i pożary.

Najcenniejsze fragmenty lasów objęte są ochroną rezerwatową (30 leśnych rezerwa-tów przyrody), duże kompleksy lasów puszczańskich znalazły się w granicach trzech par-ków krajobrazowych: Bolimowskiego, Sulejowskiego i Spalskiego.

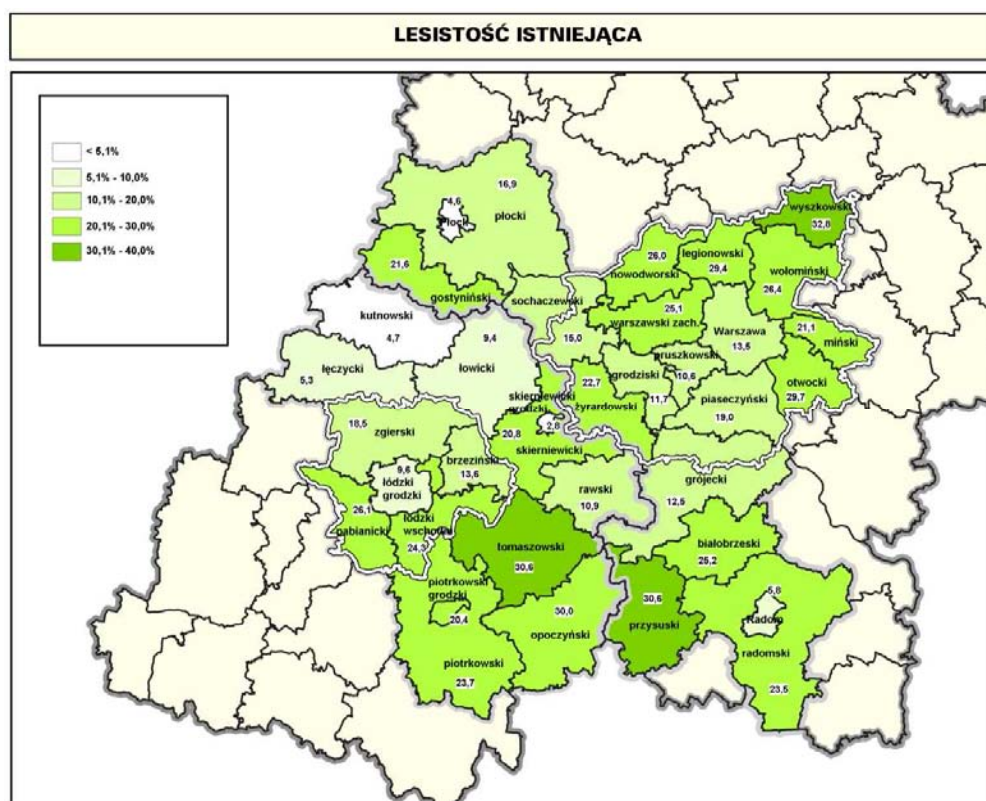
Powierzchnia lasów powoli, lecz systematycznie rośnie. Działaniom tym sprzyja reali-zacja Krajowego Programu Zwiększania Lesistości. Na terenach objętych wielkopo-wierzchniowymi agrocenozami, w zastępstwie lasu mogą być wprowadzane zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne, dotyczy to w szczególności powiatu kutnowskiego i łęczyckiego.

Tabela 14. Lesistość – łódzki obszar analiz

powiat	Lasy w ha	w tym udział lasów państwowych w %	Lesistość w %	Powierzchnia gruntów rolnych przewidzianych do zalesienia w latach 2001 – 2020 wg KPZL	Docelowa lesistość w %
kutnowski	4479	85,7	5,1	654	5,8
łęczycki	4033	74,8	5,2	919	6,4
łowicki	9330	53,1	9,5	3629	13,1
opoczyński	31244	63,3	30,1	1975	32
piotrkowski	33634	71,7	23,5	3808	26,2
rawski	7459	56,2	11,5	698	12,6
skierniewicki	15915	74,6	21,0	1430	22,9
tomaszowski	31755	86,2	31,0	2077	33
m.Piotrków Trybunalski	1431	95,7	21,3	0	21,3
m. Skierniewice	103	17,5	3,1	0	3,1

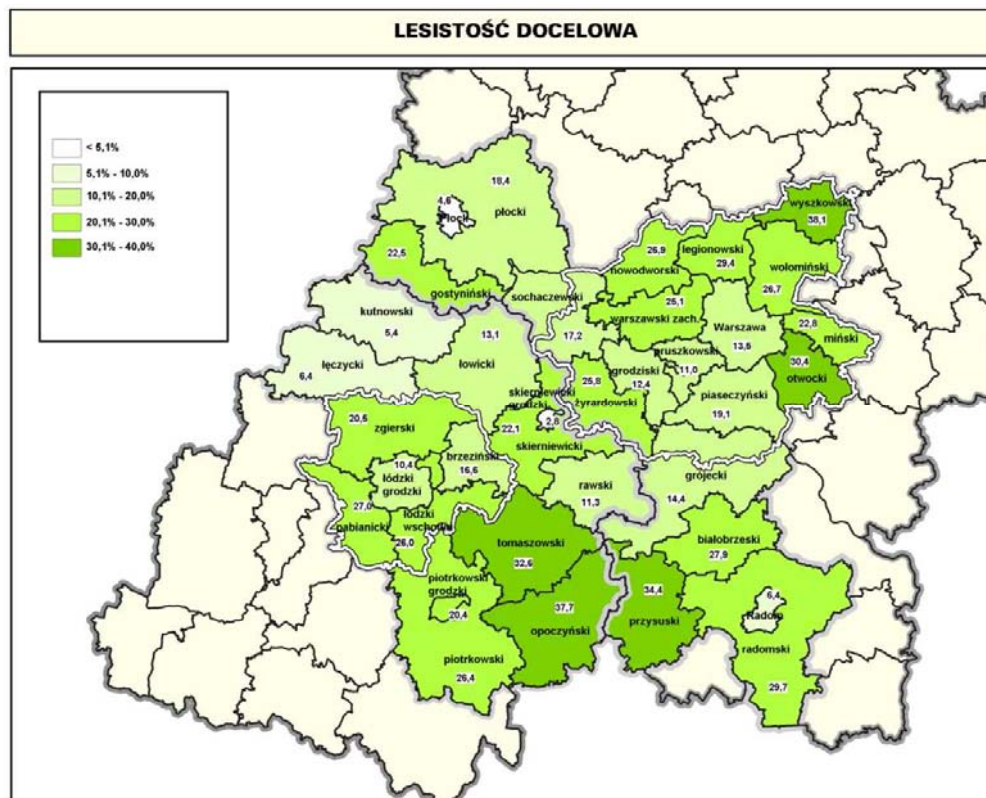

Mapa 39. Lesistość istniejąca

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie BDR

Mapa 40. Lesistość docelowa

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie BDR

Wody powierzchniowe

MAZOWIECKI OBSZAR ANALIZ

Sieć rzeczna tworzy układ koncentryczny z centrum w środkowej części Niecki Warszawskiej i odpływem w kierunku północno-zachodnim, wykorzystującym systemy odwadniania pradoliny warszawsko-berlińskiej. Cały obszar położony jest w dorzeczu rzeki Wisły. Największym dopływem Wisły jest Narew. Z lewostronnych dopływów Wisły największe dorzecza posiadają: Pilica, Bzura i Radomka. Uzupełnieniem zasobów wód płynących są jeziora i zbiorniki retencyjne. Skupisko jezior występuje na Pojezierzu Gostynińskim. Największe z nich to jeziora: Zdrowskie (355 ha), Urszulewskie (308 ha), lubieńskie (203 ha), Białe (150ha) i Szczutowskie (102 ha).

Ważnym elementem hydrograficznym są zbiorniki wodne utworzone w wyniku przegrodzenia dolin rzecznych zaporami wodnymi. Największy zbiornik na omawianym obszarze (jeden z dwóch istniejących) to Jezioro Zegrzyńskie na Narwi wykorzystywane do celów energetycznych, zaopatrzenia w wodę oraz turystyki i rekreacji. Zbiornik Zegrzyński znajduje się w granicach administracyjnych powiatu legionowskiego, wołomińskiego i wyszkowskiego. Powstał w 1963 roku w wyniku spiętrzenia wód Narwi i Bugu po wybudowaniu zapory w Dębem. Powierzchnia zbiornika wynosi około 33 km², a objętość mas wodnych przy normalnym poziomie piętrzenia wynosi 94,3 mln m³. Jezioro Zegrzyńskie połączone jest z Wisłą za pomocą Kanału Żerańskiego. Drugim istniejącym na omawianym obszarze zbiornikiem retencyjnym jest Domaniów na rzece Radomce, położony w powiecie radomskim i przysuskim.

Zasadnicze znaczenie w zaspokajaniu potrzeb wodnych ma czwartorzędowy poziom wodonośny ze względu na największe zasoby, najłatwiejszą ich odnawialność oraz najpłytsze występowanie (do 150 m). Znaczne zasoby tych wód związane są z dolinami i pradolinami, a przez to narażone są na kontakty z silnie zanieczyszczonymi wodami rzek. Z trzeciorzędowego pietra wodonośnego największe znaczenie posiada oligoceński poziom wodonośny. Wykazuje on dużą odporność na degradację spowodowaną dopływem wód złej jakości z pietra czwartorzędowego i poziomu mioceńskiego. Poziom ten najlepiej został rozpoznany w obrębie centralnej części Niecki Mazowieckiej, gdzie głównym użytkownikiem wód jest aglomeracja warszawska (około 150 studni).

Bilans zasobów wód podziemnych uwzględnia również występowanie na omawianym terenie wód leczniczych – uzdrowisko Konstancin-Jeziorna. Są to wody mineralne typu chlorkowo-sodowego, bromkowe, jodkowe i żelaziste, ujmowane w ilości 5,4 tys. m³/rok.

Omawiany obszar dysponuje również znacznymi zasobami wód geotermalnych, które mogą być wykorzystywane do celów geoenergetyki. Najbardziej zasobne zbiorniki wód geotermalnych o temperaturze powyżej 40°C występują na zachód od linii Białobrzegi-Warszawa. Wody o najwyższych temperaturach (do 80°C) występują w obrębie Niecki Płockiej.

ŁÓDZKI OBSZAR ANALIZ

Obecna sieć hydrograficzna jest wynikiem działalności wód fluwioglacjalnych w okresie stadium recesji lądolodu, zlodowacenia Warty.

Najmniejsze zagęszczenie sieci rzecznej notuje się w okolicach Piotrkowa Trybunalskiego, w rejonie Wzgórz Opoczyńskich oraz w obrębie krawędzi Wzniesień Łódzkich, największe na obszarze Równiny Łowicko – Błońskiej. Zlewnię Warty, dopływu Odry, oddziela od zlewni Pilicy i Bzury dział wodny I rzędu. Przebiega on południkowo od oko-

lic Krośniewic przez okolice Łęczycy, gdzie przekracza pradolinę warszawsko-berlińską, okolice Moskulik gdzie osiąga najwyższy punkt Wzniesień Łódzkich (284 m.npm) i Pa-górki Tuszyńskie. Na północ od Łodzi dział wodny jest mało wyrazisty. Dział II-go rzędu oddziela system Pilicy od systemu Bzury.

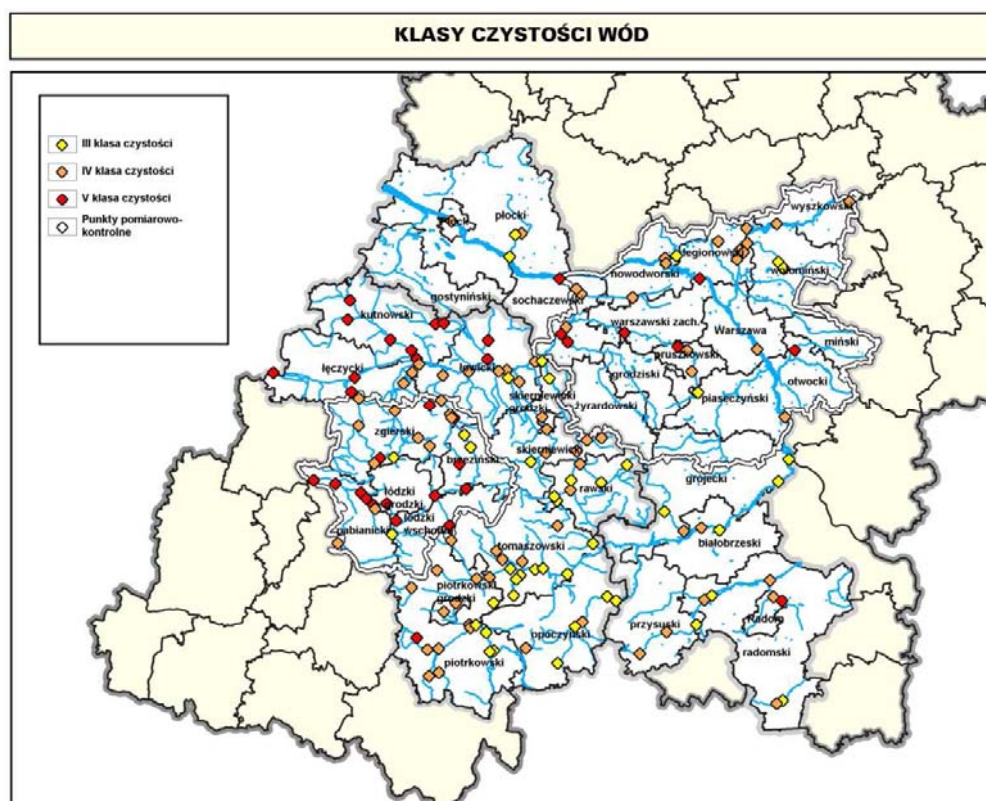
Mała retencja

Istniejące zbiorniki małej retencji na obszarze Łodzi tworzą głównie położone na te-renach zielonych sztuczne zbiorniki wodne. Miasto jest położone na obszarze charaktery-zującym się pilnymi potrzebami realizacji obiektów małej retencji. „Wojewódzki Pro-gram...” przewiduje realizację 3 zbiorników o powierzchni powyżej 5 ha i 27 zbiorników o powierzchni mniejszej od 5 ha.

Teren aglomeracji łódzkiej zaliczony został do obszarów o pilnej potrzebie realizacji zbiorników małej retencji. „Program...” przewiduje lokalizację 27 zbiorników o po-wierzchni powyżej 5 ha i 45 poniżej 5 ha.

Największe istniejące zbiorniki wodne na terenie bezpośredniego sąsiedztwa to „Zbiornik Sulejów” na rzece Pilicy, „Wąglanka – Miedzna” na rzece Wąglance, „Ciesza-nowice” na rzece Luciąży Bugaj na Wierzejce, Zadębie na Skierniawce, Drzewica na Drzewicze, Rydwan i Okręt na Bobrówce. Powiaty kutnowski i łęczycki zostały zaliczo-ne jako obszar o najpilniejszych potrzebach realizacji zbiorników małej retencji. „Pro-gram...” przewidują realizację 53 zbiorników o powierzchni powyżej 5 ha i 78 o po-wierzchni mniejszej.

Mapa 41. Klasy czystości wód

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie BDR

Gospodarka odpadami

MAZOWIECKI OBSZAR ANALIZ

Kluczowe instalacje do unieszkodliwiania odpadów znajdują się w gminach:

- ✓ Stara Biała,
- ✓ Góra Kalwaria,
- ✓ Grodzisk Mazowiecki,
- ✓ Radom.

Wg danych GUS w 2004 roku na omawianym obszarze zebrano 1 374 tys. ton odpadów komunalnych, tj. 358 kg/M. Wskaźnik ten jest wyższy od analogicznego dla województwa mazowieckiego – 313 kg/M i dla Polski – 256 kg/M.

Wśród powiatów o największym wskaźniku rocznej emisji odpadów, powyżej 400 kg/M znalazły się: m.st. Warszawa, Warszawski zachodni, pruszkowski, Płock. Najniższym wskaźnikiem charakteryzują się powiaty leżące poza obszarem metropolitalnym Warszawy: płocki, radomski i przysuski.

Z ogólnej masy odpadów zebranych z omawianego obszaru aż 60,8 % stanowią odpady z miasta stołecznego Warszawy, 28,7 % z powiatów obszaru metropolitalnego, a jedynie 10,5 % z pozostałego terenu.

We wszystkich powiatach analizowanego obszaru systematycznie powiększa się zakres zbieranych surowców wtórnych. Selektywnej zbiórce poddawane są odpady opakowaniowe, wielkogabarytowe, makulatura, szkło, tekstylia, metale, zużyty sprzęt elektroniczny, baterie, akumulatory.

W Warszawie oraz gminach: Stara Biała, Góra Kalwaria, Grodzisk Mazowiecki, Pruszków i Radom rozmieszczone są kluczowe instalacje do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych województwa mazowieckiego. Odzysk prowadzony jest na dwóch rekultywowanych składowiskach w Łubnej i Pruszkowie oraz w 5 kompostowniach, w tym: w ZUSOK „Zabraniecka” w Warszawie, ZUOK Radiowo w Grodzisku Maz., Kobierniakach k/Płocka i Radomiu. Unieszkodliwianie termiczne prowadzone jest w spalarni Zakładu Unieszkodliwiania „Zabraniecka”.

ŁÓDZKI OBSZAR ANALIZ

W zakresie gospodarki odpadami komunalnymi od 1994 roku na terenie Łodzi prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów. Odpady te dostarczane są do stacji przeładunkowych i sortowni odpadów. Po wyselekcjonowaniu odpadów podlegających recyklingowi reszta trafia na składowiska położone min. w Jastrzębiu Zdroju, Czempiń w woj. wielkopolskim oraz w Wąbrzeźnie i Koronowie.

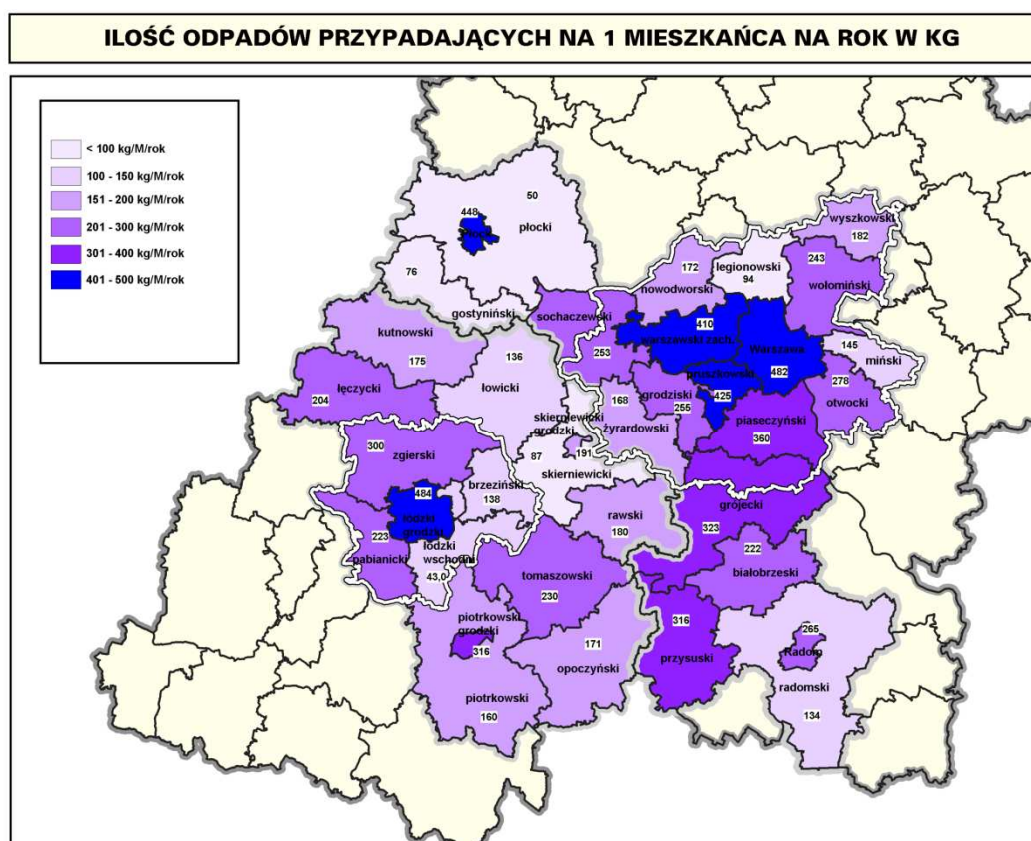
Na terenie miasta funkcjonuje także pryzmowa kompostownia odpadów komunalnych przy ul Sanitariuszek. W zakresie gospodarki odpadami przemysłowymi funkcjonuje Stacja Termicznego Unieszkodliwiania Odpadów oraz spalarnie odpadów medycznych w obiektach przyszpitalnych.

Na terenie ŁOM selektywna zbiórka odpadów prowadzona jest głównie na terenie miast oraz powiatu zgierskiego. Na pozostałych obszarach wiejskich obecnie trwa jej pilotażowe wdrażanie. Odpady komunalne zebrane kierowane są głównie na składowiska międzygminne zlokalizowane poza ŁOM. Jednocześnie wiele gmin eksploatuje przestarzałe technologicznie gminne składowiska odpadów, które w opracowanych planach gospodarki odpadami przewidziane są do zamknięcia i rekultywacji.

W zakresie gospodarki odpadami przemysłowymi na omawianym terenie funkcjonuje 5 składowisk, 2 spalarnie, 1 laguna osadów oraz 4 mogilniki.

Na obszarze bezpośredniego sąsiedztwa selektywna zbiórka odpadów prowadzona jest głównie na terenie miast oraz powiatów kutnowskiego i tomaszowskiego,. Na pozostałych obszarach wiejskich obecnie trwa jej pilotażowe wdrażanie. Odpady komunalne kierowane są głównie na składowiska międzygminne. Jednocześnie wiele gmin eksploatuje przestarzałe technologicznie gminne składowiska odpadów, które w opracowanych planach gospodarki odpadami przewidziane są do zamknięcia i rekultywacji. W zakresie gospodarki odpadami przemysłowymi na omawianym terenie funkcjonuje 9 składowisk, 1 spalarnia i 4 mogilniki.

Mapa 42. Ilość odpadów przypadających na 1 mieszkańca na rok w kg

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie BDR

Surowce naturalne

MAZOWIECKI OBSZAR ANALIZ

Kopaliny, stan na 31 XII 2004r

E – złoża eksploatowane

T- złoża zagospodarowane, eksploatowane okresowo

Z – złoża zaniechane

R – złoża o zasobach rozpoznanych szczegółowo

P – złoża o zasobach rozpoznanych wstępnie

Tabela 15. Surowce naturalne – mazowiecki obszar analiz

Lp.	Powiat	Liczba złóż						Zasoby geolog.	Zasoby przem.	Wydobywanie
		Og	E	T	Z	R	P			
Obszar Metropolitalny Warszawy										
Kruszywo naturalne (tys. ton)										
1.	białobrzeski	3	2			1		221	199	12
2.	grodziski	10	1	1	2	6		13 233	71	3
3.	grójecki	26	5	7	5	7	2	55 575	6 223	336
4.	legionowski	11	3	2	2	2	2	249 765	23 950	72
5.	miński	4	2	1		1		252		
6.	nowodworski	2	1			1		42		
7.	otwocki	4			2	1	1	12 691		
8.	piaseczyński	19	2	2	8	7		10 458	965	46
9.	pruszkowski	9	3	2	3	1		24 811	515	57
10.	sochaczewski	20	9	1	7	3		6 037	1 618	78
11.	wołomiński	7	1	1	1	3	1	3 706	214	
12.	wyszkowski	5	3		1		1	5 663	1 775	239
13.	żyrardowski	23	9	2	4	7	1	21 410	12 851	744
Ogółem		143	41	19	35	40	8	403 864	48 381	1 587
Surowce ilaste (tys. m³)										
1.	grodziski	5			3			1 049		
2.	grójecki	2			1			310		
3.	legionowski	1			1			303		
4.	nowodworski	2			1			209		
5.	otwocki	3		1	1			487	240	
6.	piaseczyński	1			1			2 000		
7.	pruszkowski	1					1	9 449		
8.	sochaczewski	7	1		3			10 521	2 829	73
9.	wołomiński	59	13	16	20		2	16 562	1 777	108
10.	żyrardowski	5		3	1			3 702	3 066	
Ogółem		86	14	20	32	17	3	44 592	7 912	181
Surowce ilaste d.p. kruszywa lekkiego (tys. m³)										
1.	żyrardowski	1		1				8 183	1 166	35
Piaski kwarcowe d.p. betonów komórkowych (tys. m³)										
1.	wyszkowski	1						5 553		
Piaski kwarcowe d.p. cegły wapienno-piaskowej (tys. m³)										
1.	legionowski	4			2	2		12 666		
2.	wołomiński	2			1	1		3 377		
Ogółem		6			3	3		16 043		
Torfy (tys. m³)										
1.	sochaczewski	1					1	358,2		

Pozostałe powiaty										
Kruszywo naturalne (tys. ton)										
1.	gostyniński	11	5		2	4		3 889	1 104	126
2.	płocki	43	8	5	7	22	1	72 142	1 589	53
3.	przysuski	7	2	1	2	1	1	21 389	724	32
4.	radomski	25	7	2	3	9	4	57 107	2 094	343
Ogółem		86	22	8	14	36	6	154 527	5 511	554
Surowce ilaste (tys. m³)										
1.	gostyniński	3	1		2			1 278	498	7
2.	płocki	7	1	1	4	1		831		10
3.	przysuski	2				2		1 337		
Ogółem		12	2	1	6	3		3 446	498	17
Surowce ilaste d.p. kruszywa lekkiego (tys. m³)										
1.	radomski	1					1	2 136		
Gliny ogniotrwałe (tys. ton)										
1.	przysuski	4	1		1	2		7 781	905	28
Gliny ceramiczne (tys. ton)										
1.	przysuski	1				1		2 062		
Piaski formierskie (tys. ton)										
1	radomski	1			1			5 781		
Piaski kwarcowe d.p. cegły wapienno-piaskowej (tys. m³)										
1.	radomski	1	1					951	910	57
Węgiel brunatny (tys. ton)										
1.	gostyniński	1					1			
2.	radomski	3				1	2	171 964		
Fosforyty (tys. ton)										
1.	radomski	7					7	30 130		
Wapienie i margle (tys. ton)										
1	radomski	4		1		3		1 023 583	274 168	
Torfy (tys. m³)										
1	płocki	1				1				

ŁÓDZKI OBSZAR ANALIZ

Na terenie miasta Łodzi nie występują udokumentowane podstawowe złoża surowców naturalnych. W rejonie Nowosolnej i Stoków występują pospolite złoża kruszywa naturalnego.

Do najważniejszych złóż surowców naturalnych na obszarze Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego należą:

- ✓ rudy żelaza pochodzące z dolnej i środkowej jury. Są to pokłady syderytów ilastych udokumentowane na terenie gmin Łęczycza i Daszyna. W 1994 roku złożo zostało skreślone z Krajowego Bilansu Zasobów Kopalin,
- ✓ węgiel brunatny znajduje się w niecce zapadliskowej czapy wysadu solnego "Rogóżno". Ze względu na zasolenie oraz duże zasiarczenie, a także położenie w głębokiej niecce złożo nie powinno być eksploatowane,
- ✓ sól kamienna w postaci wysadu solnego w Rogóźnie,
- ✓ wody termalne z temperaturą wyższą niż 20⁰C, mineralno-geotermalne w rejonie Rogóżna. Są to wody o dużych walorach balneologicznych i rekreacyjnych.

Natomiast do najważniejszych złóż surowców naturalnych na obszarze bezpośredniego sąsiedztwa należą:

- ✓ sól kamienna tworząca wysady solne znajdujące się w Łanietach, i Kłodawie,
- ✓ gliny do produkcji materiałów ogniotrwałych i ceramicznych występujące w Żarnowie i Paszowicach w powiecie opoczyńskim,
- ✓ piaski kwarcowe wykorzystywane jako piaski formierskie, piaski szklarskie, piaski wykorzystywane do produkcji betonów komórkowych oraz piaski do produkcji cegły palonej. Złoża piasków szklarskich i formierskich zaliczone do złóż podstawowych, występują głównie na terenie powiatów Opoczno i Tomaszów Mazowiecki. Są to złoża Biała Góra, Smardzewice, Unewel, Grudzeń Las, Wygnanów, Radonia, Zajączków i Góry Trzebiatowskie. Kompleks górniczy Białej Góry jest największą kopalnią piasków szklarskich w Polsce,
- ✓ surowce ilaste należące do cennych surowców ceramicznych, występujące na terenie powiatu kutnowskiego oraz w złożu „Chełsty” w gminie Żarnów,
- ✓ wapienie i margle przeznaczonych do wykorzystania przez przemysł wapienniczy eksploatowane w Sulejowie,
- ✓ kamienie drogowe i budowlane eksploatowane na skalę przemysłową w złożu „Sielec I” w gminie Żarnów,
- ✓ kruszywo naturalne stanowiące piaski, żwiry i pospółki, występujące jako złoża pospolite na terenie wszystkich powiatów, z których do najbardziej zasobnych złóż należą: Czatolin, i Kalenice w gminie Łowicz,
- ✓ torfy eksploatowane w złożach Błonie pod Opoczmem i Błota Brudzewskie w gminie Poświętne,
- ✓ wody termalne występujące w złożu „Skierniewice” na bazie którego ma powstać zakład geotermalny.

Zagrożenia środowiska

MAZOWIECKI OBSZAR ANALIZ

Za największe zagrożenia dla całego mazowieckiego obszaru analiz uznano:

- ✓ nieuporządkowana gospodarka ściekowa związaną z niedostateczną ilością prawidłowo działających oczyszczalni ścieków w stosunku do ilości ścieków powstających,
- ✓ nierozwiązana gospodarka odpadami - niedostateczna ilość obiektów i instalacji do odzysku i unieszkodliwiania powoduje, że składowanie jest dominującym sposobem zagospodarowania odpadów komunalnych, a pojemność składowisk obsługujących omawiany obszar jest już wykorzystana w 80%,
- ✓ przebieg liniowych systemów infrastrukturalnych w tym systemów komunikacyjnych,
- ✓ presja urbanizacyjna na tereny otwarte w tym cenne przyrodniczo,
- ✓ zagrożenie powodziowe, głównie w dolinie Wisły, Narwi i Bzury.

LÓDZKI OBSZAR ANALIZ

Za największe zagrożenia środowiska dla całego obszaru analiz uznano:

- ✓ degradację powierzchni ziemi i gleb w wyniku przeznaczania terenów rolnych na cele nierolnicze oraz emisji z zakładów przemysłowych i niskich źródeł spalania a także emisji komunikacyjnych wzdłuż dróg i linii kolejowych,
- ✓ zagrożenia wód podziemnych w wyniku nadmiernej eksploatacji wód prowadzącej do wytworzenia się lejów depresyjnych a także zanieczyszczenie wód, głównie gruntowych,
- ✓ zagrożenia powodziowe, szczególnie w dolinie Neru i Pilicy,
- ✓ zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego na skutek wysokiej i niskiej emisji,
- ✓ zagrożenie hałasem przede wszystkim komunikacyjnym, przemysłowym i komunalnym.

PODSUMOWANIE

Jako mocne strony środowiska przyrodniczego wskazano :

Wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe w krajowym i europejskim systemie ekologicznym, ze szczególnym uwzględnieniem doliny Wisły, Pilicy i Bzury

Występowanie obszarów cennych przyrodniczo objętych ochroną prawną (parki krajobrazowe)

Wysoki udział powierzchni terenów cennych przyrodniczo w powierzchni ogółem

Wysoka jakość i zasobność głównych poziomów wodonośnych

Zasoby wód geotermalnych i leczniczych

Spadek zanieczyszczeń atmosfery ze źródeł punktowych

Za słabe strony w tym zakresie uznano :

Niedostosowanie form ochrony prawnej do zasobów przyrody

Niską jakość wód powierzchniowych

Występowanie obszarów zagrożenia powodziowego

Niedostateczną realizację programów małej retencji na obszarze analiz

Wysoki stopień fragmentacji lasów

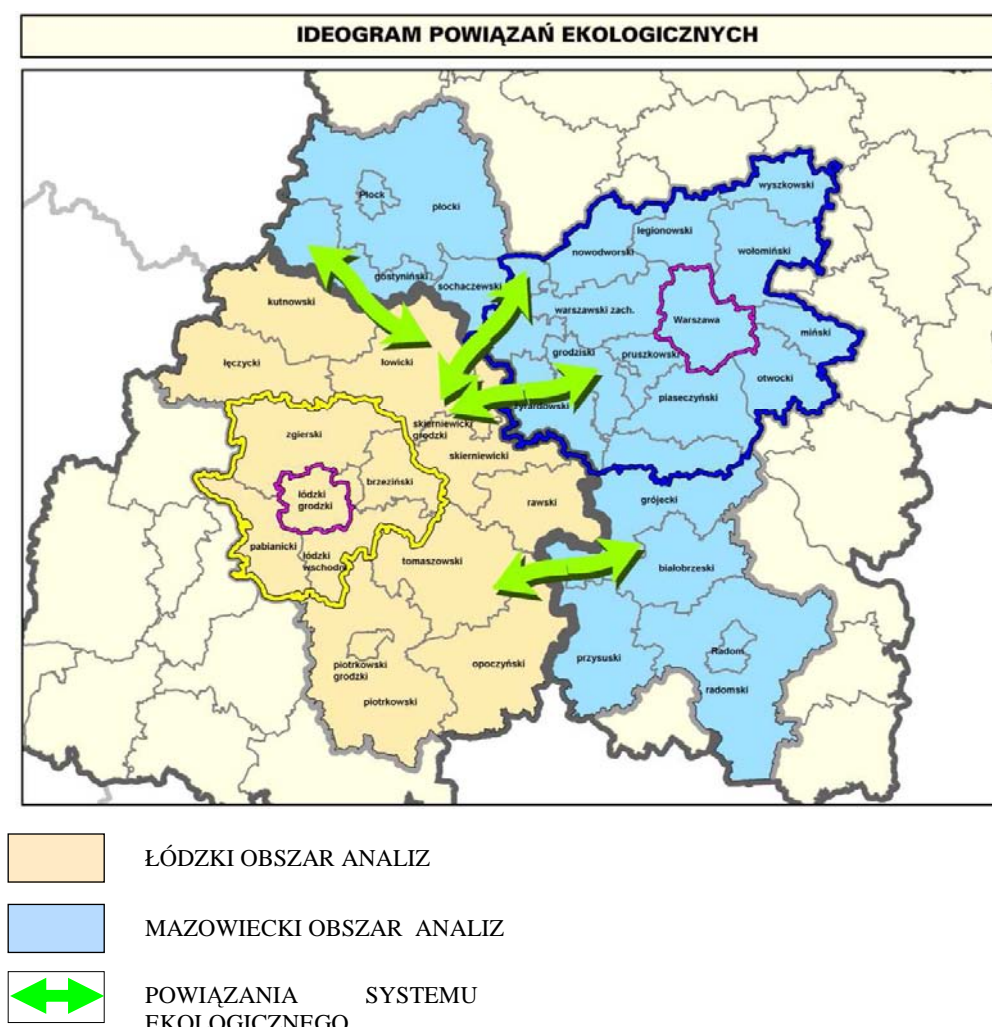
Niekorzystne warunki aerosanitarne w miastach

Słabo rozbudowany system kanalizacji sanitarnej, szczególnie na obszarach wiejskich

Funkcjonowanie składowisk odpadów nie spełniających wymogów ochrony środowiska

Występowanie obszarów szczególnie zagrożonych hałasem i obszarów wysokiego zanieczyszczenia powietrza i gleb, zwłaszcza w centrach ośrodków miejskich i wzdłuż dróg kołowych o dużym natężeniu ruchu

Mapa 43. Ideogram powiązań ekologicznych

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWL

10. Dziedzictwo kulturowe

Rozwój sieci osadniczej

MAZOWIECKI OBSZAR ANALIZ

Począwszy od XII wieku w analizowanym obszarze daje się zauważyć szybki rozwój osadnictwa. Zasadnicze znaczenie dla powstania miast miał okres między XII a XV wiekiem, kiedy to wykształciła się istniejąca do dziś sieć osadnictwa oraz zdefiniowana struktura przestrzenna większości miast historycznych. Rozwój sieci osadniczej (wg dat lokacji) przedstawiony jest na mapie na tle zasięgów ziem historycznych. W obszarze analiz występuje:

- ✓ 28 miast historycznych, z których najwcześniejsze lokacje posiadają: Płock, Warszawa, Radom, Iłża, Skaryszew.,
- ✓ Miasta o najwyższych walorach kulturowych skali regionu i kraju: Warszawa, Płock, Radom,
- ✓ Promienisty układ traktów historycznych (drogowych, kolejowych).

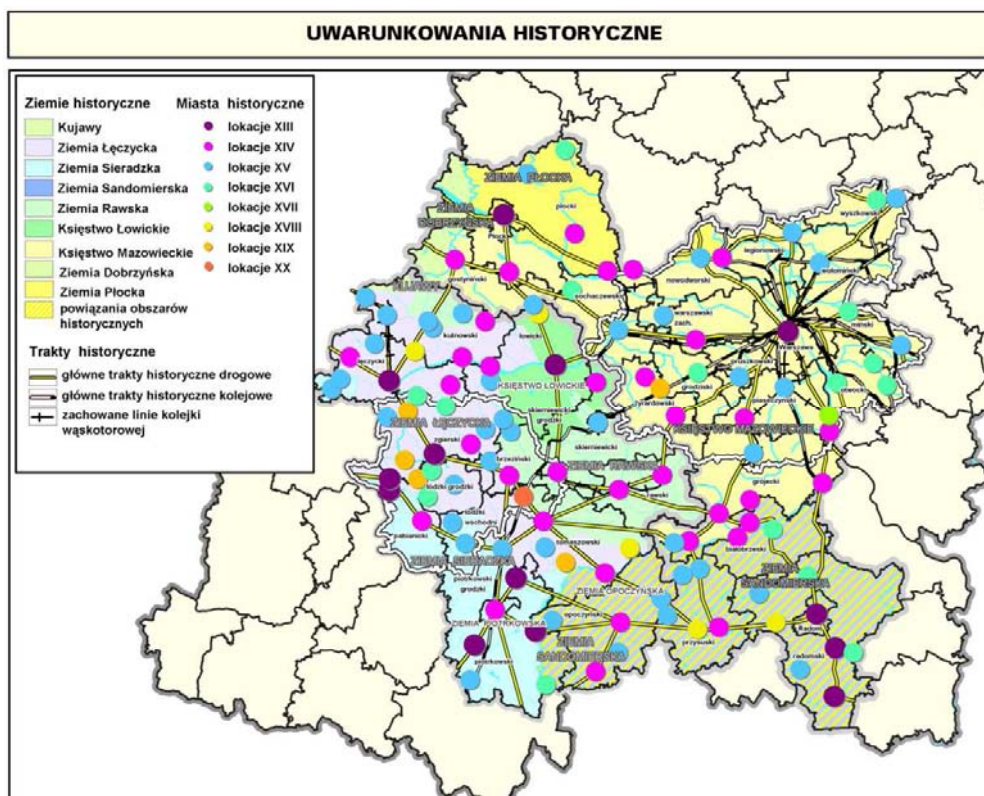
ŁÓDZKI OBSZAR ANALIZ

Najstarszym ośrodkiem miejskim jest Łęczyca, lokowana na prawie niemieckim przed 1267 rokiem, najmłodszym miastem są Koluszki – prawa miejskie od 1949 roku. Na obszarze analiz występują 62 historyczne układy przestrzenne i 12 cennych krajobrazów historycznych oraz:

- ✓ liczne ośrodki miejskie o genezie średniowiecznej (Łęczyca, Piotrków Trybunalski, Skierniewice, Łowicz),
- ✓ dziedzictwo kulturowe Łodzi i ośrodków miejskich w obszarze metropolitalnym ukształtowane w dużym stopniu w okresie XIX – wiecznego rozwoju industrialnego,
- ✓ strefowość rozwoju sieci osadniczej przekładająca się na wiek zabytków – najstarsze w obszarach dolinnych dużych rzek (Pilicy, Bzury), najmłodsze w obszarze metropolitalnym,
- ✓ historyczne szlaki handlowe.

Mapa 44. Rozwój sieci osadniczej

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie własnych baz danych

Na dziedzictwo kulturowe regionu składają się zabytki nieruchome i ruchome a także wartości niematerialne. Ze względu na obszary występowania i koncentracji zabytków problematyka dziedzictwa kulturowego została przedstawiona w podziale na miasta centralne, pasma koncentracji zabytków oraz obszary położone poza pasmami w ramach dwóch obszarów analiz – mazowieckiego i łódzkiego.

MAZOWIECKI OBSZAR ANALIZ

Wartości niematerialne dziedzictwa kulturowego

Ważnym elementem dziedzictwa kulturowego są składniki niematerialne, które w dużej mierze wpływają na kształtowanie lokalnej i regionalnej tożsamości. Potencjał sztuki ludowej w analizowanym obszarze służy nie tylko lokalnemu środowisku lecz stanowi również czynnik zwiększający atrakcyjność turystyczną. Do najcenniejszych miejsc kultuwowania lokalnych tradycji, m.in. haftu, wycinanek, pieśni i muzyki ludowej należą: region sannicki, fragmenty regionów: łowickiego, opoczyńskiego, iłżecko – starachowicki oraz subregion kołbielski.

Warszawa

Warszawa to miasto szczególne zarówno ze względu na materialne zasoby dziedzictwa kulturowego jak również wartości duchowe. Dziedzictwo kulturowe Warszawy to:

- ✓ Największe skupisko zabytków (ok. 1300 nieruchomych czyli ponad 30% zabytków analizowanego obszaru).
- ✓ Zabytki prestiżowe – pomnik historii (Stare i Nowe Miasto z Traktem królewskim i Wilanowem); lista Światowego Dziedzictwa UNESCO (Stare i Nowe Miasto); nekropolia europejska (Powązki).
- ✓ Niezwykłe cenne założenia przestrzenne i osie kompozycyjne: oś i założenie Saskie, oś i założenie Stanisławowskie, zespół Starej Pragi.
- ✓ Miasto symbol odrodzenia po zniszczeniach wojennych, symbol walki i męczeństwa jej mieszkańców.
- ✓ Liczne rezydencje i pałace (w tym rezydencje królewskie).
- ✓ Cenne historyczne założenia parkowe (m.in. ogród Saski, Ogród Krasińskich, Ogród botaniczny, Park Skaryszewski)

Pasma turystyczno – kulturowe

Od wieków rozwój osadnictwa nierozzerwalnie związany był ze szlakami komunikacyjnymi: lądowymi i wodnymi. Wzdłuż tych szlaków skupia się historyczna zabudowa miast, miasteczek i osad. Wykształcił się więc pasmowy układ koncentracji zabytków związany ze szlakami rzecznyymi i kolejowymi (rozwijającymi się od 2 połowy XIX wieku).

Pasmo rzeczne Pilicy

Pilica była w pewnych okresach historycznych rzeką graniczną pomiędzy Mazowszem a Małopolską. Na bogactwo dziedzictwa na tym terenie składają się:

- ✓ Liczne dwory i pałace wpisane w nadrzeczny krajobraz (Promna, Sucha Szlachecka, Nowe Miasto n/Pilicą, Gostomia, Tomczyce, Świdno, Wodziechowa, Łęgonice,
- ✓ Sanktuarium Maryjne w Starej Błotnicy, ośrodek religii rzymsko – katolickiej w Nowym Mieście n/Pilicą (6 zakonów),
- ✓ Bogactwo kapliczek przydrożnych (najcenniejsze w Mogielnicy, Grzegorzewicach, Laskach, Lechanicach, Piasecznie, Warce, Starej Błotnicy).

Pasmo rzeczne Wisły

Pasmo obejmuje obszar położony wzdłuż doliny Wisły ze śladami osadnictwa olęderskiego, poszerzony o pasmo osadnictwa na południe od Puszczy Kampinoskiej, w tym Trakt Królewski z Warszawy do Sochaczewa. Zasoby dziedzictwa kulturowego obszaru to przede wszystkim:

- ✓ Unikalny krajobraz kulturowy doliny Wisły ze skarpami w rejonie Płocka, Wyszogrodu, Czerwińska, Zakroczymia, Góry Kalwarii i Czerska,
- ✓ Historyczny układ urbanistyczny (średniowieczny i klasycystyczny) Płocka pretendujący do uznania za pomnik historii,
- ✓ unikalny zabytek sztuki fortyfikacyjnej - Twierdza Modlin z pierścieniami fortów.

- ✓ Ośrodki kultu religijnego w Niepokalanowie, Górze Kalwarii ,
- ✓ Cenne układy przestrzenne (Płock, Góra Kalwaria, Czersk. Zakroczym, Nowy Dwór Mazowiecki),
- ✓ Zabudowa drewniana pasma otwockiego, zabudowa uzdrowiskowo – pensjonatowa Konstancina i Otwocka,
- ✓ Liczne cenne obiekty zabytkowe; kościoły, klasztory, zespoły pałacowo – parkowe (w tym m.in. kościół obronny w Brochowie - jeden z nielicznych w Europie),
- ✓ Ślady osadnictwa olęderskiego między Kazuniem a Śladowem oraz w gminie Gąbin, Iłów, Słubice,
- ✓ Historyczne szlaki kolejki wąskotorowej (Piaseczno, Nowe Miasto n/Pilicą, Sochaczew – Wilcze Tułowskie),
- ✓ Rejony etnograficzne – sannicki, kobielski.

Pasmo szlaków kolejowych

Pasmo obejmuje pas położony wzdłuż Kolei Warszawsko- Wiedeńskiej i Warszawskiej Kolei Dojazdowej. Najcenniejsze elementy dziedzictwa, które mają wpływ na kształtowanie tożsamości mieszkańców oraz rozwój turystyki to:

- ✓ Żyrardów – wzorcowy przykład urbanistyki przełomu XIX i XX w. ,
- ✓ Niezwykle cenne zabytki archeologiczne - skupisko osad hutniczych pomiędzy Błoniem Sochaczewem ,
- ✓ Cenne układy urbanistyczne miast ogrodów (Podkowa Leśna, Milanówek).

Obszary położone poza pasmami

Na terenie rozproszonego osadnictwa występują cenne zasoby dziedzictwa kulturowego do których należy zaliczyć:

- ✓ Historyczne układy przestrzenne Radomia, Iłży, Grójca,
- ✓ Rejon kultywowania tradycji ludowych w okolicach Przysuchy,
- ✓ skupiska obiektów zabytkowych w okolicach Radomia, Iłży, Przysuchy, Grójca,
- ✓ cenny krajobraz kulturowy stanowiący fragment Doliny Kamiennej.

Reasumując, analizowany obszar charakteryzuje się dużym potencjałem środowiska kulturowego - ok. 3500 zabytków nieruchomych, najcenniejsze w Warszawie – pomnik historii i Lista Światowego Dziedzictwa UNESCO. Poza tym występuje tu :

- ✓ koncentracja obiektów zabytkowych w układach pasmowych: rzecznych i kolejowych,
- ✓ liczne miejsca kultywowania tradycji ludowych,
- ✓ 2 historyczne stolice Polski i 3 historyczne stolice Mazowsza ,
- ✓ większość miast historycznych o genezie średniowiecznej,
- ✓ promienisty układ zbiegających się w Warszawie historycznych szlaków handlowych,
- ✓ zasięgi ziem historycznych i zasięgi regionów etnograficznych nie zawsze odpowiadające aktualnym granicom administracyjnym.

ŁÓDZKI OBSZAR ANALIZ

Obszar analiz charakteryzuje się dużym potencjałem środowiska kulturowego. Na tym terenie zlokalizowane są m.in. 1774 zabytki nieruchome, z czego 110 najcenniejszych, zabytki architektury romańskiej wpisane w sieć europejskich szlaków kulturowych, wyjątkowe na skale krajową i europejską zabytki związane z rewolucją przemysłową wieku XIX, miejsca kultywowania tradycji ludowych, występuje tu znaczna koncentracja obiektów zabytkowych w miastach historycznych regionu.

Łódź

Miasto Łódź to przede wszystkim :

- ✓ największe skupisko zabytków (366 zabytków nieruchomych, w tym 29 najcenniejszych w skali województwa),
- ✓ zabytki prestiżowe w skali Europy (największy cmentarz żydowski, pałace pofabrykanckie, zespoły przemysłowo – mieszkalne tzw. „miasta w mieście” (w tym pretendujący do uznania za pomnik historii),
- ✓ miasto unikatowe w skali krajowej i europejskiej pod względem zachowanych zabytkowych postindustrialnych zespołów architektoniczno – urbanistycznych będących dowodem dynamicznego rozwoju miasta przemysłowego w XIX w.,
- ✓ historyczny układ urbanistyczny będący wzorcowym przykładem urbanistyki wieku XIX,
- ✓ największa rewitalizacja w Europie zrealizowana względem przemysłowego imperium Izraela Poznańskiego,
- ✓ miasto „eklektyzmu”,
- ✓ miasto „czterech kultur” z zachowanymi czytelnymi śladami ich obecności w formie obiektów zabytkowych,
- ✓ znaczący ośrodek muzealnictwa (jedyna na świecie Galeria Rubinsteina, największa w Europie kolekcja sztuki współczesnej, Muzeum Włókiennictwa i in.),
- ✓ znaczący ośrodek festiwalowy o randze krajowej i międzynarodowej (Festiwałe Międzynarodowe: Camerimage, Dialogu Czterech Kultur, Tansman, Biennale Sztuki, Tiennale Tkaniny),
- ✓ koncentracja hoteli skategoryzowanych (14 obiektów),
- ✓ rozwijający się ośrodek turystyki biznesowej,
- ✓ ośrodek turystyki kulturowej i miejskiej – 3 Certyfikowane Produkty Turystyczne Polskiej Organizacji Turystycznej – Festiwal Dialogu Czterech Kultur, Ulica Piotrkowska „Letni salon Łodzi, Manufaktura Łódzka. Królestwie Izraela Poznańskiego, sławne postacie z polskiej historii i kultury (A. Rubinstein, J. Tuwim, Wł. Reymont, J. Piłsudski i in.).

Pasma turystyczno – kulturowe

Pasmo rzeczne Pilicy

W ramach pasma zlokalizowane są :

- ✓ najcenniejsze obiekty zabytkowe: klasztory, kościoły, zamki, zabytki techniki, zespoły pałacowo – parkowe,

- ✓ sanktuaria (w Piotrkowie Trybunalskim, Smardzewicach oraz w miejscowości Studzienna Poświętne),
- ✓ jedno z najstarszych zabytków architektury romańskiej - kościół w Inowłodzu,
- ✓ unikatowe na skalę europejską opactwo obronne Cystersów,
- ✓ historyczne układy przestrzenne – Bąkowa Góra, Sulejów – Podklasztorze, Wolbórz, Piotrków Trybunalski, Tomaszów Mazowiecki, Spała, Studzienna Poświętne, Inowłódz,
- ✓ międzynarodowe kulturowe szlaki europejskie – piastowska droga romańska i szlak cysterski,
- ✓ subregion etnograficzny,
- ✓ miejsca związane z postaciami historycznymi (np. Władysław Jagiełło, Zygmunt August, Ignacy Mościcki, Julian Tuwim, Henryk Dobrzański – Hubal).

Pasmo szlaków kolejowych (kolei warszawsko – wiedeńskiej)

W obrębie pasma występują :

- ✓ miasta historyczne z zabytkowymi układami przestrzennymi, w tym zespołami zabudowań dworcowych – Skierniewice, Piotrków Trybunalski),
- ✓ miejscowości związane z Władysławem Reymontem – Czarnocin, Rogów, Rokiciny, Lipce Reymontowskie,
- ✓ obszary turystyki: przyrodniczej (Bolimowski Park Krajobrazowy), wiejskiej, kulturowej, zdrowotnej,
- ✓ międzynarodowy szlak kulturowy „Piastowska Droga Romańska”.

Obszary położone poza pasmami

Poza wyznaczonymi pasmami turystyczno – kulturowymi, na obszarze analiz zlokalizowane są :

- ✓ historyczne układy przestrzenne np. Łowicz, Łęczyca,
- ✓ miasto – ogród – Sokolniki,
- ✓ miasta przemysłowe Aleksandrów Łódzki, Konstantynów Łódzki, Zgierz,
- ✓ koncentracja obiektów zabytkowych: Łęczyca i okolice, Łowicz – Arkadia – Nieborów, Rawa Mazowiecka – Biała Rawska,
- ✓ europejski szlak kulturowy „Piastowska Droga Romańska” z zabytkami romańskimi : archikolegiata w Tumie (największa i najlepiej zachowana świątynia romańska w Polsce), kościół w Żarnowie,
- ✓ znaczące ośrodki aktywnego krzewienie kultury ludowej (Łowicz, Opoczno, Bolimów),
- ✓ obszary turystyki: przyrodniczej (Bolimowski Park Krajobrazowy), wiejskiej, kulturowej, zdrowotnej,
- ✓ miejsca związane ze sławnymi postaciami historycznymi (np. Napoleon Bonaparte, Tadeusz Kościuszko, Józef Chełmoński, Konstancja Gładkowska, Helena Radziwiłłowa).

PODSUMOWANIE

Za mocne strony środowiska kulturowego uznano :

Bogactwo dziedzictwa kulturowego objętego ochroną

Koncentracja cennych zabytków w pasmach rzecznych oraz w paśmie kolei warszawsko - wiedeńskiej

Liczne założenia pałacowo- parkowe i dworsko – parkowe

Wspólne rejony kultywowania tradycji lokalnych (łowicki, Sanniki, opoczyński)

Bogate dziedzictwo przemysłowe (zwłaszcza na terenie Łodzi, Pabianic, Zgierza, Żyrardowa i warszawskiej Pragi) oraz doświadczenie w rewitalizacji obiektów i zespołów poindustrialnych

Ślady dziedzictwa różnych kultur m. in. w Łodzi, Piotrkowie Trybunalskim, Warszawie, Górze Kalwarii, Grodzisku Mazowieckim i Płocku

Unikalne w skali europejskiej nekropolie m. in. cmentarz żydowski w Łodzi, zespół Starego Cmentarza w Łodzi, Powązki w Warszawie

Bogactwo dziedzictwa klasycyzmu, eklektyzmu i secesji

Miasta centralne jako znaczące ośrodki muzealnictwa

Miejsca związane z postaciami historycznymi i sanktuaria religijne

Zapisy wojewódzkich programów opieki nad zabytkami umożliwiające realizację działań w sferze wykorzystania dziedzictwa kulturowego wykraczających poza granice województw

Słabe strony to przede wszystkim :

Słabe więzi regionalne i lokalne, brak dostatecznej wiedzy o dziedzictwie regionu

Brak wspólnych działań w zakresie wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego

Zły stan techniczny obiektów zabytkowych i brak środków finansowych na realizację zadań z zakresu ochrony zabytków

Małe wykorzystanie obiektów zabytkowych na cele komercyjne

Brak zintegrowanego systemu informacji o obiektach zabytkowych do zainwestowania

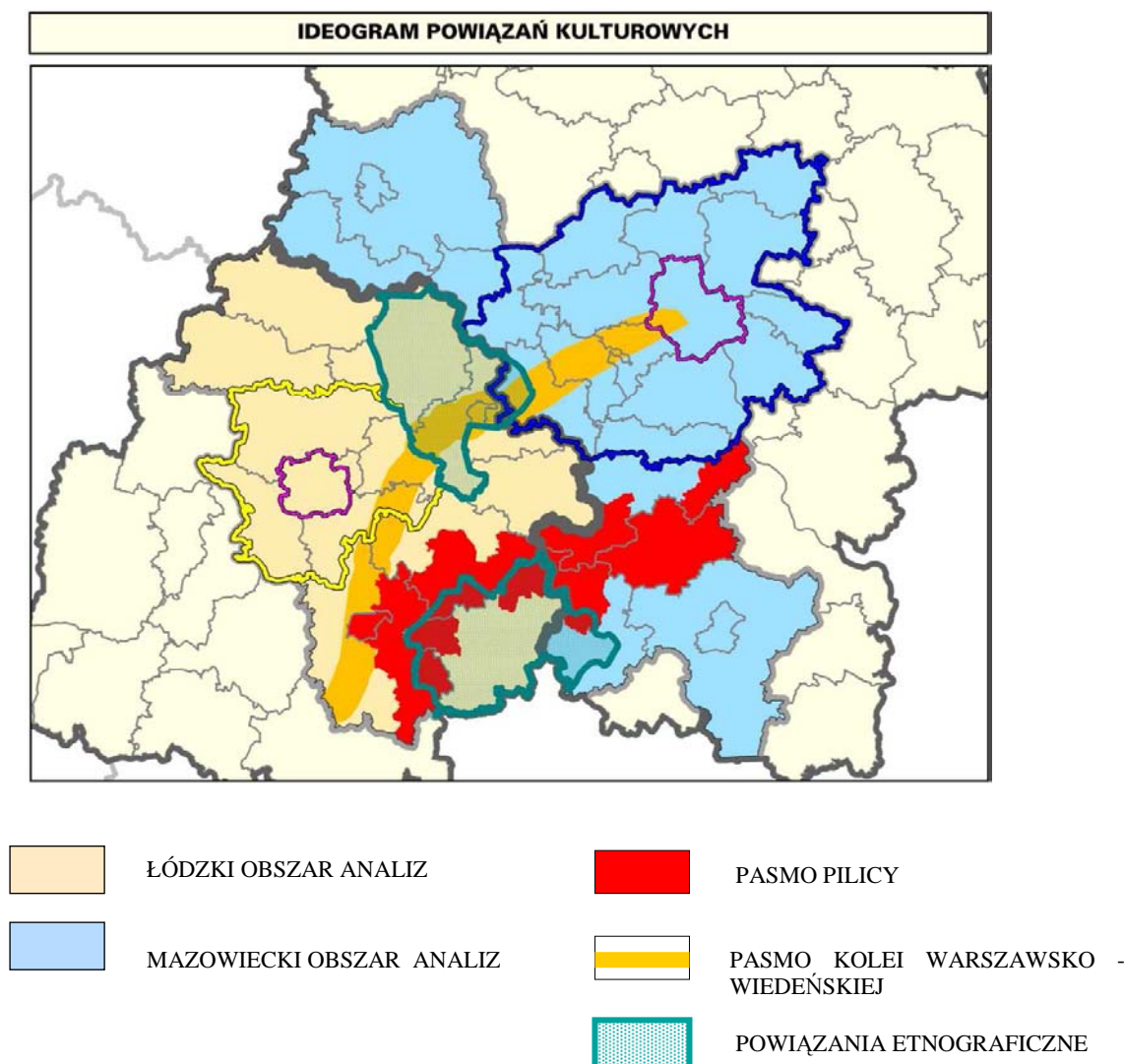
Nieuporządkowana i nieaktualna ewidencja konserwatorska na różnych szczeblach

Brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Brak gminnych programów opieki nad zabytkami

Brak obwodnic historycznych centrów miast – duże natężenie ruchu komunikacyjnego w strefach zabytkowych

Mapa 47. Ideogram powiązań kulturowych

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWL

11. Turystyka i rekreacja

Turystyka jest dziedziną, której naturalną bazą rozwoju są walory krajobrazowe i kulturowe. Ze względu na występowanie dużego potencjału przyrodniczego w sąsiedztwie rzek oraz obszarów i koncentracji zabytków, zagospodarowanie turystyczne zostało przedstawione w podziale na miasta centralne oraz pasma koncentracji potencjału turystycznego i obszary położone poza pasmami.

MIASTA CENTRALNE

WARSZAWA

Turystyka jest działem gospodarki, ale jej istnienie uzależnione jest w znacznym od walorów przyrodniczych i kulturowych oraz pozycji miasta na arenie biznesowej. W oparciu o ten potencjał turystyka i rekreacja mają możliwość rozwoju, a stolica stanowi tego bardzo dobry przykład.

Historyczna i reprezentacyjna funkcja stolicy wpłynęła, na wykształcenie określonych, turystycznych funkcji stolicy. Stolica to przede wszystkim :

- ✓ Wiodący w kraju ośrodek turystyki biznesowej i zagranicznej związany z pozycją gospodarczą, polityczną oraz stołeczną miasta.
- ✓ Ośrodek turystyki kulturowej i miejskiej ze skupiskiem zabytków oraz potencjałem w postaci teatrów, galerii i muzeów
- ✓ Jedno z 5 miast w Polsce objęte Ministerialnym Programem- Narodowy Produkt Turystyczny (Trakt Królewski)
- ✓ Miejsce pobytu sławnych osobistości oraz kultywowania ich pamięci (m.in. Chopin, Skłodowska – Curie, Mickiewicz, gen. Sikorski, ...)
- ✓ Miejsce koncentracji hoteli skategoryzowanych (57 obiektów), w tym hoteli klasy „de lux”
- ✓ Szlaki historyczne i turystyczne – w tym m.in.: szlak: Obwodowy, Bitew Warszawskich, Wisły; oraz Trakt Królewski, Warszawska Judaica i szlak Socrealizmu.
- ✓ Miejsce licznych imprez krajowych i międzynarodowych, w tym impreza certyfikowana przez Polską Organizację Turystyczną – „Air Show”.

ŁÓDŹ

Łódź pod względem potencjału turystycznego to przede wszystkim Certyfikowane Produkty Turystyczne :

- ✓ Festiwal Dialogu Czterech Kultur,
- ✓ Ulica Piotrkowska nazwana „Letnim Salonem Łodzi”,
- ✓ „Manufaktura Łódzka - w królestwie Izraela Poznańskiego”,
- ✓ Bogactwo szlaków turystycznych zarówno lokalnych jak również szlak międzynarodowy,
- ✓ Skategoryzowana baza turystyczna – najwięcej obiektów skategoryzowanych (zwłaszcza hoteli) znajduje się w Łodzi.

PASMA TURYSTYCZNO - KULTUROWE

MAZOWIECKI OBSZAR ANALIZ

Pasmo rzeczne Pilicy

Rzeka Pilica determinuje określony rodzaj turystyki, a atrakcyjność przyrodnicza gmin i powiatów, przez które meandruje umożliwia rozwój różnych form turystyki. Pasmo Pilicy to przede wszystkim:

- ✓ Kajakowy szlak wodny na Pilicy,
- ✓ Miejsca związane z historycznymi postaciami, w tym Warka związana z K. Pułaskim, S. Czarniecki, T. Kościuszko,
- ✓ Różnorodność form turystyki, w tym turystyka rowerowa, pielgrzymkowa (Stara Błotnica), kulturowa (np. Warka), wiejska wykształcone w oparciu o walory przyrodnicze (np. rezerwat przyrody, starorzecze Pilicy).

Pasmo rzeczne Wisły

Wisła to ciąg wodny stanowiący fragment międzynarodowego korytarza ekologicznego, o dużym stopniu naturalności, co czyni ją jedną z najbardziej krajobrazowych i atrakcyjnych turystycznie rzek w skali kraju. Pasmo Wisły to:

- ✓ Bogactwo form turystyki (przyrodnicza, pielgrzymkowa, rowerowa, piesza, wiejska, uzdrowiskowa),
- ✓ Pojezierze gostyńskie - jedyne w analizowanym paśmie i obszarze analiz, a miasto Gostynin to perspektywiczny ośrodek turystyki zdrowotnej w oparciu o zasoby wód geotermalnych,
- ✓ Atrakcje przyrodniczo – kulturowe oparte o zasoby przyrodnicze, w postaci: parków krajobrazowych i Kampinoskiego Parku Narodowego (światowego rezerwatu biosfery), rezerwatów przyrody, skarpy np. w Płocku i Wyszogrodzie, a także w oparciu o zabytki, imprezy, muzea i skanseny,
- ✓ Bogactwo szlaków turystycznych, w tym m.in. Kampinoski Szlak Rowerowy, sezonowy szlak wodny żeglugi pasażerskiej od Płocka do Nowego Duninowa i białej żeglugi w Warszawie oraz szlaki kajakowe w tym na Bzurze,
- ✓ Miejsca związane z postaciami historycznymi (np. Płock, Modlin, Brochów, Sanniki, Żelazowa Wola).

Pasmo szlaków kolejowych

Przedmiotowe pasmo, ma duże znaczenie dla rozwoju turystyki, zarówno ze względu na potencjał kulturowy jak i ze względu na potencjał przyrodniczy. Teren ten to przede wszystkim:

- ✓ Miasto Żyrardów – ośrodek turystyki kulturowej i miejskiej,
- ✓ Miejsca związane ze sławnymi postaciami (w tym m.in. Stawisko, Kuklówka, Milanówek),
- ✓ Obszar turystyki kulturowej, przyrodniczej i wiejskiej.

ŁÓDZKI OBSZAR ANALIZ

Pasma rzeczne Pilicy

W paśmie rzecznym Pilicy, a szczególnie w powiecie tomaszowskim, zlokalizowana jest znaczna baza sportowo – rekreacyjna i noclegowa z Centralnym Ośrodkiem Sportowym - Ośrodkiem Przygotowań Olimpijskich w Spale na czele. Na obszarze tym znajdują się również liczne gospodarstwa agroturystyczne. W ramach pasma występuje m. in. :

- ✓ bogactwo form turystyki, ośrodki węzłowe i wspomagające atrakcje przyrodniczo – kulturowe,
- ✓ liczne szlaki turystyczne,
- ✓ trasa turystyczna „Bunkier w Konewce” w powiecie tomaszowskim,
- ✓ Skansen Rzeki Pilicy „Muzeum bez kapci” w Tomaszowie Mazowieckim.

Pasma rzeczne Bzury

W obszarze proponowanego pasma turystycznego występują liczne atrakcje kulturowe i przyrodnicze, np. :

- ✓ historyczne układy przestrzenne np. Łowicz, Łęczyca,
- ✓ miasto – ogród – Sokolniki i miasto przemysłowe Zgierz,
- ✓ koncentracja obiektów zabytkowych: Łęczyca, Tum, Góra Sw. Małgorzaty, Łowicz

Pasma szlaków kolejowych

Zakłada się, że występujące w ramach pasma liczne atrakcje kulturowe w postaci miast historycznych z zabytkowymi układami, miejscowości związanych z postaciami historycznymi oraz zabytkowymi budynkami dworcowymi i przystankami kolejowymi a także obszary turystyki przyrodniczej, wiejskiej i zdrowotnej w znacznym stopniu przyczynią się do rozwoju tego obszaru i staną się bazą dla kształtowania markowego produktu turystycznego.

OBSZARY POZA PASMAMI TURYSTYCZNO - KULTUROWYMI

MAZOWIECKI OBSZAR ANALIZ

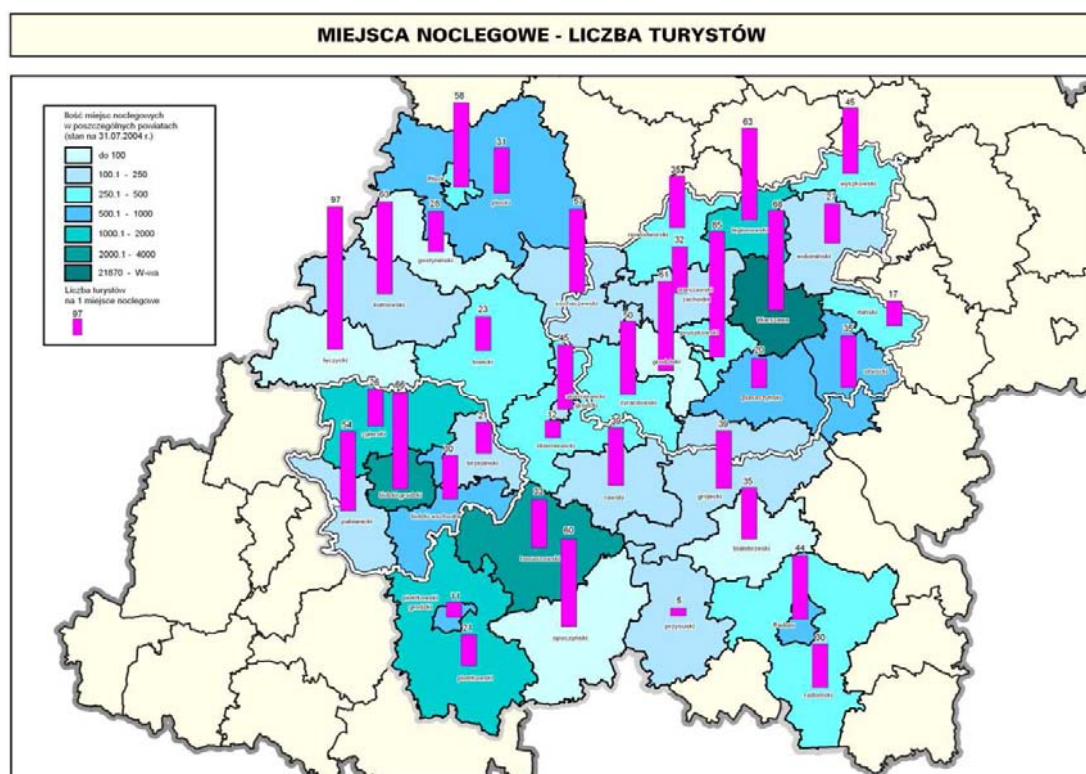
Tereny położone poza głównymi pasmami charakteryzują się także bogactwem elementów przyrodniczych i kulturowych, istotnych dla rozwoju różnych form turystyki, wśród nich są to:

- ✓ Obszary turystyki: przyrodniczej i wiejskiej (w tym m.in. Brudzeński Park Krajobrazowy), liczne szlaki pieszo – rowerowe (w tym m.in. nad rzeką Bug – Nadbużański Szlak Rowerowy,
- ✓ Tereny turystyki kulturowej (Radom, Iłża, Orońsko, Przysucha),
- ✓ Szlaki kajakowe na rzece: Skrwie Prawej, Bugu i Wkrze,

ŁÓDZKI OBSZAR ANALIZ

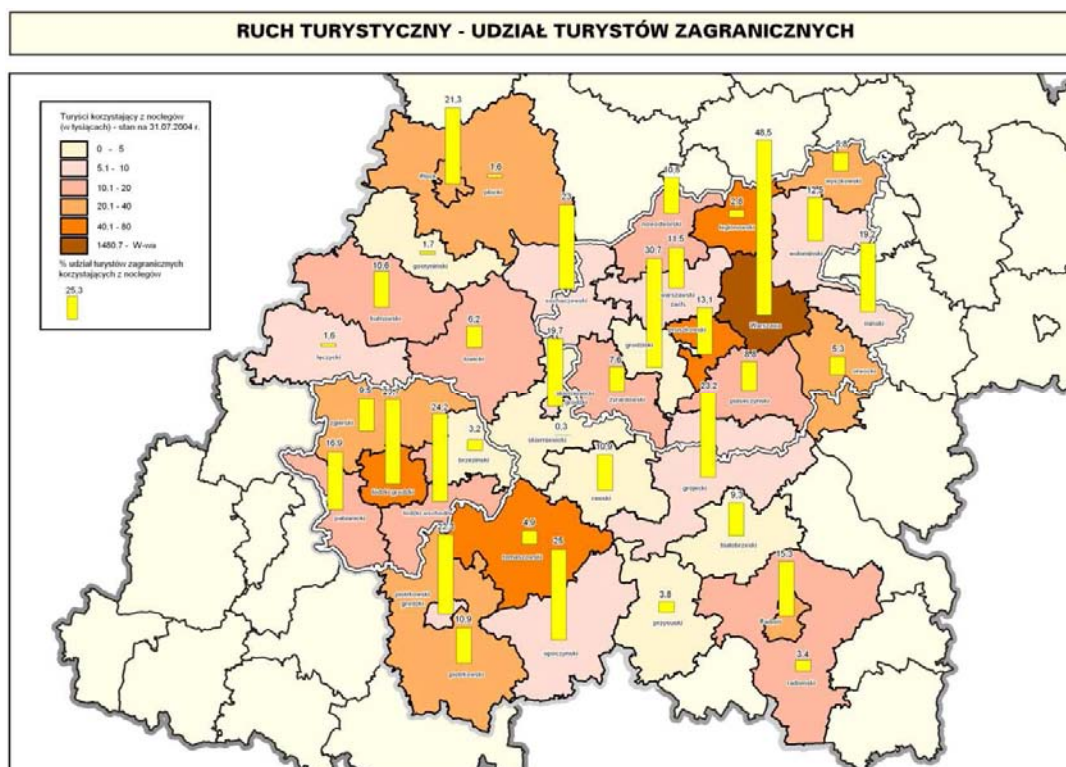
Najatrakcyjniejsze turystyczne ośrodki węzłowe, skupiające najwięcej atrakcji kulturowych i charakteryzujące się znaczną bazą turystyczną to przede wszystkim Brzeziny i Rogów (arboretum i alpinarium, kolejka wąskotorowa Rogów – Rawa Mazowiecka) w środkowo – wschodniej części województwa oraz Kutno w części północnej z krośniewicką kolejką dojazdową.

Mapa 48. Miejsca noclegowe – liczba turystów

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie BDR

Mapa 49. Ruch turystyczny

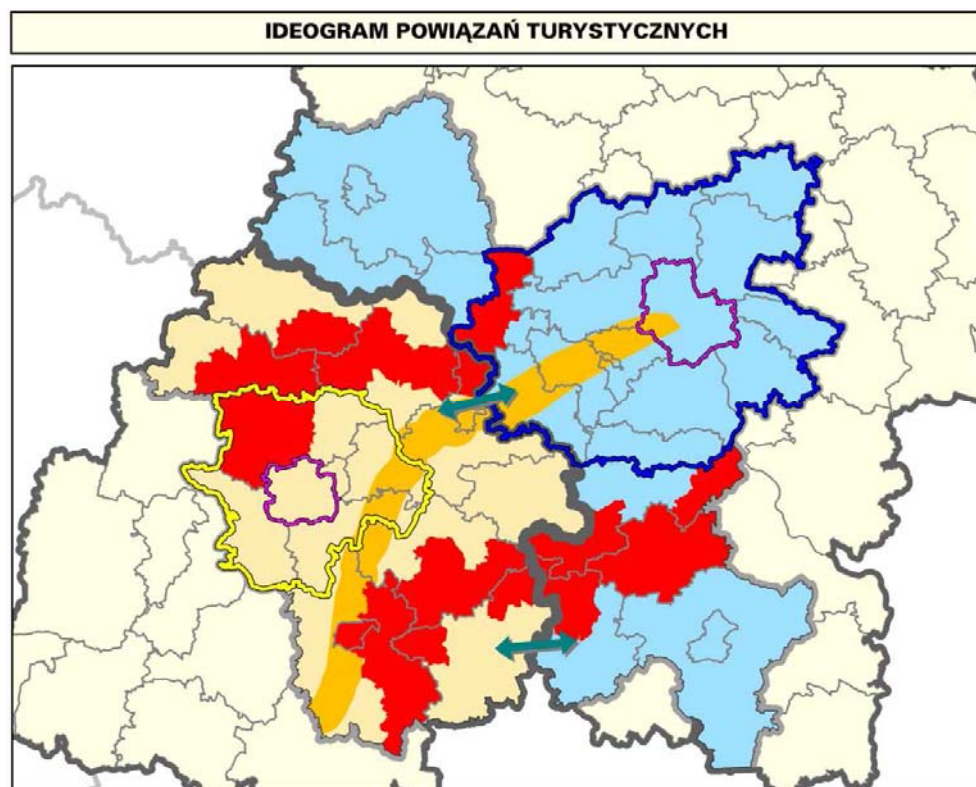
Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie BDR

Mapa 50. Agroturystyka i ośrodki jeździeckie

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie własnych baz danych

Mapa 51. Ideogram powiązań turystycznych

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ

PODSUMOWANIE

Za mocne strony obszaru analiz w zakresie turystyki uznano :

Duży potencjał przyrodniczy w postaci parków krajobrazowych i KPN oraz Skarpy Wiślanej, dolin Bzury i Pilicy, dla rozwoju różnych form rekreacji

Duży potencjał turystyczno – rekreacyjny Spalskiego i Sulejowskiego Parku Krajobrazowego oraz pojezierza gostynińskiego dla rozwoju turystyki weekendowej oraz wiejskiej

Wykorzystanie obiektów przemysłowych predysponowanych do rozwoju turystyki

Obecność historycznej kolei warszawsko – wiedeńskiej jako trasy turystycznej

Bogate walory zabytkowe i historyczne wykorzystywane dla rozwoju gospodarki turystycznej, w tym głównie stolic obszarów metropolitalnych oraz miast historycznych

Występowanie miejscowości o potencjalnych walorach uzdrowiskowych

Pasmo rzeki Pilica z opracowaną koncepcją funkcjonalno – przestrzenną szlaku wodnego

Przebieg historycznych szlaków kulturowych: Szlak Cysterski i Piastowska Droga Romańska

Słabe strony natomiast to :

Mała świadomość społeczeństwa w zakresie lokalnych walorów turystycznych

Zbyt niski poziom wyposażenia w infrastrukturę turystyczną na obszarach predysponowanych do rozwoju turystyki

Słabe wykorzystanie potencjału przyrodniczego i kulturowego dla rozwoju turystyki

Zbyt mała ilość wykształconych produktów turystycznych oraz słabo rozwinięty marketing i system informacji turystycznej

Brak dostatecznego, jednolitego i kompleksowego oznakowania atrakcji turystycznych

12. Analiza planistyczna studiów gmin pod kątem terenów dla rozwoju

Do dnia 30 czerwca 2006 roku na obszarze analiz w województwie łódzkim wszystkie gminy uchwaliły „Studium...”:

- ✓ najwięcej gmin podjęło uchwały o przyjęciu studium w 2000 roku (19),
- ✓ najmniej gmin uchwaliło studium w roku 2003 (1) oraz 2006 (1),
- ✓ 7 gmin przystąpiło do zmian uchwalonych studiów i są w trakcie procedury.

Pełne pokrycie planami miejscowymi posiada w obszarze opracowania :

- ✓ 6 miast,
- ✓ 12 gmin.

Stanowią one 21,3 % powierzchni obszaru.

MIASTA CENTRALNE

WARSZAWA

W stolicy dają się zauważyć następujące zjawiska:

- ✓ wyprowadzanie terenów produkcyjno-usługowych do strefy przygranicznej miasta,
- ✓ dużą koncentrację usług publicznych, szczególnie po lewej stronie Wisły,
- ✓ nagromadzenie infrastruktury komunikacyjnej.

ŁÓDŹ

Dla procesów kształtowania struktur przestrzennych na terenie Łodzi charakterystyczny jest :

- ✓ rozwój zabudowy mieszkaniowej wzdłuż głównych dróg wylotowych z miasta,
- ✓ przewidywany rozwój obszarów aktywności gospodarczej w rejonie stacji kontenerowo – przeładunkowej Łódź – Olechów,
- ✓ przewidywane wykorzystanie możliwości inwestycyjnych istniejących struktur – przekształcenia struktur zdegradowanych, zmiana funkcji.

OBSZARY METROPOLITALNE

OBSZAR METROPOLITALNY WARSZAWY

Tereny wskazane w studiach jako przeznaczone pod zainwestowanie (łącznie – obecnie zainwestowane i planowane), obejmujące ponad 212 tys. ha, przeważają w miastach oraz gminach tworzących zwarte pasma odchodzące od Warszawy na: południowy zachód, południowy wschód i północny wschód. Zjawisko ciągłości zainwestowania, przybierające formę „rozlewania się” osadnictwa, najwyraźniej zarysowuje się w strefie oddziaływania istniejących i planowanych pasm infrastruktury transportowej (autostrada A2, drogi nr 2, 8, 7, 79, 17, 61, oraz linie kolejowe w kierunku Katowic, Łodzi, Terespoła, Gdańska, Radomia, Lublina, Białegostoku):

- ✓ na zachód i południowy zachód od Warszawy – w kierunku Sochaczewa, Żyrardowa i Mszczonowa,
- ✓ na południe od Warszawy – w kierunku Grójca oraz Prażmowa i Góry Kalwarii,

- ✓ na wschód i południowy wschód od Warszawy – w kierunku Otwocka i Mińska Mazowieckiego,
- ✓ na północ i północny wschód od Warszawy – w kierunku Serocka, Radzymina i Tłuszcza,
- ✓ na północny zachód od Warszawy – w kierunku Nowego Dworu Mazowieckiego.

ŁÓDZKI OBSZAR METROPOLITALNY

ŁOM charakteryzuje przede wszystkim:

- ✓ nadmierne, nieadekwatne do potrzeb, wyznaczanie przez gminy terenów pod nowe inwestycje – bardzo często związane z przebiegiem głównej sieci komunikacyjnej,
- ✓ tereny pomiędzy Łodzią a niemal każdym ośrodkiem w jej sąsiedztwie wypełnione są zabudową mieszkaniową,
- ✓ powiększanie strefy podmiejskiej szczególnie w układach pasmowych :
  - Łódź – Zgierz – Ozorków
  - Łódź – Ksawerów – Pabianice
  - Łódź – Rzgów – Tuszyn
  - Łódź – Aleksandrów Ł.
  - Łódź – Konstantynów Ł.
  - Łódź – Andrespol – Koluszki
- ✓ głównym biegunem planowanego rozwoju gospodarczego staje się niewątpliwie Stryków, gdzie nastąpiła koncentracja terenów aktywności gospodarczej przy węźle A-1 i A-2,
- ✓ znaczny wzrost obszarów gospodarczych można zauważyć także w gminie Rzgów przy drodze Nr 1.

OBSZARY BEZPOŚREDNIEGO SĄSIEDZTWA

REGION MAZOWIECKI

W strefie graniczącej z województwem łódzkim znaczną koncentracją terenów wyznaczonych pod zabudowę (zarówno mieszkaniowo-usługową, jak i przemysłowo-usługową) charakteryzują się gminy:

- ✓ powiatu żyrardowskiego, zwłaszcza Mszczonów i Wiskitki,
- ✓ powiatu sochaczewskiego, zwłaszcza Sochaczew i Nowa Sucha.

Znaczne tereny pod zabudowę usługowo-mieszkaniową wyznaczono także w gminie Puszcza Mariańska.

Stan zaawansowania prac planistycznych w gminach, w stosunku do kształtującej się przestrzeni obszaru metropolitalnego, przedstawiono na następujących kartogramach: „Udział powierzchni objętej planami miejscowymi w ogólnej powierzchni gmin”⁶ i „Stan opracowań studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego”.

⁶ Źródło: Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego kraju - Ministerstwa Transportu i Budownictwa, marzec 2006 r. opracowany na podstawie danych GUS i MTiB (2004 r.).

Na analizowanym obszarze występuje niemal pełne pokrycie „studiami”, bowiem tylko 4 jednostki znajdują się w stadium projektowania, lub procedur przygotowujących ich uchwalanie. Natomiast stopień pokrycia gmin planami miejscowymi jest znacznie bardziej zróżnicowany – z silniejszą koncentracją gmin o dużym udziale (ponad 50 % pokrycia), w szczególności w południowo-zachodniej i północno-wschodniej części obszaru. Warszawa ma stosunkowo słabo zaawansowany proces planistyczny – planami miejscowymi objęte jest poniżej 25% powierzchni ogólnej.

Na badanym obszarze globalne rezerwy terenów pod nową zabudowę wynoszą 134 tys. ha i przewyższają o 70% istniejące obszary zainwestowane. W stolicy i okalających ją gminach, a także w pozostałych miastach, relacje terenów rezerwowych do zainwestowanych są niższe, co wynika z dotychczasowego, dużego zainwestowania. Obserwuje się silną „ekspansję planistyczną” w strefie peryferyjnej OMW (w tym graniczącej z woj. łódzkim), zwłaszcza na kierunku południowym i zachodnim (gdzie w szeregu gmin rezerwy 8-10 krotnie przekraczają istniejące zainwestowanie) oraz sporadycznie w kierunku wschodnim (okolice Wołomina).

Tereny umożliwiające rozwój gospodarki obejmują blisko 1/4 ogólnych terenów zainwestowanych wraz z rezerwami, przy nasileniu zjawiska w gminach położonych w południowej i zachodniej części obszaru.

Spośród wskazanych w studiach terenów zainwestowanych, wraz z przewidywanymi do zainwestowania, najwięcej (blisko 2/3) zostało przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe (ewentualnie mieszkaniowo-usługowe). Koncentrację tej funkcji obserwuje się w pierścieniu gmin niegraniczących bezpośrednio z Warszawą, np. Tarczyn, Wiązowna, Dębe Wielkie, Kobyłka, Jabłonna i Leszno. Warszawa lokuje się wśród gmin o najniższym udziale takich terenów.

REGION ŁÓDZKI

Największy wzrost terenów, zarówno pod funkcję mieszkaniową, jak i funkcje gospodarcze, zauważyć można w Skierniewicach oraz w gminie Skierniewice w kierunku Łowicza. W obszarach poza ŁOM widoczny jest także wzrost funkcji turystyczno – rekreacyjnej – przede wszystkim w gminach Bielawy i Lipce Reymontowskie oraz gminach Bolimów, Regnów, Sadkowie. Rozwój funkcji lotniskowej przewidywany jest również w gminie Biała Rawska.

Biorąc pod uwagę dzisiejsze uwarunkowania funkcjonalno – przestrzenne, gospodarcze i społeczne oraz prognozy demograficzne, za podstawowe zadania niezbędne dla prawidłowego kształtowania i rozwoju ośrodków uznano :

- ✓ zahamowanie niekontrolowanego rozwoju terenów zurbanizowanych i dążenie do koncentracji zabudowy,
- ✓ wykorzystanie ogromnych rezerw terenowych istniejących w strukturach miejskich,
- ✓ ochronę terenów cennych przyrodniczo wchodzących w skład systemu ekologicznego,
- ✓ zwiększenie dostępności komunikacyjnej ośrodków poprzez polepszenie wzajemnych powiązań zewnętrznych.

Udział procentowy

0%
0.1-1.0%
1.1-5.0%
5.1-10.0%
10.1-25.0%
25.1-50.0%
50.1-90.0%
90.1-100.0%

Źródło:
opracowanie IQiPZ PAn na podstawie
danych GUS i MTiB

Mapa 53. Udział nowych terenów pod zabudowę wyznaczonych w studiach gmin w stosunku do istniejących terenów zainwestowanych

UDZIAŁ NOWYCH TERENÓW POD ZABUDOWĘ WYMNACZONYCH W STUDIACH GMIN W STOSUNKU DO ISTNIEJĄCYCH TERENÓW ZAINWESTOWANYCH

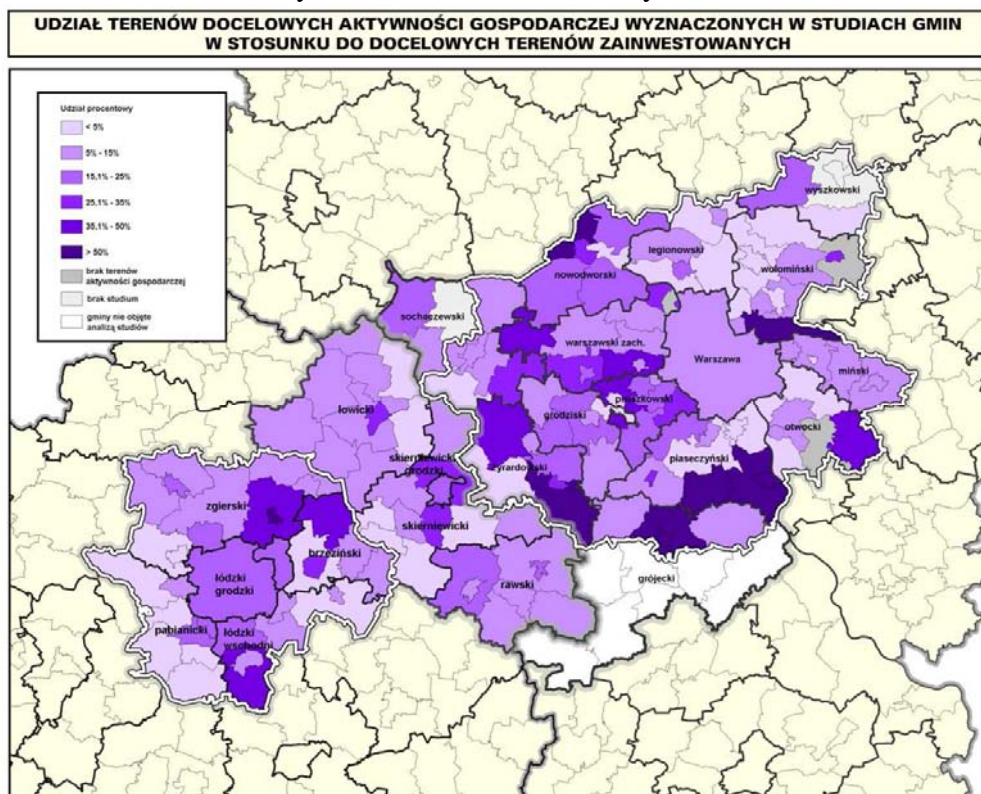
Udział procentowy

- < 100%
- 100% - 200%
- 201% - 400%
- 401% - 600%
- 601% - 800%
- 801% - 1000%
- > 1000%
- brak studium
- gminy nie objęte analizą studiów

182

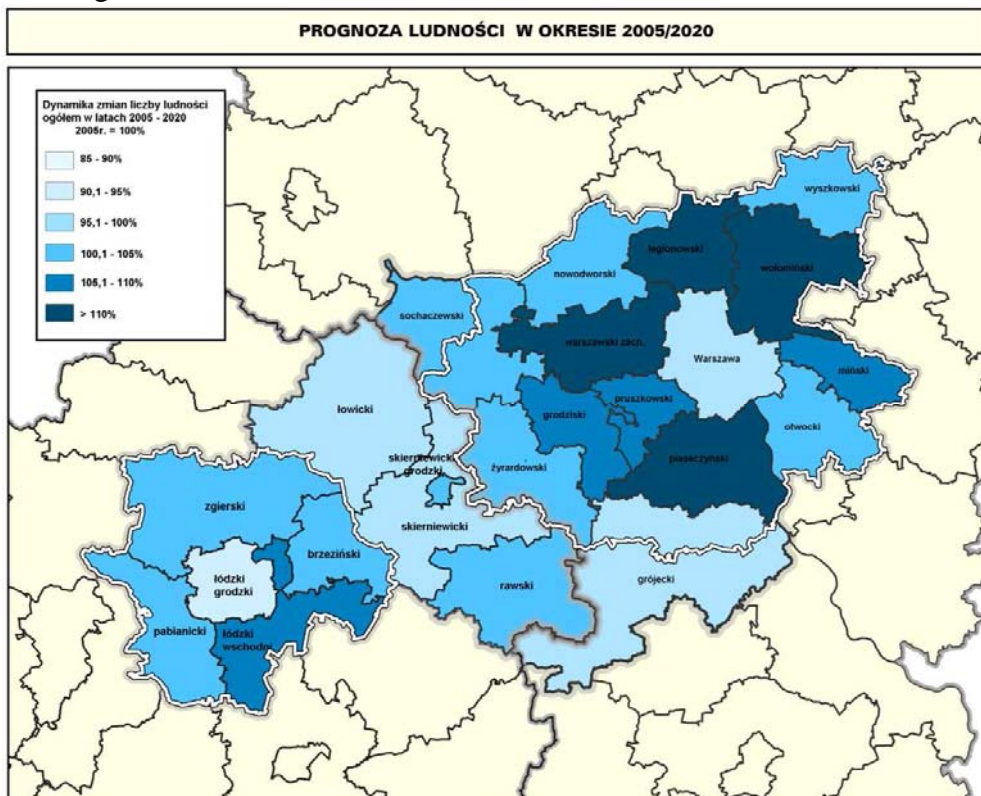

Mapa 54. Udział terenów docelowych aktywności gospodarczej wyznaczonych w studiach gmin w stosunku do docelowych terenów zainwestowanych

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie BDR

Mapa 55. Prognoza ludności w okresie 2005 – 2020 rok

Źródło: Opracowanie MBPR i BPPWŁ na podstawie BDR

PODSUMOWANIE

Silne strony obszaru analiz:

Dobrze zaawansowane procesy planistyczne w warstwie dokumentów kierunkowych gmin (studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego)

Strategiczne dokumenty kierunkowe na poziomie województw wskazujące na konieczność współpracy między metropoliami

Słabe strony to:

Małe pokrycie planami miejscowymi obszaru analiz

Wyznaczanie w studiach gmin znacznej ilości terenów pod rozwój, nie mające żadnego uzasadnienia i skutkujące chaosem przestrzennym oraz wzrostem kosztów inwestycji

13. Szanse i zagrożenia analizowanego obszaru

Przeprowadzona wieloaspektowa diagnoza stanu istniejącego pozwoliła na zidentyfikowanie szans i zagrożeń rozwoju obszaru analiz. Mogą one w zasadniczy sposób wpływać na kształtowanie przyszłych kierunków rozwoju i stanowić impuls bądź barierę dla przyszłych działań inwestycyjnych i rozwoju społeczno – gospodarczego omawianego terenu. Jednocześnie będą one niewątpliwie warunkować podstawowy charakter dalszych przemian – bądź w kierunku kształtowania układu bipolarnego, z Warszawą i Łodzią jako uzupełniającymi się biegunami wzrostu, bądź w kierunku samodzielnych i konkurencyjnych układów metropolitalnych Warszawy i Łodzi.

Tabela 16. Analiza SWOT

STRUKTURY PRZESTRZENNE	
<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Podniesienie rangi miast centralnych w układzie metropolii europejskich 2. Uporządkowanie istniejących struktur przestrzennych i racjonalne wykorzystanie rezerw terenowych 3. Restrukturyzacja zdegradowanych obszarów poprzemysłowych i powojkowych, podnoszenie standardów mieszkaniowych w starych zasobach 4. Wykorzystanie warunków do rozwoju funkcji logistycznych w Łodzi i obszarach metropolitalnych 5. Podjęcie kompleksowych działań rewitalizacji historycznych zespołów urbanistycznych 6. Uporządkowanie stosunków własnościowych i prowadzenie prawidłowej gospodarki gruntami w celu kształtowania przestrzeni publicznych w miastach 7. Kształtowanie pasma rozwoju zainwestowania między obszarami metropolitalnymi, co może sprzyjać wykształceniu się powiązań funkcjonalno – przestrzennych 8. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej Warszawy i Łodzi poprzez polepszenie powiązań zewnętrznych i wewnętrznych 9. Większa dbałość samorządów lokalnych w zakresie zapewniania dogodnych warunków do inwestowania 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ekspansja zainwestowania na tereny o wysokiej przydatności rolniczej, lasy oraz tereny cenne przyrodniczo 2. Chaotyczny rozwój struktur przestrzennych i brak działań związanych z racjonalnym zagospodarowaniem obszarów zdegradowanych 3. Poważnym zagrożeniem dla dalszego rozwoju i kształtowania ŁOM jest istniejąca i prognozowana sytuacja demograficzna 4. Brak stabilności w regulacjach ustawowych dotyczących gospodarki przestrzennej

SFERA SPOŁECZNA	
<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój usług wyższego rzędu w stolicach województw 2. Rozwój szkolnictwa wyższego i upowszechnianie się wykształcenia średniego 3. Napływ kadry pracowniczej do Warszawy 4. Działania miast centralnych na rzecz kształtowania uzupełniających się funkcji specjalistycznych 5. Poprawa stanu zdrowotności mieszkańców dzięki rozwojowi profilaktyki i propagowanie zdrowego stylu życia oraz poprawa dostępu do usług medycznych 6. Pozyskiwanie środków z funduszy unijnych na rzecz podniesienia jakości zasobów ludzkich 7. Upowszechnianie kształcenia ustawicznego oraz kształcenia na odległość 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pogłębiający się proces starzenia się społeczeństwa 2. Brak skoordynowanych działań na rzecz wspólnej polityki w obszarach metropolitalnych 3. Dysproporcje w województwach w zakresie podziałów środków unijnych na rozwój regionalny 4. Emigracja absolwentów wyższych uczelni i innych wysoko wykwalifikowanych kadr za granicę lub do innych ośrodków miejskich
SFERA GOSPODARCZA	
<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrastający napływ zagranicznych inwestorów w sferze produkcji i usług 2. Dywersyfikacja w strukturze zatrudnienia strukturze kierunku wzrostu sektora usług 3. Maksymalne pozyskiwanie i wykorzystanie funduszy unijnych 4. Wdrożenie RIS MAZOVIA i LORIS 5. Rozwój istniejących i powstawanie nowych klastrów gospodarczych 6. Intensywny rozwój współpracy między placówkami naukowo-badawczymi i sektorem przedsiębiorstw w celu podniesienia innowacyjności i konkurencyjności gospodarki 7. Wprowadzenie nowoczesnych rozwiązań technicznych i technologicznych 8. Centralny Okręg Wiedzy, Edukacji, Nauki, Wysokich Technik i Technologii (Płock, Warszawa, Łódź) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Słaby dopływ kapitału zagranicznego na obszary pozametropolitalne 2. Pogłębiające się dysproporcje w poziomie rozwoju między powiatami obszaru analiz 3. Uzależnienie gospodarki niektórych miast analizowanego obszaru od jednej gałęzi gospodarki 4. Ograniczona skala procesów modernizacji i restrukturyzacji rolnictwa 5. Utrzymująca się zła struktura finansowania działalności naukowej i badawczej 6. Utrzymujący się brak współpracy pomiędzy jednostkami naukowymi i badawczymi a przedsiębiorstwami 7. Niski poziom wykorzystania środków pomocowych na działania innowacyjne. 8. Brak rozwiązań systemowych na rzecz minimalizacji ryzyka wdrażania rozwiązań innowacyjnych

TRANSPORT	
<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Planowana budowa nowego międzynarodowego portu lotniczego dla Polski w lokalizacji pomiędzy metropolią warszawską i łódzką 2. Realizacja kolei dużych prędkości łączących metropolię warszawską z łódzką i innymi w kraju i Europie 3. Rozpoczęty proces budowy autostrad i dróg ekspresowych 4. Korzystne położenie większości ciągów transportowych na kierunku Warszawa – Łódź w transeuropejskich korytarzach transportowych (priorytet przy realizacji) 5. Dostępność do środków unijnych, pozwalających na zasadniczą przebudowę infrastruktury transportowej, usprawniającej powiązania w kraju i z Europą 6. Utrzymanie wysokiego udziału komunikacji publicznej w podziale zadań przewozowych w stolicy 7. Wykształcenie wspólnego systemu transportu publicznego między stolicami województw 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opóźniający się proces realizacji systemu autostrad i dróg ekspresowych 2. Wzrost motoryzacji indywidualnej i stały wzrost obciążenia sieci drogowej ruchem samochodowym 3. Niewystarczające środki finansowe na rozbudowę i utrzymanie infrastruktury drogowej i kolejowej (pogłębiający się proces dekapitalizacji) szczególnie w obszarach peryferyjnych 4. Postępująca dalsza degradacja kolei prowadząca do dalszego spadku wykorzystania kolei w transporcie publicznym oraz pogarszania się jakości usług 5. Brak działań w kierunku stworzenia sieci nowoczesnych intermodalnych centrów logistycznych (kolejowo-drogowych) 6. Brak postępu w realizacji strategicznych działań w warszawskim węźle transportowym 7. Niekorzystny układ krajowej sieci kolejowej względem stolicy metropolii łódzkiej wpływający na złą jakość połączeń w kraju
INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	
<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozbudowa elektroenergetycznego systemu przesyłowego w celu ograniczenia zagrożenia awaryjnego 2. Rozwój alternatywnych źródeł i kierunków dostaw surowców energetycznych i energii elektrycznej 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak bezpieczeństwa elektroenergetycznego w sytuacjach awaryjnych (brak połączeń pierścieniowych w systemie przesyłowym) 2. Oparcie systemów gazowniczego i paliwowego głównie na imporcie surowców z jednego źródła 3. Małe zaangażowanie władz lokalnych i niska aktywność ludności w stosowaniu alternatywnych źródeł energii

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	
<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Możliwość uzyskania środków z funduszy UE na rzecz rozwoju infrastruktury środowiska 2. Wykorzystanie potencjału biologicznego, hydrologicznego i klimatycznego głównych elementów systemu przyrodniczego, sprzyjający stworzeniu optymalnych warunków życia ludzi 3. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa 4. Objęcie ochroną prawną wszystkich obszarów cennych przyrodniczo w celu stworzenia spójnego systemu ekologicznego 5. Realizacja programów prowadzących do wzrostu lesistości i retencji 6. Rozwój rolnictwa ekologicznego 7. Wdrożenie efektywnego systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych 8. Stopniowe przekształcanie infrastruktury przemysłowej w kierunku wysokich technologii oraz odejście od technologii wodochłonnych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ekspansja zabudowy na tereny otwarte powodująca przerywanie ciągłości systemów przyrodniczych i przewietrzających 2. Presja turystyczna na obszary cenne przyrodniczo 3. Brak spójnych działań w zakresie gospodarki ściekowej w zlewniach rzek na szczeblu ponadregionalnym
DZIEDZICTWO KULTUROWE	
<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Spójność dokumentów programowych i strategicznych obu województw w zakresie ochrony i wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego 2. Wypracowanie modelu współpracy międzywojewódzkiej w dziedzinie ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego 3. Wspólne projekty w zakresie pozyskiwania funduszy strukturalnych i innych środków pomocowych dotyczące wykorzystania zabytków na cele komercyjne 4. Wspólne działania na arenie krajowej i międzynarodowej dotyczące promocji zasobów dziedzictwa kulturowego z wykorzystaniem nowoczesnych technologii 5. Realizacja zasad partnerstwa publiczno- prywatnego w sferze 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak współpracy w dziedzinie ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego 2. Brak spójności w dokumentach programowych i strategicznych obu województw w zakresie polityki ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego 3. Brak świadomości wykorzystania zasobów dziedzictwa dla rozwoju regionu 4. Brak przejrzystego systemu w zakresie finansowania w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego (dotacje, refundacje) 5. Brak strategicznych dokumentów na szczeblu krajowym dotyczących systemowych rozwiązań w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

ochrony dziedzictwa kulturowego i rozwoju turystyki 6. Zwiększenie nakładów na ochronę zabytków (z budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego)	
TURYSTYKA	
<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykorzystanie doliny Pilicy i Bzury oraz Wisły dla rozwoju turystyki wodnej. 2. Wykorzystania potencjału przyrodniczego wsi dla rozwoju agroturystyki 3. Wykorzystanie potencjału przyrodniczego i rekreacyjnego obszarów dla rozwoju turystyki. 4. Rozwój turystyki w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego, (m.in. zabytki poindustrialne). 5. Promocja i rozwój regionalnych i ponadregionalnych produktów turystycznych. 6. Opracowanie wspólnych tras turystycznych i historycznych np. w oparciu o kolej warszawsko – wiedeńską, doliny Pilicy i Bzury oraz miejsc związanych ze znanymi postaciami. 7. Wykorzystanie potencjału kulturalno-turystycznego stolic województw dla rozwoju turystyki 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak wspólnej polityki samorządów w zakresie zagospodarowania turystycznego. 2. Postępujące dysproporcje w poziomie wyposażenia w infrastrukturę turystyczną. 3. Brak współpracy samorządów w promocji i rozwoju produktów turystycznych. 4. Zachwianie równowagi ekologicznej walorów przyrodniczych na skutek niewłaściwego użytkowania turystycznego. 5. Pogarszająca się czystość zbiorników wodnych.

14. Wnioski - powiązania funkcjonalno – przestrzenne

Mając na celu wskazanie możliwości wzmocniania więzi społeczno – gospodarczych i kulturowych Obszarów Metropolitalnych Warszawy i Łodzi, podjęto próbę określenia istniejących powiązań funkcjonalno – przestrzennych w trzech zasięgach terytorialnych : miasta centralne, obszary metropolitalne, strefy bezpośredniego sąsiedztwa. Wynik przeprowadzonych analiz wskazuje strefy bezpośredniego sąsiedztwa obszarów metropolitalnych jako obszary występowania powiązań we wszystkich rozpatrywanych blokach tematycznych. Obecnie są to jednocześnie obszary ścierania się wzajemnych wpływów i oddziaływania zarówno Obszaru Metropolitalnego Warszawy, jak i Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego. Wydaje się, że będą one odgrywały istotną rolę w kształtowaniu dalszych kierunków rozwoju i wpłyną bezpośrednio na charakter przyszłych powiązań obu obszarów metropolitalnych.

POWIĄZANIA FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNE	Miasta cen- tralne	Obszary metro- polital- ne	Strefa bezpo- śred- niego sąsiedz- twa
• Powiązania administracyjne			+
• Powiązania gospodarcze	+		
• Powiązania ekologiczne		+	+
• Powiązania kulturowe i turystyczne		+	+
• Powiązania transportowe	+	+	+
• Powiązania infrastrukturalne	+	+	+
• Powiązania struktur przestrzennych			+

Chcąc określić wzajemne **powiązania administracyjne** obszarów metropolitalnych, przeanalizowano zasięgi oddziaływania 14 wybranych jednostek administracji publicznej. W wyniku prac stwierdzono, że działalność takich jednostek jak: ZUS, KRUS, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych oraz Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej wykracza poza granice administracyjne województw.

Powiązania gospodarcze między analizowanym regionem mazowieckim i łódzkim mają swoje odzwierciedlenie głównie w miastach centralnych – Warszawie i Łodzi. W obu miastach centralnych ma miejsce korzystny model zatrudnienia wykazujący mniejszą wrażliwość na zmiany koniunkturalne (dominuje sektor zatrudnienia – usługi). W War-

szawie ponadto skoncentrowane są siedziby zarządów spółek, grup kapitałowych, holdinguów, instytucji finansowych prowadzących działalność gospodarczą również na terenie Łodzi i ŁOM (Coca Cola, BSH Sprzęt Gospodarstwa Domowego, Grupa Dalkia Polska, Polski Koncern Farmaceutyczny), co przekłada się na siłę decyzyjną działających przedsiębiorstw. Z kolei na obszarze łódzkim silną pozycję posiada Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna, w ramach której koncentrują swoją działalność liczni inwestorzy krajowi i zagraniczni. ŁSSE ma swoje podstrefy również poza obszarze województwa łódzkiego, m.in. w Warszawie (podstrefa Targówek).

W strukturze powiązań funkcjonalnych ogromne znaczenie odgrywa strefa Łódzkiej Aglomeracji Miejskiej z wyraźnymi pasmowymi układami wzmożonej urbanizacji i koncentracją terenów aktywizacji gospodarczej. Podobna sytuacja kształtuje się od strony Warszawy w pasmach rozwoju położonych wzdłuż kolei Warszawa-Łódź (dominacja funkcji produkcyjnych).

Identyfikacja **powiązań ekologicznych** polegała na odnalezieniu obszarów cennych przyrodniczo bezpośrednio ze sobą połączonych lub leżących w bliskim sąsiedztwie. W związku z powyższym oczywisty staje się brak takich powiązań pomiędzy miastami centralnymi Warszawą i Łodzią. Wyjątkowe jest powiązanie ekologiczne omawianych obszarów w postaci Kampinoskiego Parku Narodowego. Kampinoski Park Narodowy położony jest w całości w województwie mazowieckim w obszarze metropolitalnym Warszawy, jednak na terenie województwa łódzkiego występuje niewielka enklawa Parku w postaci Ośrodka Hodowli Żubrów leżącego na terenie nadleśnictwa Smardzewice.

Pozostałe powiązania ekologiczno-przyrodnicze obszarów metropolitalnych Warszawy i Łodzi oraz powiatów bezpośrednio sąsiadujących to:

- ✓ doliny rzek Słudwi i Przysowy,
- ✓ dolina rzeki Bzury,
- ✓ Bolimowski Park Krajobrazowy leżący na pograniczu obu województw,
- ✓ Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Pilicy i Drzewiczki”,
- ✓ korytarz ekologiczny rzeki Pilicy z obszarem węzłowym Puszczy Pilickiej.

W świetle przeprowadzonych analiz dosyć wyraźnie zarysowują się strefy budowania wzajemnych powiązań pomiędzy obszarami metropolitalnymi Łodzi i Warszawy w **sferze ochrony i kształtowania dziedzictwa kulturowego i rozwoju turystyki**. Kanwą tych powiązań są kształtujące się układy pasmowe koncentracji zabytków, które w powiązaniu z walorami przyrodniczymi stanowią uwarunkowania rozwoju funkcji turystycznej w dolinach rzecznych Pilicy i Bzury oraz na obszarze wzdłuż szlaku historycznego kolei warszawsko-wiedeńskiej. Układ pasmowy umożliwi realizację wspólnych programów, zwłaszcza o charakterze liniowym, związanych ze szlakami turystycznymi i historycznymi (wodnymi i lądowymi) a także stworzy powiązania pomiędzy ośrodkami zlokalizowanymi na ich terenie. Ponadto zauważalny jest kształtujący się rozwój turystyki weekendowej, której uczestnikami są głównie mieszkańcy miast centralnych – Warszawy i Łodzi. Dla obydwu obszarów istotne znaczenie ma również teren pojezierza gostyńskiego, będący obszarem turystyki wiejskiej i weekendowej oraz Gostynin jako kształtujący się ośrodek turystyki zdrowotnej, w oparciu o zasoby wód geotermalnych. Na łódzkim obszarze analiz taką funkcję przypisuje się terenom w rejonie Rogóżna.

Wspólne działania pomiędzy obszarami powinny również dotyczyć terenów położonych w obszarach historycznych wspólnot kulturowych rozdzielonych obecnie granicami administracyjnymi (łowickiego, opoczyńskiego).

Główne elementy **połączeń transportowych** obu metropolii stanowić będą :

- ✓ planowana autostrada A2 Berlin-Warszawa-Moskwa (II europejski korytarz transportowy)
- ✓ droga krajowa nr 8 (przewidziana do rozbudowy w klasie ekspresowej - S8) stanowiąca wypełnienie VI korytarza europejskiego
- ✓ drogi krajowe nr 2, nr 14 i nr 72
- ✓ planowana kolejowa linia dużych prędkości (> 300 km/h) Warszawa-Łódź-Wrocław/Poznań
- ✓ magistralna linia kolejowa nr 1 Warszawa-Łódź

Powyższy układ w obszarze opracowania uzupełniają :

- ✓ droga krajowa nr 12 Piotrków Trybunalski-Radom-Lublin (planowana jako ekspresowa S12)
- ✓ drogi krajowe nr 60, nr 48 i nr 70
- ✓ linie kolejowe w kierunku: Płocka (zachodni obszar opracowania), Radomia - w południowej części obszaru oraz Centralna Magistrala Kolejowa.

Planowane, nowe, międzynarodowe lotnisko dla Polski usytuowane między Łodzią a Warszawą ma szansę stać się głównym ogniwem łączącym obydwie metropolie i ich regiony. Rozwój bezpośrednich połączeń lotniczych między Warszawą i Łodzią uzależniony będzie od opłacalności ekonomicznej.

W zakresie **powiązań infrastruktury technicznej** zasilanie województwa łódzkiego i jego obszaru metropolitalnego gazem ziemnym realizowane jest gazociągami krajowego systemu przesyłowego jednocześnie zasilającymi aglomerację warszawską. Województwa mazowieckie i łódzkie powiązane są w analizowanym obszarze dwoma gazociągami DN 400 o znaczeniu regionalnym :

- ✓ Mory - Piotrków Trybunalski
- ✓ Gostynin (węzeł systemowy Leśniewice) – Kutno – Łódź.

Pożądana jest rozbudowa krajowego systemu gazowniczego umożliwiającą skrócenie drogi transportu gazu z Rosji do dalszych rejonów Polski z ominięciem stolicy, co umożliwi poprawę warunków hydraulicznych sieci gazowej w rejonie Warszawy.

Powiązania infrastrukturalne między województwami tworzy także rurociąg krajowego systemu paliwowo-energetycznego Płock-Koluszki zaopatrujący łódzki obszar metropolitalny w paliwo płynne.

W zasilaniu obszaru metropolitalnego Warszawy w energię elektryczną znaczący udział mają elektrownie: Bełchatów i Pątnów – Adamów – Konin za pośrednictwem przebiegających przez teren województwa łódzkiego linii najwyższych napięć:

- ✓ 400 kV Rogowiec – Mościska
- ✓ 220 kV Janów – Mory
- ✓ 220 kV Konin – Sochaczew - Mory (przebieg tranzytowy przez województwo łódzkie).

Istniejące powiązania elektroenergetyczne wymagają rozbudowy w celu zwiększenia ich przepustowości oraz tworzenia połączeń awaryjnych umożliwiających zamienne zasilanie obszarów metropolitalnych Warszawy i Łodzi.

W zakresie **powiązań przestrzennych** znaczącą rolę odgrywają ukształtowane i kształtujące się układy pasmowe. W mazowieckim obszarze analiz koncentracja zainwestowania występuje w Warszawie oraz wokół jej granic administracyjnych, a także wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. Przy ważnych szlakach komunikacyjnych drogowych i kolejowych ukształtowało się siedem pasm wzmożonej urbanizacji i aktywności gospodarczej, tj.:

- ✓ pasmo zachodnie Warszawa – Sochaczew, z miastami: Ożarów Mazowiecki, Błonie i Sochaczew;
- ✓ pasmo południowo-zachodnie Warszawa – Żyrardów, z miastami: Piastów, Pruszków, Brwinów, Podkowa Leśna, Milanówek, Grodzisk Mazowiecki i Żyrardów;
- ✓ pasmo południowe Warszawa – Góra Kalwaria, z miastami: Piaseczno, Konstancin-Jeziorna i Góra Kalwaria;
- ✓ pasmo południowo-wschodnie Warszawa – Otwock, z miastami: Józefów, Otwock i Karczew;
- ✓ pasmo wschodnie Warszawa – Mińsk Mazowiecki, z miastami: Sulejówek, Halinów i Mińsk Mazowiecki;
- ✓ pasmo północno-wschodnie Warszawa – Wyszaków, z miastami: Ząbki, Zielonka, Kobylka, Wołomin, Tłuszcz, Marki, Radzymin i Wyszaków;
- ✓ pasmo północno-zachodnie z miastami: Łomianki, Nowy Dwór Mazowiecki, Zakroczym i Legionowo.

Duży udział terenów przeznaczonych pod zabudowę produkcyjno-gospodarczą i logistykę, zlokalizowanych w pasmach rozwoju ukształtowanych na bazie funkcjonujących i rozwijających się korytarzy transportowych, stwarza możliwości rozwoju gospodarczego Obszaru Metropolitalnego Warszawy.

Dla wzmocnienia powiązań funkcjonalno-przestrzennych Obszarów Metropolitalnych Warszawy i Łodzi największe znaczenie ma rozwój pasm: zachodniego i południowo-zachodniego.

W ramach łódzkiego obszaru analiz szczególnie znaczenie dla dalszego kształtowania rozwoju przestrzennego ma najsilniejsza i najpełniej ukształtowana, charakteryzująca się ścisłymi związkami funkcjonalnymi, strefa Łódzkiej Aglomeracji Miejskiej oraz następujące pasmowe układy wzmożonej urbanizacji i aktywności gospodarczej :

- ✓ pasmo południowe Łódź – Rzgów Tuszyn,
- ✓ pasmo wschodnie Łódź – Andrespol – Koluszki,
- ✓ pasmo na kierunku północno – wschodnim Stryków – Głowno, oddzielone od Łodzi kompleksem Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich,
- ✓ pasmo zachodnie Łódź – Pabianice – Łask.

Jednocześnie należy zaznaczyć, że najistotniejsze znaczenie dla bezpośrednich powiązań przestrzennych między obszarami metropolitalnymi Warszawy i Łodzi ma strefa powiązań funkcjonalno – przestrzennych wschodniego obszaru województwa łódzkiego, gdzie głównymi ośrodkami rozwoju są :

- ✓ Skierniewice,
- ✓ Łowicz,
- ✓ Rawa Mazowiecka.

Wewnątrz strefy wyraźnie ukształtował się dwubiegunowy układ oddziaływań na linii Skierniewice – Łowicz. Znacznie słabsze powiązania wykazuje układ Skierniewice – Rawa Mazowiecka.

Należy zaznaczyć, że pomiędzy metropoliami przeważają tereny rolnicze i leśne, ograniczone pasmem warszawsko – skierniewickim i warszawsko – sochaczewskim. Uzupełnieniem struktury przestrzennej są tereny turystyczno-rekreacyjne, rozproszone po całym obszarze, przy czym koncentracja tej funkcji występuje w gminach Bielawy, Łyszkowice, Regnów, Kampinos i Teresin oraz na północnych krańcach Puszczy Bolimowskiej. Rozwój struktur przestrzennych w pasmach między Warszawą a Łodzią może w przyszłości zaowocować wzmocnieniem wzajemnych więzi.

Należy stwierdzić, że struktury przestrzenne o funkcjach rozwojowych, uwzględnione w planistycznych dokumentach kierunkowych gmin (studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego) badanego obszaru warszawskiego i łódzkiego, najsilniej koncentrują się w ośrodkach centralnych, a poza nimi przybierają formę pasm ukształtowanych wzdłuż ciągów komunikacyjnych. W obszarze między Warszawą a Łodzią można wyróżnić dwa pasma, z dominującą funkcją mieszkaniową i produkcyjno-usługową, zarysowujące się wzdłuż szlaków transportowych Warszawa – Skierniewice oraz Warszawa – Sochaczew. Ciągłość tych funkcji zachowana jest zdecydowanie na terenie województwa mazowieckiego, zaś w województwie łódzkim powyższy trend przyjmuje charakter węzłowy ujawniając się w większych ośrodkach miejskich (np. Łowicz, Rawa Mazowiecka, Głowno). Uwzględniona przez wszystkie gminy planowana autostrada A2 wzmacnia ten układ. Projektowane powiązanie komunikacyjne nie ma jednak wyraźnego przełożenia na wskazanie nowych terenów pod inwestycje rozwojowe (z wyjątkiem gmin: Stryków, Dmosin, Wiskitki, Brwinów, Ożarów Maz.), natomiast w przyszłości może przyczynić się do rozkwitu funkcji o charakterze komplementarnym i substytucyjnym (np. usług) w metropoliach.

Poza tym, generalnie w studiach w obszarze bezpośredniego sąsiedztwa nie wyznaczono stosunkowo chłonnego obszaru turystyczno-rekreacyjnego, który byłby w stanie służyć wielotysięcznej populacji zarówno warszawskiej, jak i łódzkiej.

Zakłada się, że zwieńczeniem prac nad analizą powiązań Warszawa – Łódź będzie określenie scenariuszy rozwojowych będących perspektywiczną wizją relacji między obszarami z uwzględnieniem szans i zagrożeń oraz nowych impulsów rozwojowych. Wskazanie działań pobudzających do większego zaangażowania na rzecz generowania pozytywnych czynników rozwoju może przyczynić się również do lepszego zdyskontowania potencjalnych możliwości i uzyskania efektu synergii.

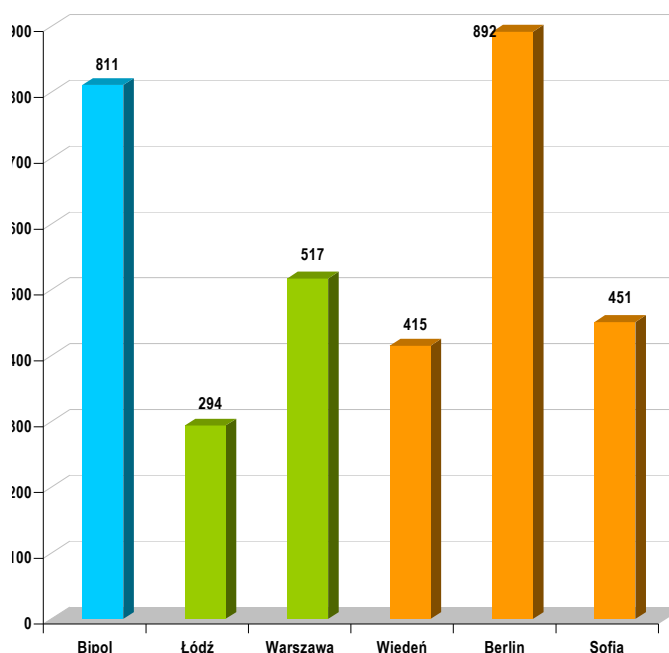

STRATEGICZNE CZYNNIKI ROZWOJOWE

15. Warszawa i Łódź na tle metropolii europejskich – analiza porównawcza

15.1. Aspekt przestrzenny

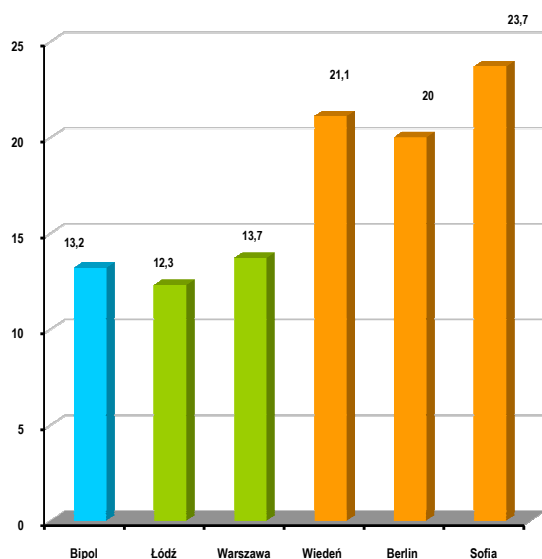
Chcąc jednoznacznie umiejscowić potencjał i miejsce Warszawy i Łodzi wśród metropolii europejskich przeprowadzono analizę porównawczą wybranych wskaźników obrazujących charakter zagospodarowania przestrzennego poszczególnych miast, mając na uwadze szeroko pojęty kontekst przestrzenny istniejących zjawisk społecznych, gospodarczych i środowiskowych. Na wstępie dokonano zestawienia powierzchni ogólnej poszczególnych miast, do analizy przyjmując ze względu na dostępność danych, oprócz Warszawy i Łodzi, Berlin, Wiedeń i Sofię.

Wykres 4. Powierzchnia całkowita w km²

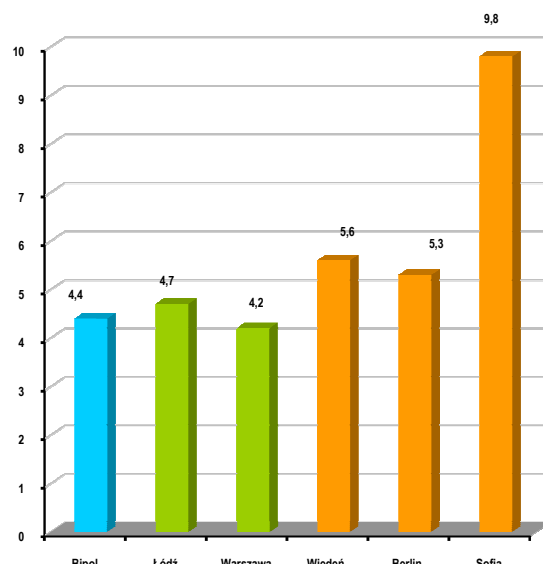
Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

Analizując udział poszczególnych funkcji w powierzchni całkowitej metropolii, okazało się, że miastem o największym udziale terenów mieszkaniowych i rezydencjonalnych oraz przemysłowych, przy jednoczesnym niskim udziale terenów rekreacji i sportu, jest Sofia. Ma ona jednak w swoich granicach ponad 30% terenów zielonych (lasów). Zarówno Warszawa, jak i Łódź wypadają w tym porównaniu dosyć niekorzystnie przodując wyraźnie w ilości terenów nieużytków. Świadczy to o znacznych zaniedbaniach w zagospodarowaniu przestrzennym tych miast, ale jednocześnie może stanowić szansę dla ich dalszego racjonalnego rozwoju przestrzennego. Porównano także ilość poszczególnych terenów (w ha) przypadającą na 1 tys. mieszkańców w analizowanych metropoliach.

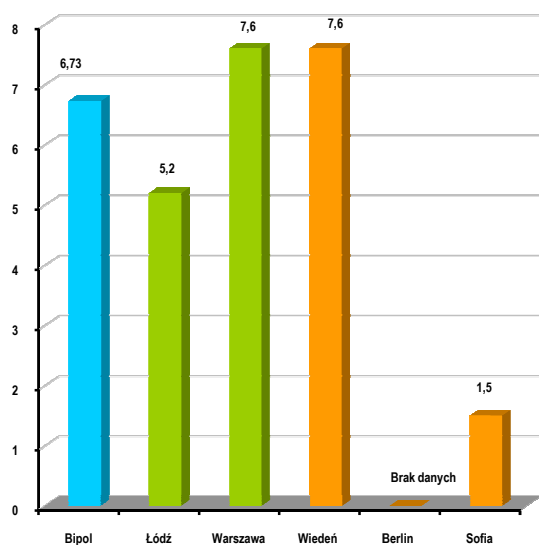
Wykres 5. Udział terenów mieszkaniowych i rezydencjonalnych w powierzchni ogółem w %

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

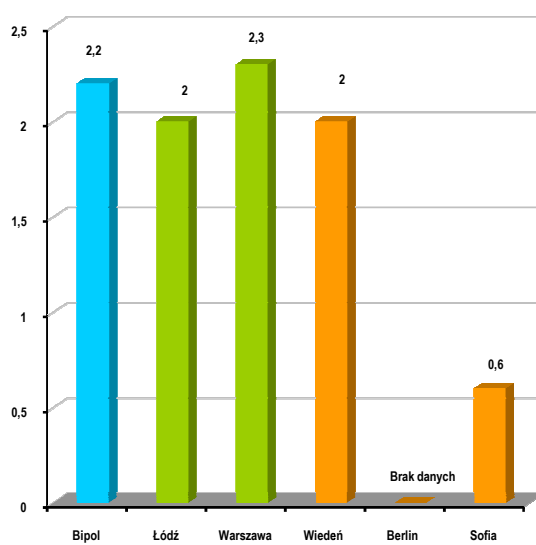
Wykres 6. Tereny mieszkaniowe i rezydencjonalne w ha w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

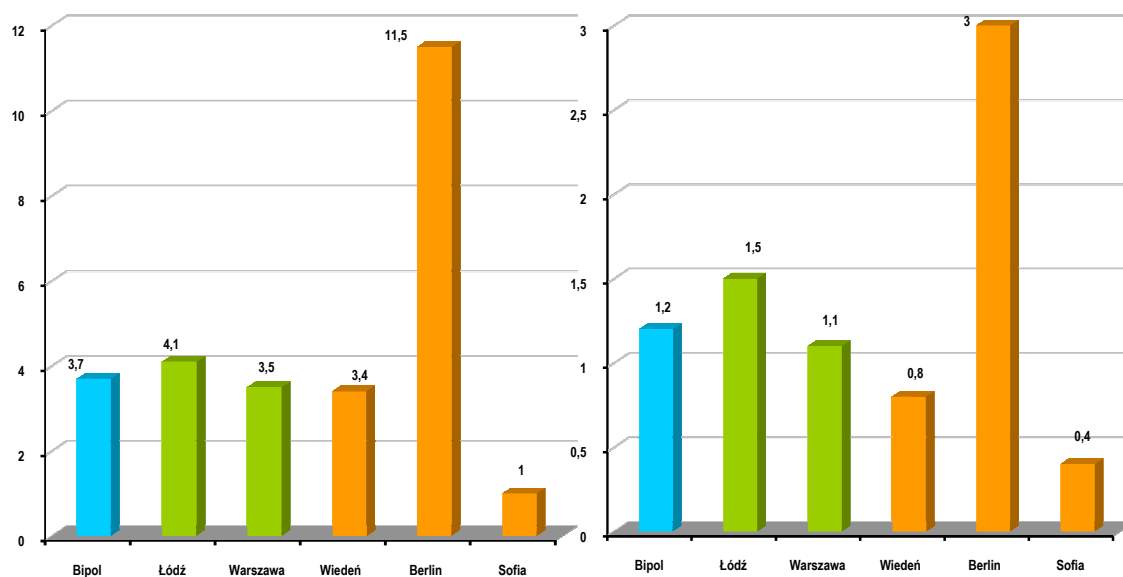
Wykres 7. Udział terenów biznesowo – finansowych w powierzchni ogółem w %

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

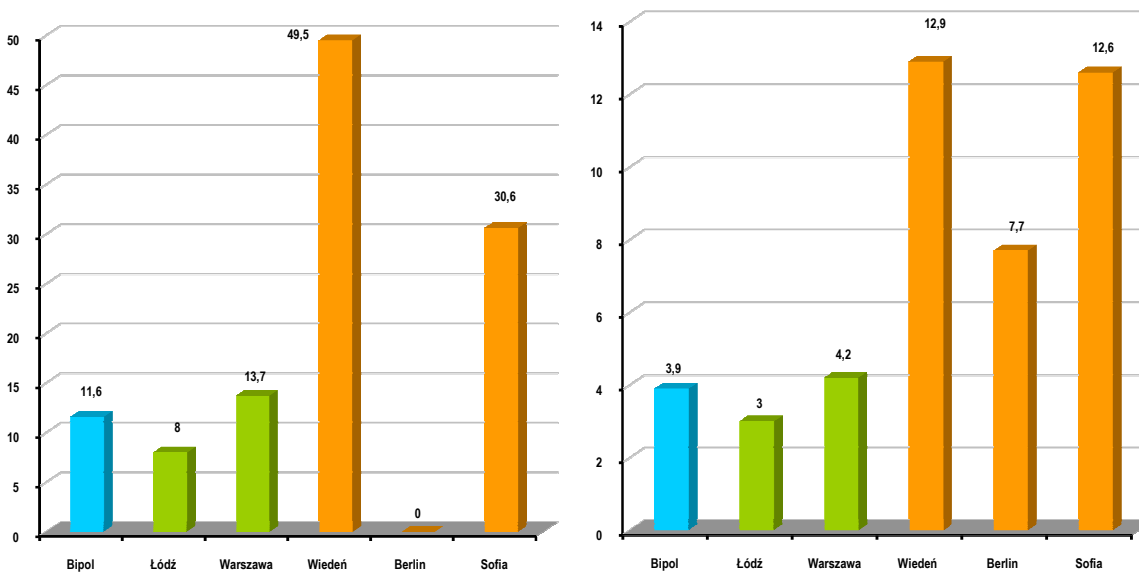
Wykres 8. Tereny biznesowo - finansowe w ha w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

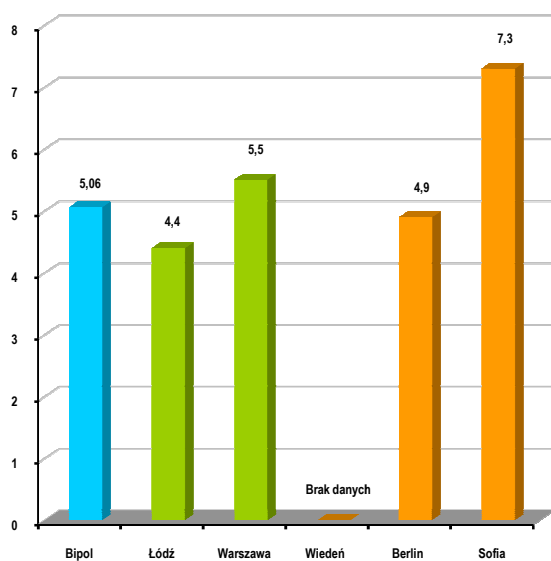
Wykres 9. Udział terenów rekreacji, sportu i wypoczynku w powierzchni ogółem w %
 Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

Wykres 10. Tereny rekreacji, sportu i wypoczynku w ha w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców
 Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

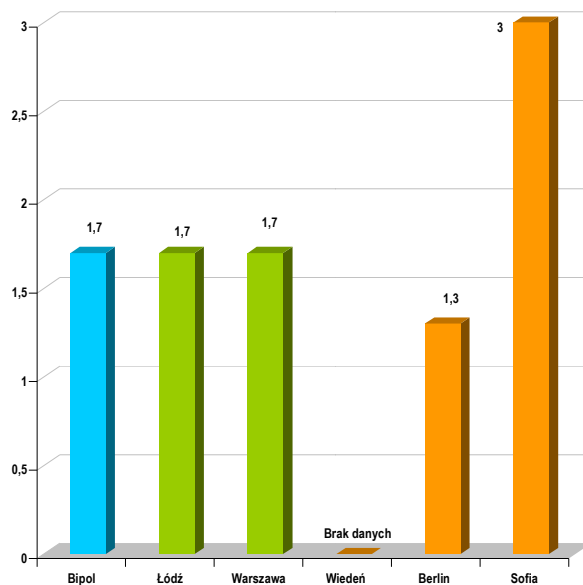
Wykres 11. Udział terenów zielonych (lasów) w powierzchni ogółem w %
 Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

Wykres 12. Tereny zielone (lasy) w ha w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców
 Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

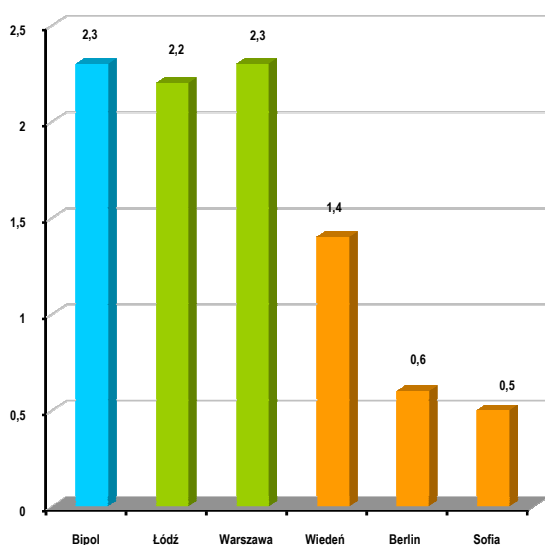
Wykres 13. Udział terenów przemysłowych w powierzchni ogółem w %

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

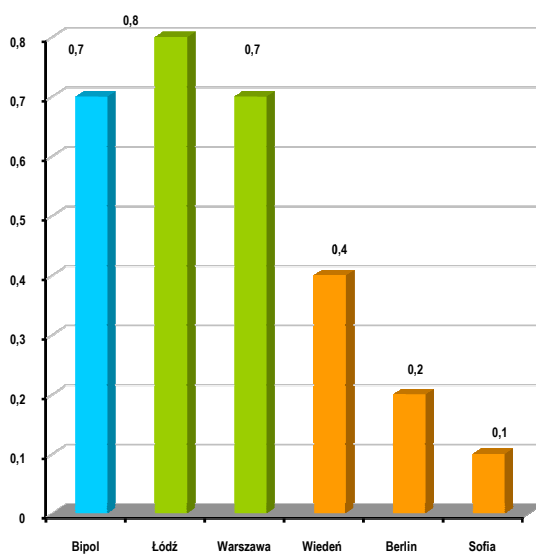
Wykres 14. Tereny przemysłowe w ha w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

Wykres 15. Udział terenów nieużytkowych i terenów zdegradowanych w powierzchni ogółem w %

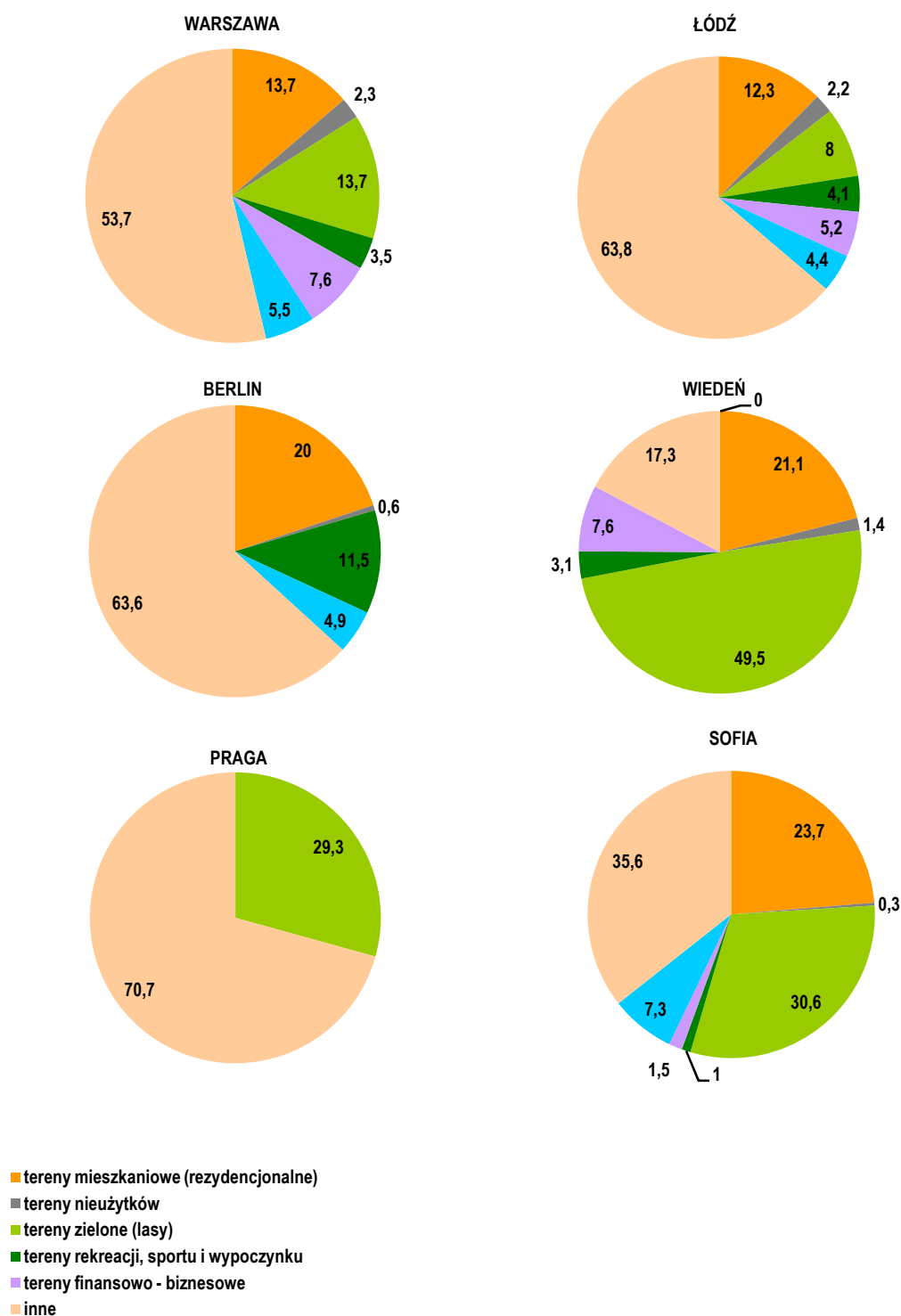
Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

Wykres 16. Tereny nieużytków i tereny zdegradowane w ha w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

Wykres 17. Struktura zagospodarowania przestrzennego w %

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

Zestawienie wskaźników porównawczych liczonych jako udział w powierzchni całkowitej pozwala na sformułowanie następujących bardzo ogólnych wniosków w zakresie charakteru struktur przestrzennych Warszawy i Łodzi na tle innych ośrodków europejskich:

- ✓ zarówno Warszawa, jak i Łódź posiadają w swoich granicach administracyjnych stosunkowo małą powierzchnię terenów mieszkaniowych i rezydencjonalnych,
- ✓ powierzchnia terenów przeznaczonych pod funkcje przemysłowe nie odbiega specjalnie od powierzchni pełniących tę funkcję w innych analizowanych ośrodkach,
- ✓ stosunkowo dużo, zwłaszcza w Warszawie, zajmują tereny usługowo – biznesowe,
- ✓ niekorzystnie miasta te prezentują się przy porównaniu ilości terenów rekreacji, sportu i wypoczynku oraz terenów zielonych (lasów),
- ✓ znaczny, w porównaniu z pozostałymi analizowanymi ośrodkami, procent nieużytków i terenów zdegradowanych świadczy niewątpliwie o dużych zaniedbaniach w kształtowaniu i wykorzystaniu przestrzeni miejskich, zarówno w Warszawie, jak i w Łodzi.

Analiza danych w przeliczeniu na tysiąc mieszkańców zasadniczo potwierdza te wnioski.

Nie dziwi zatem fakt, że dane dotyczące struktur przestrzennych bipola (miasta Warszawa i Łódź liczone razem) nie wypadają korzystnie. Bipole nie dysponuje znaczną ofertą terenów mieszkaniowych i rezydencjonalnych, nie posiada znaczących terenów zieleni, rekreacji i wypoczynku. Wyróżnia je natomiast ilość terenów biznesowo – finansowych oraz przemysłowych.

Wnioski

Poniższy ranking wyraźnie wskazuje, że podstawowymi zadaniami niezbędnymi dla prawidłowego kształtowania ośrodków metropolitalnych Warszawy i Łodzi powinno być :

- ✓ hamowanie niekontrolowanego rozwoju terenów zurbanizowanych i dążenie do ich koncentracji z wykorzystaniem ogromnych rezerw terenowych w istniejących strukturach miejskich,
- ✓ restrukturyzacja zdegradowanych obszarów poprzemysłowych
- ✓ prowadzenie prawidłowej gospodarki gruntami w celu kształtowania miejskich przestrzeni publicznych,
- ✓ ochrona terenów cennych przyrodniczo wchodzących w skład systemu ekologicznego, zwłaszcza w kontekście niewielkiego udziału lasów w powierzchni ogólnej
- ✓ poszerzenie oferty atrakcyjnych terenów mieszkaniowych i rezydencjonalnych,
- ✓ znaczne zwiększenie udziału funkcji finansowo – biznesowych w Łodzi.

Pozycja Warszawy i Łodzi w odniesieniu do 4 wybranych miast europejskich - zestawienie tabelaryczne. Skala 1 – 6 (przy założeniu „6” najmniej korzystny, „1” najkorzystniejszy)

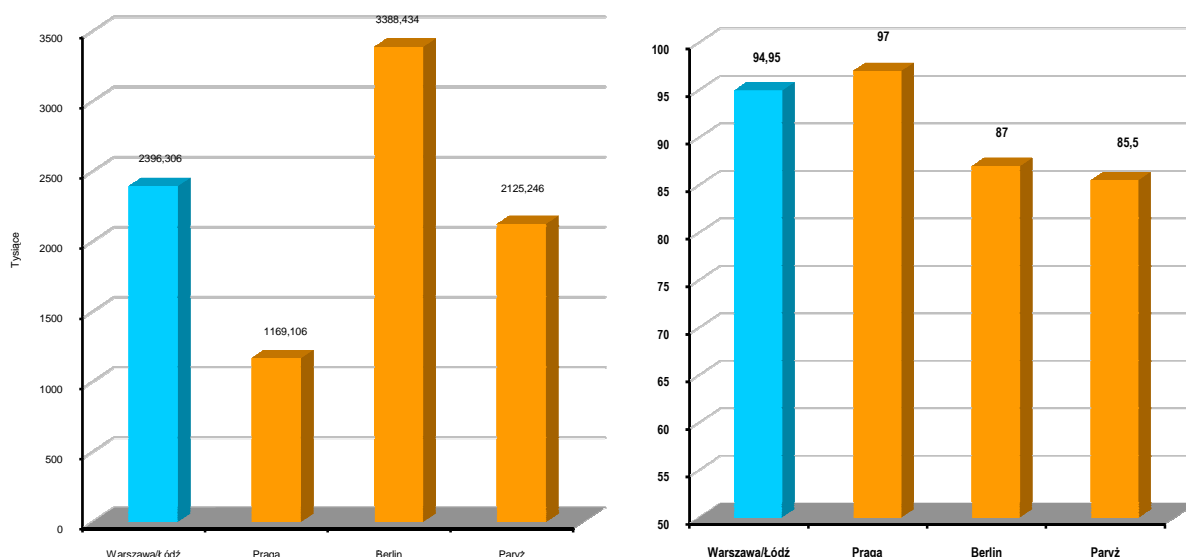
Tabela 17. Przestrzeń europejska - ranking

Wskaźniki	Warszawa - Łódź	Łódź	Warszawa	Wiedeń	Berlin	Sofia
Powierzchnia całkowita w km2	2	6	3	5	1	4
Udział terenów mieszkaniowych i rezydencjonalnych w powierzchni ogółem w	5	6	4	2	3	1
Udział terenów przemysłowych w powierzchni ogółem w %	3	5	2	brak danych	4	1
Udział terenów finansowo – biznesowych w powierzchni ogółem w %	2	3	1	1	brak danych	4
Udział terenów rekreacji, sportu i wypoczynku w powierzchni ogółem w	3	2	4	5	1	6
Udział lasów w powierzchni ogółem w %	4	5	3	1	brak danych	2
Udział terenów nieużytków i terenów zdegradowanych w powierzchni ogółem w %	5	4	5	3	2	1
Razem	24	31	21	17	11	18
Tereny mieszkaniowe i rezydencjonalne w ha na tys. mieszkańców	5	4	6	2	3	1
Tereny przemysłowe w ha na tys. mieszkańców	2	2	2	brak danych	3	1
Tereny finansowo - biznesowe w ha na tys. mieszkańców	2	3	1	3	brak danych	4
Tereny rekreacji, sportu i wypoczynku w ha na tys. mieszkańców	3	2	4	5	1	6
Tereny lasów w ha na tys. mieszkańców	5	6	4	1	3	2
Tereny nieużytków i tereny zdegradowane w ha na tys. mieszkańców	2	1	2	3	4	5
Razem	19	18	19	13	14	19

15.2. Aspekt społeczny

Badanie procesów demograficznych

Badanie procesów demograficznych miast bipola Warszawa – Łódź w odniesieniu do wybranych miast europejskich: Paryża, Berlina i Pragi dokonano, ze względu na dostępność danych, w oparciu o wskaźniki: ludność ogółem (w miastach), udział obywateli kraju w ludności ogółem, gęstość zaludnienia (liczba ludności mieszkającej na pow. 1 km²) .

^{*)} Paryż, dane dla osobnego departamentu o numerze 75 jako gminy, ludność ogółem w aglomeracji wynosi 10 952,0 tys.

Wykres 18. Ludność ogółem

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

Wykres 19. Udział obywateli kraju w ludności ogółem

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

Miasta bipola Warszawa – Łódź na tle wybranych miast europejskich w odniesieniu do wskaźnika liczba ludności ogółem zajmują drugie miejsce. Liderem jest miasto Berlin. Miasto Praga zamyka przedmiotowy ranking.

Nieco inaczej sytuacja kształtuje się we wskaźniku udział obywateli kraju w ludności ogółem. Największe wartości w ramach tego wskaźnika występują w Pradze, miasta bipola Warszawa – Łódź zajmują drugie miejsce.

Gęstość zaludnienia miast europejskich wybranych do analizy:

- ✓ Warszawa – Łódź: 3 039 os./km²
- ✓ Berlin: 3 812 os./km²
- ✓ Praga: 2 392 os./km²
- ✓ Paryż: 24 672 os./km²*)

^{*)} Paryż, dane dla osobnego departamentu o numerze 75 jako gminy, wskaźnik dla aglomeracji wynosi 892 os./km²

Pod względem gęstości zaludnienia bezkonkurencyjny jest Paryż, wskaźnik jest znacznie wyższy w porównaniu z pozostałymi obszarami. Miasta bipola Warszawa – Łódź zajmują trzecie miejsce. Na ostatnim miejscu znajduje się Praga.

Wnioski

Zestawienie tabelaryczne - pozycja miast bipola Warszawa-Łódź w odniesieniu do miast europejskich. Skala 1 – 4 (przy założeniu „4” najmniej korzystny, „1” najkorzystniejszy),.

Tabela 18. Demografia w wybranych stolicach europejskich - ranking

Wskaźniki	Warszawa-Łódź	Praga	Berlin	Paryż
<i>Demografia</i>				
Ludności ogółem	2	4	1	3
Liczba obywateli kraju w ludności ogółem	3	4	2	1
Gęstość zaludnienia	3	4	2	1
Razem	8	12	5	5

Wybrane do analizy porównawczej wskaźniki w zakresie demografii miały na celu przedstawienie konkurencyjności miast bipola Warszawa – Łódź w odniesieniu do wybranych miast europejskich. Z podsumowania analiz wynika, że miasta centralne bipola Warszawa – Łódź zajmują w rankingu przedostatnie miejsce. Przy stosunkowo dużym udziale ludności ogółem (druga pozycja w rankingu) osiągają dosyć niski wskaźnik w gęstości zaludnienia oraz niezbyt korzystny wskaźnik w zakresie udziału obywateli kraju w ludności ogółem. Najkorzystniejsza sytuacja występuje na równi w Paryżu i Berlinie. Praga na tle analizowanych miast zajęła ostatnią pozycję.

Infrastruktura społeczna

Istotną rolę w kształtowaniu funkcji metropolitalnych mają instytucje związane w szczególności z nauką, szkolnictwem wyższym, kulturą oraz ochroną zdrowia i bezpieczeństwem publicznym.

Wśród wskaźników z zakresu ochrony zdrowia analizy dokonano dla: liczby łóżek szpitalnych na 1000 mieszkańców, liczby lekarzy na 1000mieszkańców; z zakresu nauki dla: liczby studentów szkół wyższych na 1000 mieszkańców; z zakresu kultury: dla liczby bibliotek publicznych, liczby muzeów, rocznych wizyt w muzeach na mieszkańca; z zakresu bezpieczeństwa publicznego natomiast dla: liczby odnotowanych przestępstw na 1000 mieszkańców. Ważnym czynnikiem jest mieszkalnictwo, dla którego przeanalizowano wskaźniki w postaci: powierzchni mieszkania na 1 osobę, średniej ceny za 1m². Powyższe wskaźniki zobrazowano na wykresach a pozycje poszczególnych miast opatrzono komentarzem.

Mieszkalnictwo

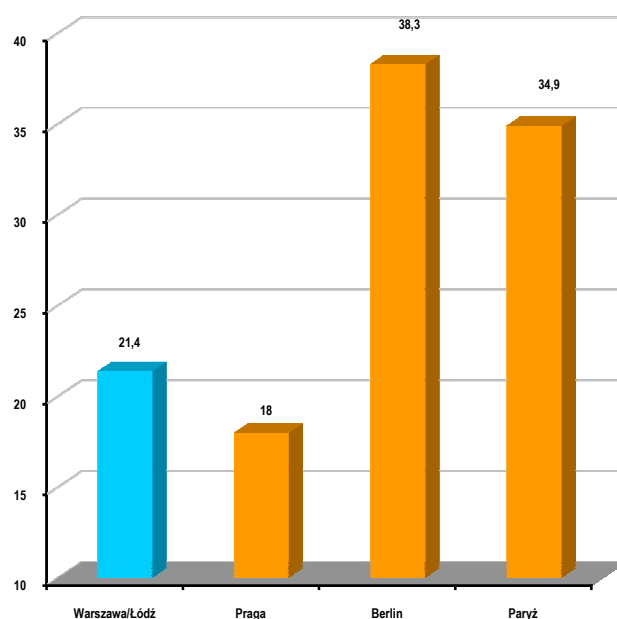
Czynnikami, które wywołują ilościowe potrzeby mieszkaniowe mogą być m.in. :

- ✓ liczebność roczników tworzących nowe gospodarstwa domowe,
- ✓ liczba zawieranych związków małżeńskich,
- ✓ liczba tworzących się związków nieformalnych

Czynnikiem decydującym o rozwoju budownictwa mieszkaniowego są także zmiany w sytuacji materialnej gospodarstw domowych oraz zmiany zachodzące w odczuwaniu potrzeb mieszkaniowych, tj. czynniki tworzące efektywny popyt na mieszkania.

Analizę przeprowadzono w oparciu o wskaźniki: powierzchnia mieszkania na 1 osobę, średnia cena 1m² mieszkania.

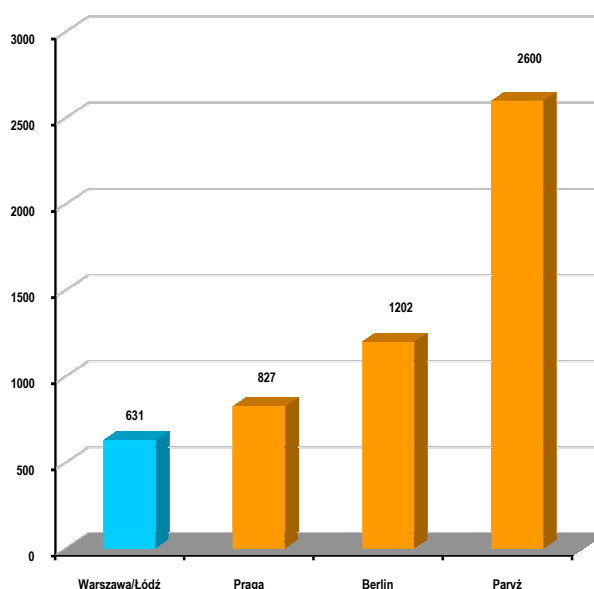

Wykres 20. Powierzchnia mieszkania na 1 osobę w m²

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

W odniesieniu do powierzchni mieszkania na 1 osobę, listę rozpoczyna Berlin, a kończy Praga. Miasta bipola Warszawa – Łódź, znajdują się na trzecim miejscu.

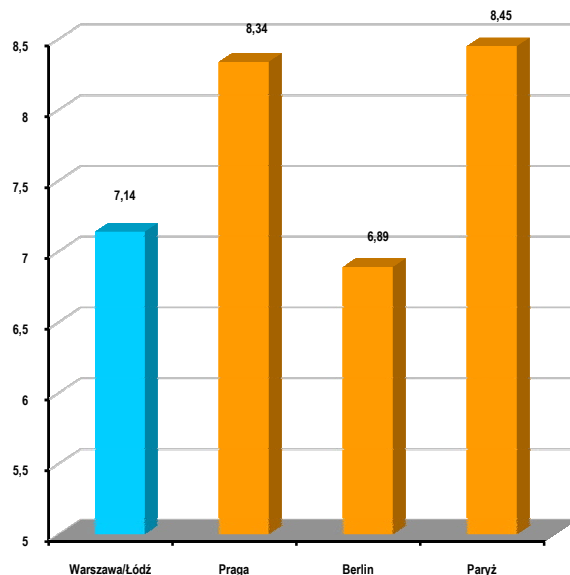
Wykres 21. Średnia cena 1 m² mieszkania w Euro

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

Najniższe średnie ceny za 1 m² mieszkań kształtują się w miastach bipola Warszawa – Łódź, a najwyższe w Paryżu. Na drugim miejscu plasuje się miasto Praga.

Ochrona zdrowia

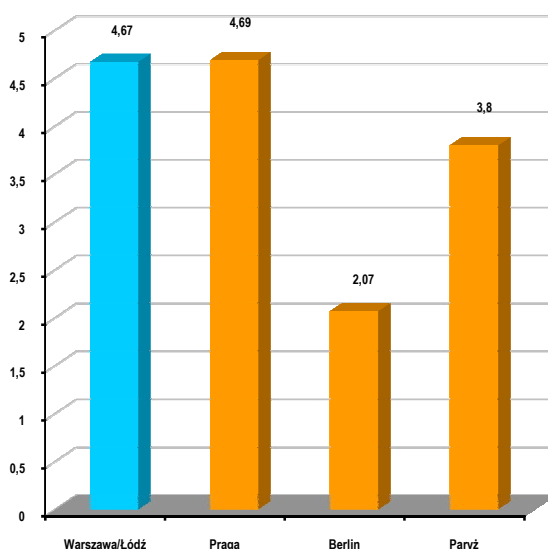
Dostępność do usług zdrowotnych przeanalizowano na podstawie wskaźników: liczba łóżek szpitalnych na 1000 mieszkańców oraz liczba lekarzy na 1000 mieszkańców.

Wykres 22. Liczba łóżek szpitalnych na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

Najkorzystniejsze warunki w odniesieniu do liczby łóżek szpitalnych przypadających na 1000 mieszkańców występują w Paryżu i Pradze. Miasta bipola Warszawa – Łódź plasują się na trzecim miejscu, a miasto Berlin na ostatniej pozycji.

Wykres 23. Liczba lekarzy na 1000 mieszkańców

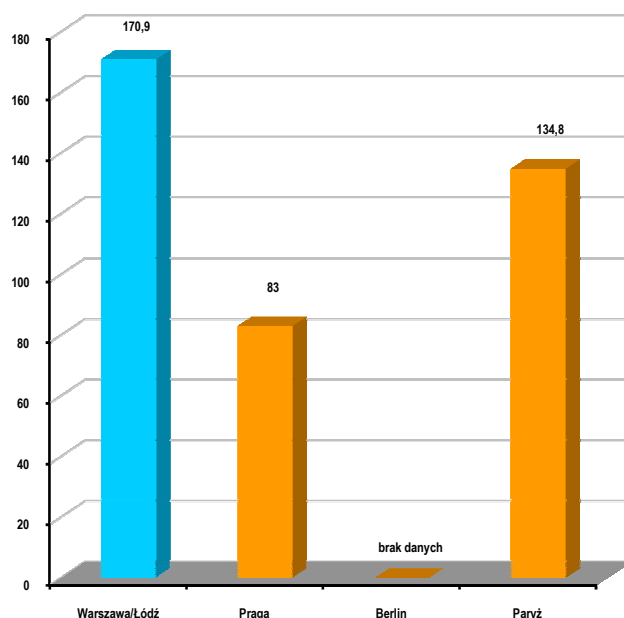
Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

W odniesieniu do liczby lekarzy na 1000 mieszkańców miasta bipola Warszawa – Łódź wypadają bardzo korzystnie. W porównaniu do innych miast osiągają, obok Pragi, najwyższe wartości. Ostatnie miejsce zajmuje Berlin.

Edukacja

Na styl życia mieszkańców wpływa znacząco poziom wykształcenia. Osoby, posiadające wyższe wykształcenie posiadają większą skłonność do mobilności. Poziom wykształcenia określa również w dużym stopniu możliwości rozwojowe miast czy regionów.

W odniesieniu do edukacji do analizy przyjęto wskaźnik: liczba studentów szkół wyższych na 1000 mieszkańców.

Wykres 24. Liczba studentów szkół wyższych na 1000 mieszkańców

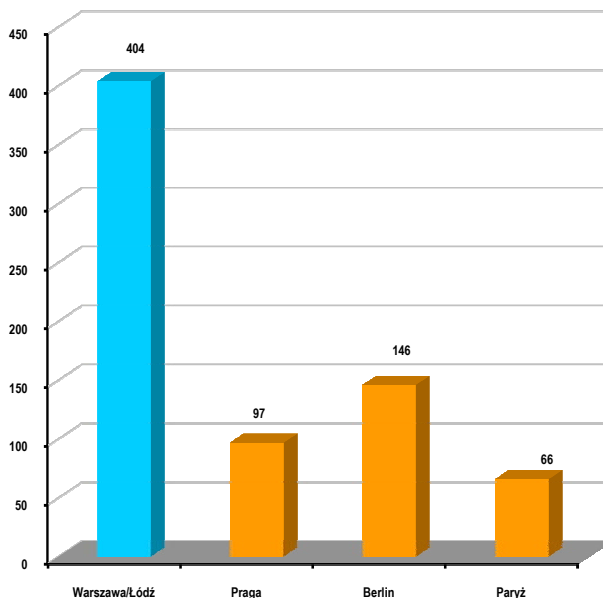
Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

Z analizy liczby studentów na 1000 mieszkańców wynika, że zdecydowanym liderem w rankingu są miasta Warszawa – Łódź, na drugim miejscu znajduje się Paryż, ostatnie trzecie miejsce i dużo niższe wartości osiąga Praga. Dla Berlina brak dostępnych danych.

Kultura

Kultura europejska, jest głęboko zakorzeniona w wielowiekowym dorobku ludzkości. Sprzyja dialogowi państw, społeczeństw i narodów, umożliwiając poznawanie i przyswajanie wartości oraz dokonań innych, a także promowanie własnego dorobku na arenie międzynarodowej.

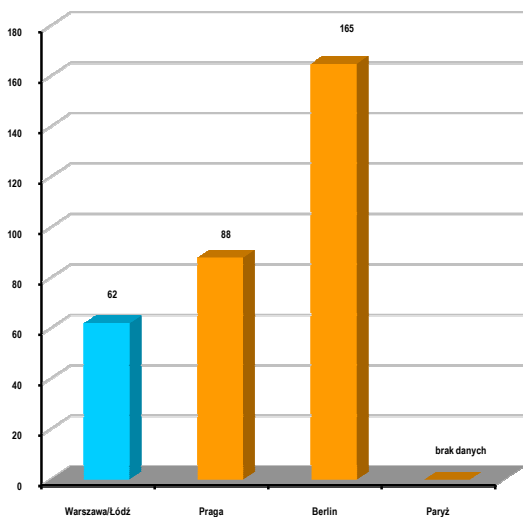
Rozpatrując dostęp do kultury przyjęto do analizy wskaźniki: liczba bibliotek publicznych, liczba muzeów oraz roczne wizyty w muzeum na mieszkańca.

Wykres 25. Liczba bibliotek publicznych

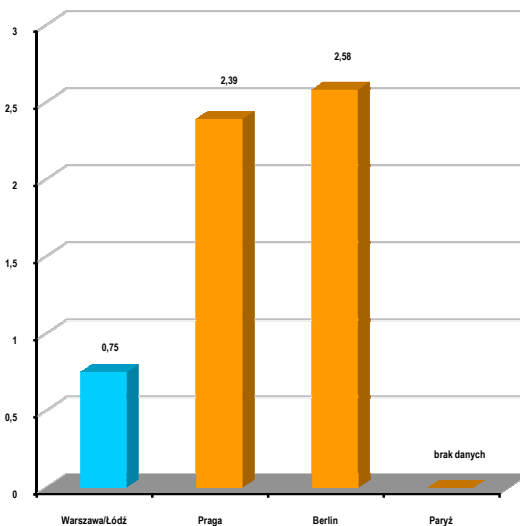
Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

W liczbie bibliotek publicznych zdecydowanym liderem są miasta bipola Warszawa – Łódź, następne miejsce z dużo mniejszą ilością zajmuje Berlin. Ostatnie czwarte miejsce w rankingu ma Paryż. W odniesieniu do przedmiotowego wskaźnika, należy zauważyć, iż większą rolę w rozwoju społecznym ma ilość woluminów w bibliotekach niż liczba bibliotek. Ze względu na brak dostępności wskaźnika nie przeprowadzono takich analiz.

Wykres 26. Liczba muzeów

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

Wykres 27. Roczne wizyty w muzeum na mieszkańca

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

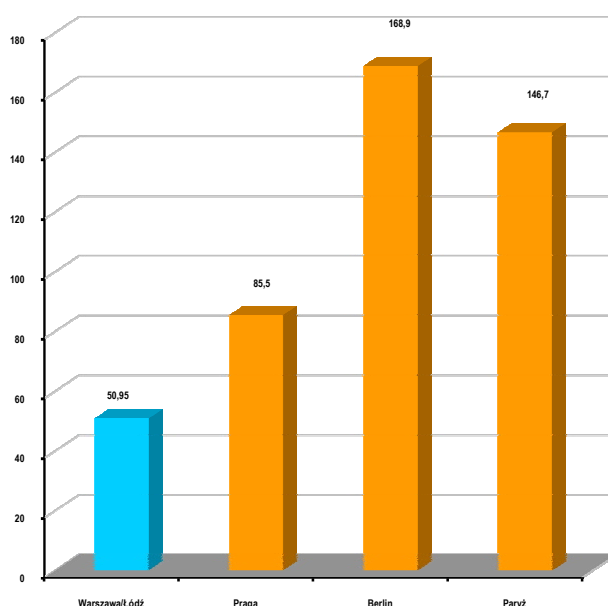
Przedstawiona analiza w odniesieniu do ogólnej liczby muzeów, przy braku danych dla Paryża wskazuje, że ranking otwiera miasto Berlin, drugie miejsce zajmuje Praga. Miasta bipola Warszawa – Łódź uzyskują ostatnie, trzecie miejsce.

Analogicznie kształtuje się sytuacja w zakresie rocznych wizyt w muzeach w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Bezpieczeństwo publiczne

Ważną dziedziną życia jest bezpieczeństwo publiczne. Dlatego dąży się do zwiększenia efektywności oraz zachowania jakości usług w tym zakresie.

Analiza oparta na wskaźniku liczba odnotowanych przestępstw na 1000 mieszkańców.

Wykres 28. Liczba odnotowanych przestępstw na 10000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

Z analizy danych wynika, iż najwięcej odnotowanych przestępstw na 1000 mieszkańców jest w Berlinie, drugie miejsce zajmuje Paryż. Miasta bipola Warszawa – Łódź należą do dużo bezpieczniejszych, gdyż wskaźnik ten jest trzykrotnie niższy niż w Berlinie.

Wnioski

Zestawienie tabelaryczne - pozycja miast bipola Warszawa-Łódź w odniesieniu do miast europejskich. Skala 1 – 4 (przy założeniu „4” najmniej korzystny, „1” najkorzystniejszy).

Tabela 19. Infrastruktura społeczna w wybranych stolicach europejskich - ranking

Wskaźniki	Bipole	Praga	Berlin	Paryż
<i>Infrastruktura społeczna</i>				
Powierzchnia mieszkania na 1 osobę w m ²	3	4	1	2
Cena 1 m ² mieszkania	1	2	3	4
Liczba łóżek na 1000 mieszkańców	3	2	4	1
Liczba lekarzy na 1000 mieszkańców	2	1	4	3
Liczba studentów szkół wyższych na 1000 mieszkańców	1	3	brak danych	2
Liczba bibliotek publicznych	1	3	2	4
Liczba muzeów	3	2	1	brak danych
Roczne wizyty w muzeum na 1 mieszkańca	3	2	1	brak danych
Liczba odnotowanych przestępstw na 1000 mieszkańców	1	2	4	3
Razem wyróżnione wskaźniki	11	14	18	17

Do analizy kontekstu europejskiego przyjęto wskaźniki wyróżnione w zestawieniu tabelarycznym. Pozostałe, ze względu na brak niektórych danych dla analizowanych miast europejskich, zostały pominięte. W zakresie infrastruktury społecznej na pierwszym miejscu plasują się miasta bipola Warszawa – Łódź, drugie miejsce zajmuje Praga, a trzecie Paryż. Ostatnie miejsce osiąga Berlin. Elementem, wyróżniającym miasta bipola jest bezpieczeństwo obywateli.

Jednakże należy mieć na uwadze, że w zestawieniu zabrakło informacji, np.: dla Paryża z zakresu „liczba muzeów”, „rocznych wizyt w muzeum na 1 mieszkańca”, które mogłyby, zmienić w zasadniczy sposób końcowy wynik zestawienia dotyczący infrastruktury społecznej.

Tabela 20. Aspekt społeczny w wybranych stolicach europejskich - ranking

Wskaźniki	Bipole	Praga	Berlin	Paryż
Demografia	8	12	5	5
Infrastruktura społeczna	11	14	18	17
Razem	19	26	23	22

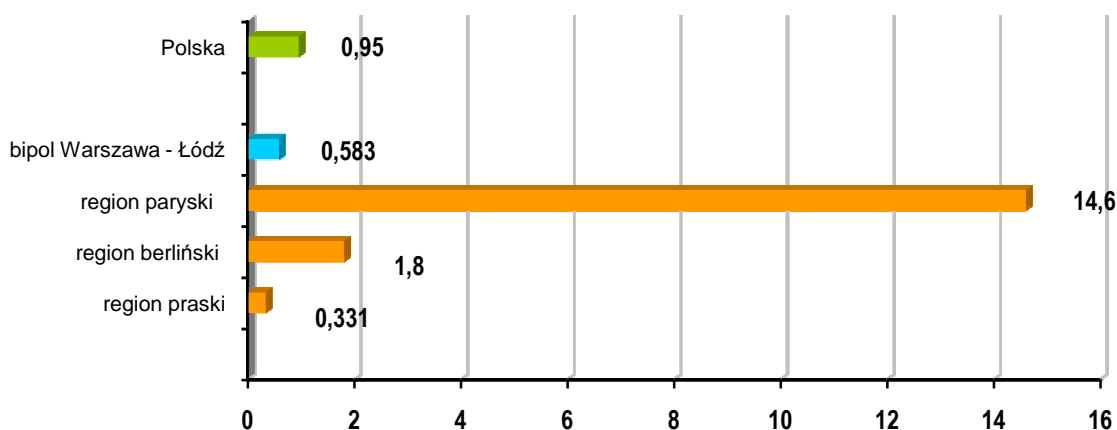
W rankingu całościowym, podobnie jak i w infrastrukturze społecznej, najlepsze wartości osiągają miasta bipola Warszawa – Łódź, na drugim miejscu plasuje się Paryż. Tu najmniej korzystne wskaźniki osiąga Praga. Wynik taki uzyskano z uwagi na brak niektórych danych dla Paryża. Jednak można przewidywać, iż w innym przypadku to właśnie on prawdopodobnie znajdowałby się na pierwszym miejscu w przedmiotowym rankingu.

15.3. Aspekt gospodarczy

Innowacyjność

Koncentracja 1/3 potencjału naukowego i innowacyjnego kraju w warszawskim obszarze metropolitalnym określa ten obszar jako główny krajowy ośrodek nauki, innowacji i rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. Głównie poprzez ten ośrodek następuje włączanie kraju (i regionu) do międzynarodowego systemu innowacji i to tutaj następuje dyfuzja nowych tendencji rozwojowych oraz kreacja przewagi konkurencyjnej miasta w stosunku do innych krajowych metropolii. W ujęciu europejskim warszawski ośrodek naukowy jest postrzegany jako wszechstronnie rozwinięty, z dobrze wykształconymi kadrami naukowymi i dobrym poziomem kształcenia, lecz mały i niedofinansowany. Nawet „połączenie” z ośrodkiem łódzkim niewiele zmieni w klasyfikacji ogólnej europejskich centrów nauki i innowacji. Ośrodkiem reprezentującym najwyższy poziom nauki i innowacji na obszarze UE jest paryski ośrodek naukowy i akademicki. (5 miejsce na świecie) Cechą charakterystyczną tego ośrodka jest wielodyscyplinarność, ścisła współpraca JBR z przedsiębiorstwami oraz wysoki poziom finansowania badań naukowych i rozwojowych z budżetów przedsiębiorstw. Dla przykładu w 2001 roku wartość ta wyniosła 9,8 mld euro.

Wartość nakładów na działalność B+R w tym obszarze, w 2001 roku wyniosła 14,6 mld euro (42% nakładów krajowych), zaś liczba zatrudnionych w 2002 roku sięgnęła 125 000 osób, co stanowiło ponad 40 % potencjału naukowego Francji.

Wykres 29. Nakłady na działalność B+R w mld. Euro

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

Głównymi ośrodkami nauki i innowacji w Niemczech są Oberbayern, Stutgard Darmstadt. Mimo to region Berlina jest zaliczany do grona najlepszych ośrodków naukowych Niemczech i w Europie. Berlin jest miejscem największej w Europie koncentracji parków technologicznych (8) oraz ścisłej współpracy jednostek naukowych, badawczo – rozwojowych z przedsiębiorstwami. Łączne nakłady na działalność B+R w ośrodku berlińskim wynoszą ponad 1,8 mld euro (3,4% nakładów krajowych) zaś liczba zatrudnionych wynosi około 50.000 osób.

Spośród analizowanych metropolii jedynie Praga, jako ośrodek naukowy, dysponuje wskaźnikami o wartościach porównywalnych do obszaru warszawsko – łódzkiego (a nawet samego warszawskiego). Łączne nakłady na działalność badawczo rozwojową w 2002r. wyniosły w tym obszarze 331 mln euro tj. 34% nakładów w Czechach, zaś liczba zatrudnionych (2005r.) wyniosła 26 658 osób. Mimo to jest postrzegany w Europie jako

prężnie działający, o wzrastającym poziomie współpracy na linii nauka – gospodarka. Wśród ponad 240 regionów UE podejmujących działania na polu B+R najlepszy polski region, czyli Mazowsze, zajmuje 185 miejsce.

Gospodarka

Porównanie warunków życia w aglomeracjach oparto na danych z programu Urban Audit II⁷.

Analiza niniejsza dotyczy obszarów metropolitalnych Warszawy, Łodzi i wybranych metropolii europejskich, tj. Paryża, Pragi i Berlina w kontekście danych dla 27 krajów UE. Przedmiotem porównań są następujące czynniki charakteryzujące potencjał demograficzny i gospodarczy:

- ✓ ludność ogółem
- ✓ bezrobocie
- ✓ Produkt Krajowy Brutto

W poniższej tabeli przedstawiono dane z lat 1999 - 2003⁸

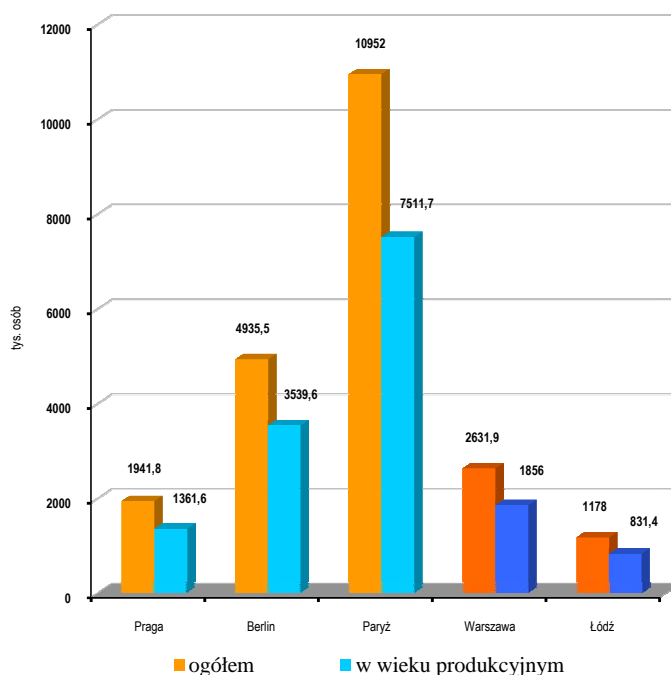
Tabela 21. Potencjał demograficzny i gospodarczy wybranych stolic europejskich

<i>Metropolia</i>	<i>Ludność</i>	<i>Bezrobocie</i>	<i>Produkt krajowy brutto</i>
	ogółem w tys.	wskaźnik w %	euro na 1 mieszkańca
Europa 27	483752,9	9,0	20600
Praga	1941,8	5.2	11017
Berlin	4935,5	14.7	20081
Paryż	10952,0	10.4	:
Warszawa	2631,9	14.5	9224
Łódź	1178,0	21.9	4218

Pod względem stanu ludności prawie żadna z metropolii nie jest porównywalna z Paryżem, która jest największą po Londynie metropolią europejską. Obszar metropolitalny Warszawy jest o 36% większy niż Pragi, a łącznie z obszarem Łodzi stanowi 77% obszaru metropolitalnego Berlina. Liczbę ludności ogółem i w wieku produkcyjnym zilustrowano na wykresie.

⁷ Urban Audit II jest programem Eurostat-u realizowanym we współpracy z krajowymi urzędami statystycznymi. Obejmuje dane dla 258 miast – włączając największe – z 27 krajów obecnej Unii Europejskiej, które zostały zagregowane na trzech poziomach przestrzennych: miasta w granicach administracyjnych, tzw. większych stref miejskich będących obszarami ich oddziaływania i obszarów wewnątrzmijskich. Szersze informacje o programie można znaleźć na stronie internetowej www.urbanaudit.org. Zwraca się uwagę, że „większe strefy miejskie” zdelimitowane w Urban Audit II nieco różnią się od zasięgu obszarów metropolitalnych delimitowanych przez samorządy województw w ramach prac prowadzonych zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, co ilustruje załączona mapa.

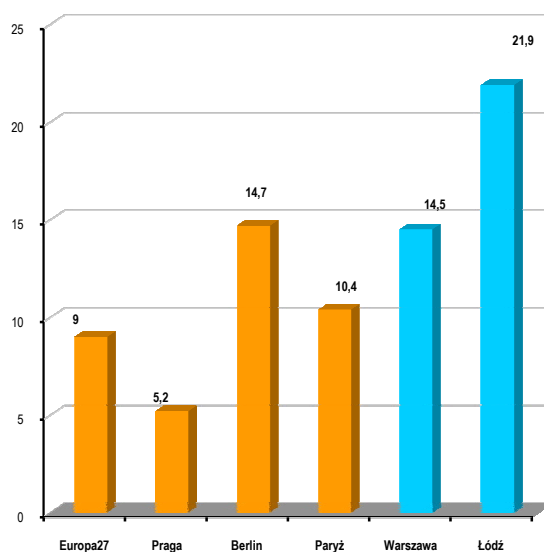
⁸ Dane pochodzą z *Eurostat* i nie stanowią średniej z 3 lat. Urban Audit II publikuje dane, które nie są uśrednione pod względem roku ich pochodzenia, lecz dotyczą zakresu czasowego 1999-2003.

Wykres 30. Ludność w obszarach metropolitalnych w 2003 roku

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

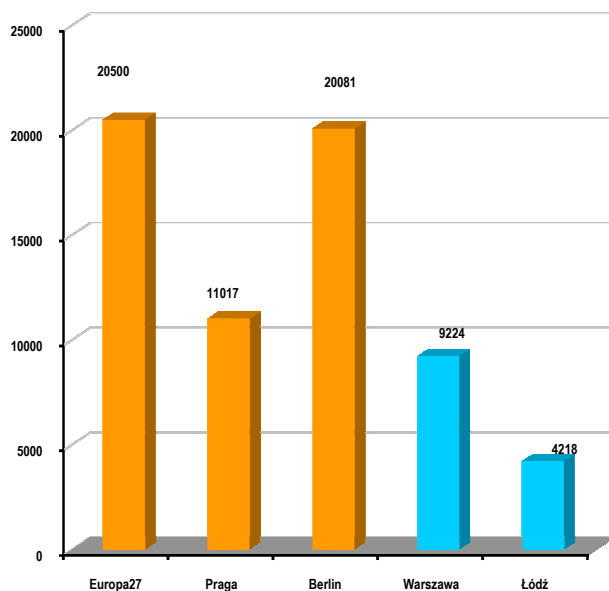
Następnym analizowanym zjawiskiem charakteryzującym sferę społeczną i gospodarczą jest zjawisko bezrobocia wyrażone wskaźnikiem określającym stosunek liczby pracujących do liczby ludności czynnej zawodowo. Na uwagę zasługuje bardzo niski wskaźnik bezrobocia w obszarze metropolitalnym Pragi, który wynosił zaledwie 5,2% (przy średnim dla UE 9,0%), dwukrotnie zaś wyższy był w Paryżu. Warszawa miała wskaźnik na poziomie porównywalnym z Berlinem, natomiast najwyższe bezrobocie miało miejsce w Łodzi (21,9%).

Wykres 31. Wskaźnik bezrobocia w obszarach metropolitalnych w 2003 roku

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

O poziomie rozwoju gospodarczego świadczy wysokość produktu krajowego brutto w przeliczeniu na 1 osobę. Pod tym względem zdecydowanie prowadzi obszar metropolitalny Berlina (brak danych dla obszaru Paryża), gdzie w przeliczeniu na 1 mieszkańca PKB wynoszący ponad 20 tys. euro był mniej więcej na poziomie średniego dla 27 krajów Unii. PKB dla obszaru Warszawy jest zbliżony do Pragi (stanowi 84%). Bardzo niski jest pod tym względem wskaźnik dla obszaru Łodzi, który stanowi zaledwie 38% wskaźnika dla obszaru Pragi i 21% wskaźnika dla Berlina

Wykres 32. Produkt krajowy brutto w obszarach metropolitalnych w 2003 roku

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Eurostatu

15.4. Aspekt infrastrukturalny

Połączenia transportowe

W niniejszym opracowaniu przy analizie połączeń wzięto pod uwagę najkrótszy czas w jakim może zostać pokonany dystans między wytypowanymi miastami, poszczególnymi środkami lokomocji. Rejestrowano połączenia między Warszawą, Łodzią i 3 wybranymi miastami europejskimi (Berlinem, Paryżem i Pragą).

Na przedstawieniach graficznych czasy połączeń zaokrąglono do pełnych 5 minut.

Połączenia lotnicze międzynarodowe

Międzynarodowe połączenia lotnicze na wybranych kierunkach odbywają się głównie z Warszawy, rejsy z Łodzi ograniczają się spośród wytypowanych miast do kierunków Warszawa i Paryż. Czasy połączeń są zróżnicowane, z niewielkimi różnicami czasowymi pomiędzy przelotami, również czas połączeń w stronę powrotną nie odbiega znacznie od połączenia docelowego, co obrazuje poniższa tabela:

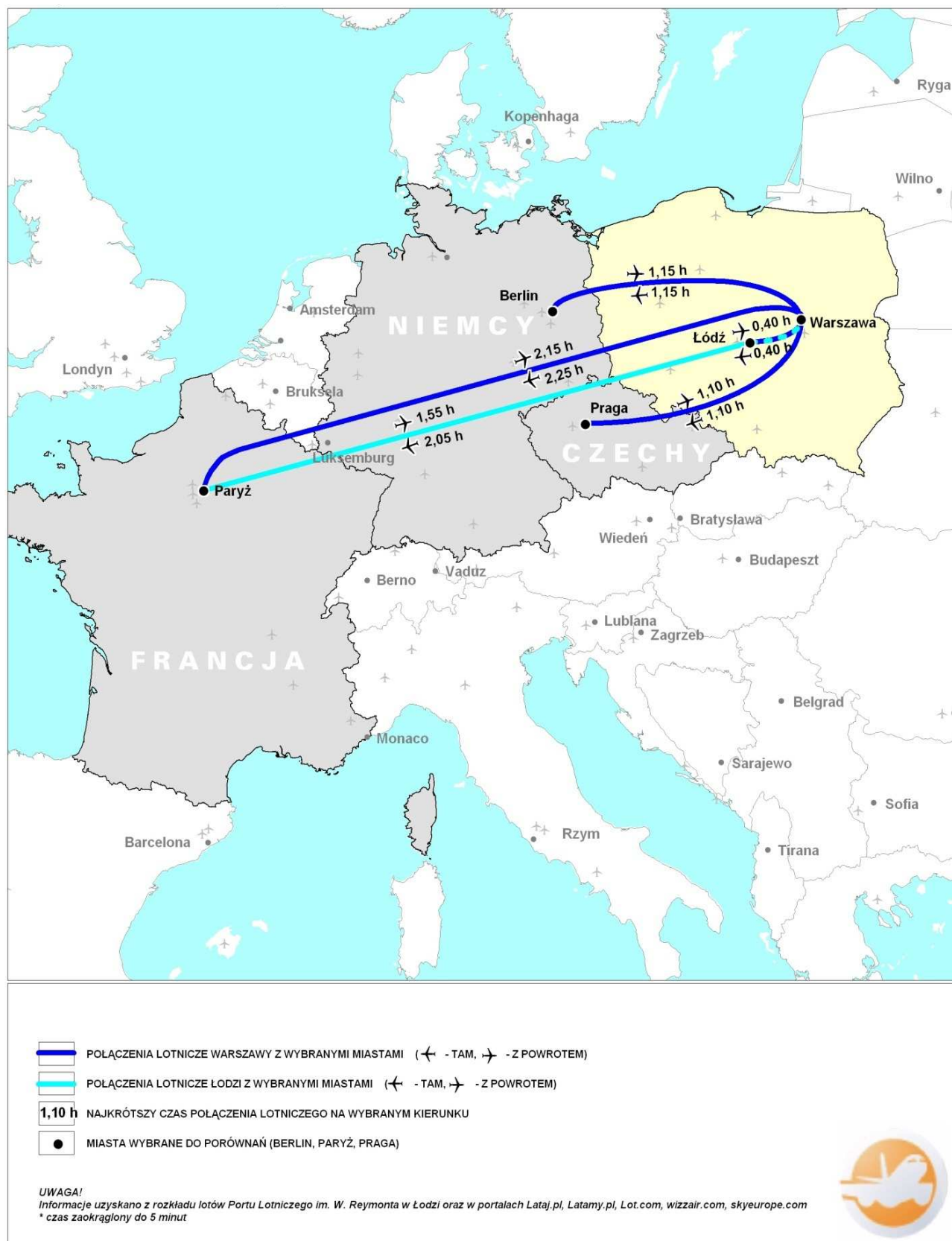
Tabela 22. Połączenia lotnicze międzynarodowe

<i>Miasto wylotu</i>	<i>Miasto docelowe</i>	<i>Czas lotu tam (min. – max.) [h]</i>	<i>Czas lotu powrót (min. – max.) [h]</i>
Warszawa	Łódź	0,40	0,40
	Berlin	1,15 – 1,40	1,15 – 1,35
	Paryż	2,25	2,15 – 2,20
	Praga	1,10 – 1,40	1,10 – 1,35
Łódź	Warszawa	0,40	0,40
	Paryż	2,05	1,55

* Do analiz nie wyznaczono konkretnych lotnisk, gdyż kierowano się zasadą połączenia miast w dowolnych ich punktach w najkrótszym czasie, dlatego wzięto pod uwagę pierwsze lotnisko na trasie, występujące w danym mieście.

Przewoźnicy obsługujący wybrane kierunki lotów z Łodzi i Warszawy to: LOT, Centralwings, Lufthansa, Air France i Czech Airlines.

Mapa 56. Analiza dostępności Warszawy i Łodzi z wybranymi miastami europejskimi – połączenia lotnicze bezpośrednie

Połączenia kolejowe międzynarodowe

Analiza międzynarodowych połączeń kolejowych wykazała, iż nie ma bezpośrednich kursów do Paryża, zarówno na trasie z Łodzi jak z Warszawy. Czas połączeń pomiędzy Łodzią, Warszawą i resztą wytypowanych miast różni się znacznie, na co wpływ mają zarówno przewoźnik jak również trasa przejazdu. Różnice te obrazuje tabela poniżej:

Tabela 23. Połączenia kolejowe międzynarodowe

<i>Miasto wyjazdu</i>	<i>Miasto docelowe</i>	<i>Czas przejazdu tam (min. – max.) [h]</i>	<i>Czas przejazdu powrót (min. – max.) [h]</i>
Warszawa	Łódź	1,49 – 2,43	2,03 – 3,10
	Berlin	5,41 – 8,32	6,03 – 9,10
	Paryż	-	-
	Praga	8,44 – 9,30	8,28 – 9,39

* Do analiz nie wyznaczono konkretnych stacji kolejowych, gdyż kierowano się zasadą połączenia miast w dowolnych ich punktach w najkrótszym czasie, dlatego wzięto pod uwagę pierwszą stację na trasie, występującą w danym mieście.

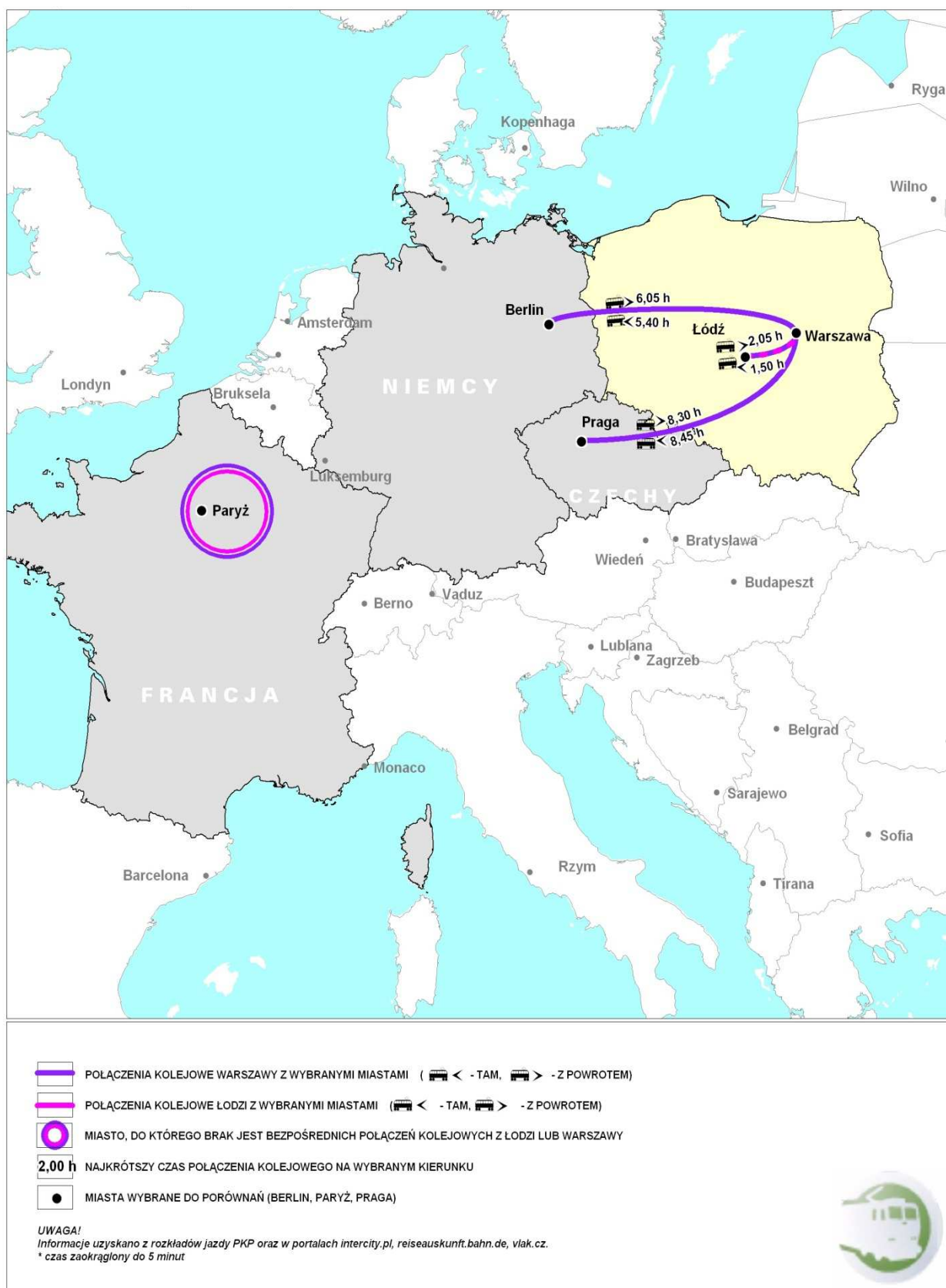
Połączenia autobusowe międzynarodowe

Z uwagi na mnogość firm obsługujących linie międzynarodowe, w tym również proponujących przewozy międzynarodowe busami, ograniczono analizę do połączeń oferowanych przez przewoźników, których oferty przewozowe dają możliwość rezerwacji internetowej (Eurolines, Ecolines, Intercars, ORBIS, POL-FOL, Polska Sernice, OMAR, Becher Reisen). Czasy połączeń ukazuje poniższa tabela:

Tabela 24. Połączenia autobusowe międzynarodowe

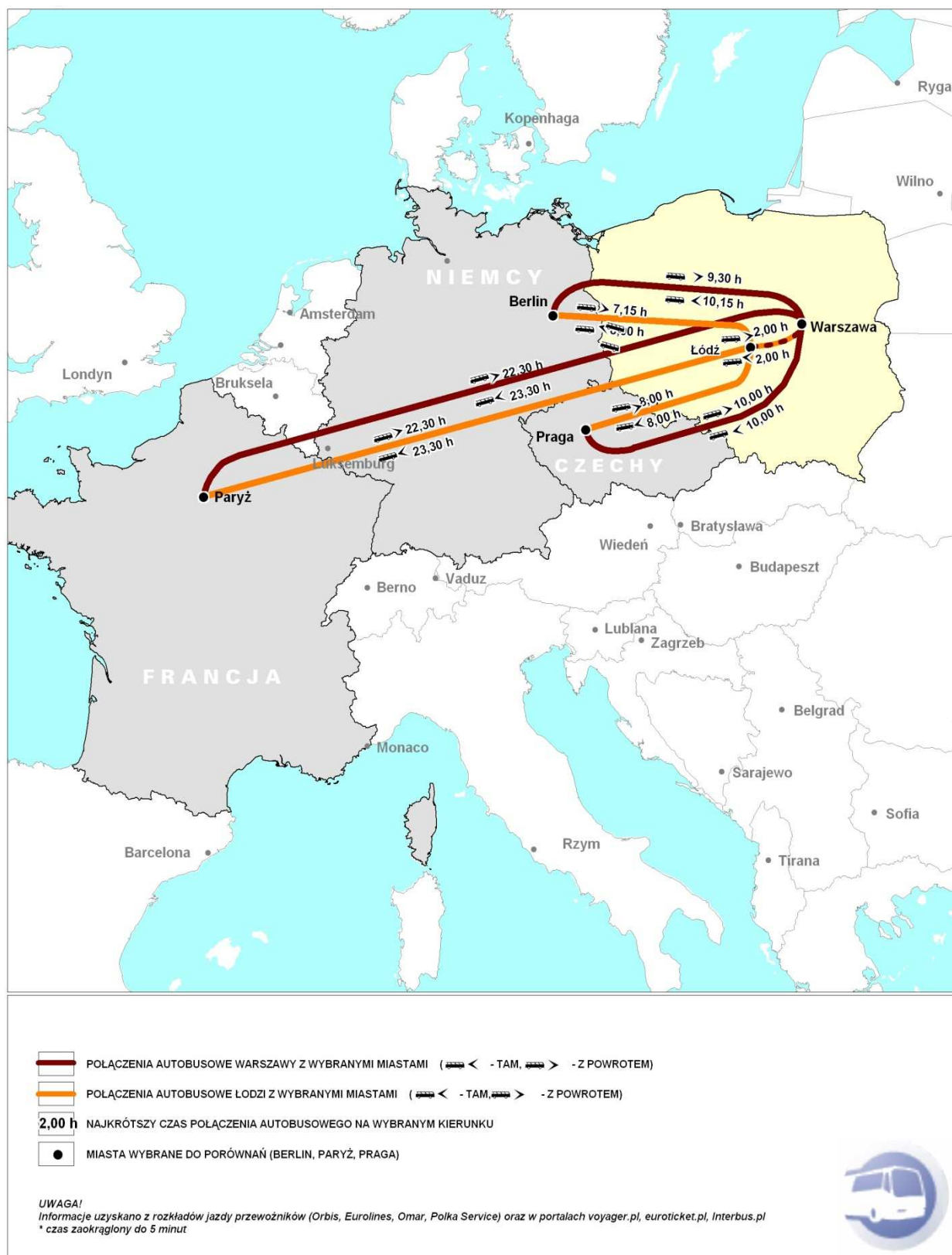
<i>Miasto wyjazdu</i>	<i>Miasto docelowe</i>	<i>Czas przejazdu tam (min. – max.) [h]</i>	<i>Czas przejazdu powrót (min. – max.) [h]</i>
Warszawa	Łódź	2,00 – 2,30	2,00 – 2,15
	Berlin	10,15 – 11,15	9,30 – 10,45
	Paryż	23,30 – 29,00	22,30 – 26,00
	Praga	10,00	10,00
Łódź	Warszawa	2,00 – 2,15	2,00 – 2,30
	Berlin	8,00 – 8,45	7,15 – 8,45
	Paryż	23,30 – 26,45	22,30 – 23,45
	Praga	8,00	8,00

Mapa 57. Analiza dostępności Warszawy i Łodzi z wybranymi miastami europejskimi – połączenia kolejowe bezpośrednie

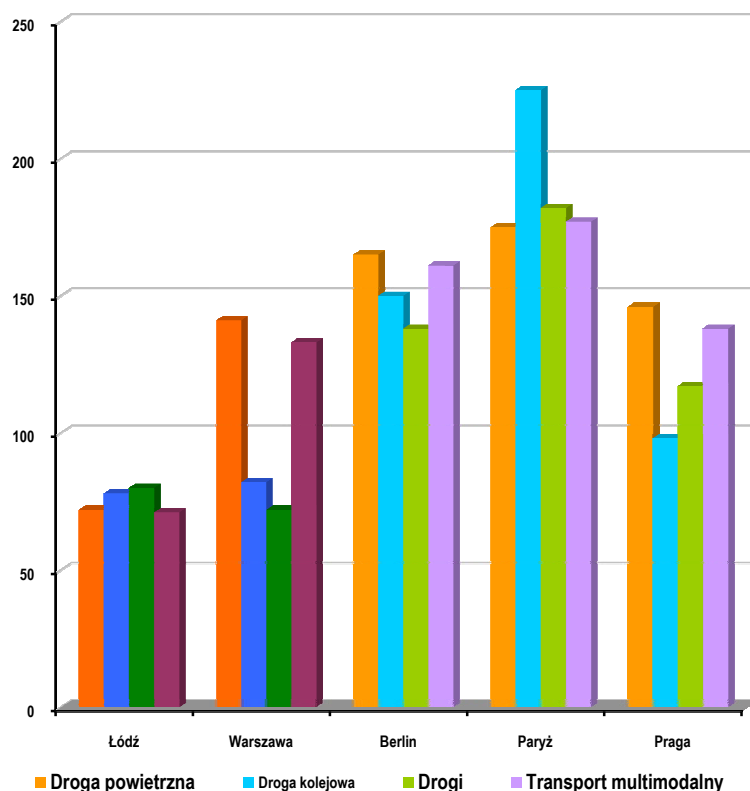

Mapa 58. Analiza dostępności Warszawy i Łodzi z wybranymi miastami europejskimi – połączenia autobusowe bezpośrednie

Analizując połączenia międzynarodowe zestawiono dane obrazujące dostępność poszczególnymi środkami lokomocji. Analizy oparto na wskaźniku opracowanym w ramach prac nad ESPON, na który składają się m. in. wielkości w zakresie istniejących kosztów podróży, czasu podróży i odległości. Wszystkie wytypowane do analizy miasta europejskie, poza Polską, utrzymują się w granicach lub powyżej średniej europejskiej. Również ponad średnią wykracza dostępność powietrzna i w transporcie multimodalnym Warszawy. Niestety pozostałe wskaźniki dotyczące dostępności drogowej i kolejowej Warszawy pozostają znacznie poniżej średniej europejskiej. Również dostępność komunikacyjna Łodzi poszczególnymi środkami transportu jest dużo poniżej średniej europejskiej.

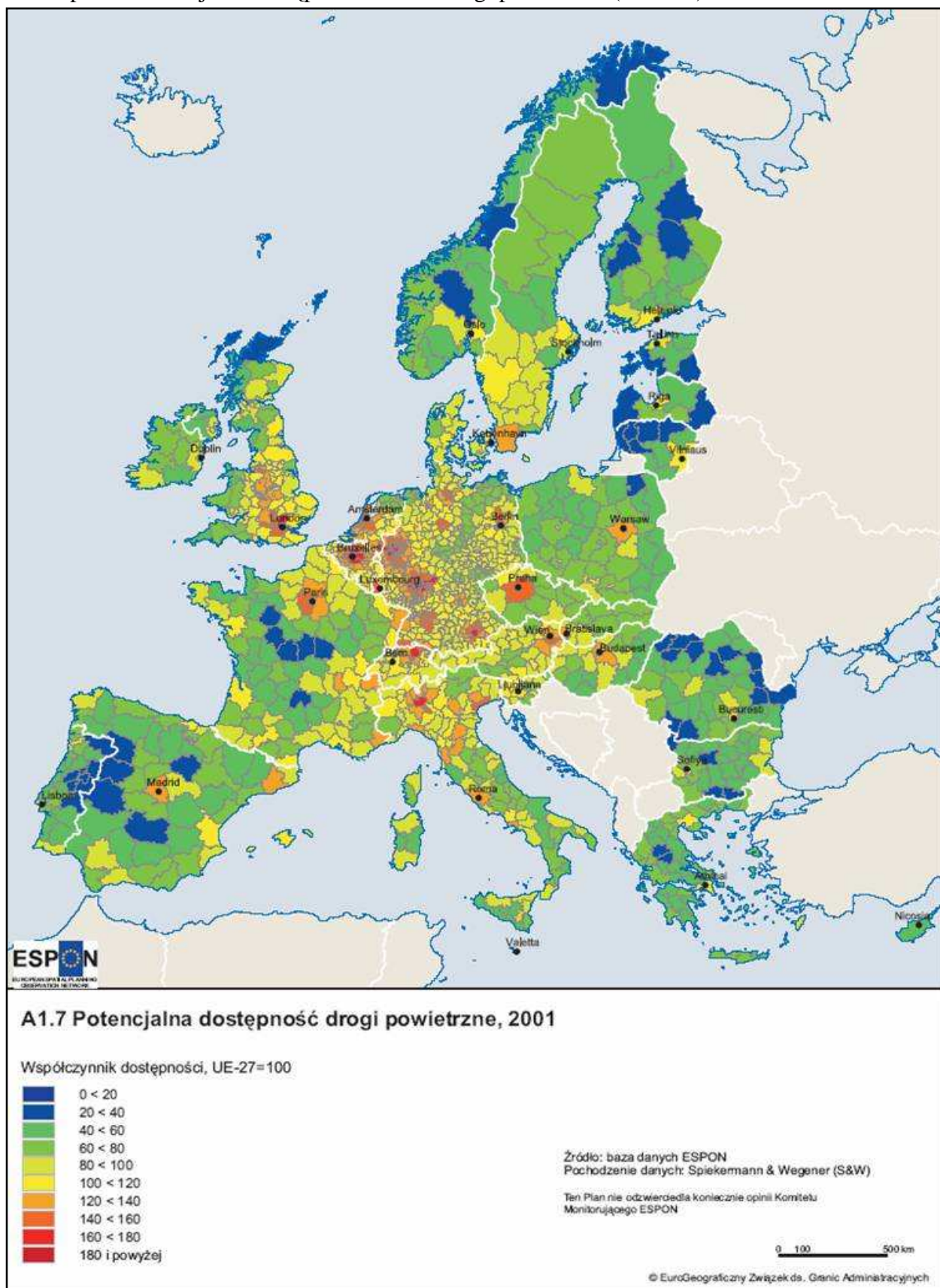
Wykres 33. Dostępność komunikacyjna

Źródło: Opracowanie BPPWŁ na podstawie ESPON

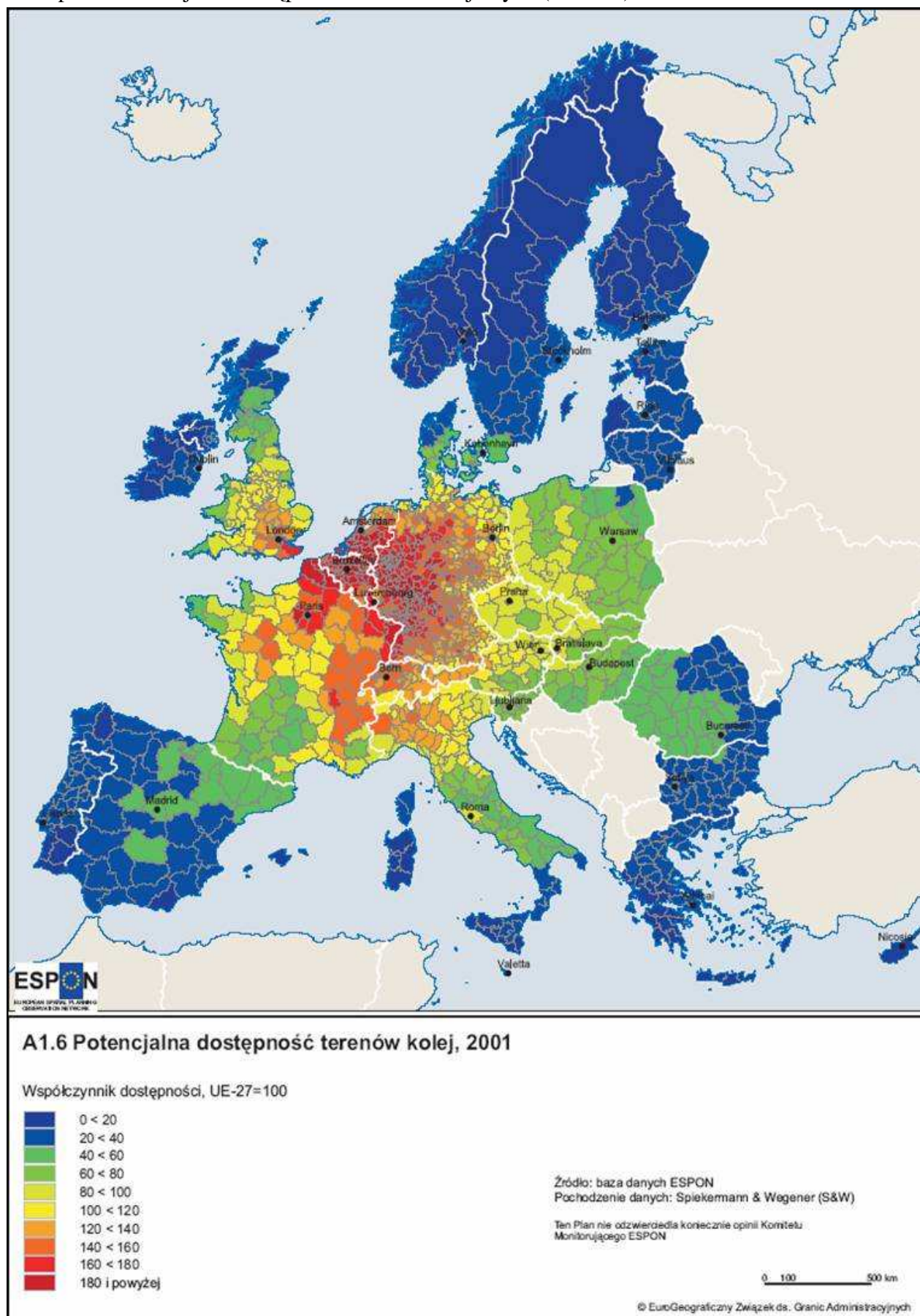
Tabela 25. Dostępność komunikacyjna Warszawy, Łodzi oraz wybranych miast europejskich

Miasto	Dostępność drogą powietrzną (EU27 = 100)	Dostępność siecią kolejową (EU27 = 100)	Dostępność siecią drogową (EU27 = 100)	Dostępność multimodalna (EU27 = 100)
Łódź	72	78	80	71
Warszawa	141	82	72	133
Berlin	165	150	138	161
Paryż	175	225	182	177
Praga	146	98	117	138

Mapa 59. Potencjalna dostępność miast – drogi powietrzne (ESPON)

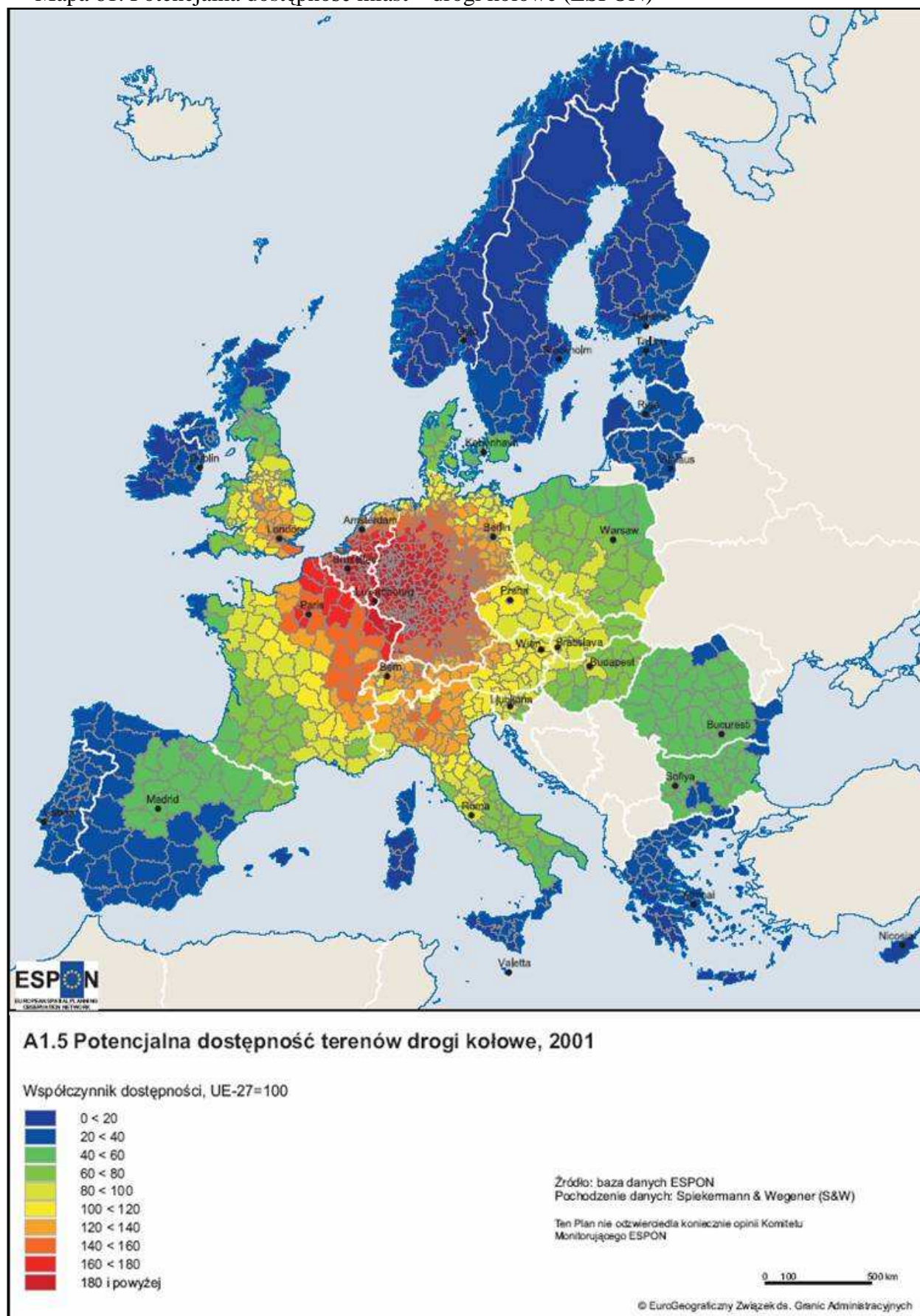

Mapa 60. Potencjalna dostępność terenów kolejowych (ESPON)

Mapa 61. Potencjalna dostępność miast – drogi kołowe (ESPON)

Pozycja Warszawy i Łodzi w odniesieniu do 4 wybranych miast europejskich - zestawienie tabelaryczne. Skala 1 – 5 (przy założeniu „5” najmniej korzystny, „1” najkorzystniejszy)

Tabela 26. Połączenia transportowe - ranking

Wskaźniki	Łódź	Warszawa	Berlin	Paryż	Praga
Dostępność drogą powietrzną	5	4	2	1	3
Dostępność siecią kolejową	5	4	2	1	3
Dostępność siecią drogową	4	5	2	1	3
Dostępność multimodalna	5	4	2	1	3
Razem	19	17	8	4	12

Infrastruktura techniczna

Zwodociągowanie

Dla porównania poziomu rozwoju systemów wodociągowych w pięciu miastach europejskich posłużono się wskaźnikiem, opracowanym na podstawie danych na rok 2001 (www.urbanaudit.org):

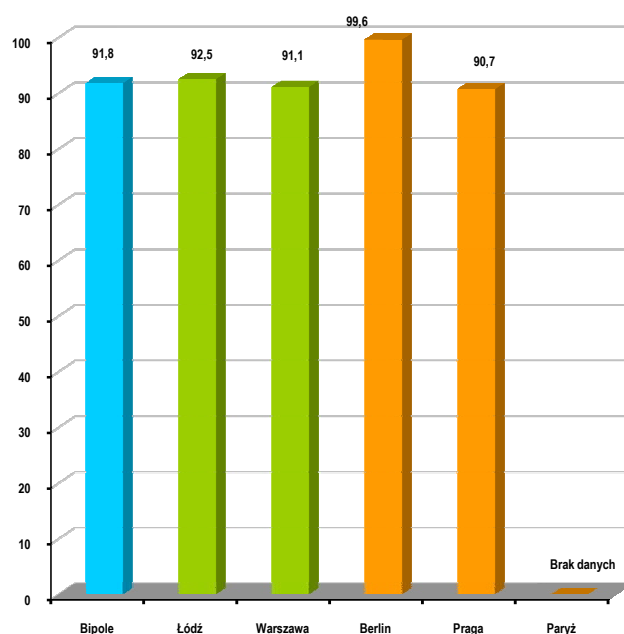
- ✓ procent mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej tj. ilość mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej do wszystkich mieszkań na danym obszarze:

Tabela 27. Procent mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej

Miasto	Procent mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej [%]
BERLIN	99,6
PRAGA	90,7
PARYŻ	Brak danych
WARSZAWA	91,1
ŁÓDŹ	92,5
WARSZAWA - ŁÓDŹ	91,8

Z wykresu widać, że bliski całkowitego zwodociągowania jest Berlin, w Warszawie i Łodzi prawie co dziesiąty mieszkaniec nie jest podłączony do sieci wodociągowej.

Wykres 34. Procent mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej w 2001 roku

Źródło: Opracowanie BPPWŁ na podstawie Eurostatu

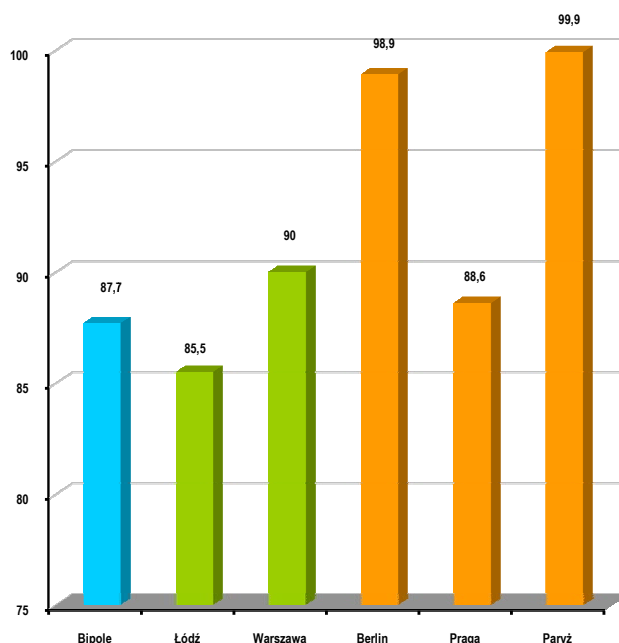
Skanalizowanie

Dla porównania poziomu rozwoju systemów kanalizacyjnych w pięciu miastach europejskich posłużono się wskaźnikiem, opracowanym na podstawie danych na rok 2001 (www.urbandaudit.org):

- ✓ procent mieszkań podłączonych do sieci kanalizacyjnej tj. iloczyn liczby mieszkań podłączonych do kanalizacji do wszystkich mieszkań na tym obszarze:

Tabela 28. Procent mieszkań podłączonych do sieci kanalizacyjnej

Miasto	procent mieszkań podłączonych do sieci kanalizacyjnej [%]
BERLIN	98,9
PRAGA	88,6
PARYŻ	99,9
WARSZAWA	90,0
ŁÓDŹ	85,5
WARSZAWA - ŁÓDŹ	87,7

Wykres 35. Procent mieszkań podłączonych do sieci kanalizacyjnej w 2001 roku

Źródło: Opracowanie BPPWE na podstawie Eurostatu

Najlepiej skanalizowany jest Paryż 99,9%, brak danych o systemie wodociągowym nie przeszkadza przypuszczać, że zwodociągowanie w Paryżu wynosi 100%. W Pradze i Warszawie zwodociągowanie waha się w granicach 90% i tylko około 1% ludności podłączonej do wodociągu nie ma kanalizacji, co jest bardzo dobrym wynikiem. Stosunek długości sieci wodociągowej kanalizacyjnej jest najgorszy w Łodzi, gdzie 7% ludności pobierającej wodę z wodociągu nie oddaje jej do kanalizacji.

Zgazyfikowanie

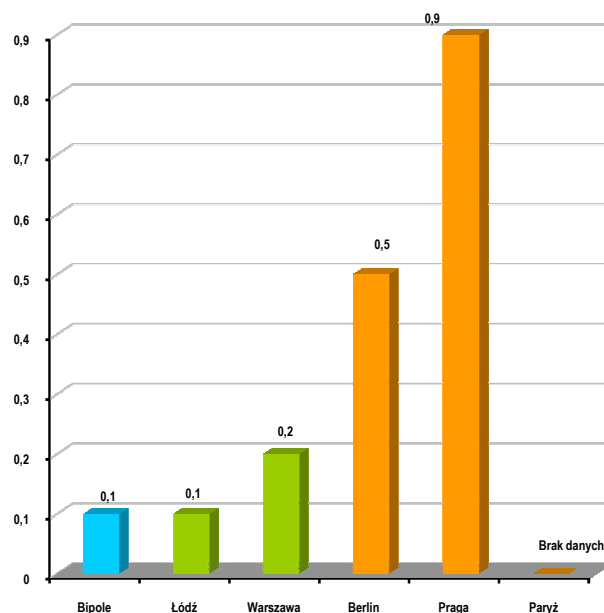
Dla porównania poziomu rozwoju systemów sieci gazowej w pięciu miastach europejskich posłużono się wskaźnikiem, opracowanym na podstawie danych z 2001 roku ze strony www.urbandaudit.org:

- ✓ zużycie gazu z sieci gazowej na osobę [m³/osobę] tj. iloczyn zużytego gazu w danym mieście do ilości mieszkańców :

Tabela 29. Zużycie gazu na mieszkańca

Miasto	Zużycie gazu na mieszkańca[Ktoe]
PRAGA	0,9
BERLIN	0,5
PARYŻ	brak danych
WARSZAWA	0,2
ŁÓDŹ	0,1
WARSZAWA - ŁÓDŹ	0,1

Ktoe = 41868 GJ (kilotona paliwa ekwiwalentnego)

Wykres 36. Zużycie gazu na 1 mieszkańca

Źródło: Opracowanie BPPWE na podstawie Eurostatu

Zdecydowanie największe zużycie gazu ziemnego na jednego mieszkańca jest w Pradze, a najmniejsze w Łodzi, gdzie w porównaniu z Pragą zużywa się 9-ciokrotnie mniej gazu.

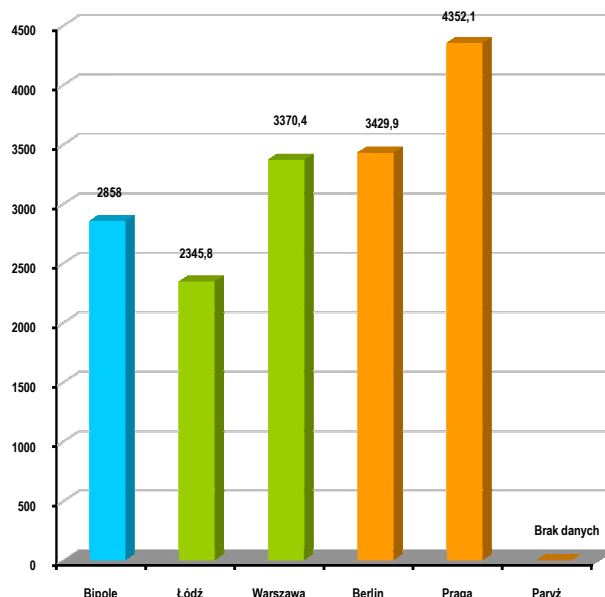
Zelektryfikowanie

Dla porównania poziomu rozwoju systemów elektrycznej w czterech miastach europejskich posłużono się wskaźnikiem, opracowanym na podstawie danych z roku 2001 (www.urbanaudit.org):

- ✓ zużycie energii elektrycznej na jednego mieszkańca tj. iloczyn ilości wykorzystanych kilowatogodzin w danym mieście na jednego mieszkańca tego miasta:

Tabela 30. Zużycie energii elektrycznej na mieszkańca kWh

Miasto	Zużycie energii elektrycznej na mieszkańca kWh
PRAGA	4352,1
BERLIN	3429,9
PARYŻ	brak danych
ŁÓDŹ	2345,6
WARSZAWA	3370,4
WARSZAWA - ŁÓDŹ	2858,0

Wykres 37. Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca

Źródło: Opracowanie BPPWE na podstawie Eurostatu

Największe zużycie energii elektrycznej na mieszkańca w 2001 roku było w Pradze, najmniejsze w Łodzi.

Wnioski

Pozycja Warszawy i Łodzi w odniesieniu do 4 wybranych miast europejskich - zestawienie tabelaryczne. Skala 1 – 6 (przy założeniu „6” najmniej korzystny, „1” najkorzystniejszy)

Tabela 31. Infrastruktura techniczna w europie - ranking

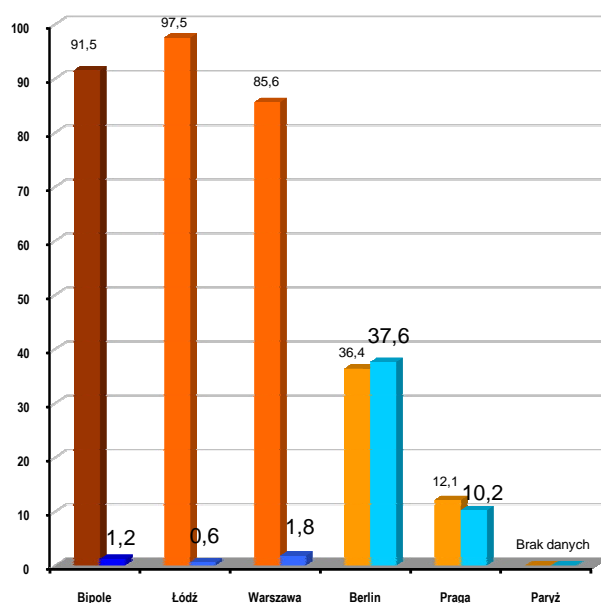
Wskaźniki	Warszawa - Łódź	Łódź	Warszawa	Praga	Berlin	Paryż
% mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej	3	2	4	5	1	brak danych
% mieszkań podłączonych do sieci kanalizacyjnej	5	6	4	3	2	1
Zużycie gazu z sieci gazowej / mieszkańca	4	4	3	1	2	brak danych
Razem	12	12	11	9	5	1

Reasumując analizę wskaźników infrastrukturalnych należy stwierdzić, że gospodarka komunalna, warunkująca w znacznym stopniu prawidłowy rozwój struktur przestrzennych i świadcząca o jakości życia, stanowi znaczny problem, zwłaszcza w Łodzi. Jest to szczególnie widoczne na tle europejskich metropolii takich jak Berlin. W tej sytuacji zadaniem bardzo ważnym jest skorelowanie inwestycji infrastrukturalnych w zakresie rozwoju sieci wodociągowej kanalizacyjnej w mieście z planowaniem przestrzennym i zmniejszenie dysproporcji między udziałem korzystających z sieci wodociągowej do korzystających z sieci kanalizacyjnej.

15.5. Aspekt ekologiczny

Problemy związane z ochroną środowiska przyrodniczego odgrywają bardzo znaczącą rolę i stanowią w dużej mierze o jakości życia mieszkańców wielkich miast. Dlatego tak istotne wydaje się porównanie wybranych wskaźników ekologicznych, które zobrazują jakość środowiska miejskiego, takich jak :

- ✓ odsetek odpadów stałych przetworzonych na wysypiskach odpadów,
- ✓ odsetek odpadów stałych przetworzonych w procesie recyklingu,
- ✓ całkowita emisja CO₂ w tonach,
- ✓ emisje CO₂ na osobę w tonach,
- ✓ liczba dni w roku kiedy stężenia PM₁₀ przekraczają 50 µg/m³.

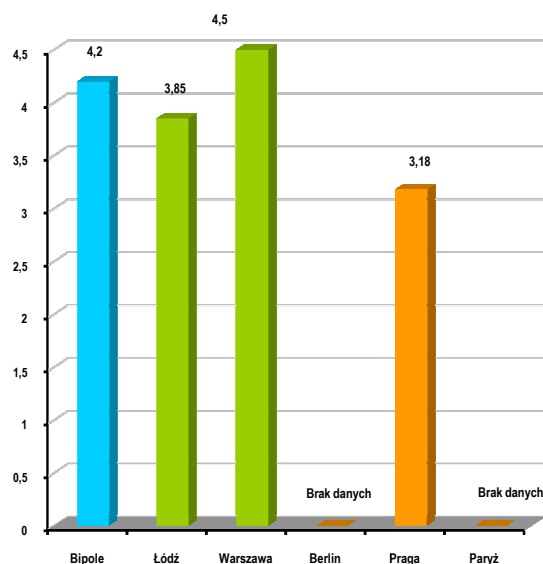

Wykres 38. Odsetek odpadów stałych przetworzonych na wysypiskach odpadów oraz przetworzonych w procesie recyklingu

Źródło: Opracowanie BPPWŁ na podstawie Eurostatu

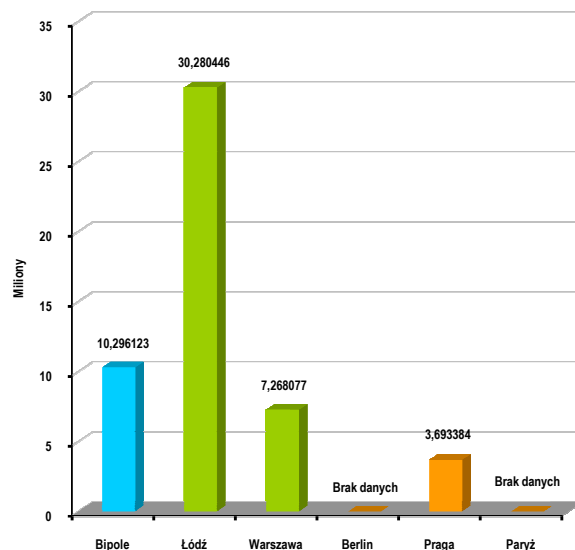
Dane zestawione na wykresach wyraźnie wskazują, że zarówno pod względem czystości powietrza jak i utylizacji odpadów, Warszawa i Łódź odstają jakościowo od innych miast europejskich. Niedostateczna ilość obiektów i instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych powoduje, że dominującym sposobem ich zagospodarowania jest składowanie, często na składowiskach nie spełniających wymogów ochrony środowiska. Dlatego tak istotne wydaje się prowadzenie selektywnej zbiórki odpadów i wdrażanie opracowanych kompleksowych planów gospodarki odpadami, zmierzających do ich wtórnego wykorzystania. Przyczynią się do tego również działania zmierzające do znacznego ograniczenia ilości wytwarzanych odpadów. Niepokoi także bardzo duża ilość dni, w których przekroczone są normy w zakresie stężenia pyłów pochodzenia komunikacyjnego oraz konwencjonalnych palenisk domowych (PM₁₀) jak również znaczna jest emisja dwutlenku węgla.

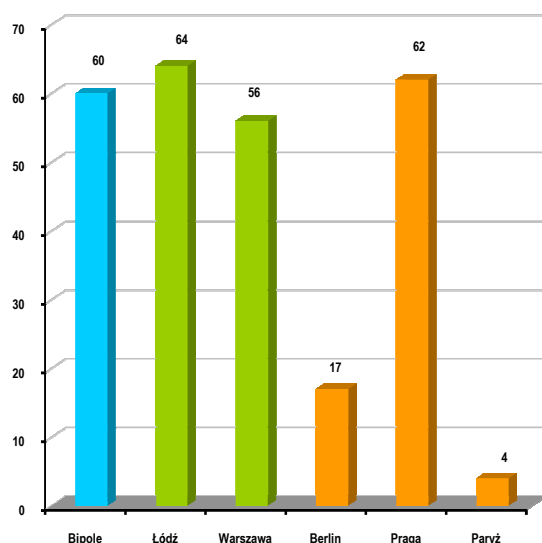
Wykres 39. Całkowita emisja CO2 w tonach / rok

Źródło: Opracowanie BPPWŁ na podstawie Eurostatu

Wykres 40. Całkowita emisja CO2 na osobę w tonach / rok

Źródło: Opracowanie BPPWŁ na podstawie Eurostatu

Wykres 41. Liczba dni w roku kiedy stężenia PM10 przekraczają 50 $\mu\text{m}/\text{m}^3$

Źródło: Opracowanie BPPWŁ na podstawie Eurostatu

Wnioski

Pozycja Warszawy i Łodzi w odniesieniu do 4 wybranych miast europejskich - zestawienie tabelaryczne. Skala 1 – 6 (przy założeniu „6” najmniej korzystny, „1” najkorzystniejszy)

Tabela 32. Aspekt ekologiczny w europie - ranking

Wskaźniki	Warszawa - Łódź	Łódź	Warszawa	Praga	Berlin	Paryż
Odsetek odpadów stałych przetworzonych na wysypiskach odpadów	4	5	3	1	2	brak danych
Odsetek odpadów stałych przetworzonych w procesie recyklingu	4	5	3	2	1	brak danych
Całkowita emisja CO ₂	4	1	3	2	brak danych	brak danych
Emisje CO ₂ / osobę	3	2	4	1	brak danych	brak danych
Liczba dni w roku o stężeniu PM ₁₀ > 50 µm/m ³	5	6	3	4	2	1
Razem	20	19	16	10	5	1

Z powyższych zestawień wynika, że najgorsze wskaźniki związane z czystością powietrza atmosferycznego, z analizowanych ośrodków, posiada Łódź. Z całą pewnością przekłada się to na komfort życia mieszkańców i stanowi znaczny problem.

Reasumując, z analizy czynników związanych z zagrożeniami środowiska wynika, że Warszawa i Łódź mają znaczne zaległości w tym zakresie i wiele do zrobienia. Ośrodki te muszą z większą dbałością podchodzić do problemów środowiska – podjąć działania na rzecz poprawy niekorzystnych warunków aerosanitarnych, ograniczyć zanieczyszczenia gleb i powietrza, rozwiązać problemy związane z gospodarką odpadami. Wpłynie to na jakość życia mieszkańców i poprawi ogólny wizerunek tych miast jako bardziej przyjaznych do zamieszkania.

15.6. Aspekt kulturowy

O wyjątkowości zasobów dziedzictwa kulturowego może świadczyć obecność na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO, która stanowi rejestr najwybitniejszych zabytków, zespołów i miejsc zabytkowych, a także pomników przyrody i obszarów chronionych.

Lista Światowego Dziedzictwa UNESCO

W Europie na liście figuruje 360 obiektów, z tego 338 obiektów kulturowych i 22 obiekty przyrodnicze. Największą liczbą wpisów na listę mogą pochwalić się Włochy (41), Hiszpania (39), Niemcy (31), Malta (30). Polska posiada 13 wpisów, ale na uwagę zasługuje fakt, że dzielnica staromiejska w Krakowie i kopalnia soli w Wieliczce znalazły się na pierwszej liście z 1978 roku zawierającej 12 obiektów.

Stolice europejskie objęte analizą porównawczą posiadają następujące zasoby dziedzictwa kulturowego wpisane na Listę:

- ✓ Paryż(region Ile- de- France): Paryż - Nadbrzeża Sekwany wpisane w 1991r.; Wersal – zespół pałacowo-parkowy wpisany w 1979r.; Fontainebleau – pałac i park wpisane w 1981r,
- ✓ Berlin: Berlin – Poczdam - Pałace i zespoły pałacowe wpisane w 1990r (wpis rozszerzony w 1992 i 1999r),
- ✓ Praga: Praga -Zabytkowe centrum miasta wpisane w 1992r.
- ✓ Bipole Warszawa – Łódź – Warszawa – Historyczne centrum miasta wpisane w 1980r.

Muzea

Porównując konkurencyjność „muzealnego” potencjału Paryża, Berlina, Pragi oraz obszaru bipola Warszawa- Łódź należy stwierdzić, że zdecydowaną przewagę ma Paryż. Oprócz Luwru (jednego z największych muzeów sztuki na świecie), światową sławą cieszy się Centrum Georges Pompidu (muzeum sztuki współczesnej) oraz Muzeum d’Orsay ze zbiorami malarstwa impresjonistycznego.

Berlin może pochwalić się jednym z największych zespołów muzealnych na świecie jakim jest Wyspa Muzeów – składająca się z pięciu placówek muzealnych: Starego Muzeum, Nowego Muzeum, Starej Galerii Narodowej, Muzeum im. Bodego oraz Muzeum Pergamońskiego.

Znacznie mniej znane są muzea Pragi, z których najciekawsze to: Muzeum Narodowe (zlokalizowane w 20-tu obiektach), Muzeum Figur Woskowych i Muzeum Tortur.

Pomimo dużej liczby muzeów w Warszawie i Łodzi, a także w innych miejscowościach na obszarze analiz, nie stanowią one konkurencji dla Paryża czy Berlina. Jedną z przyczyn może być niedostateczna promocja, ponieważ niektóre z tych placówek posiadają unikatowe w skali europejskiej kolekcje np. zbiory secesji w Muzeum Mazowieckim w Płocku.

Atrakcje turystyczne

O atrakcyjności turystycznej świadczy powszechna rozpoznawalność marki jaką mogą być „sztandarowe” zabytki. Dla Paryża symbolem jest Wieża Eiffla ,ale także Katedra Notre-Dame i Łuk Triumfalny. Berlin to przede wszystkim Brama Brandenburska i wieża telewizyjna przy Aleksanderplatz. Z zabytków praskich najbardziej znane są Hradczany, Most Karola.

Miasta polskie w ostatnich latach nasiliły promocję swoich walorów, ale na efekty trzeba jeszcze poczekać. Według badań TNS OBOP tylko Warszawa i Kraków są na tyle atrakcyjne, żeby być rozpoznawalne w Europie. Łódź znalazła się w końcówce tego rankingu. Niestety zabytki Warszawy nie są dostatecznie rozpoznawalne w kraju (wyjątkiem jest Kolumna Zygmunta III Wazy), a więc tym bardziej poza jego granicami. Atrakcjami turystycznymi bipola, mającymi szansę zaistnieć w świadomości Europejczyków są: Staryówka Warszawska, Twierdza Modlin, zabytkowe zespoły postindustrialne i pałace fabrykantów w Łodzi.

Europejskie stolice kultury

Od 1985 roku pojawiła się w Europie inicjatywa Europejskich Miast Kultury (od 2005r. zmieniono nazwę na Europejskie Stolice Kultury) mająca służyć głębszemu zintegrowaniu Europejczyków. Wybrane przez Unię Europejską miasto reprezentuje w ciągu roku życie kulturalne nie tylko miasta , ale regionu i kraju. Stanowi to ogromną szansę na zaistnienie na mapie kulturalnej Europy. W gronie stolic kulturalnych figurują Berlin Zachodni (1988), Paryż (1989), Praga (2000), a z miast polskich Kraków (2000). Polska będzie mogła wybrać Europejską Stolicę Kultury w 2016 roku., a kandydatami są Łódź i Toruń.

Wnioski

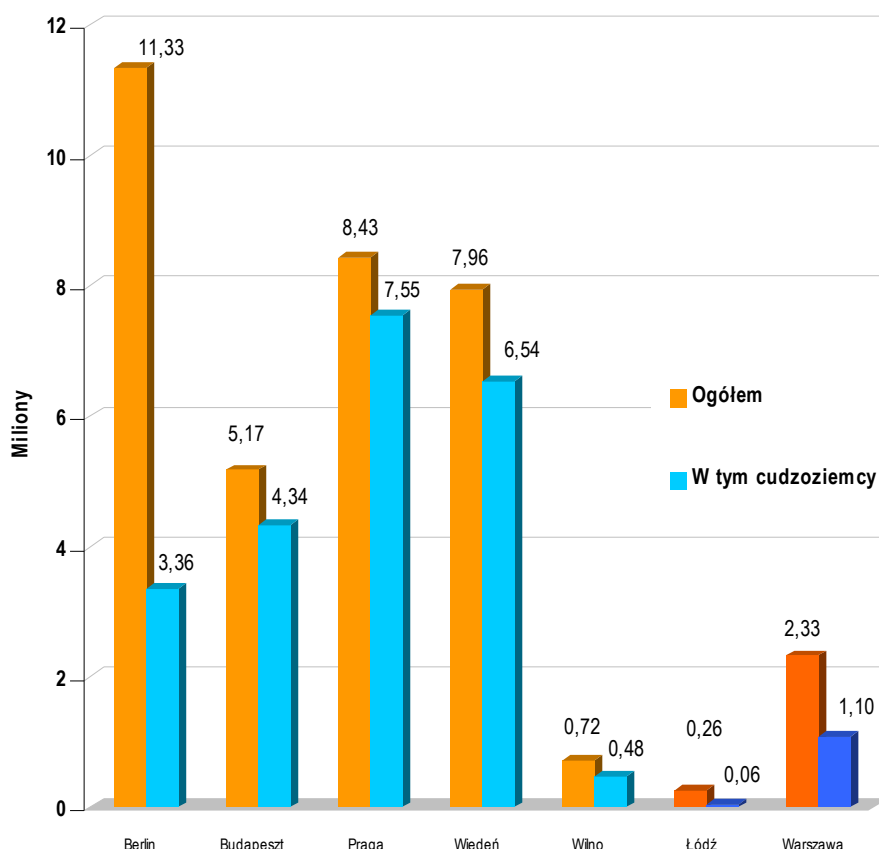
Połączenie dziedzictwa obszaru warszawskiego i łódzkiego stwarza ofertę o nowych, ciekawych i różnorodnych wartościach. Z przeprowadzonego porównania wynika, że w chwili obecnej pod względem zasobów dziedzictwa kulturowego obszar bipola jest porównywalny z zasobami Pragi czy Berlina. Zdecydowanie większa różnica dzieli nas pod względem liczby i jakości zasobów od Paryża. Dużo gorsza sytuacja jest w zakresie rozpoznawalności tych zasobów na arenie europejskiej.

15.7. Aspekt turystyczny

Analizy porównawcze w zakresie turystyki dla miast centralnych bipola Warszawa - Łódź, z wybranymi stolicami europejskimi, przeprowadzono (dla 2003r.), w zakresie następujących wskaźników: korzystający z noclegów ogółem (w liczbach bezwzględnych), korzystający z noclegów ogółem w tym cudzoziemcy (w liczbach bezwzględnych i %) oraz skategoryzowana baza hotelowa.

Pierwsze dwa wskaźniki (w liczbach bezwzględnych) zobrazowano na wykresie dla Berlina, Pragi, (dodatkowo) Wiednia, Budapesztu i Wilna, niestety brakuje wskaźnika dla Paryża. W ramach przedmiotowego rankingu w liczbie ogółem korzystających z noclegów pierwsze miejsce zajmowały: Berlin i dalej odpowiednio Praga, Wiedeń, Budapeszt, Warszawa i Wilno. Ranking zamyka miasto Łódź.. W liczbie korzystających z noclegów przez cudzoziemców na pierwszym miejscu znajdowała się Praga i dalej odpowiednio: Wiedeń, Budapeszt, Berlin, Warszawa, Wilno i Łódź.

Analizując, natomiast udział cudzoziemców w %, w ogółem korzystających z noclegów, sytuacja przedstawia się następująco: Berlin -29,6%; Praga- 89,6%; Wilno- 66,7%; Budapeszt- 83,9%; Wiedeń- 82,2%; Warszawa -47,1%; Łódź- 22,4 %. W % udziale korzystających z noclegów w ogółem cudzoziemców, Warszawa jest przed Berlinem a Łódź tuż za nim. W porównaniu do pozostałych analizowanych stolic, miasta bipola mają co najmniej o 1/2 niższy wskaźnik.

Wykres 42. Korzystający z bazy noclegowej w miastach europejskich w 2003 roku

Źródło: Opracowanie MBPR

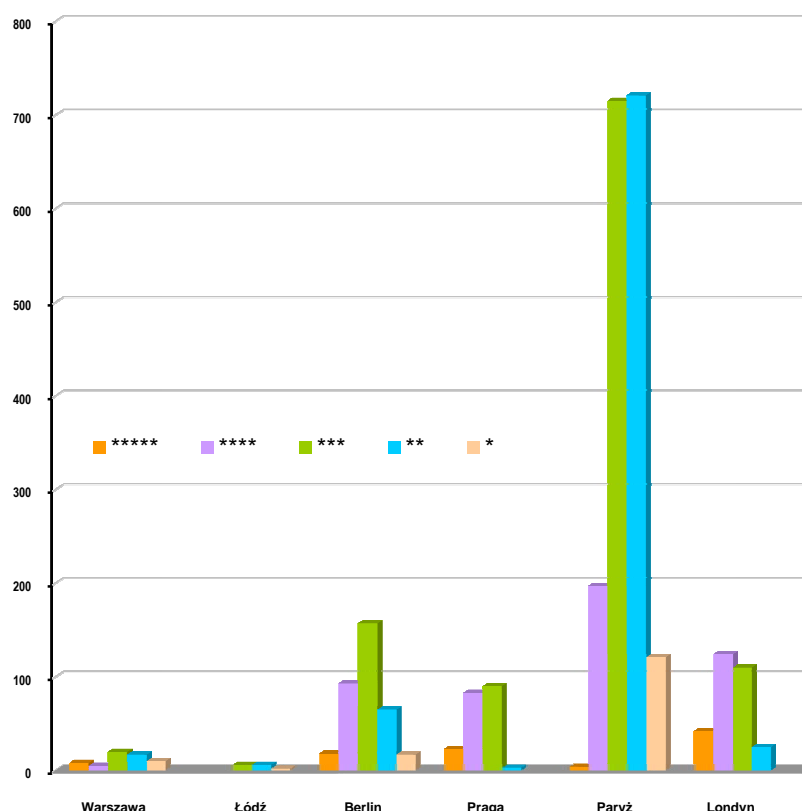

Wskaźnikiem, w którym miasta bipola właściwie są nieporównywalne, jest skategoryzowana baza hotelowa.

Skategoryzowaną bazę hotelową przedstawiono dla stolic europejskich: Paryż, Praga, Berlin i Londyn i zobrazowano na wykresie. Miasta bipola Warszawa i Łódź, łącznie, mają znacznie mniej skategoryzowanych hoteli niż Pragę czy Berlinem.

Tabela 33. Skategoryzowana baza hotelowa miast europejskich

Stolice	*****	****	***	**	*
Warszawa	8	5	20	17	10
Łódź	-	-	6	6	2
Berlin	18	93	157	65	17
Praga	23	83	90	3	-
Paryż	4+(luksusowe)	197	715	721	121
Londyn	42	124	110	25	bd.

Wykres 43. Skategoryzowana baza hotelowa miast europejskich

Źródło: Opracowanie MBPR

16. Układ bipolarny Warszawa – Łódź na tle wybranych obszarów metropolitalnych w Polsce – analiza porównawcza

16.1. Aspekt przestrzenny

Po analizach w skali europejskiej dokonano także porównań sumarycznego potencjału obszarów metropolitalnych Warszawy i Łodzi z wybranymi obszarami metropolitalnymi w kraju. Jako obszar do analiz porównawczych przyjęto wyznaczony na etapie diagnozy stanu obszar, w skład którego weszły obszary metropolitalne Warszawy i Łodzi oraz tzw. obszar bezpośredniego sąsiedztwa.

Pod względem zagospodarowania przestrzennego ograniczono się do analizy trzech bardzo ogólnych wskaźników :

- ✓ powierzchni ogółem,
- ✓ udziału terenów zainwestowanych w powierzchni ogółem,
- ✓ udziału terenów zielonych (lasów) w powierzchni ogółem.

Tak ograniczone analizy wynikają z braku podstawowych danych dla poszczególnych obszarów metropolitalnych w skali kraju i na pewno nie oddają w pełni zróżnicowania w zagospodarowaniu przestrzennym obszarów metropolitalnych. Stanowią one jedynie bazę dla dalszych szczegółowych porównań.

Tabela 34. Aspekt przestrzenny w Polsce - ranking

Obszar metropolitalny	Powierzchnia ogółem w ha	Tereny zainwestowane w %	Lasy w %
Poznański OM	519 098	13,4%	24,1%
Wrocławski OM	672 397	11,6%	22,6%
Krakowski OM	406 857	18,1%	18,5%
Trójmiejski Om	134 850	18,5%	29,2%
OMW/ŁOM*	1 230 000	9,8%	19,0%

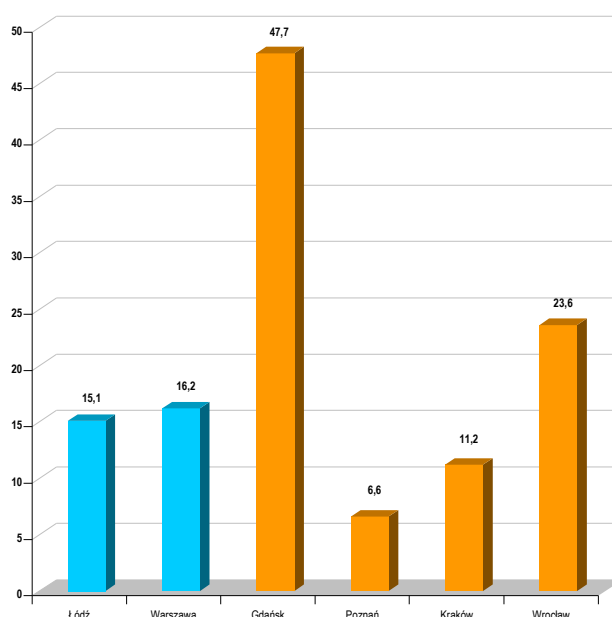
Z zestawienia tego wynika, że do najbardziej zurbanizowanych obszarów należą obszar krakowski i trójmiejski. Na relatywnie niski stopień zurbanizowania obszaru warszawsko – łódzkiego ma niewątpliwie wpływ obszar buforowy – słabo zurbanizowany – położony między Łódzkim Obszarem Metropolitalnym a Obszarem Metropolitalnym Warszawy. Obecnie jest to obszar ścierania się wpływów obu obszarów metropolitalnych, który w przyszłości może podlegać znacznemu przekształceniu i procesom urbanizacyjnym.

W opracowaniach planistycznych na szczeblu regionalnym przewidywane są różne modele rozwoju obszarów metropolitalnych :

- ✓ dla Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego jest to model centryczno – pasmowy, gdzie strefa centralna i wysokiej aktywności, mieszcząca się z granicami aglomeracji poznańskiej, wyznaczy rdzeń obszaru metropolitalnego. Struktury rozwoju pasmowego mają być poddane szczegółowym analizom;
- ✓ dla rozwoju Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego ogromną rolę będzie miała rozbudowa układu komunikacyjnego aglomeracji;
- ✓ Krakowski Obszar Metropolitalny, wyróżniający się wysokim poziomem i dynamiką urbanizacji, jako jeden z celów stawia stworzenie silnych podstaw dla rozwoju biznesu i inwestycji w ośrodku centralnym i strefie zewnętrznej a także opracowanie koncepcji komunikacji zbiorowej integrującej Kraków z obszarem metropolitalnym w jeden system transportowy;
- ✓ W Trójmiejskim Obszarze Metropolitalnym wskazano następujące obszary : obszar węzłowy aglomeracji, strefę podmiejską, gminy urbanizujące się, a także wyodrębniono struktury funkcjonalno – przestrzenne pasm zurbanizowanych (rekreacyjną, rekreacyjno – mieszkaniową, mieszkaniową);

Na tym tle analizowano struktury przestrzenne dwubiegunowego układu Warszawa – Łódź. Założono, że struktury przestrzenne będą rozwijać się w układach pasmowych między ośrodkami centralnymi, natomiast ośrodkiem węzłowym w części centralnej układu będą Skierniewice. Wzrośnie także rola i znaczenie ośrodków miejskich tworzących aglomeracje – warszawską i łódzką. Dużą rolę odgrywać będą obszary cenne przyrodniczo, tworzące system ekologiczny i stanowiące przeciwwagę dla przyszłych terenów zurbanizowanych. Zakłada się, że nowe relacje przestrzenne i powiązania funkcjonalne wpłyną niewątpliwie na jakość życia i przyczynić się mogą do powstania znaczącego w skali europejskiej układu powiązań, będącego przeciwwagą dla metropolii berlińskiej.

Zestawiono także istniejący stopień pokrycia planistycznego miast centralnych.

(* dane dla Krakowa i Łodzi z kwietnia 2007)

Wykres 44. Udział obszarów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w miastach w 2006 roku

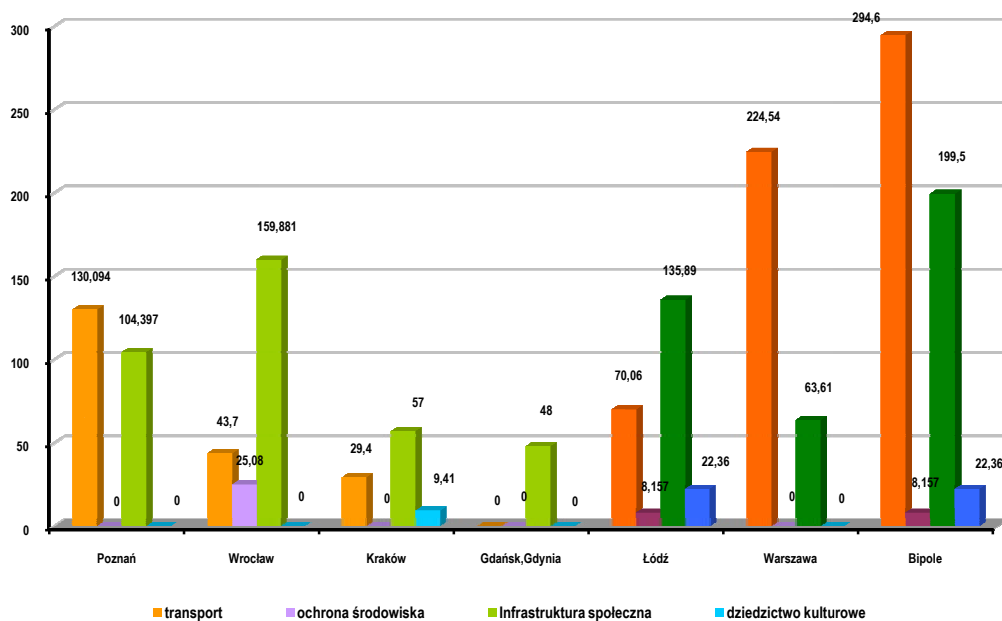
Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

Według „Raportu o stanie zagospodarowania kraju – Polska Przestrzeń”, opracowanego przez Ministerstwo Budownictwa w kwietniu 2007 roku, w końcu 2005 roku 19,7% powierzchni kraju było pokryte planami miejscowymi. Najwyższym odsetkiem powierzchni objętej planami miejscowymi charakteryzowały się gminy miejskie (30,4%) oraz miasta na prawach powiatu (21,2%).

Z analizowanych metropolii zdecydowanie wyróżnia się Gdańsk, gdzie prawie połowa powierzchni miasta ma pokrycie planistyczne. Na drugim biegunie znajduje się Poznań z nieco ponad 6% pokryciem planami miejscowymi. Zarówno Łódź, jak i Warszawa znajdują się wyraźnie poniżej średniej krajowej dla miast w Polsce. Trzeba jednak odnotować fakt, że w Warszawie obserwuje się znaczny wzrost liczby projektowanych planów – wartość ta wzrosła o blisko połowę (z 79 do 113 projektowanych dokumentów). Natomiast w Łodzi w 2005 roku podjęto jedynie 2 uchwały o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na terenie miasta, a w roku 2006 – 1.

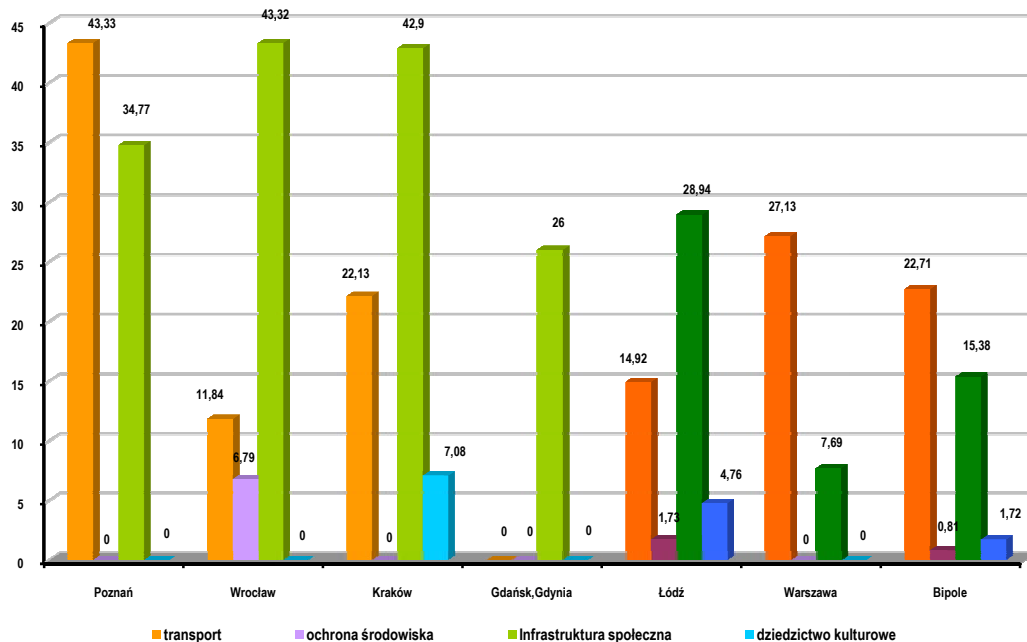
Wydaje się, że zwłaszcza w kontekście postępującego procesu suburbanizacji i niekontrolowanego rozwoju terenów zurbanizowanych, jak również w celu prowadzenia prawidłowej gospodarki gruntami i kształtowania miejskich przestrzeni publicznych, konieczne jest podjęcie zdecydowanych działań w kierunku objęcia planami miejscowymi znacznych powierzchni miast. Prowadzenie skoordynowanej polityki przestrzennej, zapewniającej ład i harmonię struktur miejskich, a tym samym sprzyjającej kształtowaniu przyjaznych przestrzeni do życia, umożliwi dalszy prawidłowy rozwój miast, wpłynie na pozyskiwanie inwestorów gospodarczych i przyczyni się do tworzenia pozytywnego wizerunku metropolii, co jest szczególnie ważne w kontekście wzrastającej konkurencyjności zarówno w skali krajowej jak i europejskiej.

Zestawiono również wartość projektów kluczowych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych w podziale na następujące strefy : transport, infrastruktura społeczna, środowisko przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe. Zestawienia dokonano w podziale na projekty realizowane w miastach centralnych oraz w poszczególnych obszarach metropolitalnych. Wynika z niego, że największe braki, a tym samym potrzeby w wybranych miastach metropolitalnych w kraju, występują w zakresie transportu i infrastruktury społecznej. Niewątpliwie wpływ na to mają wieloletnie zaniedbania i działania doraźne a nie kompleksowe prowadzone w tych dwóch sferach. Zarówno Warszawa, jak i Łódź potwierdzają tę zasadę.

Wykres 45. Wartość tematycznych projektów kluczowych w metropoliach w ramach RPO w mln euro

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

Wykres 46. Udział wartości tematycznych projektów kluczowych w metropoliach w wartości ogólnej RPO w %

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

16.2. Aspekt społeczny

Obszary metropolitalne stanowią główne ośrodki kształcenia, badań, innowacji, rozwijania nowych technologii, tworzenia nowych rodzajów działalności i promowania przedsiębiorczości. Ponadto są ważnymi ośrodkami kultury oraz aktywności społecznej i gospodarczej.

Ważnym czynnikiem wpływającym na rozwój współczesnego świata i Polski są procesy demograficzne. Pełnią one znaczącą rolę w kształtowaniu funkcji metropolitalnych. Miernikiem funkcji metropolitalnych w zakresie demografii jest: potencjał ludnościowy, gęstość zaludnienia, saldo migracji, poziom urbanizacji.

Infrastruktura społeczna podobnie, jak i demografia ma istotny udział w kształtowaniu funkcji metropolitalnych. Jej rozwój wynika ze struktury gospodarczej oraz poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego analizowanego obszaru. Urządzenia te stanowią materialną podstawę przekazu usług. Szeroka dostępność do dobrej jakości usług społecznych stanowi czynnik konkurencyjności obszaru.

Analiza porównawcza w kontekście krajowym dotyczy bipola Warszawa - Łódź w odniesieniu do wybranych Obszarów Metropolitalnych: Trójmiasta, Poznania, Wrocławia, Krakowa.

Dla pełnego zobrazowania zachodzących procesów demograficznych oraz stopnia rozwoju i dostępności infrastruktury społecznej w obszarze bipola w układzie krajowym pod uwagę wzięto te wskaźniki, które mogą mieć wpływ na konkurencyjność obszarów metropolitalnych. Wpływ na wybór wskaźników w analizowanych obszarach miała także dostępność danych.

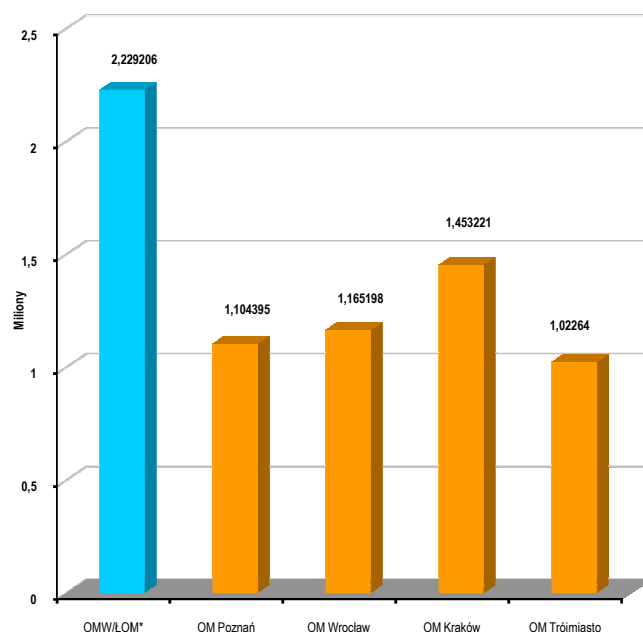
Demografia

W celu określenia miejsca (konkurencyjności) bipola Warszawa – Łódź wśród obszarów metropolitalnych Trójmiasta, Poznania, Wrocławia, Krakowa do analizy przyjęto następujące wskaźniki: liczba ludności ogółem, gęstość zaludnienia, wskaźnik urbanizacji, saldo migracji na 1000 mieszkańców, udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, udział ludności w wieku poprodukcyjnym, udział ludności w wieku mobilnym.

Stan ludności

Demograficzne uwarunkowania rozwoju są powiązane zarówno z przewidywanym tempem przyrostu ogólnej liczby ludności, jak również zmianami w jej strukturze w przyszłości. Wiąże się z tym konieczność zaspokajania potrzeb społecznych we współzależności z przewidywanymi zmianami ludności obszaru w poszczególnych kategoriach wieku.

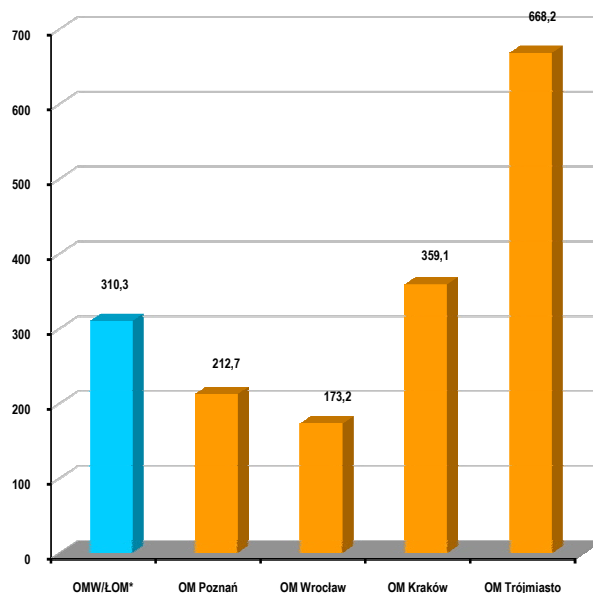
Porównując obszary metropolitalne oraz bipol Warszawa – Łódź w tym aspekcie dokonano porównania liczby ludności ogółem oraz gęstość zaludnienia (czyli liczby osób w przeliczeniu na km²), oraz wskaźnik urbanizacji.

Wykres 47. Liczba ludności ogółem

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

Analiza danych wskazuje, iż pod względem liczby ludności żaden z obszarów metropolitalnych nie dorównuje bipolowi Warszawa – Łódź. Drugą pozycję zajmuje OM Krakowa, dysponując o 1/3 mniejszym potencjałem ludnościowym. Pozostałe obszary metropolitalne są na podobnym poziomie co OM Krakowa.

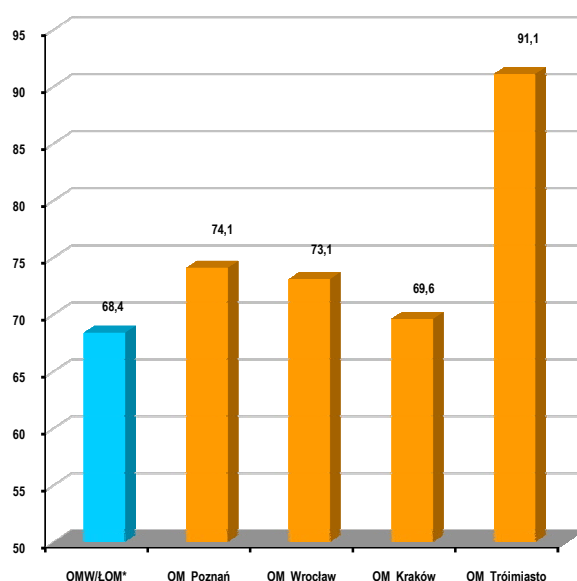
Wykres 48. Gęstość zaludnienia

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

Ważnym kryterium jest gęstość zaludnienia, gdyż jest ona wyznacznikiem spójności obszaru. W Polsce występuje zróżnicowanie przestrzenne gęstości zaludnienia, która zależy od warunków naturalnych i czynników ekonomicznych. Największą gęstością zaludnienia charakteryzują się obszary silnie zurbanizowane bądź uprzemysłowione.

Najmniejszą gęstością zaludnienia charakteryzują się tereny rolnicze (często o bardzo słabych glebach) wraz z wysokim stopniem zalesienia, słabo rozwiniętym przemysłem, infrastrukturą komunikacyjną.

Rozpatrując średnią gęstość zaludnienia widzimy, że bipol Warszawa – Łódź (310,3 os./km²) na tle wybranych obszarów plasuje się na trzecim miejscu. Zdecydowaną przewagę nad pozostałymi obszarami osiąga OM Trójmiasta (668,2 os./km²). Na kolejnym, drugim miejscu znajduje się OM Krakowa (359,1 os./km²). Na pięć analizowanych obszarów na ostatnim miejscu jest OM Wrocławia (173,2 os./km²).

Wykres 49. Wskaźnik urbanizacji

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

Wskaźnik urbanizacji to procentowy udział liczby ludności zamieszkującej miasto w ogólnej liczbie ludności danego obszaru w danym roku. Analiza tego wskaźnika wskazuje, że bipol Warszawa – Łódź zajmuje ostatnie miejsce, osiągając najniższe wartości. Liderem jest OM Trójmiasta, na drugim miejscu znajduje się OM Poznania.

Ruch naturalny ludności

Urodzenia, zgony oraz migracje to podstawowe zjawiska, które mają wpływ na liczbę ludności. Urodzenia są ponadto decydującym czynnikiem tempa rozwoju demograficznego obszaru, gdyż powodują zmiany, zarówno w liczbie, jak i strukturze ludności oraz rozmieszczenia terytorialnego. Innym elementem obok urodzeń, który wpływa nie tylko na tempo rozwoju ludności, ale także na kształtowanie struktury wieku są zgony.

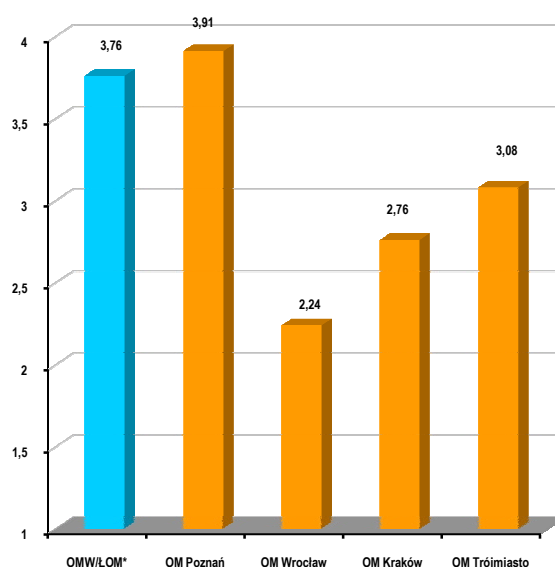
Kolejnym elementem, który odgrywa znaczącą rolę w tym zakresie są migracje. Są one ponadto elementem informacyjnym o ruchu wędrowkowym ludności.

Na stan i strukturę ludności wpływają procesy ruchu naturalnego i wędrowkowego, które odzwierciedlają dane zawarte w tabeli.

Tabela 35. Ruch naturalny ludności w 2005 roku w wybranych miastach

Miasto	Urodzenia żywe	zgony	Przyrost naturalny	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	Migracje ogółem		Saldo migracji
					napływ	odpływ	
Warszawa	15 135	17 612	-2 477	-1,5	21 749	13 467	8 282
Gdańsk	4 193	4 198	-5	0,0	4 520	4 846	-326
Łódź	5 851	10 525	-4 674	-6,1	4 070	5 439	-1 369
Poznań	5 274	5 280	-6	0,0	6 122	8 197	-2 075
Wrocław	4 979	6 091	-1 112	-1,8	6 735	5 366	1 369
Kraków	6 436	7 026	-590	-0,8	7 417	5 970	1 447

Saldo migracji na 1000 mieszkańców dla poszczególnych OM obrazuje poniższy wykres.

Wykres 50. Saldo migracji na 1000 mieszkańców

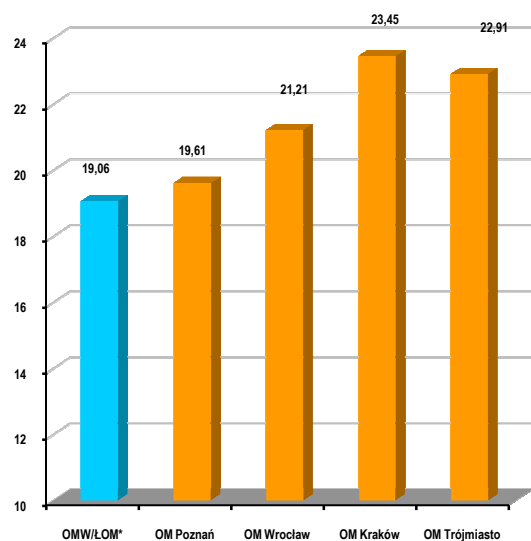
Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

Najkorzystniejszy poziom w odniesieniu do salda migracji na 1000 mieszkańców osiąga OM Poznania. Drugą pozycję w rankingu i zbliżone wartości posiada bipol Warszawa – Łódź.

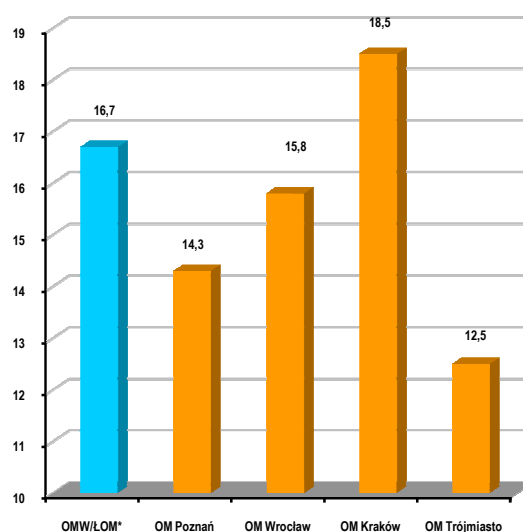
Struktura wiekowa ludności

Dla porównania struktury ludności bipola Warszawa – Łódź z 4 wybranymi obszarami metropolitalnymi wybrano wskaźniki: udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, udział ludności w wieku produkcyjnym, udział ludności w wieku poprodukcyjnym, udział ludności w wieku mobilnym.

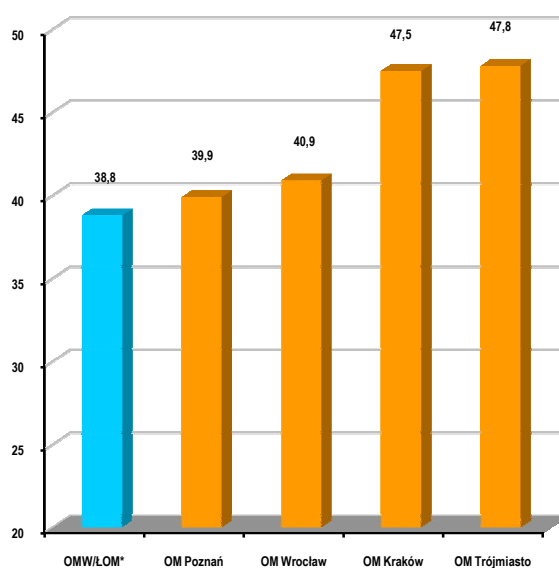
Struktura ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym dla poszczególnych obszarów jest to udział tych grup w ogólnej liczbie ludności tych obszarów.

Wykres 51. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w ludności ogółem
 Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

Wykres 52. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem
 Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

Wykres 53. Udział ludności w wieku mobilnym
 Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

Rezultatem przemian demograficznych jest zmniejszenie się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, tj. dzieci i młodzieży w wieku do 17 lat, a zwiększenie pozostałych grup. Ludność w wieku produkcyjnym stanowi potencjalne zasoby pracy. Wyodrębnia się wśród niej ludność w wieku mobilnym (18-44 lata). Natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym wpływa na ogólną sytuację zdrowotną (ludzie starsi częściej zapadają na choroby przewlekłe).

Proces starzenia się ludności wynika ze zmniejszenia liczby urodzeń oraz wydłużenia przeciętnego dalszego trwania życia. Proces starzenia się społeczeństwa zaobserwowany na terenie całego kraju potwierdza struktura wieku ludności analizowanych obszarów. Analizując udział poszczególnych grup ludności można stwierdzić, iż najniższy wskaźnik udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym występuje w bipolu Warszawa – Łódź.

Najwyższy poziom tego wskaźnika ma miejsce w OM Krakowa, następnie w OM Trójmiasta. Podobnie chociaż nieco inaczej kształtuje się sytuacja w zakresie udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. Niekorzystne zjawisko wysokiego udziału ludności w wieku poprodukcyjnym oprócz OM Krakowa występuje także w bipolu Warszawa – Łódź. Najkorzystniejsza sytuacja występuje w OM Trójmiasta. Rozpatrując udział ludności w wieku produkcyjnym (wynika z różnicy ludności ogółem, ludności przedprodukcyjnej poprodukcyjnej) możemy stwierdzić, że w tym przypadku najlepszą sytuację posiada OM Poznania, a także OM Trójmiasta, jak i bipol Warszawa- Łódź. Wyodrębniona z niej ludność w wieku mobilnym (18-44 lata) stanowi od 38,8% do 47,8% ludności poszczególnych obszarów metropolitalnych. Najwyższa wartość w/w wskaźnika ma miejsce w OM Trójmiasta i wynosi 47,8%. Na miejscu drugim znajduje się OM Krakowa, gdzie udział ludności w wieku mobilnym wynosi 47,5% . Natomiast bipol Warszawa – Łódź osiąga 38,8 % i jest to najniższa wartość wśród analizowanych obszarów metropolitalnych.

Wnioski

Zestawienie tabelaryczne - pozycja bipola Warszawa-Łódź w odniesieniu do pozostałych 4 obszarów metropolitalnych. Skala 1 – 5 (przy założeniu „5” najmniej korzystny, „1” najkorzystniejszy)

Tabela 36. Demografia w wybranych OM w Polsce - ranking

Wskaźniki	Bipol Warszawa- Łódź	OM Pozna- nia	OM Wro- cławia	OM Kra- kowa	OM Trójmiasta
<i>Demografia</i>					
Liczba ludności ogółem	1	4	3	2	5
Gęstość zaludnienia	3	4	5	2	1
Wskaźnik urbanizacji	5	2	3	4	1
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	2	1	5	4	3
Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym	5	4	3	1	2
Udział ludności w wieku poprodukcyjnym	4	2	3	5	1
Udział ludności w wieku produkcyjnym	3	1	4	5	2
Udział ludności w wieku mobilnym w 2004 r.	5	4	3	2	1
Razem	28	22	29	25	16

Wyniki przeprowadzonych analiz wskazują, że pozycja bipola Warszawa – Łódź w odniesieniu do pozostałych 4 analizowanych obszarów metropolitalnych w zakresie demografii jest niekorzystna. Osiąga on przedostatnią, czwartą lokatę w rankingu. Najlepsze wskaźniki występują w OM Trójmiasta, a najśłabsze w OM Wrocławia. W przypadku bipola Warszawa – Łódź, przy największym potencjale ludnościowym, mamy do czynienia z najmniejszym udziałem ludności w wieku mobilnym, najmniejszym udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym, dużym udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym oraz najniższym wskaźnikiem urbanizacji.

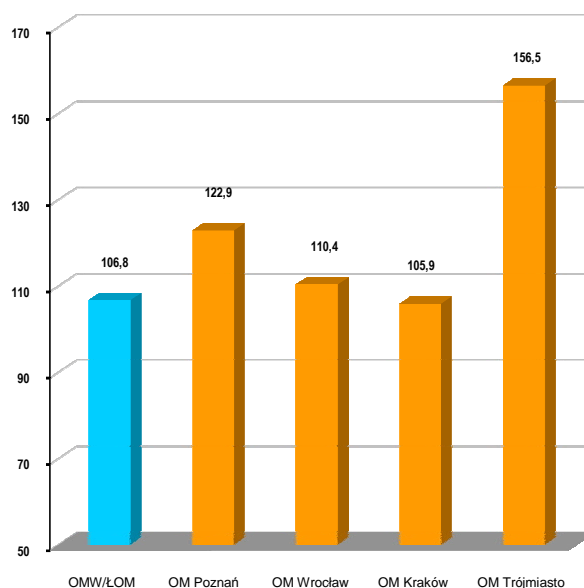
Infrastruktura społeczna

Zasadniczy wpływ na rozwój ogólny obszarów metropolitalnych decydujących o atrakcyjności i jego wizerunku mają warunki życia codziennego. Zależą one przede wszystkim od rozwoju funkcji mieszkaniowej oraz infrastruktury społecznej (dostosowanych do aktualnych potrzeb i oczekiwań mieszkańców).

Do analizy porównawczej infrastruktury społecznej bipola Warszawa – Łódź w odniesieniu do obszarów metropolitalnych wybrano wskaźniki: dynamika oddanych mieszkań w latach 2000-2004, liczba łóżek na 10000 mieszkańców, liczba lekarzy na 1000 mieszkańców, liczba studentów i nauczycieli akademickich, liczba muzeów, liczba osób zwiedzających muzea na 1000 mieszkańców.

Analiza w zakresie niektórych wskaźników została wykonana dla samych miast (z uwagi na dostępność danych): średnia cena za 1 m² mieszkania.

Mieszkalnictwo

Wykres 54. Dynamika oddanych mieszkań w latach 2000 – 2004

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

Z powyższych informacji wynika, że w latach 2000 – 2004 w analizowanych obszarach obserwujemy dodatnią dynamikę oddanych mieszkań. Bipol Warszawa – Łódź zajmuje przedostatnie, czwarte miejsce. Szczególnie wysoką dynamikę wzrostu obserwujemy w OM Trójmiasta, drugie miejsce zajmuje OM Poznania.

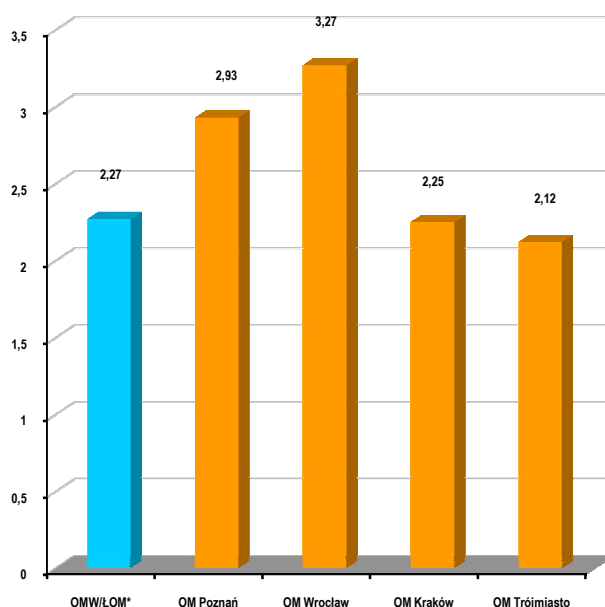
Tabela 37. Średnia cena za 1 m² mieszkania w wybranych miastach (stan na IX. 2006 rok)– rynek pierwotny i rynek wtórny:

Miasto	Rynek pierwotny	Rynek wtórny
Warszawa	6 561	6 938
Łódź	4 000	2 500
Kraków	6 275	6 350
Poznań	4 098	3 796
Trójmiasto	4 804	4 500
Wrocław* <i>*dane XII.2006 rok</i>	6 648	6 282

Analiza cen 1m² mieszkania wskazuje, iż najtańsze mieszkania można kupić w Łodzi, zarówno na rynku pierwotnym, jak i wtórnym. Inaczej sytuacja przedstawia się jeśli chodzi o mieszkania najdroższe: rynek pierwotny – Wrocław, rynek wtórny - Warszawa.

Ochrona zdrowia

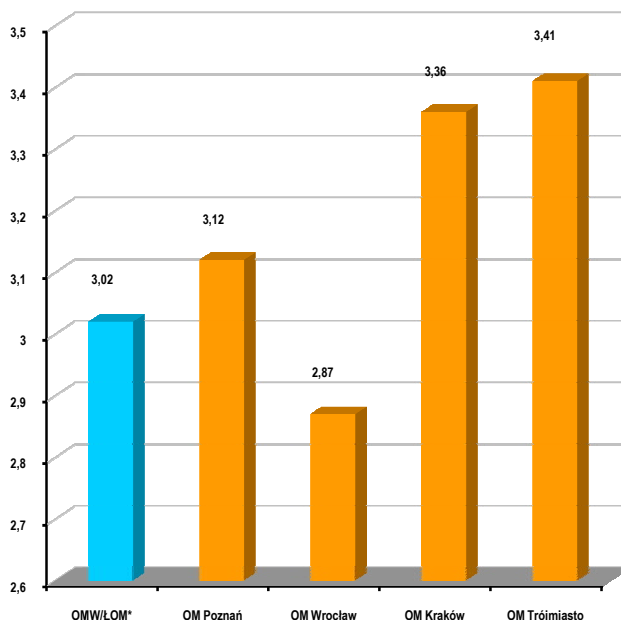
Analiza w zakresie dostępności do usług medycznych bipola Warszawa – Łódź i obszarów metropolitalnych została przeprowadzona w oparciu o liczbę łóżek na 10000 mieszkańców oraz liczbę lekarzy na 1000 mieszkańców.

Wykres 55. Liczba łóżek w szpitalach na 10 000 mieszkańców w 2004 roku

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

Analiza danych w odniesieniu do liczby łóżek na 10000 mieszkańców wskazuje, że bipol Warszawa-Łódź na tle analizowanych obszarów zajmuje trzecie miejsce. Najkorzystniejsza sytuacja ma miejsce w OM Wrocławia, ostatnią lokatę w rankingu zajmuje OM Trójmiasta.

Wykres 56. Liczba lekarzy na 1000 mieszkańców

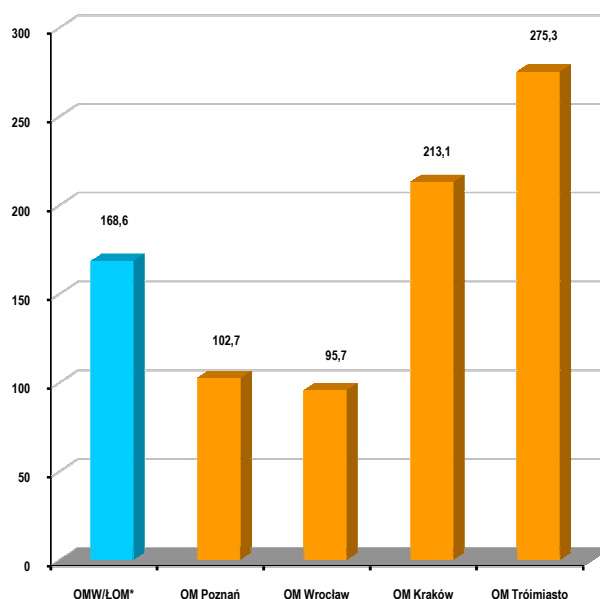
Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

Odwrotna sytuacja, do przedstawionej powyżej, jeśli chodzi o pierwsze i ostatnie miejsce, występuje w odniesieniu do ilości lekarzy na 1000 mieszkańców. OM Trójmiasta zajmuje w rankingu pierwsze miejsce, a OM Wrocławia ostatnie, piąte. Bipol Warszawa – Łódź zajmuje czwartą lokatę.

Edukacja

Potrzeby edukacyjne są zaspokajane poprzez odpowiednią liczbę placówek oświatowych oraz odpowiednią bazę lokalową obiektów szkolnych. Natomiast aspiracje edukacyjne znajdują wyraz w zwiększaniu się liczby osób uczących się, zarówno w trybie szkolnym, jak i pozaszkolnym.

Dla porównania bipola Warszawa – Łódź z pozostałymi 4 obszarami metropolitalnymi przyjęto wskaźnik liczba studentów i nauczycieli akademickich.

Wykres 57. Liczba studentów i nauczycieli akademickich w 2004 roku

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

Przedstawiona analiza wskazuje, że zdecydowanym liderem w zakresie liczby studentów jest biopol Warszawa – Łódź. Na drugim miejscu jest OM Krakowa. Najmniej studentów kształci się w OM Trójmiasta.

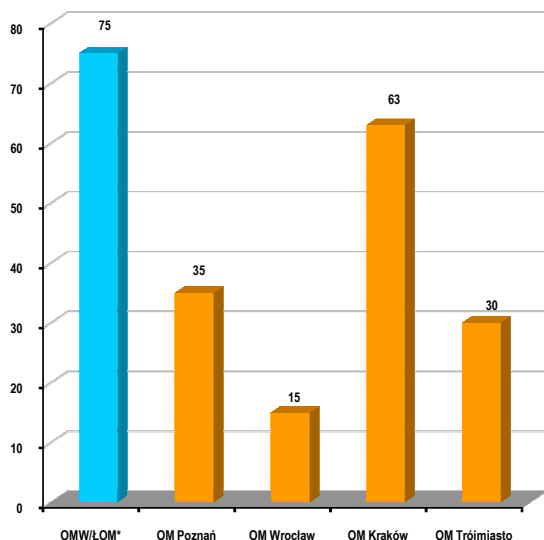
Podobnie przedstawia się sytuacja w zakresie wskaźnika liczba nauczycieli akademickich. OM Krakowa i tuż za nim biopol Warszawa – Łódź to obszary, w których skoncentrowana jest kadra akademicka. Ostatnie miejsce zajmuje OM Trójmiasta dysponując o 50% mniejszą liczbą nauczycieli akademickich w porównaniu z OM Krakowa.

Kultura

Czynnikami pobudzającymi rozwój społeczno-gospodarczy, a także wzmacniającymi konkurencyjność regionu mogą być inwestycje z zakresu kultury.

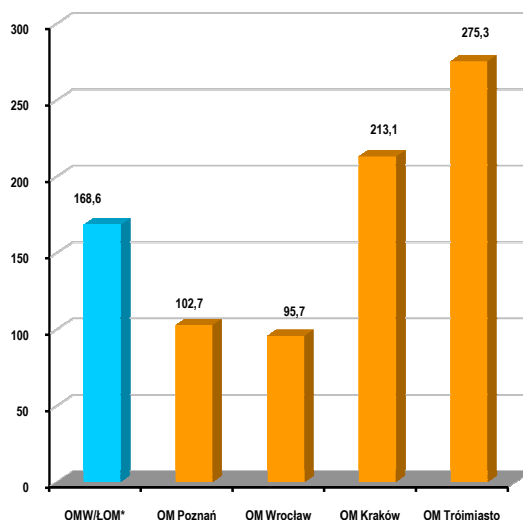
Analizy dokonano w oparciu o wskaźniki: liczba muzeów oraz liczba osób zwiedzających muzea na 1000 osób

Wykres 58. Liczba muzeów

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

Wykres 59. Liczba osób zwiedzających muzea na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

W ogólnej liczbie muzeów bipol Warszawa – Łódź zajmuje pierwsze miejsce, drugie - OM Krakowa. Na kolejnym miejscu jest OM Poznania i OM Trójmiasta. Listę zamyka OM Wrocławia.

Inaczej kształtuje się sytuacja w zakresie liczby osób odwiedzających muzea na 1000 mieszkańców. Bipol Warszawa – Łódź uzyskuje trzecią lokatę. Pierwsze miejsce zajmuje OM Trójmiasta, drugie OM Krakowa. Najślabiej wypada podobnie, jak i przy liczbie muzeów, OM Wrocławia.

Wnioski

Z przeprowadzonej analizy wskaźników dotyczących infrastruktury społecznej wynika, że bipole Warszawa – Łódź zajmuje konkurencyjne pierwsze miejsce na równi z OM Krakowa. Bipole Warszawa – Łódź przy największej liczbie studentów, stosunkowo dużej liczbie nauczycieli akademickich oraz największej liczbie muzeów, posiada niezbyt korzystną sytuację jeśli chodzi o liczbę lekarzy na 1000 mieszkańców.

Wyniki przeprowadzonych analiz dowodzą, że czynnikami decydującymi o konkurencyjności obszaru jest wysoki potencjał ludnościowy, korzystna struktura wiekowa ludności, a także szeroka dostępność do dobrej jakości usług społecznych.

Reasumując należy stwierdzić, że dla osiągnięcia zamierzonych celów społecznych niezbędna jest realizacja działań, które dotyczą w szczególności zabezpieczenia dostępności do infrastruktury medycznej i opiekuńczej oraz infrastruktury edukacyjnej.

Zestawienie tabelaryczne - pozycja bipola Warszawa-Łódź w odniesieniu do pozostałych 4 obszarów metropolitalnych. Skala 1 – 5 (przy założeniu „5” najmniej korzystny, „1” najkorzystniejszy)

Tabela 38. Infrastruktura społeczna wybranych OM w Polsce - ranking

Wskaźniki	Bipol Warszawa- Łódź	OM Poznania	OM Wrocławia	OM Krakowa	OM Trójmiasta
<i>Infrastruktura społeczna</i>					
Dynamika oddanych mieszkań w latach 2000-2004	4	2	3	5	1
Liczba łóżek na 10000 mieszkańców w 2004 r.	3	2	1	4	5
Liczba lekarzy na 1000 mieszkańców	4	3	5	2	1
Liczba studentów i nauczycieli akademickich w 2004 r.	1	4	3	2	5
	2	4	3	1	5
Liczba muzeów	1	3	5	2	4
Liczba osób zwiedzających muzea na 1000 mieszkańców	3	4	5	2	1
Razem	18	22	25	18	22

W rankingu całościowym (dotyczącym demografii oraz infrastruktury społecznej, bez analizy wskaźników dla samych miast) w zakresie wybranych wskaźników bipol Warszawa – Łódź zajmuje ostatecznie czwartą lokatę. Na pierwszym miejscu jest OM Trójmiasta, na drugim OM Krakowa. Ostatnie miejsce, z dużą różnicą punktów, zajmuje OM Wrocławia.

Tabela 39. Aspekt społeczny w wybranych OM w Polsce - ranking

Wskaźniki	Bipol Warszawa- Łódź	OM Poznania	OM Wrocławia	OM Krakowa	OM Trójmiasta
Demografia	28	22	29	25	16
Infrastruktura społeczna	18	22	25	18	22
Razem	46	44	54	43	38

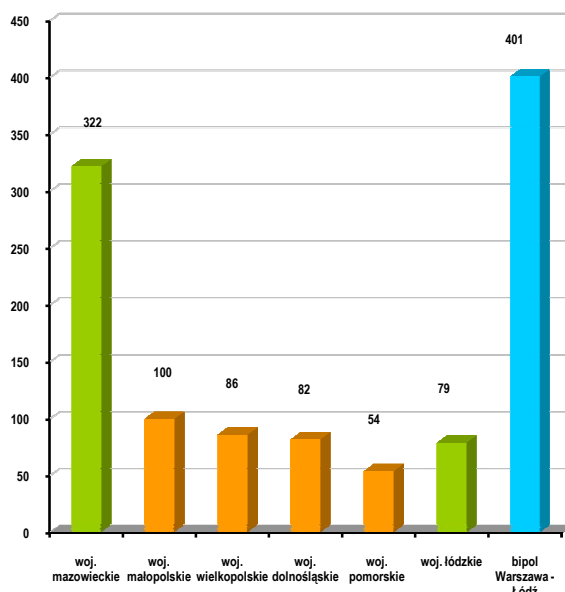
16.3. Aspekt gospodarczy

Analiza potencjału innowacyjnego obszarów metropolitalnych, zarówno krajowych (OM Krakowa, OM Wrocławia, OM Poznania, OM Trójmiasta), jak i europejskich (Paryż, Berlin, Praga) objęła: cechy charakterystyczne każdego ze wskazanych ośrodków naukowych, wartość nakładów ponoszonych na działalność badawczo – rozwojową, liczbę osób zatrudnionych w działalności B+R oraz ilość i rozmieszczenie jednostek B+R w analizowanych obszarach.

Innowacyjność

W krajowym systemie innowacji Obszar Metropolitalny Warszawy jest największym ośrodkiem akademickim i naukowym (1/3 potencjału kraju). Cechuje go wielodyscyplinarność i najwyższy poziom innowacyjności w skali kraju. Na Obszarze Metropolitalnym Warszawy funkcjonuje 320 jednostek badawczo – rozwojowych, 1 park technologiczny, 6 centrów transferu technologii, 93 szkoły wyższe oraz nieformalny klastrowy poligraficzny. Ponadto w OMW funkcjonują 41 instytuty PAN oraz kilka jednostek badawczych i laboratoriów firm krajowych i zagranicznych. Nakłady na działalność B+R w woj. mazowieckim są najwyższe w kraju i wynoszą 1 943,6 mln zł (w 2005r), zaś liczba osób zatrudnionych w działalności B+R, w woj. mazowieckim wyniosła w 2005 roku 33744 osoby. Głównym problemem tego ośrodka jest ciągle zbyt niski poziom współpracy i finansowania badań ze strony przedsiębiorstw.

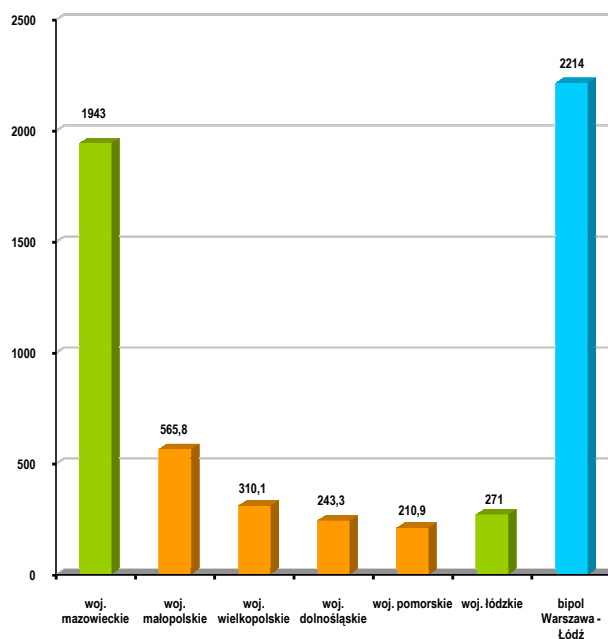
Łódzki ośrodek naukowy jest piątym co do wielkości, w kraju. W samym Obszarze Metropolitalnym Łodzi funkcjonuje łącznie ok. 70 jednostek badawczo rozwojowych, 4 centra transferu technologii i jeden park technologiczny. Ponadto w obszarze metropolitalnym funkcjonują 3 formacje klastrowe, zaś kolejne trzy są na etapie formowania. Nakłady na działalność B+R w woj. łódzkim wyniosły w 2005r - 271 mln zł, natomiast liczba osób zatrudnionych w sferze B+R wyniosła 7763. Cechą wyróżniającą tego obszaru jest wzrastający poziom podejmowanej współpracy między przedsiębiorcami a sferą nauki i badań.

Wykres 60. Liczba jednostek zaliczanych do działalności B+R w 2005 roku

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Roczników Statystycznych

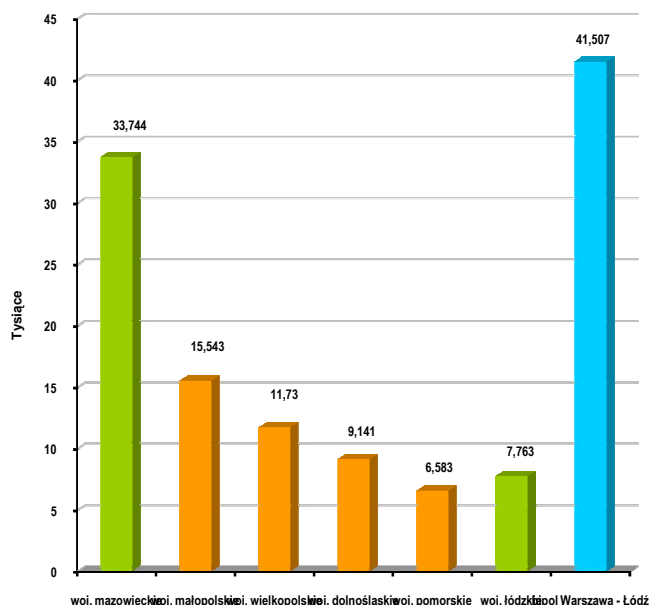
Jednostki badawczo – rozwojowe bipola Warszawy i Łodzi (w łącznej liczbie 401) stanowią około 36% potencjału naukowego kraju.

Wykres 61. Nakłady na działalność B+R w obszarach metropolitalnych Polski w 2005 roku w mln. zł.

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie Roczników Statystycznych

Łączne nakłady na działalność B+R biopola mazowiecko - łódzkiego wyniosły w 2005r. 2214,6 mln zł, co stanowi 50% nakładów krajowych

Wykres 62. Liczba osób zatrudnionych w działalności B+R w 2005 roku

Źródło: Opracowanie MBPR na Roczników Statystycznych

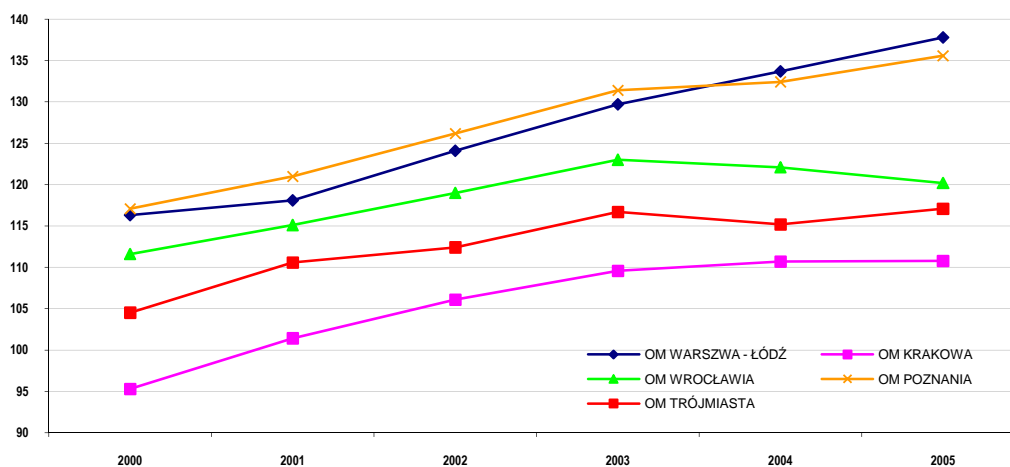
Liczba zatrudnionych w jednostkach naukowych i badawczo – rozwojowych bipola wyniosła w łącznie 41507 osób czyli ponad 33% potencjału naukowego kraju.

Biorąc pod uwagę wartości wskaźników, pozostałe metropolie zdecydowanie odbiegają od potencjału biopola warszawsko - łódzkiego. Ośrodek krakowski, zajmujący pod względem potencjału innowacyjnego drugą pozycję, dysponuje zaledwie ¼ wartości nakładów gromadzonych przez JBR w obszarze warszawsko – łódzkim i ok. 1/3 liczby zatrudnionych działalności B+R.

Kolejne środki naukowe metropolii: poznańskiej i wrocławskiej oraz najmniejszej spośród analizowanych – trójmiejskiej (jego cechą charakterystyczną jest dość dobra współpraca pomiędzy szkołami wyższymi, instytutami naukowymi, jednostkami administracji publicznej i przedsiębiorcami) to ośrodki bardzo ważne z punktu widzenia krajowego potencjału naukowego, poziomu prowadzonych badań oraz dokonań. Jednakże są one dużo mniejsze i dysponują dużo mniejszymi możliwościami finansowymi i organizacyjnymi.

Podmioty gospodarcze

Cechą obszarów metropolitalnych jest wysoki stopień koncentracji podmiotów gospodarczych. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 1000 ludności w analizowanych OM jest bardzo zróżnicowana. Najwyższymi wskaźnikami charakteryzuje się OM Warszawa – Łódź i OM Poznań, najniższym natomiast obszar metropolitalny Krakowa. Zaznacza się coraz większa różnica w wysokości w/w wskaźnika pomiędzy OM Warszawa – Łódź i OM Poznań a pozostałymi obszarami metropolitalnymi, co ilustruje poniższy wykres.

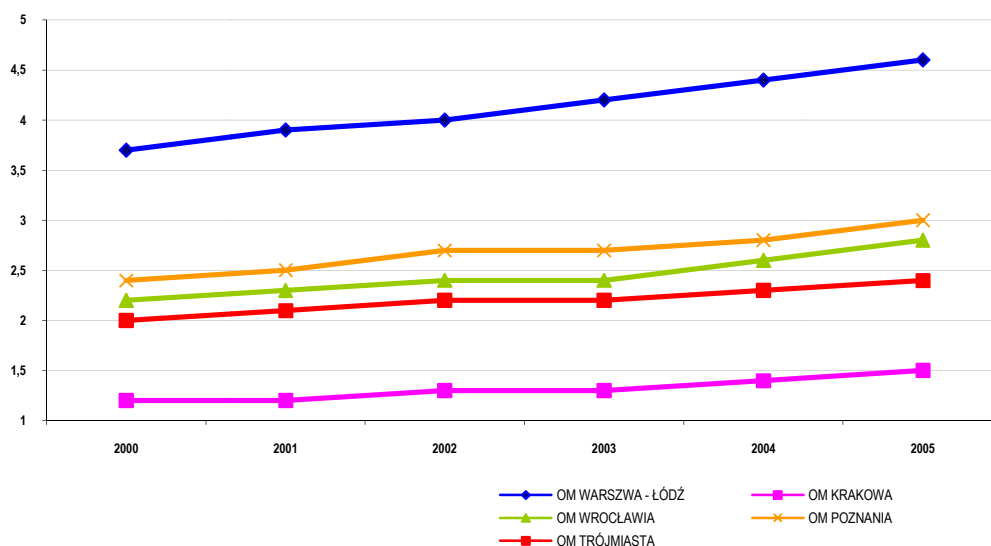
Wykres 63. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności w latach 2000 - 2005

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

Istnieje bardzo duże zróżnicowanie w liczbie podmiotów gospodarczych wewnątrz poszczególnych OM, przy czym największe w OM Warszawa – Łódź i OM Wrocławia, najmniejsze natomiast w OM Poznań.

Najwięcej spółek z udziałem kapitału zagranicznego na 1000 ludności na koniec 2005r. znajdowało się w OM Warszawa-Łódź (4,6). Wskaźniki dla pozostałych obszarów mieściły się w przedziale od 1,5 w OM Krakowa do 3,0 w OM Poznań. Występowały bardzo duże dysproporcje w wysokości tego wskaźnika wewnątrz obszarów metropolitalnych, przy czym największe zróżnicowanie występuje w OM Warszawa-Łódź gdzie wskaźniki dla samej Warszawy są o ok. 50% wyższe niż w Łodzi oraz OM Wrocławia.

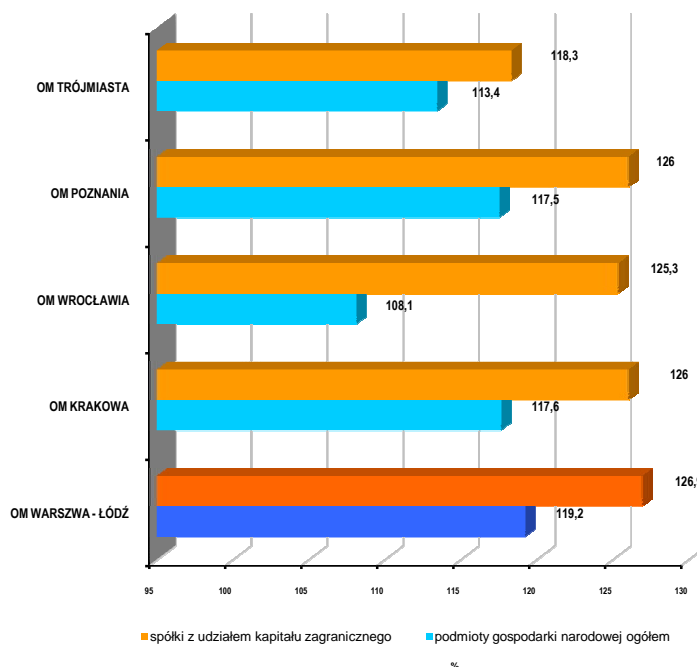

Wykres 64. Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego w latach 2000 – 2005 na 1000 ludności

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

W latach 2000-2005 we wszystkich OM wystąpiła tendencja wzrostowa liczby podmiotów gospodarczych gospodarki narodowej. Największym przyrostem liczby podmiotów gospodarczych ogółem w latach 2000 – 2005 charakteryzował się OM Warszawa-Łódź, OM Krakowa i OM Poznań. Dynamika liczby spółek z udziałem kapitału zagranicznego oprócz OM Trójmiasta (18%) bardzo zbliżona i kształtuje się na poziomie od 25 do 27%.

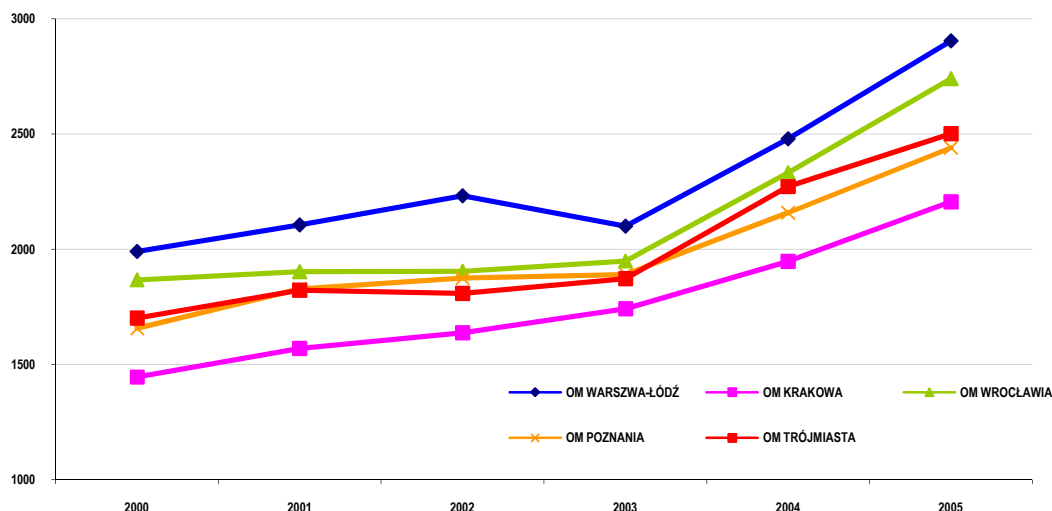

Wykres 65. Dynamika podmiotów gospodarki narodowej w latach 2000 – 2005 (2000=100)

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

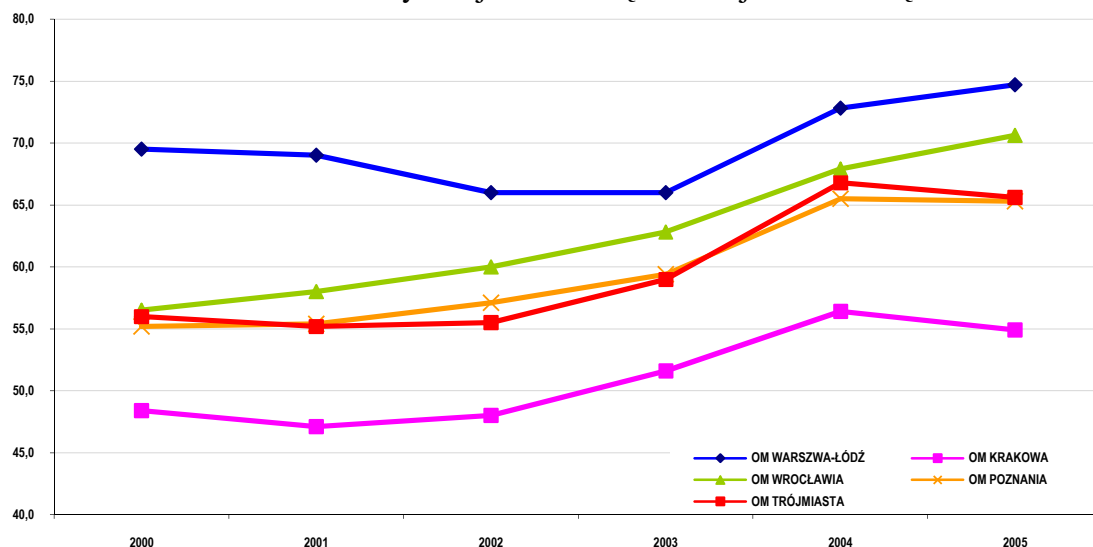
Dochody i wydatki budżetów gmin

Bardzo istotną cechą świadczącą o potencjale rozwoju społeczno-gospodarczego gmin jest wielkość dochodów własnych, będących rzeczywistym odzwierciedleniem samodzielności finansowej gmin oraz ich aktywności. W latach 2000-2005 dochody własne na 1 mieszkańca na OM kształtowały się na poziomie od 1446 zł/mieszkańca na OM Krakowa do 1990 na OM Warszawa – Łódź.. Wskaźnik ten po niewielkim załamaniu w 2003 roku wykazuje tendencję wzrostową.

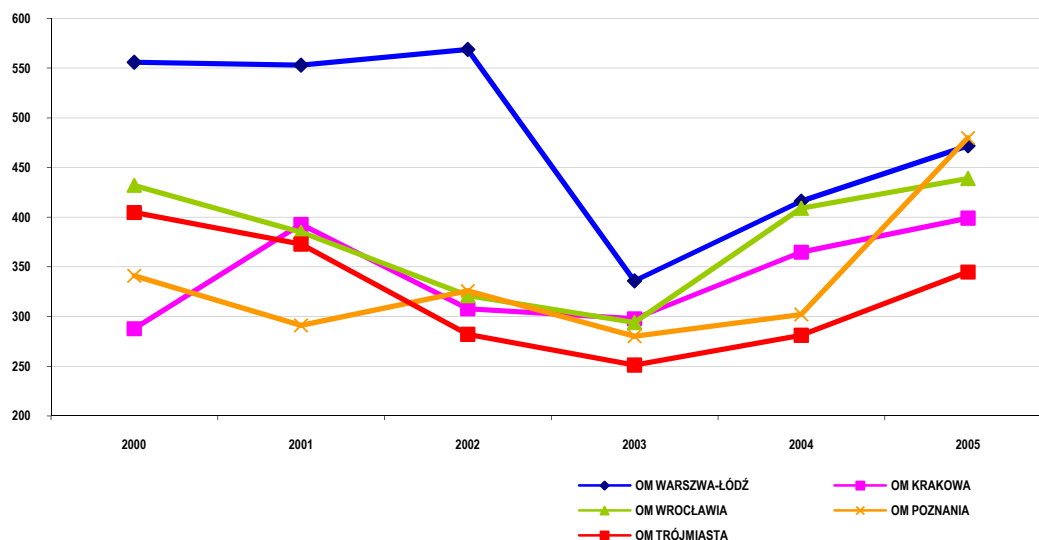
Wykres 66. Dochody własne budżetów gmin w latach 200 – 2005 w zł. na mieszkańca
 Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

Najwyższym udziałem dochodów własnych w stosunku do dochodów ogółem charakteryzował się OM Warszawa Łódź i OM Wrocławia najniższym natomiast OM Krakowa. W latach 2000-2005 wskaźnik ten wykazuje niewielką tendencję wzrostową.

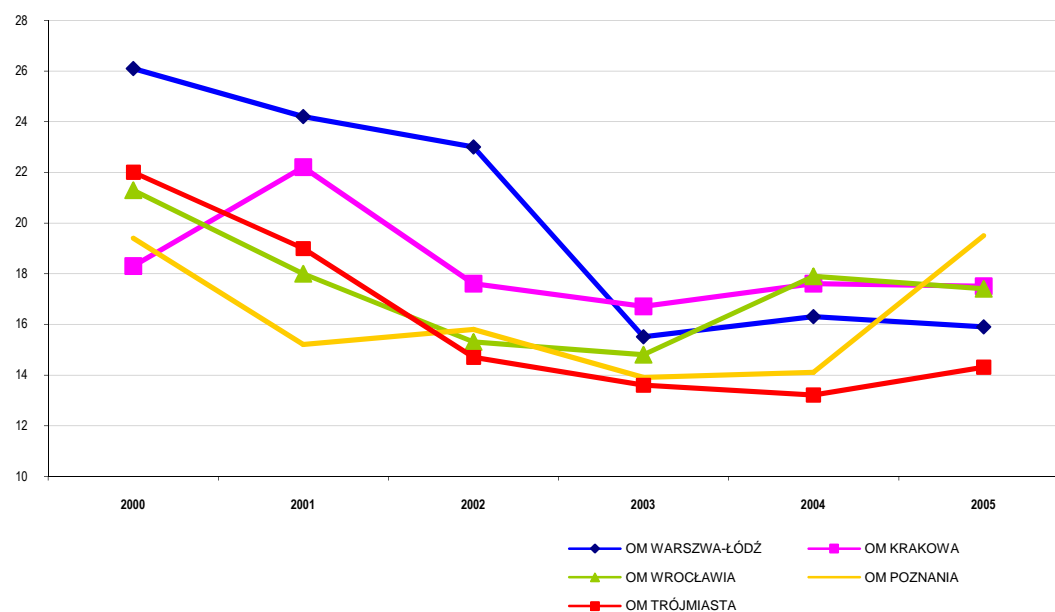
Wykres 67. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem w latach 2000 – 2005
 Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

W omawianym okresie nastąpiło znaczne zmniejszenie rozpiętości pomiędzy poszczególnymi OM w poziomie wydatków majątkowych inwestycyjnych na mieszkańca wynikające ze znacznego spadku tego wskaźnika w OM Warszawa-Łódź. Po spadku tego wskaźnika w latach 2000-2003 w latach 2004-2005 nastąpił wzrost wydatków majątkowych inwestycyjnych na jednego mieszkańca we wszystkich OM, co przedstawia poniższy wykres.

Wykres 68. Wydatki majątkowe inwestycyjne w latach 2000 – 2005 w zł. na mieszkańca

Na przestrzeni lat 2000-2003 nastąpił we OM spadek udziału wydatków majątkowych inwestycyjnych w wydatkach ogółem, w następnych latach miała miejsce względna stabilizacja tego wskaźnika. Wysokość tego wskaźnika w poszczególnych OM przedstawia poniższy wykres.

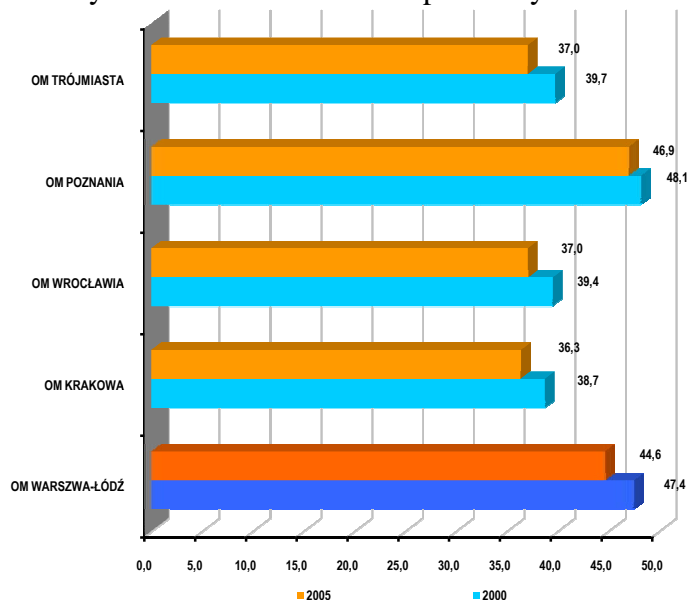

Wykres 69. Wydatki majątkowe inwestycyjne w latach 2000 – 2005 w % wydatków ogółem

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

Rynek pracy

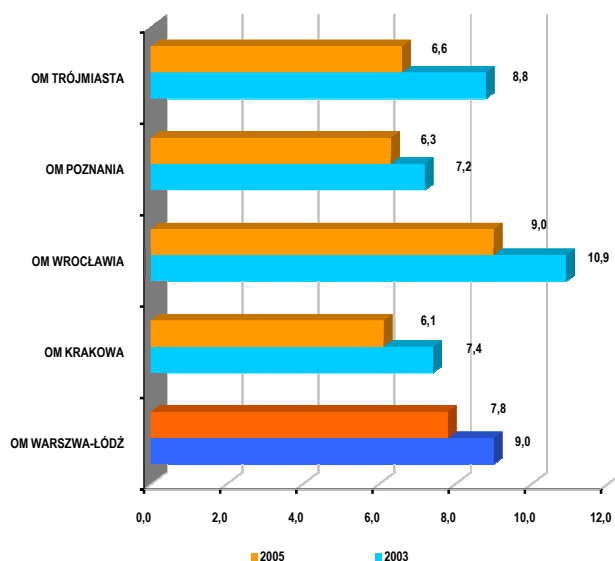
Liczba pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym we wszystkich OM wykazuje tendencję spadkową. Najwyższym wskaźnikiem charakteryzują się OM Poznań i OM Warszawa-Łódź. Zasadniczy wpływ na taką sytuację mają wskaźniki dla Warszawy i Poznania, które są znacznie wyższe od wskaźników dla pozostałych miast.

Wykres 70. Pracujący na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2000 - 2005

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

Najwyższym wskaźnikiem liczby bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym charakteryzowały się obszary metropolitalne: Wrocławia, Warszawa-Łódź i Trójmiasta. Wysoki wskaźnik na OM Warszawa Łódź jest spowodowany wysokim bezrobociem w mieście Łódź. W latach 2003-2005 liczba bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym w obszarach metropolitalnych spadła.

Wykres 71. Bezrobotni na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2003 – 2005

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

Wnioski

Podmioty gospodarcze

- ✓ Największą koncentracją działalności gospodarczej charakteryzuje się OM Warszawa-Łódź oraz OM Poznania, najniższą natomiast OM Krakowa.
- ✓ Istnieje bardzo duże zróżnicowanie liczby podmiotów gospodarki narodowej ogółem przypadających na 1 mieszkańca wewnątrz obszarów metropolitalnych, przy czym największe zróżnicowanie występuje w OM Warszawy i Łodzi gdzie wskaźniki dla samej Warszawy są o ok. 50% wyższe niż w Łodzi oraz OM Wrocławia.
- ✓ Obszar Metropolitalny Warszawy i Łodzi a w szczególności miasto Warszawa jest najatrakcyjniejszym miejscem lokalizacji inwestycji zagranicznych; najmniej inwestycji zagranicznych lokalizuje się w OM Krakowa.
- ✓ We wszystkich obszarach metropolitalnych występuje tendencja wzrostowa liczby podmiotów gospodarki narodowej, przy czym największy przyrost liczby podmiotów gospodarczych wystąpił w OM Warszawa-Łódź, OM Krakowa i OM Poznania.
- ✓ Dynamika liczby spółek z udziałem kapitału zagranicznego w obszarach metropolitalnych w latach 2000 -2005 oprócz Trójmiasta (18%) jest bardzo zbliżona i kształtuje się na poziomie od 25 do 27%.

Dochody i wydatki budżetów gmin

- ✓ Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w latach 2000-2005 w poszczególnych OM były zróżnicowane i kształtowały się na poziomie od 1446 zł w OM Krakowa do 1990 zł w OM Warszawa – Łódź. Wskaźnik ten po niewielkim załamaniu w 2003 roku we wszystkich obszarach wykazuje tendencję wzrostową.
- ✓ Udział dochodów własnych w dochodach ogółem w latach 2000-2005 wykazuje niewielki wzrost, przy czym najwyższy odnotowano w obszarach metropolitalnych Wrocławia, Trójmiasta i Krakowa.
- ✓ W latach 2000-2005 nastąpiło zmniejszenie różnic w wydatkach inwestycyjnych na osobę i udziale wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem pomiędzy poszczególnymi obszarami metropolitalnymi. Po dużym spadku tych wskaźników w latach 2000 – 2003, w latach 2004-2005 nastąpiła względna ich stabilizacja.

Rynek pracy

- ✓ Liczba pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym we wszystkich obszarach wykazuje tendencję spadkową. Najwyższym wskaźnikiem charakteryzowały się OM Poznania i OM Warszawa – Łódź. Zasadniczy wpływ na taką sytuację miały wskaźniki dla miast Warszawa i Poznań, które były znacznie wyższe od wskaźników dla pozostałych miast.
- ✓ Najniższym wskaźnikiem liczby bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym charakteryzowały się obszary metropolitalne Krakowa i Poznania, najwyższym OM Wrocławia. Stosunkowo wysoki wskaźnik dla OM Warszawa-Łódź wynika z wysokiego wskaźnika dla Łodzi (ponad dwukrotnie wyższy niż dla Warszawy, Krakowa czy Poznania).
- ✓ W latach 2003-2005 nastąpił spadek liczby bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym we wszystkich obszarach metropolitalnych. Najwyższy spadek odnotowano na obszarach Trójmiasta i Wrocławia.

Pozycja bipola Warszawa-Łódź w odniesieniu do 4 obszarów metropolitalnych - zestawienie tabelaryczne. Skala 1 – 5 (przy założeniu „5” najmniej korzystny, „1” najkorzystniejszy). W przypadku jednakowego wskaźnika zastosowano dla OM jednakową liczbę punktów.

Tabela 40. Aspekt społeczno - gospodarczy w wybranych OM w Polsce - ranking

Wskaźniki	Bipol Warszawa-Łódź	OM Poznań	OM Wrocławia	OM Krakowa	OM Trójmiasta
Podmioty gospodarcze					
Podmioty gospodarcze na 1000 ludności stan na 31.12.2005r.	1	2	3	5	4
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego na 1000 ludności stan na 31.12.2005r.	1	2	3	5	4
Dynamika podmiotów gospodarczych w latach 2000-2005	1	3	5	2	4
Dynamika spółek z udziałem kapitału zagranicznego w latach 2000-2005	1	2	4	2	5
Razem	4	9	15	14	17
Rynek pracy					
Pracujący na 100 osób w wieku produkcyjnym stan na 31.12.2005r.	2	1	3	5	3
Zmiany liczby pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2000-2005	5	1	2	2	4
Bezrobotni na 100 osób w wieku produkcyjnym stan na 31.12.2005r.	4	2	5	1	3
Zmiany liczby bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2003-2005	4	5	2	3	1
Razem	15	9	12	11	11
Dochody i wydatki budżetów gmin					
Dochody budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2005r.	1	4	2	5	3
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem w 2005r.	1	4	2	5	3
Wydatki majątkowe inwestycyjne na 1 mieszkańca w 2005r.	2	1	3	4	5
Udział wydatków majątkowych inwestycyjnych w wydatkach ogółem w 2005r.	4	1	3	2	5
Razem	8	10	10	16	16
Ogółem	27	28	37	41	44

Analiza podmiotów gospodarczych na koniec 2005 roku i ich zmian w latach 2000-2005 wykazała, że pierwszą pozycję w rankingu Obszarów Metropolitalnych zajmuje bipol Warszawa-Łódź, mimo bardzo niekorzystnych wskaźników dla OM Łodzi. Świadczy to o bardzo korzystnych wskaźnikach dla OM Warszawy. Drugie miejsce zajął OM Poznania. Ostatnią lokatę zajął OM Trójmiasta.

Najlepszą sytuację na rynku pracy posiada OM Poznania. Nieco gorsze wyniki odnotowano w OM Krakowa, Trójmiasta i Wrocławia. Najgorzej pod tym względem wypadł bipol Warszawa – Łódź, co wynika z niekorzystnych z niekorzystnych wskaźników dla OM Łodzi.

Pod względem wydatków i dochodów budżetów gmin najwyższą, zbliżoną liczbę punktów uzyskały: bipol Warszawa-Łódź, OM Poznania i OM Wrocławia. Liczba punktów uzyskanych przez pozostałe OM jest znacznie większa. W przypadku OM Krakowa wynika to z najniższych wskaźników dotyczących dochodów gmin, natomiast w OM Trójmiasta z bardzo niskich wydatków inwestycyjnych.

W rankingu całościowym w zakresie wybranych wskaźników najwyższą na pierwszym miejscu jest dipol Warszawa-Łódź, na drugim (tylko o 1 pkt więcej) OM Poznania. Pozostałe OM wyliczoną liczbą punktów znacznie odbiegają od OM prowadzących ranking całościowym. Ostatnią lokatę zajmuje OM Trójmiasta.

16.4. Aspekt infrastrukturalny

Połączenia transportowe

Analizując połączenia krajowe wzięto pod uwagę najkrótszy czas w jakim może zostać pokonany dystans między wybranymi miastami, poszczególnymi środkami lokomocji.

Rejestrowano połączenia między Warszawą, Łodzią i miastami centralnymi wybranych obszarów metropolitalnych Polski – Gdańskiem (Trójmiejski Obszar Metropolitalny), Krakowem (Krakowski OM), Poznaniem (Poznański OM) i Wrocławiem (Wrocławski OM). Czasy połączeń są zróżnicowane, na co mają wpływ różne uwarunkowania (przebieg, godzina połączenia, trasa itp.).

Na przedstawieniach graficznych czasy połączeń zaokrąglono do pełnych 5 minut.

Połączenia lotnicze

Wszystkie krajowe połączenia lotnicze na wybranych kierunkach odbywają się przez Warszawę. Czasy połączeń są zróżnicowane, z niewielkimi różnicami czasowymi pomiędzy przelotami, również czas połączeń w stronę powrotną nie odbiega znacznie od połączenia docelowego, co obrazuje poniższa tabela:

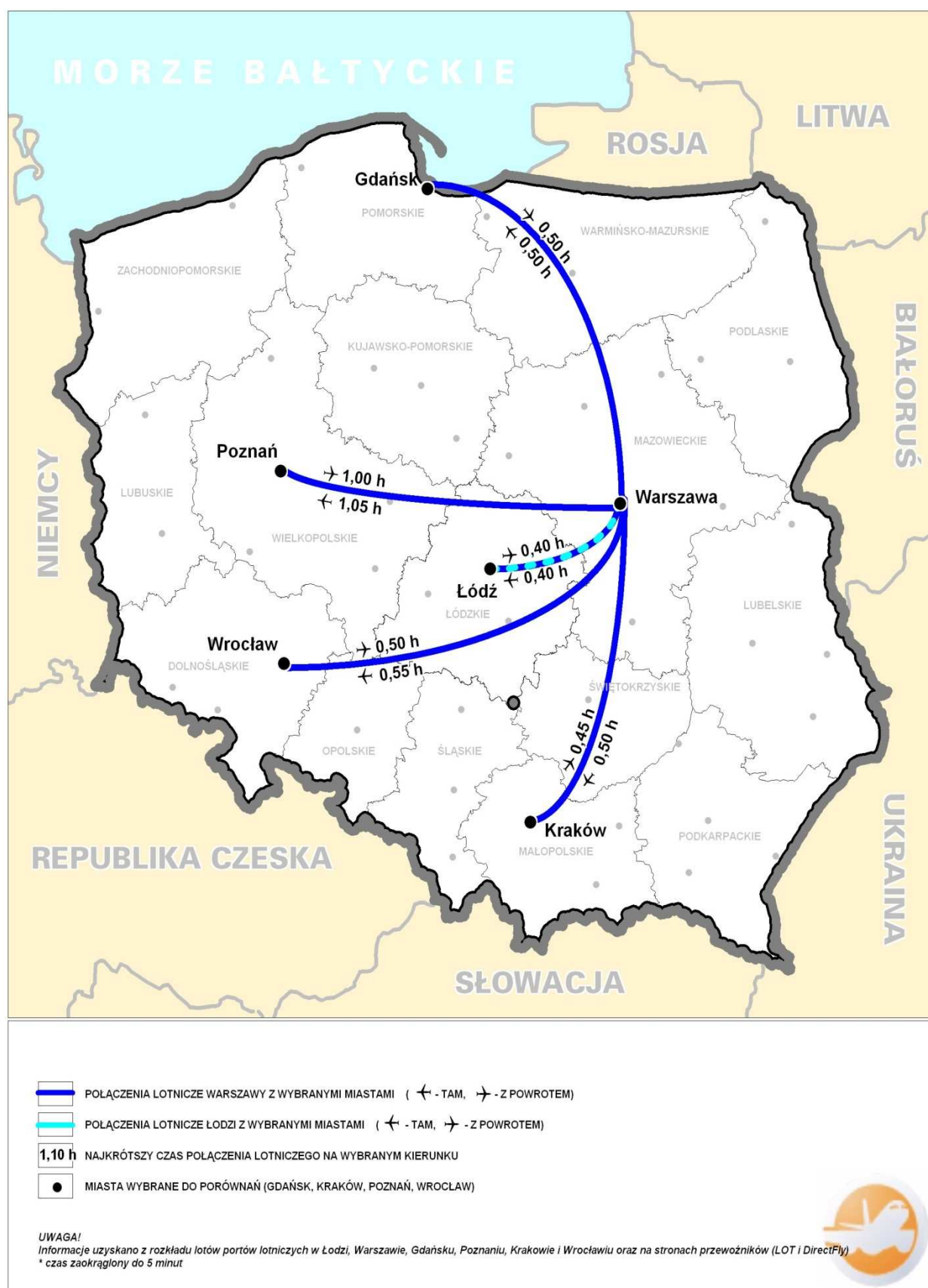
Tabela 41. Połączenia lotnicze krajowe

<i>Miasto wylotu</i>	<i>Miasto docelowe</i>	<i>Czas lotu tam (min. – max.) [h]</i>	<i>Czas lotu powrót (min. – max.) [h]</i>
Warszawa	Łódź	0,40	0,40
	Gdańsk	0,50 - 1,05	0,50 - 1,05
	Kraków	0,50 - 1,00	0,45 - 0,55
	Poznań	1,05	1,00
	Wrocław	0,55 - 01,10	0,50 - 1,05

Na terenie kraju brano pod uwagę lotniska:

- ✓ Warszawa - Okęcie im. Fryderyka Chopina
- ✓ Łódź - Lublinek im. Władysława Reymonta
- ✓ Gdańsk - Rębiechowo im. Lecha Wałęsy
- ✓ Kraków - Balice im. Jana Pawła II
- ✓ Poznań - Ławica im. Henryka Wieniawskiego
- ✓ Wrocław - Starachowice im. Mikołaja Kopernika

Mapa 62. Analiza dostępności Warszawy i Łodzi z miastami centralnymi wybranych obszarów metropolitalnych – połączenia lotnicze bezpośrednie

Połączenia kolejowe

Połączenia kolejowe

W połączeniach kolejowych pomiędzy Łodzią, Warszawą i resztą wytypowanych miast czasy połączeń różnią się znacznie, na co wpływ mają zarówno przewoźnik jak również trasa przejazdu. Różnice te obrazuje poniższa tabela:

Tabela 42. Połączenia kolejowe krajowe

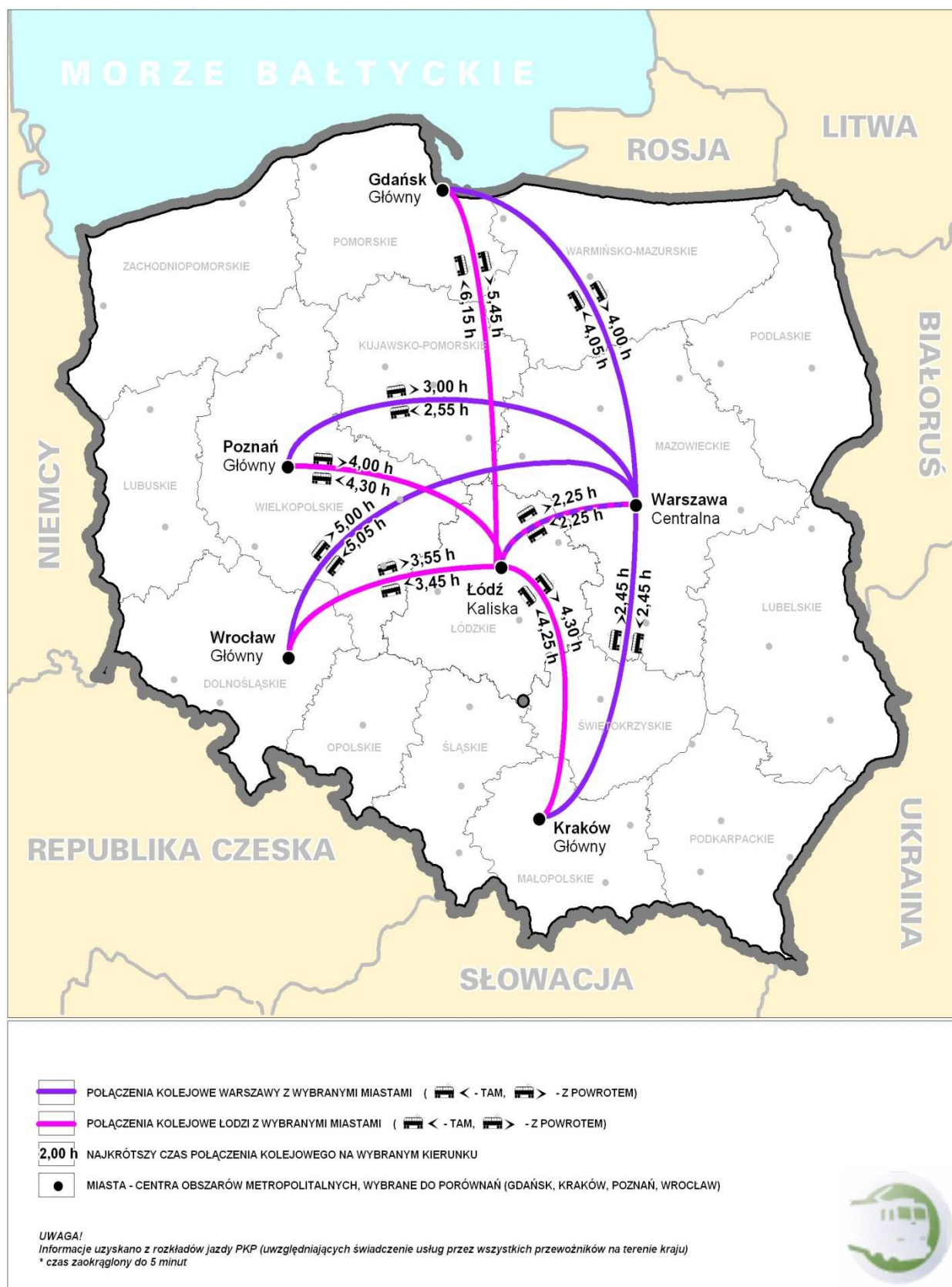
<i>Miasto wyjazdu</i>	<i>Miasto docelowe</i>	<i>Czas przejazdu tam (min. – max.) [h]</i>	<i>Czas przejazdu powrót (min. – max.) [h]</i>
Warszawa	Łódź	2,23 – 2,28	2,24 – 3,14
	Gdańsk	4,03 – 5,09	4,01 – 4,47
	Kraków	2,45 – 6,08	2,45 – 6,17
	Poznań	2,55 – 4,43	3,00 – 4,43
	Wrocław	5,05 – 6,39	4,57 – 7,29
Łódź	Warszawa	2,24 – 3,14	2,23 – 2,28
	Gdańsk	6,16 – 6,45	5,46 – 6,30
	Kraków	4,31 – 4,36	4,27 – 4,46
	Poznań	4,29 – 5,00	4,00 – 4,35
	Wrocław	3,46 – 4,17	3,55 – 4,18

Na terenie kraju brano pod uwagę połączenia między stacjami kolejowymi:

- ✓ Warszawa - Centralna
- ✓ Łódź - Kaliska
- ✓ Gdańsk - Główny
- ✓ Kraków - Główny
- ✓ Poznań - Główny
- ✓ Wrocław – Główny

Mapa 63. Analiza dostępności Warszawy i Łodzi z miastami centralnymi wybranych obszarów metropolitalnych – połączenia kolejowe bezpośrednie

Połączenia autobusowe (PKS)

Ponieważ brak jest dokładnych danych dotyczących przejazdów przewoźników prywatnych, pod uwagę wzięto połączenia autobusowe krajowe PKS.

W transporcie autobusowym, ze względu na możliwość nieograniczonej dowolności w kształtowaniu tras przejazdów i ilości obsługiwanych przystanków, trudne jest jednoznaczne wskazanie dokładnych czasów przejazdu na danych trasach, jak również określenie maksymalnego czasu potrzebnego na przejazd między miastem wyjazdu a docelowym. Przyjęto więc zasadę, iż brano pod uwagę jedynie przejazdy będące w rozkładach poszczególnych, wybranych miast. Ograniczono się do określenia czasu minimalnego potrzebnego na połączenie.

Tabela 43. Połączenia autobusowe krajowe

<i>Miasto wyjazdu</i>	<i>Miasto docelowe</i>	<i>Czas przejazdu tam (min.) [h]</i>	<i>Czas przejazdu powrót (min.) [h]</i>
Warszawa	Łódź	2,20	2,17
	Gdańsk	5,25	5,30
	Kraków	5,20	5,20
	Poznań	4,20	4,20
	Wrocław	6,30	6,12
Łódź	Warszawa	2,17	2,20
	Gdańsk	6,10	6,20
	Kraków	4,00	4,25
	Poznań	3,04	2,55
	Wrocław	4,00	3,50

Na terenie kraju brano pod uwagę połączenia między dworcami PKS:

- ✓ Warszawa – D.A. Zachodni
- ✓ Łódź – D.A. Centralny
- ✓ Gdańsk - D.A. Centralny
- ✓ Kraków - D.A. Centralny
- ✓ Poznań - D.A. Centralny
- ✓ Wrocław – D.A. Centralny

Mapa 64. Analiza dostępności Warszawy i Łodzi z miastami centralnymi wybranych obszarów metropolitalnych – połączenia autobusowe bezpośrednie

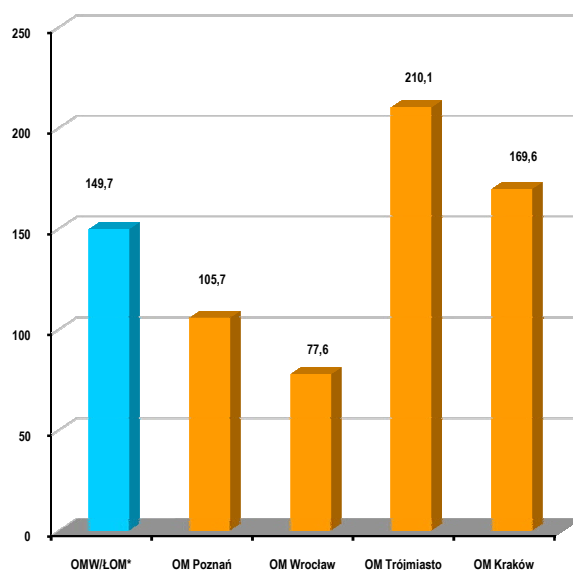

Infrastruktura techniczna

Zwodociągowanie obszarów metropolitalnych

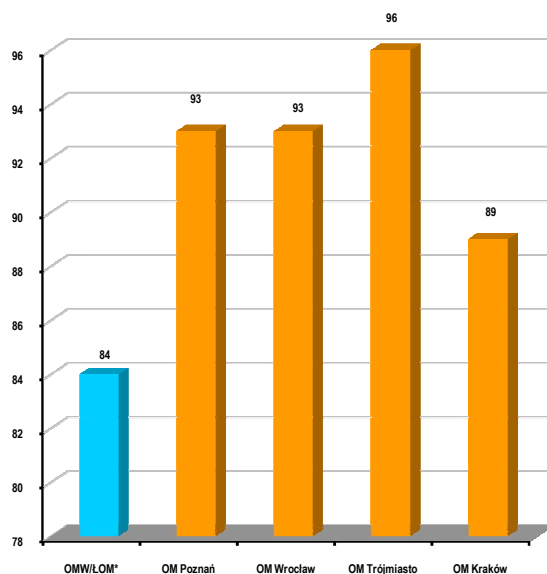
Dla porównania poziomu rozwoju systemów sieciowego zaopatrzenia w wodę w czterech planowanych obszarach metropolitalnych posłużono się dwoma wskaźnikami:

- ✓ gęstością sieci wodociągowej tj. iloczynem sumarycznej długości wybudowanych wodociągów na danym obszarze w km do 100 km² jego powierzchni;
- ✓ procentem ludności korzystającej z sieciowego zaopatrzenia w wodę tj. iloczynem sumarycznej liczby ludności podłączonej do wodociągu do liczby zamieszkujących na danym obszarze;

Wykres 72. Gęstość sieci wodociągowej (km/100km²) w obszarach metropolitalnych

Źródło: Opracowanie BPPWŁ na podstawie BDR

Wykres 73. Procent ludności korzystającej z sieci wodociągowej w obszarach metropolitalnych

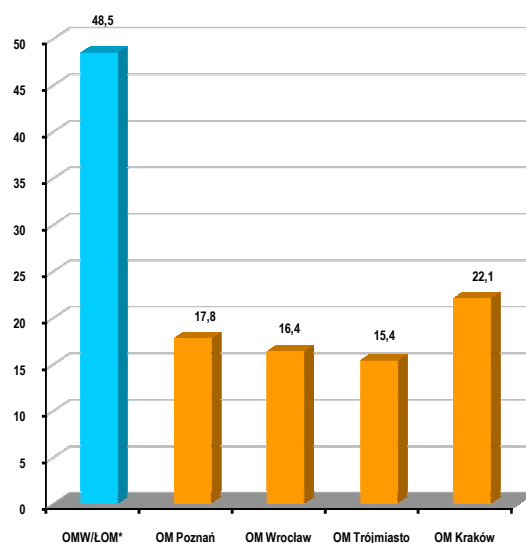
Źródło: Opracowanie BPPWŁ na podstawie BDR

Pomimo dużej gęstości sieci wodociągowej na obszarach metropolitalnych Warszawy i Łodzi procent ludności korzystającej z sieci jest najniższy spośród rozpatrywanych metropolii.

Skanalizowanie obszarów metropolitalnych

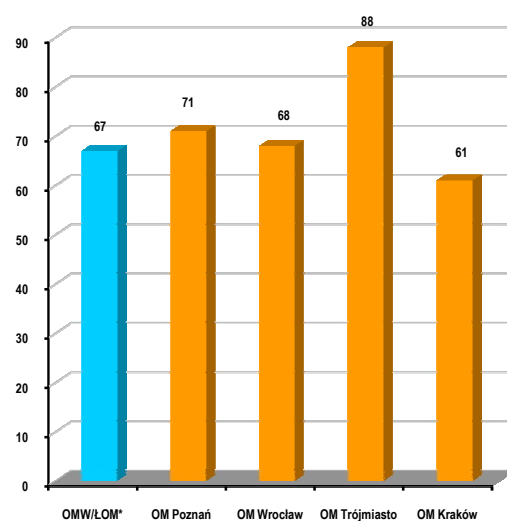
Dla porównania poziomu rozwoju systemów sieciowego odprowadzania ścieków w czterech planowanych obszarach metropolitalnych posłużono się dwoma wskaźnikami:

- ✓ gęstości sieci kanalizacyjnej tj. iloczynem sumarycznej długości wybudowanych kanałów sanitarnych na danym obszarze w km do 100 km² jego powierzchni;
- ✓ procentu ludności korzystającej z sieciowego odprowadzania ścieków tj. iloczynem sumarycznej liczby ludności podłączonej do kanalizacji do liczby zamieszkujących na danym obszarze;

Wykres 74. Gęstość sieci kanalizacyjnej (km/100km²) w obszarach metropolitalnych

Źródło: Opracowanie BPPWŁ na podstawie BDR

Wykres 75. Procent ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w obszarach metropolitalnych

Źródło: Opracowanie BPPWŁ na podstawie BDR

Pomimo bardzo dużej, w porównaniu z innymi rozpatrywanymi aglomeracjami, gęstości sieci kanalizacyjnej, w aglomeracji łódzko – warszawskiej, procent ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej nie jest znacznie większy od innych i plasuje się na przedostatnim miejscu.

Dla ochrony środowiska bardzo ważny jest fakt, aby stosunek odprowadzonej i doprowadzonej wody do odbiorcy dążył do jedności, czyli ilość ludzi korzystającej z wodociągu i kanalizacji była taka sama. Najlepiej sytuacja taka wygląda w aglomeracji trójmiejskiej, gdzie tylko 8% ludzi korzystającej z wodociągu nie odprowadza jej do kanalizacji, najgorsza jest w aglomeracjach: wrocławskiej i krakowskiej, gdzie co czwarty mieszkaniec nie odprowadza do kanalizacji wody pobranej z wodociągu.

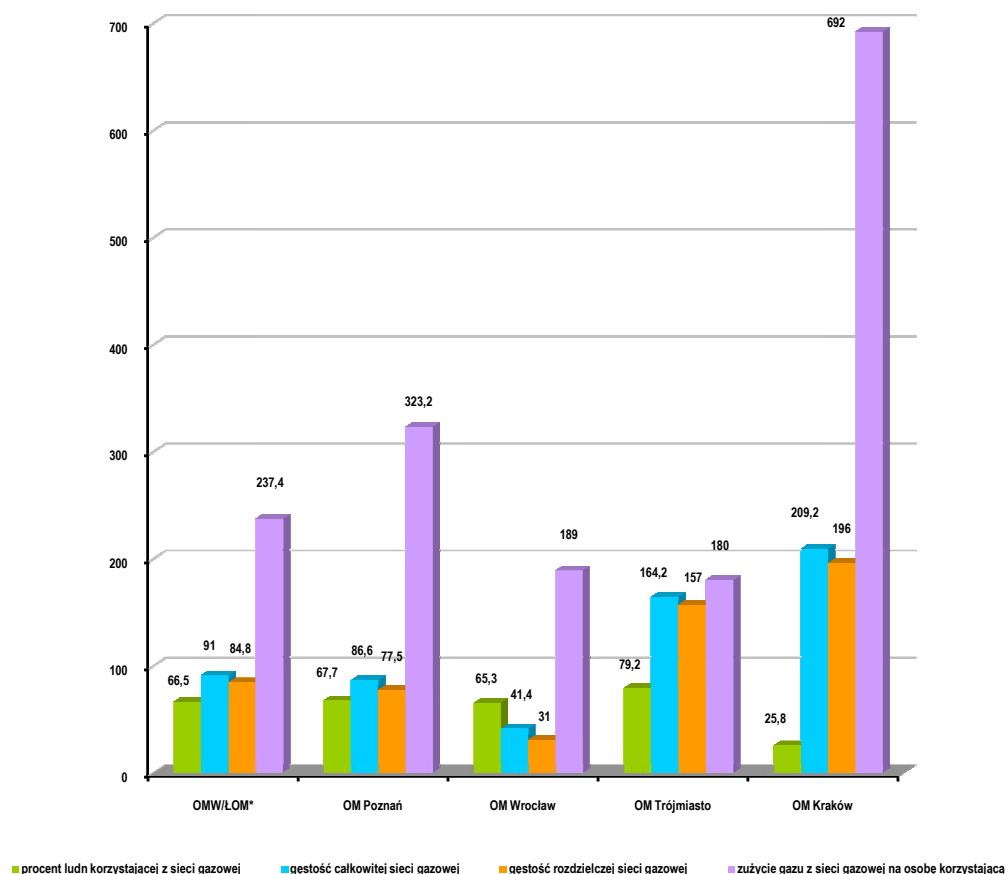
Zgazyfikowanie obszarów metropolitalnych

Dla porównania poziomu rozwoju systemów sieci gazowej w pięciu obszarach metropolitalnych posłużono się czterema wskaźnikami, które opracowano na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego – banku danych regionalnych. Są to :

- ✓ procent ludności korzystającej z sieci gazowej tj. iloczyn sumarycznej liczby ludności podłączonej do gazociągu do ilości ludzi zamieszkującej na danym obszarze,
- ✓ gęstość sieci gazowej ogółem (rozdzielczej i przesyłowej) tj. iloczyn sumarycznej długości gazociągów na danym obszarze w km do całkowitego obszaru a następnie w myśl zasady proporcji (na krzyż) obliczono długość gazociągów przypadającą na 100 km² jego powierzchni,
- ✓ gęstość sieci gazowej rozdzielczej tj. iloczyn sumarycznej długości gazociągów sieci rozdzielczej na danym obszarze w km do całkowitego obszaru a następnie w myśl zasady proporcji (na krzyż) obliczono długość gazociągów rozdzielczych przypadającą na 100 km² jego powierzchni,
- ✓ zużycie gazu z sieci gazowej na osobę [m³/osobę] tj. iloczyn zużytego gazu w roku 2005 do ilości osób z niego korzystających.

Tabela 44. Zgazyfikowanie obszarów metropolitalnych

Obszar metropolitalny	Procent ludności korzystającej z sieci gazowej [%]	Gęstość całkowitej sieci gazowej [km/100km ²]	Gęstość rozdzielczej sieci gazowej [km/100km ²]	Zużycie gazu z sieci gazowej na osobę korzystającą [m ³ /osobę]
OMW/ŁOM*	66,5	91	84,8	237,4
Poznański OM	67,7	86,6	77,5	323,2
Wrocławski OM	65,3	41,1	31	189
Trójmiejski OM	79,2	164,2	157,0	180
Krakowski OM	25,8	209,2	196,0	692,0

Wykres 76. Porównanie wskaźników gazyfikacyjnych w obszarach metropolitalnych

Źródło: Opracowanie BPPWŁ na podstawie BDR

Procentowo najwięcej ludzi korzysta z gazu sieciowego w metropolii trójmiejskiej (prawie 80%), co spowodowane jest dużym skoncentrowaniem miast na bardzo małym obszarze oraz dużą gęstością sieci rozdzielczej, jednak pomimo sprzyjających warunków zużycie gazu ziemnego jest najmniejsze spośród wszystkich rozpatrywanych metropolii. W metropolii krakowskiej jest najlepiej rozwinięta sieć gazu przesyłowego oraz rozdzielczego, jednakże tylko co czwarty mieszkaniec korzysta z gazu przewodowego. Zużycie gazu trzykrotnie przekraczające zużycie w pozostałych metropoliach może sugerować, że większość odbiorców indywidualnych używa gaz dwufunkcyjnie tj. na ogrzewanie mieszkań i wody. Metropolia warszawsko – łódzka na tle pozostałych czterech metropolii wygląda średnio, dwóch na trzech ludzi korzysta z sieci gazowej, gęstość sieci jest dwa razy mniejsza a zużycie gazu trzy niż w metropolii krakowskiej.

Wnioski

Pozycja biopola Warszawa - Łódź w odniesieniu do 4 wybranych obszarów metropolitalnych w kraju - zestawienie tabelaryczne. Skala 1 – 5 (przy założeniu „5” najmniej korzystny, „1” najkorzystniejszy)

Tabela 45. Infrastruktura techniczna w Polsce - ranking

Wskaźniki	Bipole	Poznański OM	Wrocławski OM	Krakowski OM	Trójmiejski OM
Gęstość sieci wodociągowej	3	4	5	2	1
% ludności korzystającej z sieci wodociągowej	4	2	2	3	1
Gęstość sieci kanalizacyjnej	1	3	4	2	5
% ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	4	2	3	5	1
Gęstość całkowitej sieci gazowej	3	4	5	1	2
% ludności korzystającej z sieci gazowej	3	2	4	5	1
Razem	18	17	23	18	11

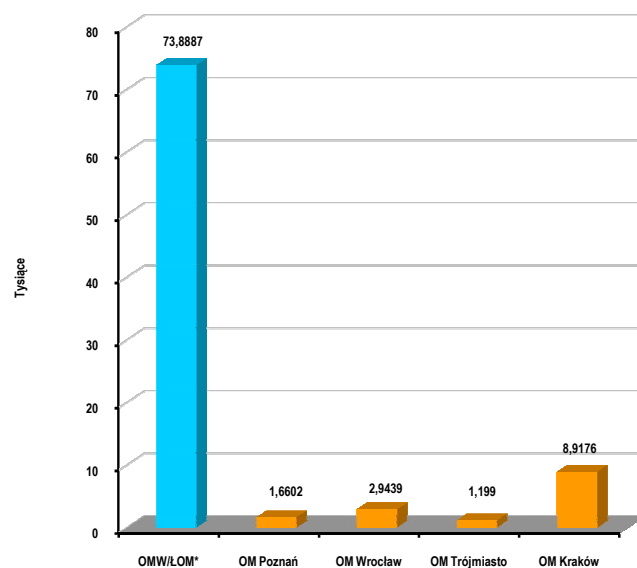
16.5. Aspekt ekologiczny

Porównując obszary metropolitalne w kraju w aspekcie ekologicznym wyodrębniono dwie sfery. Pierwsza dotyczy ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, druga natomiast zagrożeń środowiska. Dokonano porównania ilości istniejących obszarów prawnie chronionych w obszarach metropolitalnych, w tym wybranych form ochrony przyrody, a także porównano stopień oczyszczania ścieków i zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego.

Tabela 46. Obszary prawnie chronione w poszczególnych obszarach metropolitalnych

Obszar metropolitalny	Powierzchnia ogółem w ha	Obszary prawnie chronione ogółem w %	Parki krajobrazowe w %	Obszary chronionego krajobrazu w %	Zespoły przyrodniczo krajobrazowe w %
Poznański OM	519 098	18,8%	5,8%	11,3%	0,8%
Wrocławski OM	672 397	15,5%	13,6%	1,6%	1,1%
Krakowski OM	406 857	23,9%	14,1%	9,1%	-
Trójmiejski OM	134 850	32,5%	15,0%	17,4%	0,004%
OMW/ŁOM*	1 230 000	32,9%	3,6%	25,9%	0,6%

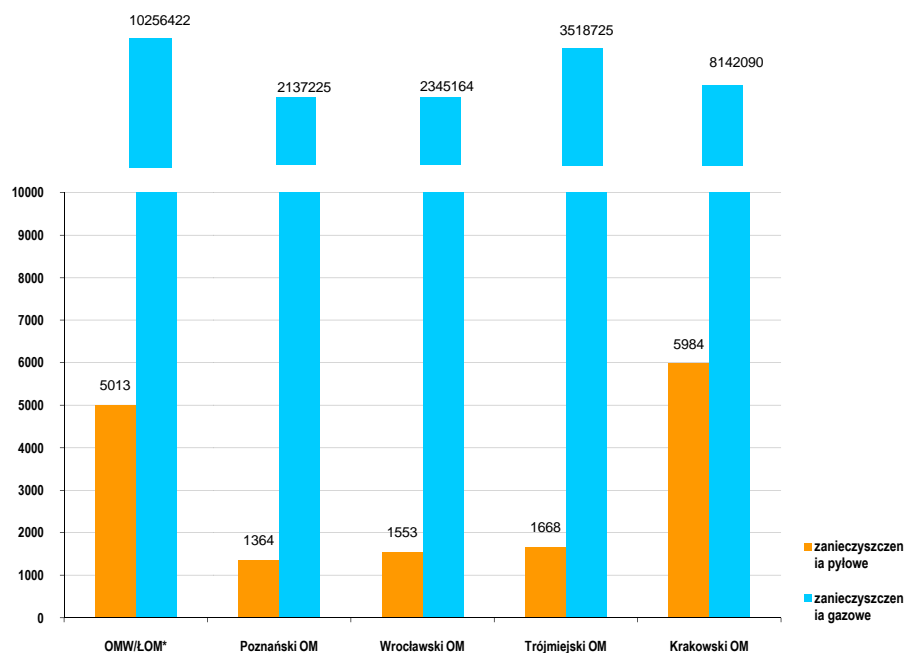
Największy odsetek istniejących obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem występuje w warszawsko – łódzkim obszarze metropolitalnym. Jest to wynikiem przede wszystkim dużej powierzchni obszarów chronionego krajobrazu. Natomiast stosunkowo niewielki udział w powierzchni obszarów objętych ochroną prawną, w porównaniu do innych obszarów metropolitalnych, stanowią parki krajobrazowe. Jednocześnie na obszarze województwa łódzkiego, z uwagi na znaczną ilość terenów wymagających ochrony w celu ich zabezpieczenia przed degradacją oraz na konieczność utworzenia spójnego systemu ekologicznego, kolejne obszary i obiekty wymagają objęcia ochroną prawną. Dzisiejsze uwarunkowania i wymogi związane z ochroną środowiska przyrodniczego i szeroko pojętego krajobrazu kulturowego promują szczególną dbałość o zasoby i walory środowiska co bezpośrednio rzutuje na atrakcyjność turystyczną obszarów i wpływa na jakość życia mieszkańców

Wykres 77. Ścieki nieoczyszczone odprowadzane do wód lub do ziemi w dam

Źródło: Opracowanie MBPR

Warszawsko – łódzki obszar metropolitalny cechuje bardzo duża ilość (wielokrotnie przekraczająca pozostałe obszary metropolitalne) zrzutu ścieków nieczyszczonych. Jest to spowodowane brakiem kompleksowych rozwiązań gospodarki ściekowej na terenie miasta Warszawy, gdzie ścieki nieczyszczone stanowią aż 83% ogólnej wielkości wytworzonych ścieków. Warszawa wytwarza 40% ścieków nieczyszczonych w skali kraju. Zdecydowane działania związane z ostatecznym wyborem lokalizacji oczyszczalni ścieków dla miasta i jej realizacją przyczynią się do poprawy stanu gospodarki ściekowej w północno – wschodniej części obszaru metropolitalnego.

Wykres 78. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych – pyłowych, gazowych ogółem w tonach na rok

Źródło: Opracowanie MBPR

Wysokie wartości wskaźników zanieczyszczeń atmosfery (gazy i pyły) na terenie warszawsko – łódzkiego obszaru metropolitalnego są efektem wykorzystywania do produkcji energii cieplnej paliw stałych (konwencjonalnych) oraz niewystarczających i przestarzałych technologicznie urządzeń mających na celu redukcję zanieczyszczeń tego typu. Z uwagi na potrzebę dostosowania jakości powietrza atmosferycznego do standardów Unii Europejskiej należy dążyć do nieprzekraczania wartości dopuszczalnych oraz kontynuować działania mające na celu maksymalne ograniczenie emisji gazów i pyłów. Działaniami tymi należy objąć przede wszystkim zakłady przemysłowe i zakłady komunalne (ciepłownie) wytwarzające energię ciepłą, których funkcjonowanie ma charakter szczególnie uciążliwy dla środowiska.

Wnioski

Pozycja biopola Warszawa - Łódź w odniesieniu do 4 wybranych obszarów metropolitalnych w kraju - zestawienie tabelaryczne. Skala 1 – 5 (przy założeniu „5” najmniej korzystny, „1” najkorzystniejszy)

Tabela 47. Aspekt ekologiczny w Polsce - ranking

Wskaźniki	OMW/ŁOM*	Poznański OM	Wrocławski OM	Krakowski OM	Trójmiejski OM
ilość ścieków nieoczyszczonych	5	2	3	1	4
ilość zanieczyszczeń pyłowych	4	1	2	5	3
ilość zanieczyszczeń gazowych	5	1	2	4	3
powierzchnia obszarów prawnie chronionych	1	4	5	3	2
Razem	15	8	12	13	12

16.6. Aspekt kulturowy

W celu porównania walorów dziedzictwa kulturowego obszaru analiz z innymi obszarami metropolitalnymi, wzięto pod uwagę te wartości, które zostały zwaloryzowane w sposób jednolity. Takimi elementami są między innymi obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO i pomniki historii.

Lista światowego dziedzictwa UNESCO

Do elitarnego grona „posiadaczy” obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO w Polsce należy 18 miejscowości. Wśród nich znajdują się również miejscowości położone na terenach obszarów metropolitalnych Krakowa, Wrocławia oraz Warszawy.

Krakowski Obszar Metropolitalny

- ✓ Kraków – zabytkowe centrum miasta wpisane w 1978r.,
- ✓ Wieliczka – kopalnia soli wpisana w 1978r.,
- ✓ Kalwaria Zebrzydowska – sanktuarium pasyjno- misyjne wpisane w 1999r.,

Wrocławski Obszar Metropolitalny

- ✓ Wrocław – Hala Stulecia wpisana w 2006r.,
- ✓ Jaworzno, Świdnica – Kościoły Pokoju

Trójmiejski Obszar Metropolitalny

- ✓ brak wpisów

Poznański Obszar Metropolitalny

- ✓ brak wpisów

Bipole Łódź – Warszawa

- ✓ Warszawa – historyczne centrum miasta wpisane w 1980r.,

Biorąc pod uwagę liczbę wpisów w rankingu zdecydowanie prowadzi Krakowski Obszar Metropolitalny przed Wrocławskim Obszarem Metropolitalnym, a na trzecim miejscu jest obszar bipola.

Pomniki historii

Potwierdzeniem wyjątkowej wartości obiektów zabytkowych jest uznanie za pomnik historii w drodze rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Oprócz uznania ich szczególnej wartości dla kultury narodowej jest to element świadczący o konkurencyjności danego regionu czy obszaru.

Krakowski Obszar Metropolitalny

- ✓ Kraków – historyczny zespół miasta (rozporządzenie Prezydenta RP z dn. 8.09.1994r)
- ✓ Wieliczka – kopalnia soli (rozporządzenie Prezydenta RP z dn.8.09.1994r),
- ✓ Kalwaria Zebrzydowska – krajobrazowy zespół manierystycznego parku pielgrzymkowego (rozporządzenie Prezydenta RP z dn. 30.10.2000r),
- ✓ Bochnia – kopalnia soli (rozporządzenie Prezydenta RP z dn. 26.09.2000r),

Wrocławski Obszar Metropolitalny

- ✓ Wrocław – zespół historycznego centrum (rozporządzenie Prezydenta RP z dn. 8.09.1994r)
- ✓ Wrocław - Hala Stulecia (rozporządzenie Prezydenta RP z dn. 13.04.2005r)

Trójmiejski Obszar Metropolitalny

- ✓ Gdańsk – miasto w zasięgu obwałowań z XVII w. (rozporządzenie Prezydenta RP z dn. 08.09.1994r),
- ✓ Gdańsk – pole bitwy na Westerplatte (rozporządzenie Prezydenta RP z dn. 22.08.2003r),

Poznański Obszar Metropolitalny

- ✓ brak pomników historii; /przygotowany wniosek o uznanie historycznego centrum Poznania za pomnik historii (opracowany w 2005r.)/

Bipole Łódź – Warszawa

- ✓ Warszawa – historyczne centrum miasta wpisane w 1980r.,
- ✓ Łódź – brak pomników historii;

Propozycje i wystąpienia w sprawie uznania za pomnik historii:

- ✓ Łódź – założenie rezydencjonalno-przemysłowe K.W. Scheiblera i T.Grohmana (wskazanie w projekcie Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim);
- ✓ Nieborów-Arkadia – założenie pałacowo-parkowe (wskazanie w projekcie Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim);
- ✓ Tum – archikatedra (wskazanie w projekcie Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim);
- ✓ Płock – w 2005r. rozpoczęto procedurę uznania starego miasta w Płocku za pomnik historii;

- ✓ Warszawa – przygotowywane jest opracowanie do wystąpienia w sprawie uznania za pomnik historii Warszawskiej Stacji Filtrów, a następnie wszczęcie procedury wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa./

Pod względem liczby zabytków objętych statusem pomnika historii pierwsze miejsce zajmuje Krakowski Obszar Metropolitalny, za nim ex aequo obszary: wrocławski i trójmiejski. Obszar bipola zajmuje pod tym względem trzecie miejsce.

Muzea

Obszar bipola to znaczący w kraju rejon koncentracji muzeów. Znaczna ich liczba znajduje się w Warszawie oraz Łodzi. Do najbardziej znanych i prestiżowych należą w Warszawie: Muzeum Narodowe, Muzeum Wojska Polskiego oraz Łazienki Królewskie, Muzeum Pałac w Wilanowie i Muzeum Plakatu w Wilanowie. Łódź znana jest przede wszystkim z Narodowego Muzeum Sztuki, a poza nim do znanych obiektów należą: Centralne Muzeum Włókiennictwa i Muzeum Historii Miasta (w Pałacu Poznańskiego).

Pomimo bogatego potencjału muzealnego bipola, wśród analizowanych obszarów zdecydowaną przewagę posiada obszar metropolitalny Krakowa, który należy do najbogatszych w zbiory muzealne miast środkowej Europy (w 40-tu placówkach). Ogromną popularnością cieszy się Kopalnia Soli „Wieliczka” (ponad 1 mln odwiedzających rocznie) oraz Zamek Królewski na Wawelu.

Wśród pozostałych porównywanych obszarów metropolitalnych na uwagę zasługuje Okręt Muzeum „Błyskawica”, Muzeum Historii Gdańska i Muzeum Narodowe w Gdańsku w OM Trójmiejskim, Muzeum Instrumentów Muzycznych w Poznaniu w OM Poznańskim oraz Panorama Racławicka i Muzeum Narodowe we Wrocławiu w ramach OM Wrocławskiego.

Atrakcje turystyczne

Rejonem, który w sposób zdecydowany wyróżnia się z grona analizowanych jest OM Krakowski. Ugruntowaną markę posiada nie tylko Wawel, Rynek Krakowski, Kopalnia Soli w Wieliczce, ale również od pewnego czasu krakowski Kazimierz. Gdańsk kojarzy się przede wszystkim z Fontanną Neptuna i Dworem Artusa na Długim Targu i Żurawiem nad Wełtawą. Znane jest również Westerplatte. Wrocław to oczywiście Ostrów Tumski i jeden z najwspanialszych w Europie, gotycki ratusz. Na atrakcje turystyczne bipola składają się: Starówka Warszawska z Kolumną Zygmunta, Zamkiem Królewskim i Rynkiem Starego Miasta, Łazienki Królewskie i nieco kontrowersyjny Pałac Kultury w Warszawie oraz ulica Piotrkowska z eklektyczną i secesyjną zabudową, pałace łódzkich fabrykantów, z pałacem Izraela Poznańskiego na czele w Łodzi.

Wnioski

Oceniając walory obszaru bipola w zakresie zasobów dziedzictwa kulturowego można stwierdzić, że stanowi on pod względem atrakcyjności, drugi po obszarze krakowskim rejon w kraju.

16.7. Aspekt turystyczny

Analiza potencjału turystycznego w kontekście konkurencyjności obszarów metropolitalnych Poznania, Trójmiasta, Wrocławia, Krakowa z bipolem Warszawa- Łódź objęła elementy wskaźnikowe w postaci: skategoryzowanej bazy hotelowej, udzielonych noclegów w tym turystom zagranicznym w skategoryzowanych obiektach hotelowych, miejsc noclegowych w skategoryzowanych obiektach hotelowych i nieskategoryzowanych obiektach zbiorowego zakwaterowania oraz liczby turystów krajowych i zagranicznych w miastach centralnych obszarów metropolitalnych.

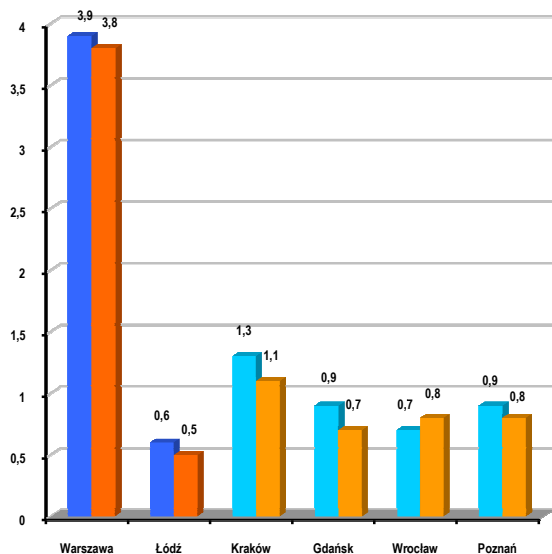
W ocenie statusu metropolitalnego danego miasta, turystyka, jako dział gospodarki odgrywa znaczącą rolę. Do czynników kształtujących atrakcyjność turystyczną danego obszaru należy zaliczyć uwarunkowania przyrodnicze, zasoby kulturowe i jego historię. Ważnym aspektem dla rozwoju turystyki jest pozycja danego miasta na arenie krajowej i międzynarodowej, co jest szczególnie widoczne w oparciu o wskaźniki Warszawy.

Analizy porównawcze zostały wykonane dla obszarów metropolitalnych bądź dla samych miast metropolitalnych (co było uwarunkowane dostępnością danych).

Tabela 48. Turyści krajowi i zagraniczni w miastach metropolitalnych w latach 2003-2005 (w mln)

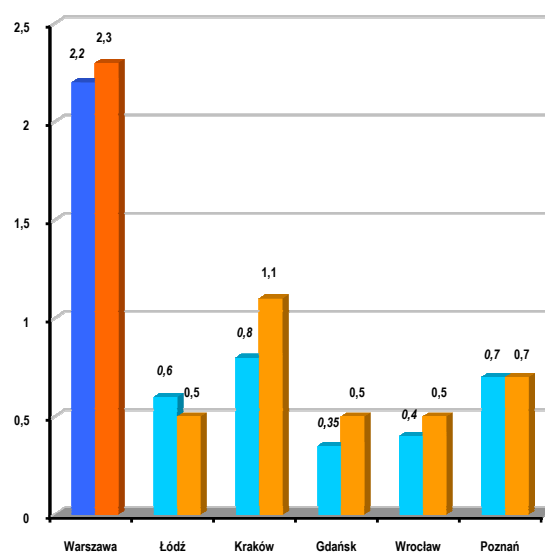
	2003	2004	2005
Warszawa			
Turyści krajowi	3,9	3,2	3,8
Turyści zagraniczni	2,2	2,4	2,3
Kraków			
Turyści krajowi	1,3	1,1	1,1
Turyści zagraniczni	0,8	1,1	1,1
Gdańsk			
Turyści krajowi	0,9	0,7	0,7
Turyści zagraniczni	0,35	0,4	0,5
Wrocław			
Turyści krajowi	0,7	0,9	0,8
Turyści zagraniczni	0,4	0,45	0,5
Poznań			
Turyści krajowi	0,9	bd	0,8
Turyści zagraniczni	0,7	bd	0,7
Łódź			
Turyści krajowi	0,6	0,5	0,5
Turyści zagraniczni	0,6	0,5	0,5
Miasta razem Ł+W			
Turyści krajowi	3,96	3,7	4,3
Turyści zagraniczni	2,8	2,9	2,8

Wykres 79. Turyści krajowi w wybranych miastach Polski w latach 2003 i 2005 (w mln.)

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

Wykres 80. Turyści zagraniczni w wybranych miastach metropolitalnych w latach 2003 i 2005 (w mln.)

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie BDR

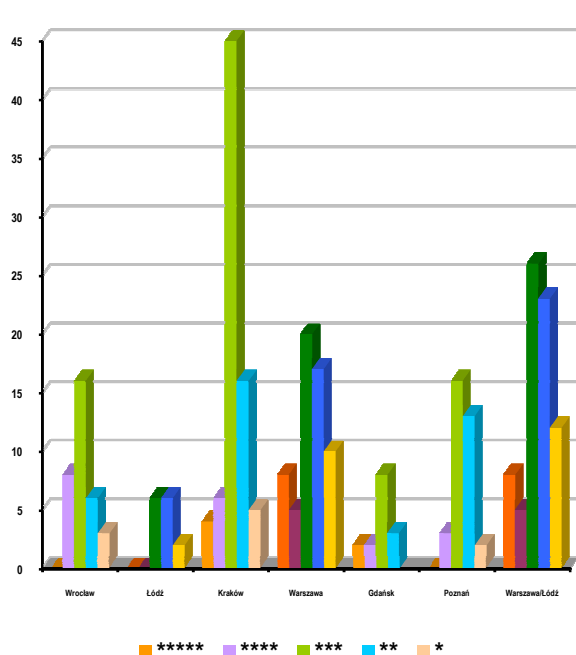
Analizy dotyczące turystów (w tym zagranicznych), wykonano w oparciu o szacunkowe dane uzyskane z Instytutu Turystyki w Warszawie na lata 2003 i 2005. Wśród analizowanych miast, miasta bipola Warszawa- Łódź, w odniesieniu do liczby turystów krajowych i zagranicznych zajmowały pierwsze miejsce. Należy jednak zaznaczyć, że w głównej mierze wynikało to ze stołecznej funkcji Warszawy, kreującej znaczny ruch turystyczny.

Pobyty turystów zagranicznych w pewnym stopniu są wskaźnikiem świadczącym o atrakcyjności turystycznej i gospodarczej miasta na arenie międzynarodowej.

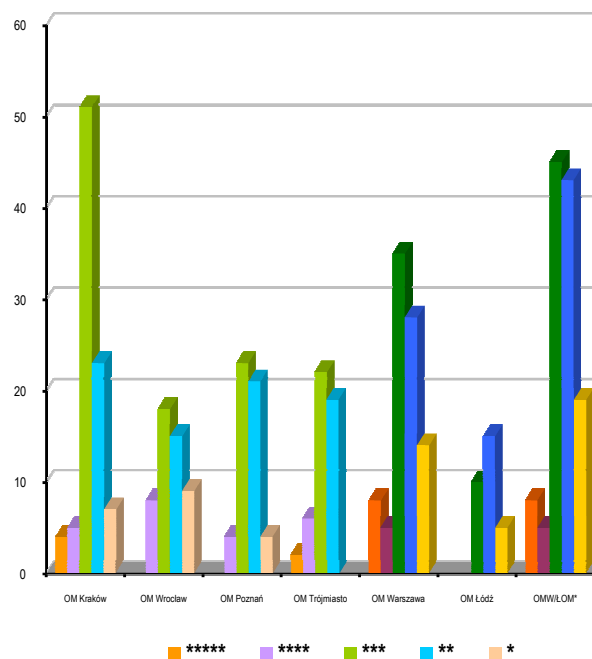
Kolejnym elementem, który został przeanalizowany, jako istotny w postrzeganiu konkurencyjności bipola Warszawa- Łódź, na arenie krajowej, jest skategoryzowana baza hotelowa i jej wykorzystanie. Należy zaznaczyć że, skategoryzowana baza hotelowa została przedstawiona dla miast centralnych bipola oraz dla obszaru bipola.

W ramach tego wskaźnika obszar bipola Warszawa – Łódź, z łączną liczbą skategoryzowanych obiektów hotelowych 120, znajdował się na pierwszej pozycji, na drugiej pozycji znajdował się OM Krakowa z liczbą 91 hoteli. Analizując, same miasta centralne bipola Warszawa- Łódź, sytuacja jest nieco odmienna, gdzie miasta bipola mają o 2 hotele mniej niż Kraków.

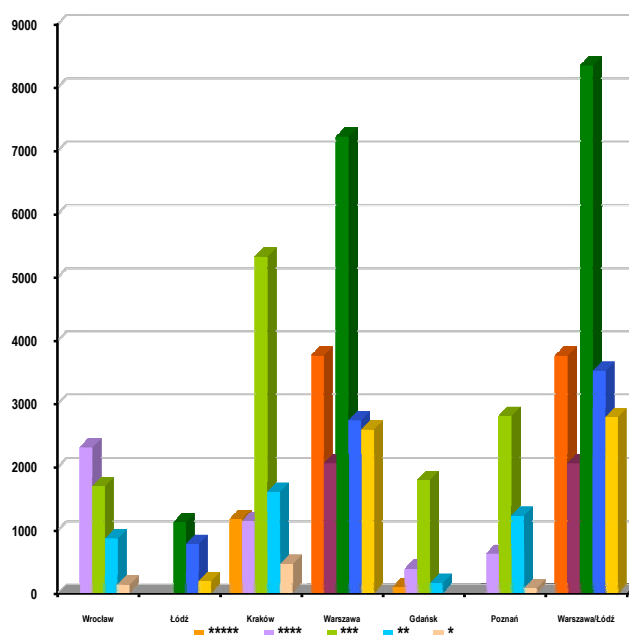
Wśród skategoryzowanej bazy noclegowej na uwagę zasługuje, także liczba hoteli w danej kategorii (tzn. z określoną liczbą gwiazdek). Najwięcej hoteli o najwyższym standardzie – 5 i 4 gwiazdkowych, znajdowało się w miastach centralnych i obszarze bipola Warszawa- Łódź. Hoteli 3 gwiazdkowych, natomiast najwięcej było w mieście Krakowie i OM Krakowa, co jednak nie zmieniło sytuacji, że bipol Warszawa- Łódź, pod względem liczby skategoryzowanych hoteli wypadł najkorzystniej.

Wykres 81. Skategoryzowane obiekty hotelowe w miastach w 2005 roku
 Źródło: Opracowanie MBPR

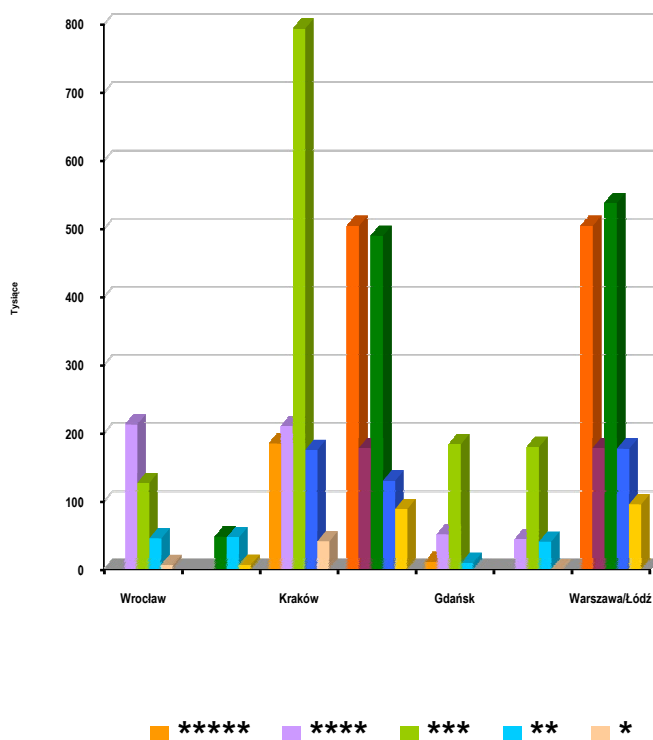
Wykres 82. Skategoryzowane obiekty hotelowe w obszarach metropolitalnych
 Źródło: Opracowanie MBPR

Wykres 83. Miejsca noclegowe w skategoryzowanych obiektach hotelowych w 2005 roku
 Źródło: Opracowanie MBPR

Ważnym elementem obok ilości skategoryzowanych hoteli, są znajdujące się w nich miejsca noclegowe. Wskaźnik ten ze względu na dostępność danych przeanalizowano tylko dla miast centralnych obszarów metropolitalnych. W ramach tego wskaźnika miasta centralne, bipola Warszawa – Łódź, wypadają najkorzystniej, w porównaniu z innymi miastami centralnymi obszarów metropolitalnych, co obrazuje powyższy wykres.

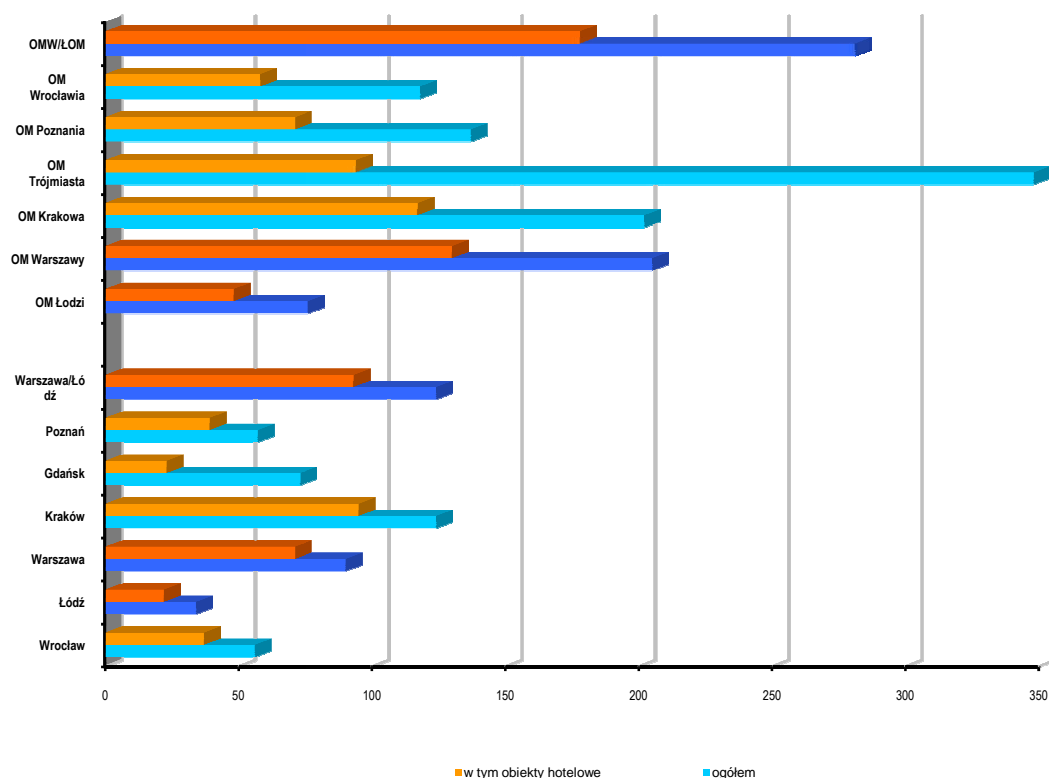
Wśród analizowanych wskaźników, przeanalizowano także udzielone noclegi w skategoryzowanych hotelach, w tym turystom zagranicznym. W ogólnej liczbie udzielonych noclegów turystom zagranicznym miasta bipola zajmują pierwszą pozycję, pośród analizowanych miast. Na uwagę zasługuje, jednak miasto Kraków, gdzie w przedmiotowym wskaźniku w łącznej klasyfikacji znajduje się na drugim miejscu. W hotelach 3 gwiazdkowych Krakowa udzielono więcej noclegów niż w miastach bipola Warszawa- Łódź. Na całościowej ocenie zaważyły, jednak udzielone noclegi w hotelach 5 i 1 gwiazdkowych.

Wykres 84. Udzielone noclegi turystom zagranicznym w skategoryzowanych obiektach hotelowych w 2005 roku

Źródło: Opracowanie MBPR

Kolejnym wskaźnikiem, którym posłużono w analizach z zakresu turystyki, są turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania w tym obiekty hotelowe. Był to jeden z nielicznych wskaźników, poza skategoryzowaną bazą hotelową, który był dostępny dla wskazanych obszarów. Należy zaznaczyć, że przedstawione na wykresie dane dla obszarów metropolitalnych, zostały obliczone w oparciu o rocznik statystyczny w układzie powiatowym. Zatem mogą być obciążone pewnym błędem statystycznym, ze względu na fakt, że nie zawsze całe powiaty wchodziły w obszar metropolitalny.

Wykres 85. Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania w miastach i obszarach metropolitalnych

Źródło: Opracowanie MBPR

Analizując wskaźnik w postaci turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania ogółem, na uwagę zasługuje OM Trójmiasta. Zajmuje on pierwsze miejsce - w ogólnej licznie obiektów zbiorowego zakwaterowania, na miejscu drugim znajduje się obszar bipola Warszawa-Łódź, a za nim jest OM Krakowa. W liczbie obiektów hotelowych (w obiektach zbiorowego zakwaterowania ogółem), pierwsze miejsce zajmuje obszar bipola Warszawa-Łódź, na drugim jest OM Krakowa a na trzecim OM Trójmiasta. W odniesieniu do miast centralnych, miasta bipola zajmują drugą pozycję, po mieście Krakowie, ale dotyczy to tylko, liczby obiektów hotelowych, natomiast liczba obiektów ogółem, jest taka sama jak w Krakowie.

Wnioski

Ocena atrakcyjności turystycznej obszaru i miast centralnych bipola Warszawa-Łódź, za pomocą wskaźników dotyczących liczby turystów, w tym zagranicznych oraz bazy noclegowej i jej wykorzystania, wskazują dominującą pozycję bipola.

Szczególnie istotna jest ogólna liczba turystów, w tym zagranicznych odwiedzających dany obszar, bądź miasto oraz liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym. Wskaźnik ten może świadczyć o atrakcyjności turystycznej, a także o znaczeniu gospodarczym w skali kraju a także zagranicą.

Zasoby bazy noclegowej w postaci liczby skategoryzowanych hoteli miast bipola przegrywają z Krakowem, czy Trójmiastem, co w kontekście Euro 2012 r., gdzie stolica jest jednym ze współorganizatorów, powinno stać się priorytetem w zakresie inwestycji turystycznych. Nie mniej jednak liczba miejsc noclegowych w tych obiektach jest największa spośród analizowanych miast obszarów metropolitalnych.

17. Projekty kierunkowe

17.1. Sfera gospodarcza

Centralny Okręg Wiedzy

Opis projektu

Strategicznym celem powstania Centralnego Okręgu Wiedzy, Edukacji, Wysokich Technik i Technologii jest tworzenie pomostów dla ścisłej współpracy pomiędzy innowatorami, naukowcami, wynalazcami a przedsiębiorcami. Jako zbiór działań sprzyjających rozwojowi gospodarki opartej na wiedzy, COW jest odpowiedzią na zapisy zawarte w dokumentach strategicznych, krajowych i regionalnych; m.in. strategiach rozwoju województw mazowieckiego i łódzkiego

Potencjalny zasięg oddziaływania

Obszar realizacji innowacyjnej przestrzeni COW w założeniu obejmuje Warszawę i Łódź, wraz z jednostkami naukowymi, akademickimi oraz biznesowymi funkcjonującymi w ich obszarach metropolitalnych, oraz miasto Płock. Dopełnieniem potencjału COW jest Radom, dysponujący jednostkami naukowymi i akademickimi oraz potencjałem gospodarczym. Funkcje wspomagające w obszarze COW mogą pełnić także takie ośrodki miejskie jak Kutno, Łowicz i Skierniewice.

Zasięg oddziaływania COW ma charakter ponadregionalny.

Elementy składowe

Elementami składowymi warunkującymi rozwój COW są:

- ✓ jednostki naukowe i badawczo – rozwojowe (m.in. jednostki organizacyjne Polskiej Akademii Nauk, Ośrodek Badawczo - Rozwojowy Przemysłu Rafineryjnego w Płocku, Centralny Ośrodek Badawczo – Rozwojowy Maszyn Włókienniczych w Łodzi).
- ✓ sieci doskonałości oraz formacje klastrowe (m.in. Europejska sieć doskonałości, dot. astmy i alergii – Uniwersytet Medyczny w Łodzi, Sieć centrów lotnictwa i badań kosmicznych – Politechnika Warszawska, Klaster farmaceutyczny w Łodzi, Dolina Ekoprodukcji – woj. mazowieckie)
- ✓ szkoły wyższe (m.in.: Politechnika Warszawska wraz z filią Płocku, Akademia Medyczna w Warszawie, Szkoła Główna Handlowa, Uniwersytet Warszawski, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, Politechnika Łódzka, Uniwersytet Łódzki, Państwowa Wyższa Szkoła Telewizyjna, Teatralna i Filmowa im. L.Schillera)
- ✓ mobilna kadra naukowa
- ✓ platformy technologiczne (m.in. Polska Platforma Technologii Kosmicznych w Warszawie, Polska Platforma Zaawansowanych Materiałów w Warszawie, Polska Platforma Technologiczna Przemysłu Tekstylnego w Łodzi)
- ✓ parki technologiczne (m.in.: Płocki Park Przemysłowo – Technologiczny, Łódzki Regionalny Park Naukowo – Technologiczny, Warszawski Park Technologiczny)
- ✓ wykształcone i mobilne kadry pracownicze

- ✓ przedsiębiorstwa (jednostki generujące nowe rozwiązania techniczne, technologiczne i organizacyjne oraz jednostki będące odbiorcą innowacji).

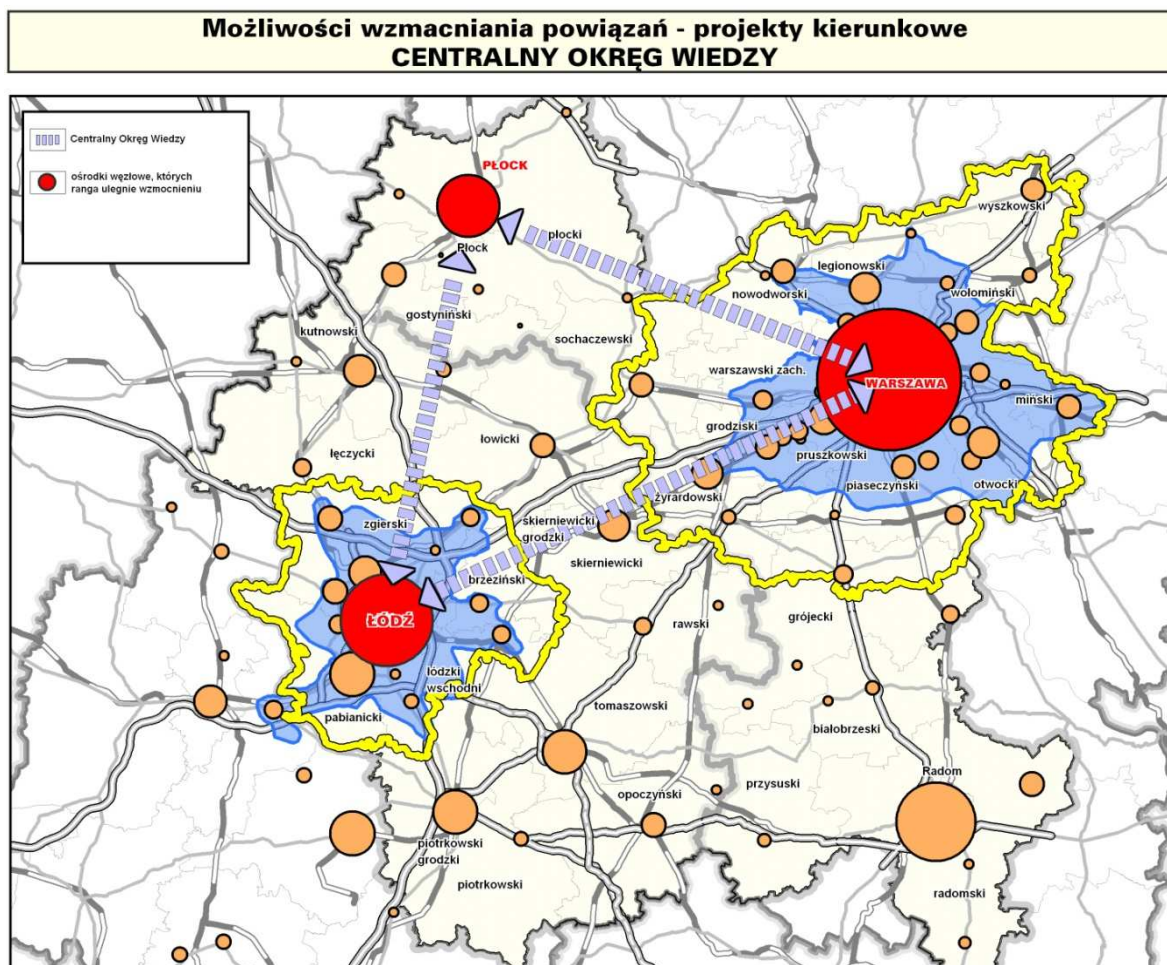
Produkty COW

Produkty COW będą efektem tworzenia innowacji w procesie wykorzystywania wiedzy i wyników badań, zarówno w kontekście technicznym, technologicznym jak i organizacyjnym. Ważnym aspektem będzie tutaj jakość generowanych produktów, poziom ich nowoczesności oraz szybkość realizacji.

Potencjalnymi produktami COW mogą być:

- ✓ projekty i programy badawcze, szkolenia,
- ✓ publikacje naukowe,
- ✓ nowe rozwiązania techniczne, patenty i wzory użytkowe,
- ✓ kształcenie z wykorzystaniem technologii multimedialnych,
- ✓ podmioty gospodarcze,
- ✓ miejsca pracy,
- ✓ nowe formacje klastrowe powstałe na bazie istniejącego potencjału naukowego i gospodarczego
- ✓ rozwiązania prawne i finansowe będące efektem lobbingu ośrodków akademickich na rzecz rozwoju współpracy ze sferą przedsiębiorczości,
- ✓ międzyregionalne platformy technologiczne,

Mapa 65. Projekt kierunkowy – Centralny Okręg Wiedzy

Balneologia

Opis projektu

Celem projektu pn. Balneologia, jest wykorzystanie zasobów ciepłych wód geotermalnych znajdujących się w rejonie miasta Gostynina i miejscowości Rogoźno w gminie Zgierz, dla celów leczniczych i rekreacyjnych.

Projekt zakłada powstanie obok głównych obiektów balneologicznych, zaplecza noclegowo- gastronomicznego oraz usługowo- handlowego, na który, w znacznej mierze składać się będą gospodarstwa agroturystyczne, kwatery prywatne i pensjonaty. Przyczyni się do wzrostu liczby miejsc pracy. Realizacja projektu o charakterze sieciowym przy wdrożeniu nowoczesnych rozwiązań w branży turystycznej przyczyni się do wzrostu atrakcyjności przedmiotowych obszarów.

Potencjalny zasięg oddziaływania

Przedmiotowy projekt obejmuje tereny położone w województwie mazowieckim i łódzkim. Obszar położony po stronie województwa mazowieckiego dotyczy miasta i gminy Gostynin oraz miejscowości bezpośrednio przyległych, w tym w szczególności miejscowości: Płock, Łąck, Gąbin i Nowy Duninów. W województwie łódzkim dotyczy to obszaru miejscowości Rogoźno w gminie Zgierz oraz Swoboda i Jesionka w gminie Zgierz. Zakłada się, że potencjalny zasięg oddziaływania będzie miał charakter ponadregionalny. Z uwagi na nowatorskość projektu i unikalny charakter proponowanych usług, inwestycje te mogą mieć znaczenie o charakterze krajowym.

Elementy składowe

Zasoby naturalne

- ✓ Wody geotermalne w rejonie Gostynina i Rogoźna oraz inne zasoby naturalne ziemi, tj. węgiel brunatny, sól kamienna,
- ✓ Gostynińsko- Włocławski Park Krajobrazowy, Obszar Chronionego Krajobrazu Gostynińsko- Gąbiński, Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Skrwę Lewej, Nadwiślański Obszar Chronionego Krajobrazu, Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich, docelowy Obszar Chronionego Krajobrazu Sokolnicko – Piątkowski;

Działania organizacyjno - formalne

- ✓ Kompletna dokumentacja geologiczna i koncesja na wykonanie odwiertów dla wód geotermalnych w Gostyninie,
- ✓ Zgłoszenie projektu przez miasto Gostynin, jako projekt kluczowy w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego,
- ✓ Koncepcja kompleksu balneologicznego pn. Termy Gostynińskie,
- ✓ Projekt „Rogoźno” sporządzony przez Centrum Zrównoważonego Rozwoju obejmujący działania wdrożeniowe, zmierzające do wykorzystania potencjału zasobów naturalnych oraz „Koncepcja zagospodarowania rejonu Rogoźna - wykorzystanie walorów leczniczych wód mineralnych” – przygotowana przez Biuro Programowania i Projektowania Rozwoju Łodzi,

Ośrodki koncentracji ruchu turystycznego bogate w walory kulturowe

- ✓ Płock- miasto położone na wysokiej skarpie polodowcowej nad Wisłą, najstarsze w Polsce Towarzystwo Naukowe Płockie (1820r), Muzeum Mazowieckie; wzgórze tumskie z Katedrą i zamkiem; jedyne miasto Mazowsza znajdujące się na trasie Europejskiego Szlaku Gotyku Ceglanego; siedziba Starokatolickiego Kościoła Mariawitów – neogotycka katedra i klasztor;
- ✓ Gostynin – miasto położone nad Skrwą Lewą, z zamkiem z XIV w. z oryginalną basztą, klasycystyczny ratusz z 1809 r. oraz grodzisko zwane „Łysa Góra” o wysokości 20m- najwyższy punkt w Gostyninie;
- ✓ Łąck – pałac, który w okresie międzywojennym był letnią rezydencją Marszałka Rydza- Śmigłego, a w 1939 r. mieściła się kwatera sztabu gen. Władysława Andersa (niestety nie dostępny dla turystów); atrakcją Łącka jest Państwowe Stado Ogierów z krytą ujeżdżalnią, hipodromem – miejscem organizowania hipicznych krajowych i międzynarodowych zawodów oraz muzeum powozów; zabytkowa wyłuszcarnia szyszek;
- ✓ Nowy Duninów – pałacyk myśliwski z XVIII w., zabytkowy park krajobrazowy oraz zameczek; przystań wodna;
- ✓ Zgierz – należy do najstarszych miast, prawa miejskie (przed 1288r). Najcenniejszym elementem zabudowy są drewniane, klasycystyczne domy tkaczy. Utworzono tu park kulturowy „Miasto Tkaczy”, obejmujący zabytkową zabudowę i układ przestrzenny. Okolice Zgierza są obszarem proponowanym w „Wojewódzkim programie opieki nad zabytkami w województwie łódzkim” do uznania za park kulturowy. Jest to obszar występowania drewnianych kościołków zgierskich w miejscowościach Biała, Koźle, Majolice, Modlna, Niesułków, Bratoszewice.
- ✓ Łęczyca – Tum – Góra Świętej Małgorzaty – jest to obszar występowania unikatowych zabytków województwa łódzkiego i miejsca legendarne. Romańską archikolegiatę w Tumie zaproponowano w „Wojewódzkim programie opieki nad zabytkami w województwie łódzkim” do uznania za ponik historii, natomiast obszar śladów legendarnego Diabła Boruty obejmujący Łęczycę, Górę Świętej Małgorzaty, kolegiatę i grodzisko w Tumie wytypowano jako teren preferowany do utworzenia parku kulturowego.

Kampania promocyjna

Projektowane szlaki międzynarodowe - Euro Velo 2 Europejski szlak rowerowy przez Płock, pojezierze gostynińskie, w ramach realizacji inicjatywy turystyczno – rekreacyjnej na Mazowszu- „Zielony szlak Rowerowy Mazowsza”

Europejski Szlak Gotyku ceglanego – Płock

Piastowska Droga Romańska - powstała na wzór drogi romańskiej z niemieckiej Saksonii – Anhalt. W województwie łódzkim szlak prowadzi z Tumu pod Łęczycą w kierunku południowo-wschodnim do Sulejowa, następnie przez Inowłódz, Żarnów, Krzyworzekę do Strońska, łącząc zabytki architektury romańskiej.

Produkt

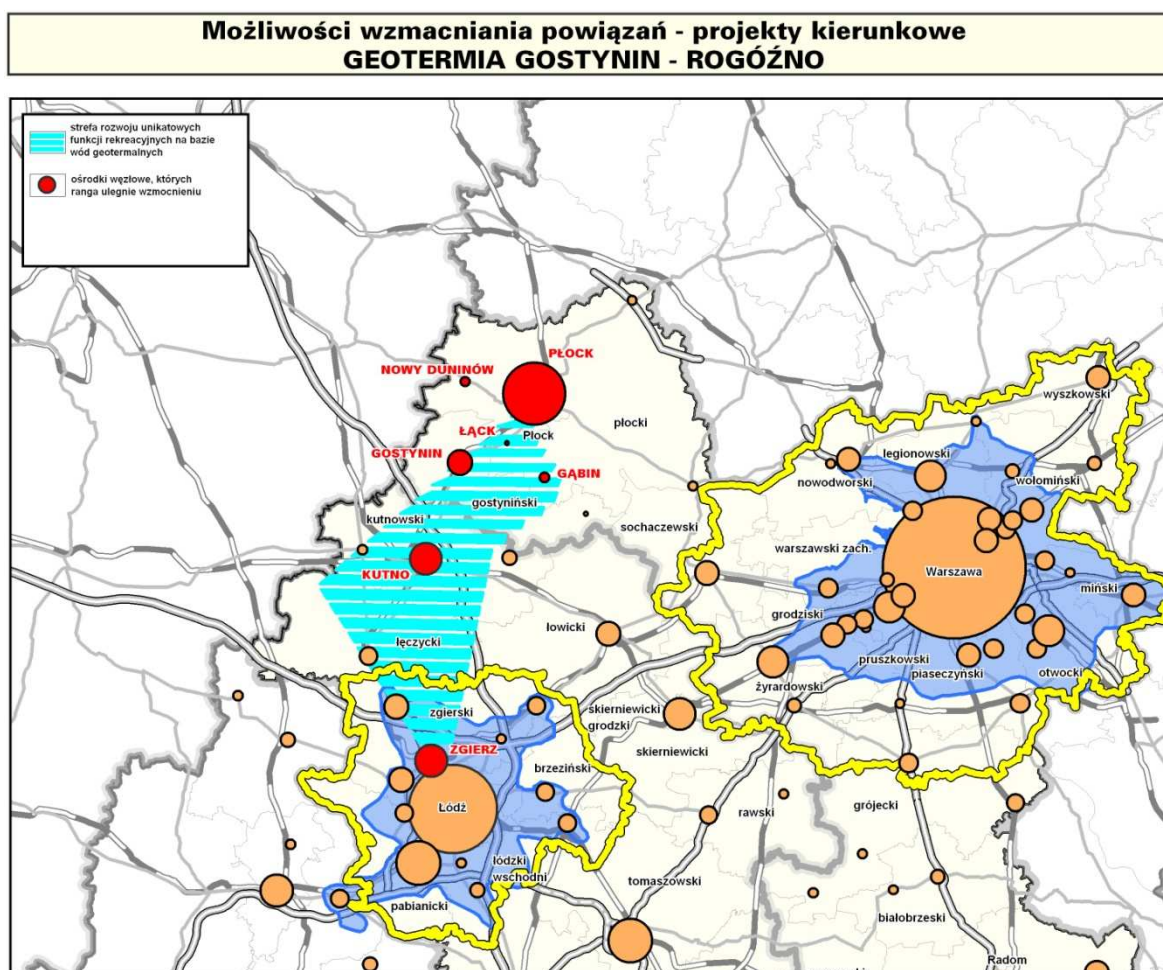
- ✓ Centralny Park Rekreacji, Rozrywki, Wypoczynku, Turystyki i Balneologii obejmujący: budynek balneologiczny z zespołem basenów dla celów leczni-

czych, hotel, zespół basenów otwartych, park wodny z urządzeniami sportowo-rekreacyjnymi i park rekreacyjno-wypoczynkowy, amfiteatr i zespół sal widowiskowych

- ✓ Zakład Geotermalny –wraz z odwiertami dla potrzeb dostarczenia wód do celów balneologicznych i ciepłowniczych.
- ✓ Mała obwodnica – budowa drogi łączącej ulicę Jana Pawła z ulicą Zamkową w ciągu drogi wojewódzkiej: nr 265 Włocławek – Gostynin wraz z infrastrukturą zapewniająca dojazd do planowanego kompleksu zabudowy.
- ✓ Zespół zdrojowy (tężnie, solanki) w Rogóźnie, (zespół rekreacyjno- wypoczynkowy)
- ✓ Baza noclegowa i gastronomiczna
- ✓ Materiały promocyjne

Mapa 66. Projekt kierunkowy – Geotermia Gostynin - Rogóžno

Logistyka

Opis projektu

Polska jako ważny kraj tranzytowy między wschodem a zachodem i siedziba coraz większej ilości firm zagranicznych dysponuje znacznym potencjałem w zakresie tworzenia nowoczesnych centrów logistycznych. Powstająca sieć autostrad i dróg ekspresowych oraz atuty w postaci stosunkowo niskich cen nieruchomości i dużego chłonnego rynku sprzyjają szybkiemu rozwojowi tego rodzaju funkcji. Obecnie największym rynkiem magazynowo-logistycznym w Polsce jest rejon Warszawy, jednak sytuacja ta ulega zmianie. Należy jednak zaznaczyć, że region warszawski został wskazany dla lokalizacji strategicznego (ponadregionalnego) centrum logistycznego w obszarze centralnej Polski (SPOT na lata 2004-2006- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury) .

Budowa nowoczesnych dróg w kraju przy jednoczesnym wzroście cen działek w stolicy powodują, że branża logistyczna przenosi się w inne rejony Polski. Korzystne położenie geograficzne i komunikacyjne regionu łódzkiego mogą przyczynić się do tego, że duża część tych inwestycji będzie mogła być zlokalizowana właśnie tutaj. W ramach przedmiotowych obszarach łódzkiego i mazowieckiego należy wskazać umownie nazwane „złoty trójkąt łódzki” i „czworokąt mazowiecki” .

Najlepiej rozwijającym się obecnie rynkiem logistycznym w województwie łódzkim są okolice Łodzi, Strykowa i Piotrkowa Trybunalskiego. Rejon ten, nazwany umownie „Złotym trójkątem”, już wkrótce może stać się czołowym obszarem koncentracji centrów magazynowo – logistycznych w Polsce. Zakłada się, że po realizacji wszystkich planowanych inwestycji magazynowych w rejonie łódzkim znajdować się będzie 28% powierzchni magazynów w skali kraju.

W województwie mazowieckim „czworokąt” reprezentowany jest przez miasta Mszczonów, Teresie/Błonie, Warszawę i Piaseczno. Mszczonów (droga S8 i nr 50-obwodnica tirowska dla tranzytu, magistrała kolejowa CMK i CE20-międzynarodowa kolejowa obwodnica towarowa dla węzła warszawskiego) – Teresin / Błonie (międzynarodowa droga krajowa nr 2 [E30] i magistrała kolejowa E20) – Warszawa (jeden z trzech największych węzłów transportowych w Polsce –położenie w węźle trzech transeuropejskich korytarzy transportowych oraz krzyżujących się linii kolejowych i dróg ekspresowych) – Piaseczno (droga krajowa nr 79 i linia kolejowa państwowego znaczenia nr 8.

Potencjalny zasięg oddziaływania

Funkcjonowanie „Złotego trójkąta” w oparciu o Łódź, Piotrków Trybunalski i Stryków i „czworokąt” w obszarze Mszczonów- -Teresin/Błonie- Warszawa- Piaseczno niewątpliwie korzystnie wpłynie na podniesienie i umocnienie rangi wskazanych ośrodków, jak również centralnych części województw łódzkiego i mazowieckiego. Jednocześnie stosunkowo niewielka odległość i porównywalne potencjały łódzkiej i mazowieckiej strefy logistycznej wsparte inwestycjami w infrastrukturę drogową i kolejową, przyciągną wielu nowych inwestorów tworząc ponadlokalną strefę rozwoju sektora logistycznego dla Polski Centralnej, o znacznym oddziaływaniu w skali kraju i Europy.

Elementy składowe

Już obecnie w miastach, tworzących „Złoty trójkąt” i ich sąsiedztwie funkcjonują znaczące centra logistyczne :

- ✓ w rejonie Strykowa są to przede wszystkim centra magazynowo-spedycyjne firm logistycznych (Masterlink Express, Gravelau Polska, Raben)
- ✓ w rejonie Piotrkowa Trybunalskiego w parkach logistycznych (FM Logistic, ProLogis Park Piotrków) mieszczą się magazyny sieci hipermarketów (Ahold, Nomi, Carrefour, Auchan, Kaufland) oraz znanych producentów (Ikea, Unilever)
- ✓ w Łodzi znajdują się centra dystrybucyjne zlokalizowanych tam firm (Rossmann, Polska Grupa Farmaceutyczna), terminale tekstylne (Spedimex, IC Companys) oraz terminal kolejowy na Olechowie, gdzie znajduje się siedziba największego w Polsce przewoźnika kontenerowego Spedcont, który obsługuje 80% rynku w tym zakresie

W miastach województwa mazowieckiego tworzących „czworokąt” i ich sąsiedztwie funkcjonują następujące centra logistyczne :

- ✓ w Mszczonowie (Europa Park i RM Logistic- jeden z największych i najnowocześniejszych obiektów logistycznych w województwie mazowieckim)
- ✓ w Teresinie (ProLogis Park Teresin i obiekty firmy Tesco Polska)
- ✓ w Błoniu (Alliance Logistic Centem, ProLogis Park Błonie, Metropol Park Błonie)
- ✓ w Pruszkowie (Millenium Logistic Park, Pruszkowskie Centrum Dyspozycyjne) z konturowym terminalem kolejowym przy magistrali kolejowej E65, w rejonie planowanej autostrady A2
- ✓ w Warszawie, kompleksy magazynów i usług logistycznych zlokalizowane są w południowo- zachodniej oraz północnej części miasta w rejonie tras wylotowych m.in. nr 7 i 8 (planowanych jako ekspresowe) nr 61 i 79; w rejonie Okęcia i Ursynowa to: Warsaw Distribution Centem (Bristol myers Squibb) , Platon Park I i II (Platon Group), ProLogis Park Warsaw (ProLogis), Manhattan Business&Distribution Center (Ghelamco/Liebrecht&Wood), w rejonie Pragi i Żerania: Praga II(Degor S.A.)Żerań Park (Apollo Rida) oraz terminal kontenerowy na Woli w rejonie ul. Ordona
- ✓ Międzynarodowy Port Lotniczy im F.Chopina w Warszawie o przewozach towarowych ok. 44 tys. ton. w2004 roku

Istniejąca baza logistyczna już niedługo zostanie powiększona o tworzone obecnie wielkie centra magazynowo-logistyczne w województwie łódzkim;

- ✓ w rejonie Piotrkowa Trybunalskiego : Poland Central oraz Logistic City Piotrków
- ✓ w rejonie Strykowa Tulipan Park Stryków (kompleks położony przy autostradzie A1, nieopodal skrzyżowania z A2, o powierzchni 61 ha. W tym Parku powstają fabryki i magazyny firm: Corning Cable Systems (kable i światłowody), Azymut (wydawnictwo wysyłkowe), Komfort (panele, wykładziny), Sonoco (opakowania dla "Gilette") oraz Diamond Business Park Stryków i Prologis Park Stryków
- ✓ w Łodzi terminal i sortownia firmy kurierskiej DHL (dodatkowo DHL Expres obok terminalu zbuduje call center , w którym zostanie zatrudnionych 400 konsultantów)
- ✓ oraz nastąpi rozbudowa obiektów
- ✓ w Mszczonowie 70 tys. m² do 450 tys.m² , Błoniu z ok. 200 tys.m² do 550 m², Teresinie z ponad 80 tys. m² do 170 tys. m²

Poza tym wielkie zagraniczne firmy produkujące w Łodzi sprzęt AGD i komputery (zakład Della) będą rozbudowywać swoje zaplecze logistyczno-magazynowe. Projektowana jest także budowa parku logistycznego na łódzkim Widzewie - Panattoni Park Łódź.

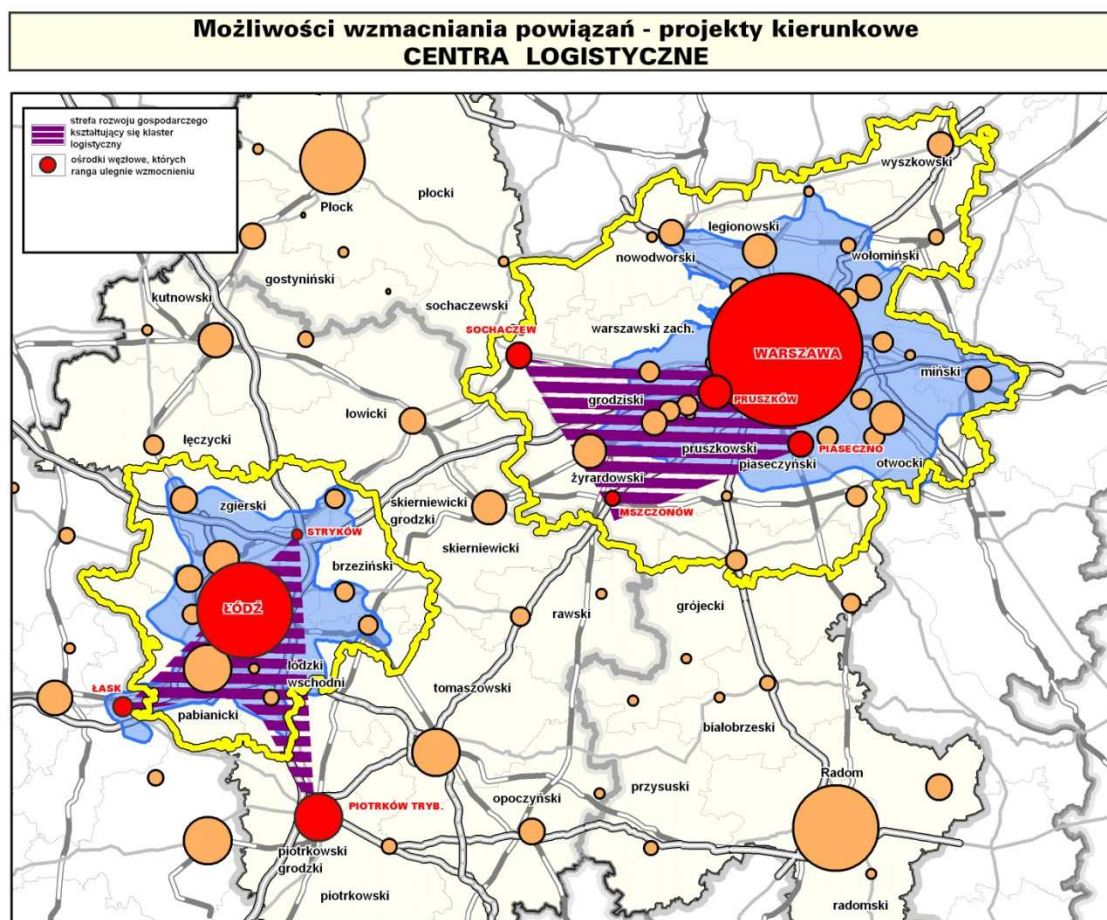
Rekomendowaną lokalizacją strategicznego centrum logistycznego dla Mazowsza jest Sochaczew i Mszczonów.

Rozbudowa centrów logistycznych w tych właśnie miastach wiąże się przede wszystkim ze zdyskontowaniem korzystnego centralnego położenia w kraju, rozwojem intermodalnego transportu opartego o budowę autostrad i dróg ekspresowych oraz modernizację (budowę) linii kolejowych i rozbudowę lotnisk. Znacznym potencjałem dysponuje także kolejowy terminal kontenerowy Łódź-Olechów, (jeden z największych w Europie Środkowej, o zdolności przeładunkowej 200 wagonów na dobę), lotnisko im. Władysława Reymonta w Łodzi oraz lotnisko w Łasku, gdzie planowana jest realizacja wielkiego centrum logistycznego w oparciu o funkcje cargo.

Produkt

Realizacja tak rozległego przestrzennie i zakrojonego na szeroką skalę przedsięwzięcia, w sposób znaczący wpłynie na rozwój całego regionu. Efektem wymiernym będzie powstanie znacznej ilości nowoczesnych powierzchni magazynowych i infrastruktury drogowej i kolejowej, powstaną nowe miejsca pracy, nastąpi wymiana doświadczeń i technologii. Przewidywane jest udostępnienie i przekształcenie części lotniska wojskowego w Łasku dla rozwoju funkcji cargo i obsługi projektowanego centrum logistycznego, wykorzystany zostanie olbrzymi potencjał stacji przeładunkowo – kontenerowej Łódź – Olechów.

Mapa 67. Projekt kierunkowy – Centra Logistyczne

Łódzko – Mazowiecki Klaster Przetwórstwa Warzyw i Owoców

Opis projektu

Celem kształtującego się Łódzko –Mazowieckiego Klastra Przetwórstwa Warzyw i Owoców jest wykorzystanie potencjału proponowanego obszaru w postaci wysokiego poziomu plonów, wysokiej jakości owoców i warzyw oraz wartości produkcji towarowej oraz tworzenie ścisłej współpracy pomiędzy producentami, naukowcami i przedsiębiorcami zmierzającej do rozwoju gospodarczego obszarów koncentracji przetwórstwa spożywczego

Kształtujący się klaster ma na celu stworzenie najlepszej w Europie struktury gospodarczej w dziedzinie produkcji przetwórstwa owocowo- warzywnego.

Potencjalny zasięg oddziaływania

Obszar realizacji przestrzeni w założeniu obejmuje;

- ✓ w województwie łódzkim - powiat kutnowski, łęczycki, łowicki, skierniewicki, rawski, miasto Skierniewice oraz Stryków (łódzka giełda spożywcza)
- ✓ w województwie mazowieckim – powiat płocki, gostyniński, sochaczewski, grójecki, białobrzegi oraz Ożarów Mazowiecki (mazowiecka giełda spożywcza)

Potencjalny zasięg oddziaływania określono jako ponadregionalny.

Elementy składowe

Elementami warunkującymi funkcjonowanie i rozwój klastra są:

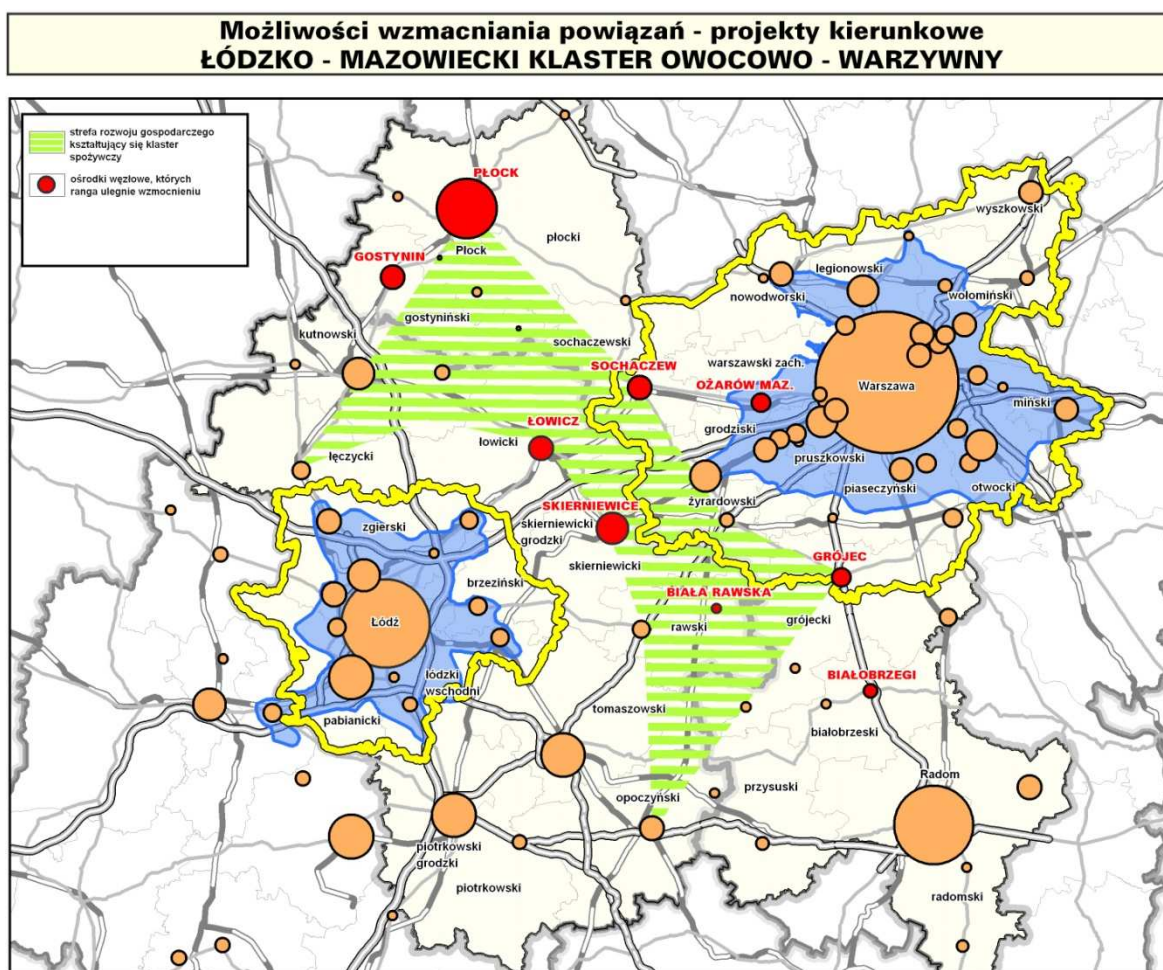
- ✓ magazyny, chłodnie i przetwórnice
- ✓ firmy doradcze, transportowe oraz firmy produkujące opakowania
- ✓ ośrodki doradztwa rolniczego oraz szkoły rolnicze
- ✓ tereny wystawowe i giełdy spożywcze (m.in. Bronisze w woj. mazowieckim i Zjazdowo w woj. łódzkim)
- ✓ Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa, Instytut Warzywnictwa, Instytut Badań nad Przedsiębiorczością i Rozwojem Ekonomicznym przy Społecznej Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi
- ✓ Szkoły wyższe: Politechnika Łódzka, Uniwersytet Łódzki, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, WSE w Skierniewicach
- ✓ Centrum Doskonałości w Zakresie Gospodarki Opartej na Wiedzy Uniwersytetu Łódzkiego

Produkt

- ✓ nowe produkty i artykuły spożywcze
- ✓ nowe rozwiązania techniczne i technologiczne,
- ✓ marki produktów i wzory użytkowe,
- ✓ nowe podmioty gospodarcze,
- ✓ nowe, również pozarolnicze miejsca pracy,
- ✓ wykwalifikowane kadry pracownicze

Mapa 68. Projekt kierunkowy – Łódzko –Mazowiecki Klaster Owocowo - Warzywny

17.2. Sfera komunikacyjna

Centralne lotnisko dla Polski

Opis projektu

Wobec nieustannego rozwoju lotnictwa na świecie oraz znacznego ciągłego wzrostu sieci połączeń lotniczych i liczby pasażerów, wydaje się, że budowa nowego portu lotniczego dla Polski spełniającego standardy światowe i odpowiadającego nadchodzącym potrzebom jest nieunikniona. Obecnie taką funkcję pełni Międzynarodowy Port Lotniczy im. F. Chopina w Warszawie, będący liderem pod względem przybywających i odlatujących pasażerów. Mimo zmieniającej się struktury przewozów lotniczych w kraju i dynamicznego rozwoju portów regionalnych, w dalszym ciągu największy udział w rynku ma port lotniczy w Warszawie, który obsługuje 89% ruchu międzynarodowego. Jednak jego ograniczona przepustowość i możliwości rozwojowe, przy jednoczesnym stałym wzroście ruchu oraz znacznej uciążliwości dla sąsiednich terenów mieszkaniowych, spowodowały konieczność podjęcia prac nad projektem nowego portu lotniczego dla kraju. Nowe Centralne Lotnisko dla Polski, które pełniłoby również funkcję dużego europejskiego Hubu, przyczyni się do wzmocnienia rozwoju transportu w kraju a jego lokalizacja między Warszawą a Łodzią wpłynie na szybki rozwój obu aglomeracji oraz przekształcania obszarów między aglomeracyjnych. Zakłada się, że stanie się ono głównym ogniwem łączącym obszary metropolitalne warszawski i łódzki, które w sumie zamieszkuje około 7 milionów osób.

Nie można jednocześnie nie dostrzegać znaczenia realizacji tego projektu dla wzmocnienia miejsca i roli Polski w Europie i na świecie.

Potencjalny zasięg oddziaływania

Realizacja nowego Centralnego Lotniska dla Polski w strefie między Warszawą a Łodzią niewątpliwie korzystnie wpłynie nie tylko na rozwój tych ośrodków, ale całego centralnego obszaru kraju. Zakłada się, że takie połączenie obu metropolii wytworzy ogromny potencjał gospodarczy o znacznym oddziaływaniu w skali kraju i Europy oraz przyczyni się do wzmocnienia roli obu miast w światowej sieci metropolitalnej. Jednocześnie Polska miałaby szansę zaistnieć na mapie Europy jako znaczący węzeł transportowy łączący kierunki wschód – zachód i północ – południe.

Elementy składowe

Na całość przedsięwzięcia składać się będzie szereg nowych inwestycji kompleksowo ze sobą współpracujących i tworzących system lotniczego węzła transportowego o znaczeniu międzynarodowym. Ważnym elementem tego systemu będą powiązania z lotniskami regionalnymi w kraju i zagranicą, zwłaszcza w kontekście zapisów w strategicznych dokumentach rządowych o wzmacnianiu rozwoju regionalnych portów lotniczych i wpisaniu ich w europejski system przestrzeni powietrznej, co związane jest z koordynacją działań poszczególnych przewoźników.

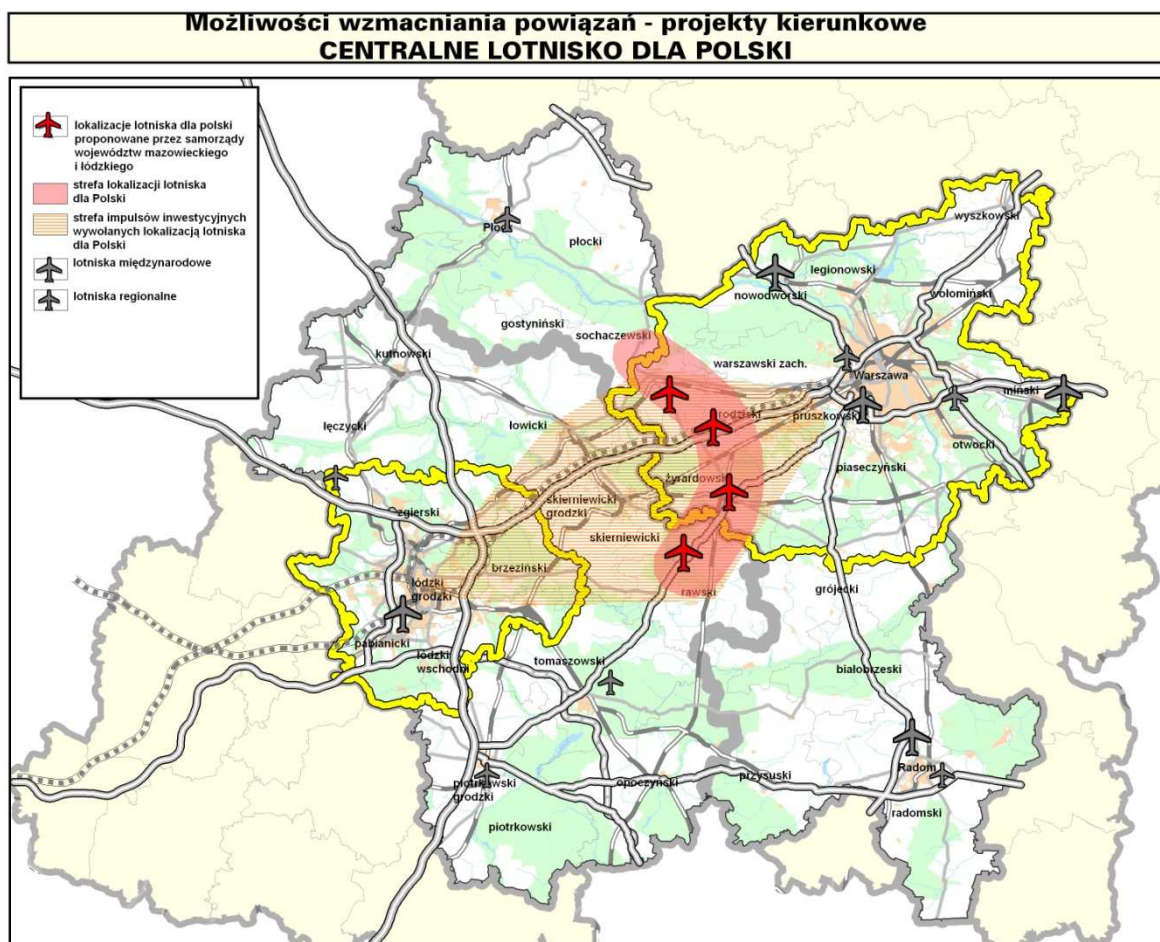
Produkt

Produktem bezpośrednim będzie nowe Centralne Lotnisko dla Polski oraz cała infrastruktura, w tym transportowa o znaczeniu strategicznym (np. autostrady A-2 i A-1, droga

ekspresowe S-8, szybka kolej Warszawa – Łódź – Wrocław / Poznań) oraz związana z realizacją i funkcjonowaniem takiego przedsięwzięcia. Poza tym w sferze gospodarczej produktem pośrednim będą nowe miejsca pracy w powstających inwestycjach towarzyszących okołolotniskowych, w tym m. in. logistyce i usługach o znaczeniu ponadlokalnym i charakterze biznesowym, hotelowym, administracji i bankowości, gastronomii itp. W efekcie końcowym zakłada się, że produktem stanie się także układ bipolarny Warszawa – Łódź, skupiający znaczną część potencjału krajowego i stanowiący konkurencję w skali europejskiej w stosunku do obszaru metropolitalnego Berlina.

Mapa 69. Projekt kierunkowy – Centralne Lotnisko dla Polski

Szybka kolej

Opis projektu

Idea powstania szybkiej kolei w Polsce pojawiła się na początku lat 90 tych. Od tego czasu nastąpił znaczny rozwój tego rodzaju transportu w Europie i na świecie, natomiast w kraju szybka kolej pozostaje wciąż w sferze planowania. Projekt budowy Szybkiej Kolei wpisuje się w założenia przyjęte w strategicznych dokumentach na szczeblu rządowym, w których zakłada się m. in. :

- ✓ poprawę jakości systemu transportowego i jego rozbudowę zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju,
- ✓ poprawę efektywności funkcjonowania systemu transportowego,
- ✓ integrację systemu transportowego,
- ✓ ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko i warunki życia,
- ✓ usprawnienie transportu w najważniejszych korytarzach transportowych w kraju oraz w obszarach metropolitalnych traktowanych jako węzły sieci krajowej,
- ✓ powiązanie głównych ośrodków gospodarczych w Polsce nowoczesnymi sieciami kolejowymi i zapewnienie powiązań komunikacyjnych w ramach sieci TEN-T,
- ✓ wspieranie rozwoju obsługi ruchu pasażerskiego i towarowego w relacjach transeuropejskich i międzykontynentalnych.

W świetle rządowych dokumentów obecnie prezentowany projekt Szybkiej Kolei nabiera coraz realniejszych kształtów. Warszawa i Łódź mają szansę na uzyskanie szybkiego połączenia kolejowego z Paryżem i Berlinem a propozycja przeprowadzenia trasy szybkiej kolei tunelem przez Łódź wraz z budową dworca centralnego stwarza możliwości włączenia miasta w krajowy i europejski system kolejowy. Natomiast w kraju realizacja projektu wzmocni bezpośrednie połączenia między metropoliami : Warszawą, Łodzią, Poznaniem i Wrocławiem.

Potencjalny zasięg oddziaływania

Budowa szybkiej kolei w Polsce będzie miała wymiar europejski i bezpośrednio przyczyni się do wzrostu konkurencyjności w/w miast w sieci metropolii w Europie.

Elementy składowe

Podstawowym elementem projektu jest trasa szybkiej kolei relacji Warszawa – Łódź – Wrocław / Poznań z przejściem tunelem pod centrum Łodzi oraz z budową podziemnego dworca centralnego.

Elementami uzupełniającymi w/w inwestycję są wzmocnienia kolejowych połączeń międzyregionalnych o podwyższonych parametrach (160 km / h) zarówno z Warszawy, jak i z Łodzi w następujących kierunkach :

- ✓ Katowice (Kraków) – Łódź – Poznań – Bydgoszcz,
- ✓ Gdańsk – Toruń – Łódź – Katowice,
- ✓ Warszawa – Katowice – Kraków,
- ✓ Warszawa – Gdańsk,
- ✓ Warszawa – Kaliningrad (Rail Baltica).

Produktem końcowym realizacji projektu będzie sieć szybkich połączeń między metropoliami w kraju i zagranicą a także wzrost standardów połączeń międzyregionalnych, stworzenie warunków dla powstania zintegrowanych systemów transportowych w kraju oraz rozwoju transportu intermodalnego i logistyki. Wiąże się to z tworzeniem nowych miejsc pracy, rozwojem gospodarczym regionu i możliwościami wzmacniania relacji między Warszawą a Łodzią.

Możliwości wzmacniania powiązań - projekty kierunkowe

SZYBKA KOLEJ

szybka kolej

linia kolejowa Warszawa - Łódź

Sieć autostrad i dróg ekspresowych

Opis projektu

Na podstawie diagnozy stanu istniejącego należy stwierdzić, że brak inwestycji transportowych tworzących nowoczesny system, przy jednoczesnej słabości istniejących połączeń komunikacyjnych i stale wzrastającym natężeniu ruchu, stanowi barierę dla dalszego rozwoju gospodarczego oraz stwarza konflikty związane z obsługą komunikacyjną i zagospodarowaniem przestrzennym.

Szansą na odwrócenie tych niekorzystnych zjawisk oraz wzmocnienie wzajemnych więzi między obszarami metropolitalnymi Warszawy i Łodzi będzie realizacja strategicznych elementów systemu transportowego, w tym drogowego w postaci autostrady A-2 oraz dróg ekspresowych S-2, S-8 i fragmentu postulowanej S-74., a także elementów uzupełniających, na które składają się autostrada A-1 i drogi ekspresowe S-12, S-7, S-14. Projekt ten wynika bezpośrednio ze strategicznych dokumentów rządowych i samorządowych a jego realizacja przyczyni się m. in. do :

- ✓ włączenia Polski w europejski system drogowy ,
- ✓ zapewnienia powiązań komunikacyjnych w ramach sieci TEN – T,
- ✓ połączenia głównych ośrodków gospodarczych w Polsce – Warszawy i Łodzi – siecią autostrad i dróg ekspresowych,
- ✓ zwiększenia dostępności obu metropolii oraz ich konkurencyjności w światowej sieci metropolii,
- ✓ podniesienia dostępności i atrakcyjności inwestycyjnej obszarów metropolitalnych obu aglomeracji.

Ponadto zakłada się, że realizacja poszczególnych elementów projektu bezpośrednio wpłynie na wzmocnienie wzajemnych relacji między Warszawą a Łodzią oraz stanie się podstawą dla kształtowania silnych związków gospodarczych i układu bipolarnego.

Potencjalny zasięg oddziaływania

Zakładany zasięg oddziaływania będzie znacznie wykraczał poza obszar opracowania i będzie miał wymiar europejski. Realizacja autostrady A-1 otworzy kierunek na Skandynawię i Kaliningrad na północy oraz poprzez Śląsk i Bramę Morawską uruchomi powiązania z Europą Południową. Z kolei autostrada A-2 łączy ten rejon Polski z Wielkopolską i Pomorzem Zachodnim oraz przez Berlin stwarza powiązania z Europą Zachodnią. Realizacja A-2 w kraju na całej planowanej długości, do granicy wschodniej, umożliwi częściowe włączenie w system transportowy kraju rejonu Polski Wschodniej. Droga ekspresowa S-8, wyznaczająca kierunek południowo – zachodni, połączy Warszawę i Łódź z Wrocławiem, a dalej przez Drezno otwiera kierunek na Frankfurt i Paryż, oraz otworzy kierunek północno – wschodni z Warszawy na Kowno. Natomiast S-7, S-12 i S-74 umożliwią połączenie z Ukrainą i Bałkanami.

Elementy składowe

Podstawowymi elementami składowymi projektu są :

- ✓ autostrada A-2 relacji Berlin – Poznań – Łódź – Warszawa – Kukuryku – Mińsk,
- ✓ droga ekspresowa S-8 relacji Wrocław – Sieradz – Łódź – Piotrków Trybunalski – Warszawa – Augustów – Kowno,

- ✓ droga ekspresowa S-2 relacji węzeł Konotopa – węzeł Lubelska (południowa obwodnica Warszawy w ciągu A-2).

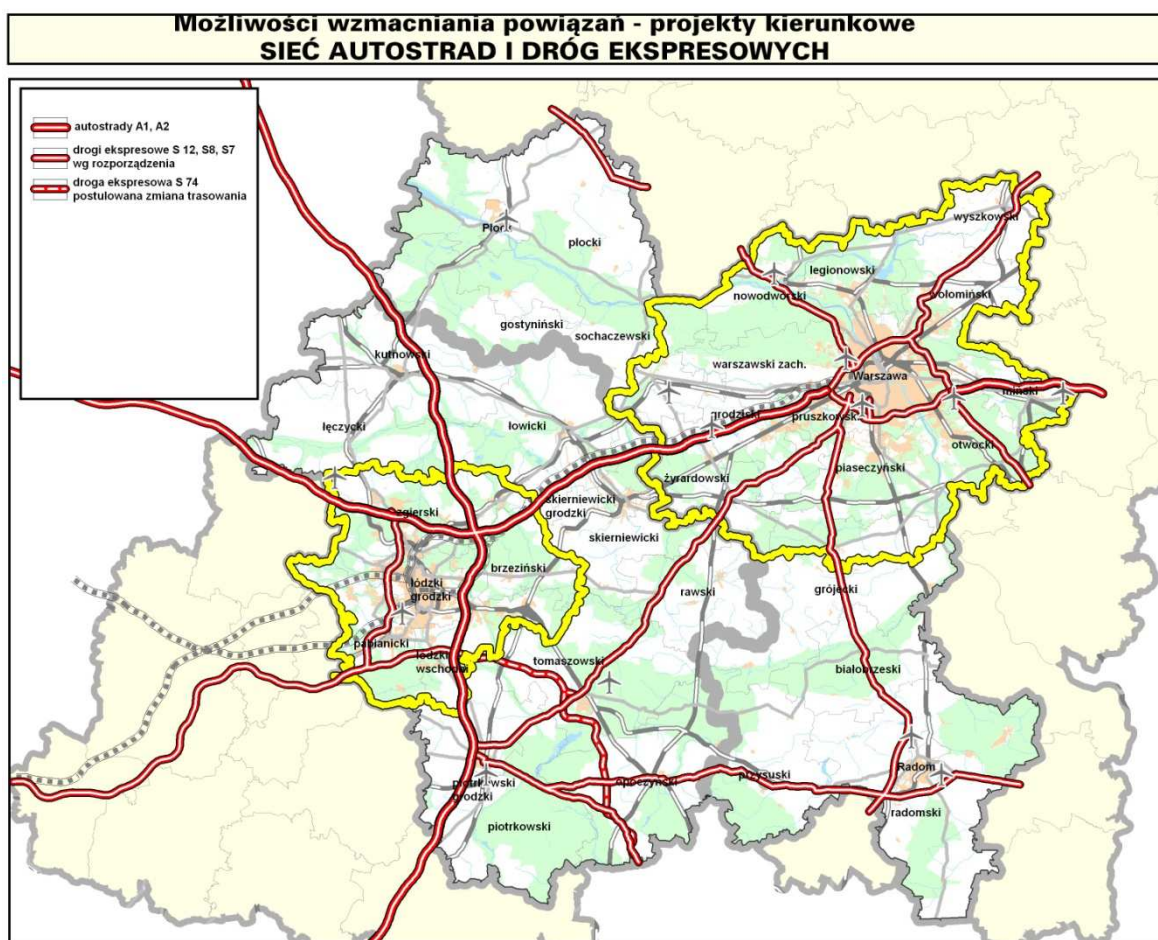
Pełne zdyskontowanie w/w układu strategicznego osiągnie się poprzez realizację elementów uzupełniających m. in. w postaci budowy autostrady A-1 i dróg ekspresowych S-12, S-7, S-14, S-74, a także przebudowanych, zmodernizowanych fragmentów dróg krajowych i wojewódzkich wraz z budową obwodnic terenów intensywnie zainwestowanych. Najważniejszymi inwestycjami w tym zakresie na w/w układzie będą :

- ✓ budowa autostrady A-1 relacji Gdańsk – Toruń – Łódź – Częstochowa – Gorzyczki – Ostrawa
- ✓ budowa drogi ekspresowej S-7 relacji Warszawa – Kielce – Kraków
- ✓ budowa drogi ekspresowej S-12 relacji A-1 (Piotrków Trybunalski) – Sulejów – Radom – Lublin – Kijów
- ✓ budowa S-74 relacji Łódź – Tomaszów Mazowiecki – Kielce – Tarnobrzeg
- ✓ budowa zachodniej obwodnicy Łodzi – drogi ekspresowej S-14 od A-1 do S-8
- ✓ budowa wschodniej obwodnicy Warszawy od A-2 do S-8.

Produkt

Produktem będzie nowoczesna sieć autostrad i dróg ekspresowych w Polsce Centralnej, umożliwiająca sprawne przemieszczanie się ludzi i ładunków w obszarach metropolitalnych obu miast oraz zapewniająca połączenia z innymi metropoliami w kraju i Europie.

Mapa 71. Projekt kierunkowy – Sieć Autostrad i Dróg Ekspresowych

17.3. Sfera turystyczna

Pasmo kulturowo – turystyczne Pilicy

Opis projektu

Celem projektu jest wykorzystanie walorów przyrodniczo – kulturowych oraz istniejącego szlaku wodnego na Pilicy, wraz z promocją kultywowania tradycji ludowych, dla stworzenia zintegrowanego szlaku turystycznego (będącego zintegrowanym produktem turystycznym), obejmującego obydwie województwa.

Kreacja oraz rozwój konkurencyjnych produktów turystycznych, scalanych w spójną i innowacyjną ofertę stanowi jedno z najważniejszych wyzwań w turystyce. Koncepcja „od idei do produktu” stanowi podstawowy kierunek tego projektu a zasada „myśl globalnie, działaj lokalnie” powinna znaleźć zastosowanie w ramach tego projektu.

Potencjalny zasięg oddziaływania

Obszar realizacji projektu obejmuje gminy położone wzdłuż pasma rzeki Pilicy i na obszarze związków etnograficznych, w analizowanym obszarze bipola Warszawa- Łódź.

Zasięg oddziaływania określono jako ponadregionalny.

Elementy składowe

Szlak kajakowy na rzece Pilicy wraz dworami i pałacami wpisanymi w nadrzeczny krajobraz: Promna, Sucha Szlachecka, Nowe Miasto n/Pilicą, Gostomia, Tomczyce, Świdno, Wodziczna, Łęgonice, Inowłódz, Spała, Sulejów, Sulejów - Podklasztorze (z przystaniami wodnymi i całą infrastrukturą turystyczną),

Szlak kultury ludowej – region opoczyński: gminy Odrzywół i Nowe Miasto n/Pilicą, Łęgonice Duże i Mysłakowice, Poświętne, Drzewica, Inowłódz, Opoczno, Białaczów, Żarnów;

Walory przyrodnicze i krajobrazowe: obszary Natura 2000 – Dolina Pilicy, Projektowany Park Krajobrazowy Dolnej Pilicy, Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki, enklawa Kampinoskiego Parku Narodowego – Ośrodek Hodowli Żubrów, Spalski Park Krajobrazowy, Sulejowski Park Krajobrazowy, otulina zewnętrzna i wewnętrzna Sulejowskiego Parku Krajobrazowego i Spalskiego Parku Krajobrazowego, Docelowy Spalsko – Sulejowski Obszar Chronionego Krajobrazu,

Trasa patriotyczna „Śladami II wojny światowej”

- ✓ Trasa turystyczna „Bunkier w Konewce” w powiecie tomaszewskim
- ✓ Przyczółek warecko- magnuszewski

Międzynarodowe kulturowe szlaki europejskie:

- ✓ Piastowska Droga Romańska,
- ✓ Szlak Cysterski

Działania organizacyjno – formalne

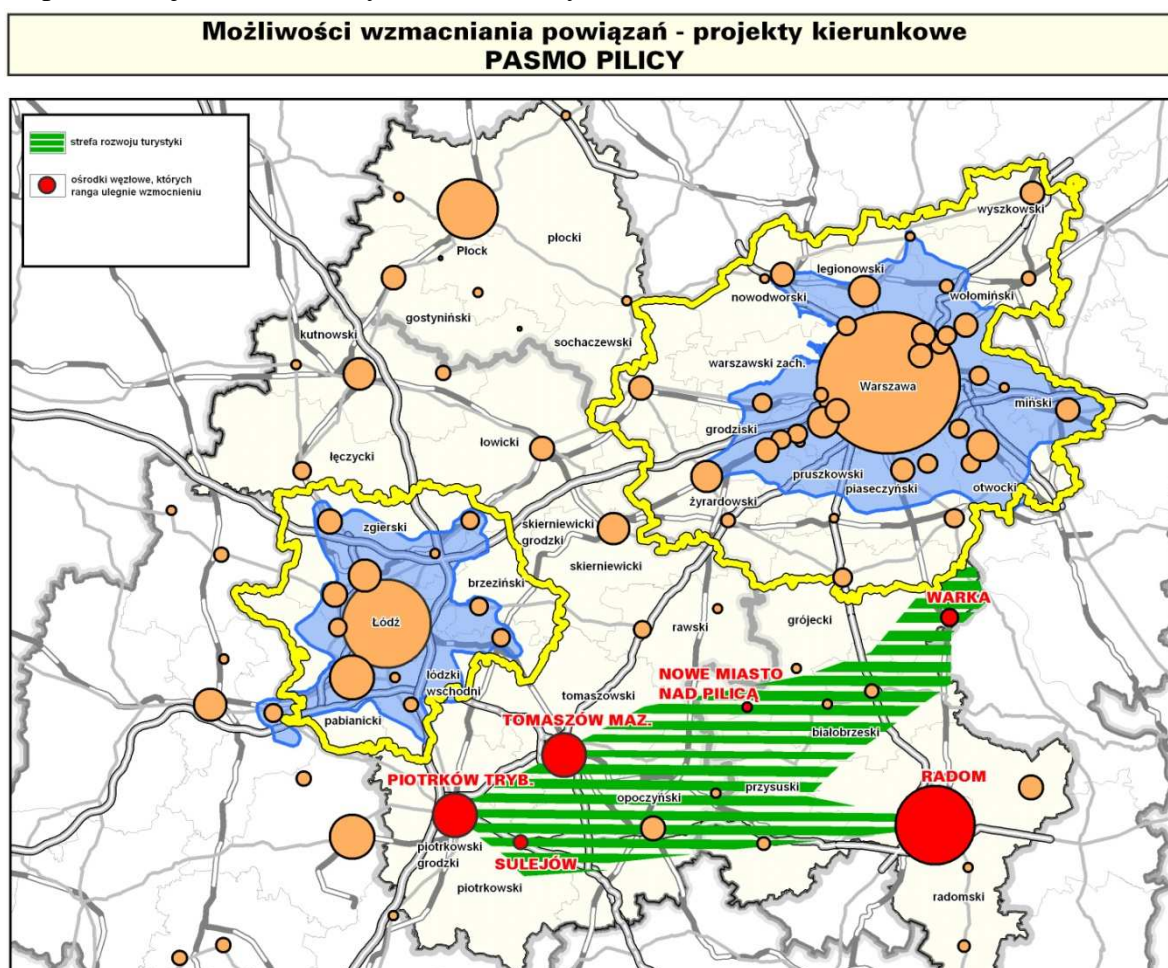
Ośrodki koncentracji ruchu turystycznego bogate w walory kulturowe

- ✓ Warka- miejsce związane z: K. Pułaskim, P. Wysockim, T. Kościuszko, S. Czarnieckim.
- ✓ Stara Błotnica, Piotrków Trybunalski, Smardzewice, Studzienna Poświętne – ośrodki kultu religijnego, sanktuaria;
- ✓ Nowe Miasto nad Pilicą (6 zakonów: ośrodek religii rzymsko – katolickiej, w tym barokowy zespół klasztorny Ojców Kapucynów; dobrze rozwinięta baza hotelowa,
- ✓ Inowłódź – kościół, jeden z najstarszych zabytków architektury romańskiej,
- ✓ Sulejów – Podklasztorze – Opactwo Cystersów – kościół romański Św. Tomasa,
- ✓ Tomaszów Mazowiecki – skansen rzeki Pilicy „Muzeum bez kapci” ,
- ✓ Spała, Piotrków Trybunalski, Tomaszów Mazowiecki, Studzienna, Poświętne, Inowłódź, Bakowa Góra, Sulejów, Wolbórz –historyczne układy przestrzenne,

Produkt

- ✓ Zintegrowany szlak turystyczno-kulturowy, którego częściami składowymi będą: szlak na rzece Pilicy, szlak tradycji i kultury ludowej, dwory i pałace wpisujące się krajobraz nadpilicki, międzynarodowy szlak Cysterski,
- ✓ Baza noclegowa, gastronomiczna i informacyjna,
- ✓ Przystanie wodne z zapleczem infrastrukturalnym,
- ✓ Materiały promocyjne i informacyjne,

Mapa 72. Projekt kierunkowy – Pasma Pilicy

Pasma kulturowo – turystyczne Bzury

Opis projektu

Celem projektu jest wykorzystanie walorów przyrodniczo – kulturowych rzeki Bzury (w powiązaniu z rzeką Wisłą, po stronie mazowieckiej) i miejsc związanych z wydarzeniami historycznymi, dla stworzenia dwóch kompleksowych tras turystycznych.

Dla zorganizowania trasy wodnej można w znacznym stopniu wykorzystać istniejące już odcinki szlaku kajakowego na Bzurze. Wydarzenia historyczne mogą posłużyć stworzeniu szlaku tematycznego „śladami Bitwy nad Bzurą”.

Dualizm w poziomie rozwoju społeczno- gospodarczego między małymi ośrodkami a dużymi miastami, jest kluczowym problemem, dlatego też wykorzystanie potencjału przyrodniczego i kulturowego poprzez turystykę, może przyczynić się do ich rozwoju..

Potencjalny zasięg oddziaływania

Obszar realizacji projektu obejmuje gminy położone wzdłuż pasma Bzury z miejscowościami: Zgierz, Ozorków, Łęczyca, Łowicz, Sochaczew, Chodaków, Brochów. Ze względu na fakt, że Bzura przepływa przez dwa województwa i stanowi ważny element przyrodniczo –turystyczny, mogący kształtować powiązania zarówno w oparciu o jej walory przyrodnicze, jak również w oparciu o wydarzenia historyczne, które rozgrywały się nad nią, jej zasięg oddziaływania określa się jako ponadregionalny.

Elementy składowe

Szlaki kajakowe na Bzurze

- ✓ szlak „wiślański” Duchowna- Kamion Mały (2 dni)
- ✓ szlak „poznański” Kampina – Sochaczew (1 dzień)
- ✓ szlak „kampinoski” Plecewice –Tułowice (1 dzień)
- ✓ szlak „Łęczycki”
- ✓ szlak „Łowicki”

Walory przyrodnicze: otulina Kampinoskiego Parku Narodowego, Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Bzury, Obszar Chronionego Krajobrazu Pradoliny Warszawsko – Berlińskiej, Obszar Natura 2000 – „Pradolina Warszawsko – Berlińska”,

Trasa kulturowo – turystyczna śladem Bitwy nad Bzurą: Wyszogród Sochaczew, Chodaków, Brochów, Łowicz, Łęczyca, Stryków.

Ośrodki koncentracji ruchu turystycznego bogate w walory kulturowe

- ✓ Wyszogród – miasto z fragmentem startego zabytkowego mostu drewnianego, punkt widokowy na Wisłę oraz pomnik poświęcony bohaterom wydarzeń historycznych przy nowym moście;
- ✓ Brochów- jedyna miejscowość w Europie z kościołem obronnym, w którym był chrzczony F. Chopin, a jego rodzice brali ślub; projektowane centrum Chopinowskie i ośrodek rekreacyjno – sportowy; pomnik bitwy nad Bzurą koło Witkowic (2,5km) od Brochowa;
- ✓ Sochaczew – ruiny zamku oraz Muzeum Ziemi Sochaczewskiej, Muzeum Bitwy na Bzurą i Kolei Wąskotorowej (największe w Europie), to także miejscowość walk nad Bzurą;

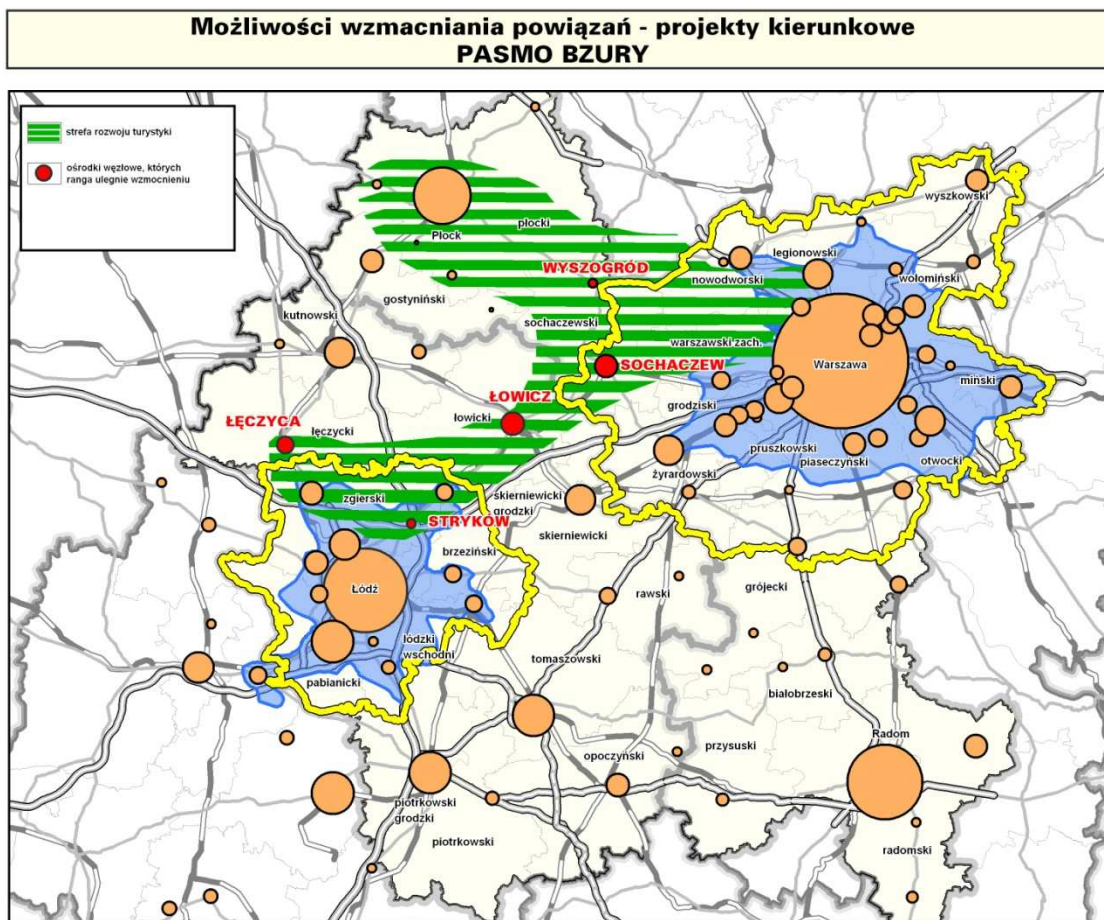
- ✓ osada Puszczańska oraz szlak historycznej kolejki wąskotorowej Sochaczew Wilcze Tułowskie;
- ✓ Żelazowa Wola – miejscowość związana z urodzeniem Fryderyka Chopina,
- ✓ Zgierz miasto przemysłowe
- ✓ Sokolniki – miasto ogród,
- ✓ Łęczyca, Tum, Góra Św. Małgorzaty, Łowicz- miejscowości z licznymi cennymi zabytkami
- ✓ Łęczyca i Łowicz – historyczne układy przestrzenne;

Działania organizacyjno – formalne

Produkt

- ✓ Szlak turystyczno- kulturowy „Śladem bitew nad Bzurą”
- ✓ Szlak kajakowy na Bzurze wraz z infrastrukturą turystyczno-gastronomiczną (przystanie wodne, baza noclegowa, baza gastronomiczna, wypożyczalnie sprzętu wodnego),
- ✓ Punkty informacji turystycznej,
- ✓ Ścieżki przyrodniczo- edukacyjne,
- ✓ Imprezy -rekonstrukcje bitew nad Bzurą,

Mapa 73. Projekt kierunkowy – Pasma Bzury

Pasmo kulturowo – turystyczne szlaków kolejowych

Opis projektu

Celem projektu jest wykreowanie pasma szlaków kolejowych, jako zintegrowanego produktu turystycznego, poprzez wykorzystanie: urbanistyki XIX i XX wieku, reprezentowanej przez miasta grody i miasta przemysłowe, wykorzystanie zabytkowych układów urbanistycznych, historycznych obiektów kolejowych znajdujących się na przedmiotowym obszarze pasma.

Budowa silnej platformy partnerskiej na rzecz kreowanego trans-wojewódzkiego produktu w postaci historycznego pasma szlaków kolejowych i urbanistyki XIX i XX wieku, bazującej na łączeniu najsilniejszych atutów różnych obszarów pozwoli na budowanie produktów strategicznych w ramach turystyki międzywojewódzkiej. Istotą działania może być solidarne „dzielenie się”, klientem oraz zapewnienie turystom swobodnego przemieszczania się pomiędzy atrakcjami turystycznymi.

Potencjalny zasięg oddziaływania

Realizacja projektu obejmuje obszar gmin położonych wzdłuż Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej i Warszawskiej Kolei Dojazdowej. Potencjalny zasięg oddziaływania określono jako ponadregionalny.

Elementy składowe

Ośrodki koncentracji ruchu turystycznego bogate w walory kulturowe

- ✓ Podkowa Leśna i Milanówek - miasta ogrody
- ✓ Żyrardów (Muzeum Mazowsza Zachodniego), Pruszków-(muzeum Starożytnego Hutnictwa); skupisko osad hutniczych pomiędzy Błoniem Sochaczewem (drugi, co do wielkości ośrodek hutnictwa żelaza poza granicami Cesarstwa Rzymskiego)- miasta przemysłowe;
- ✓ Podkowa Leśna (Stawisko) -muzeum im. A .J. Iwaszkiewiczów); Kulkówka Zarzeczna - dworek Józefa Chełmińskiego; Milanówek- willa Matulek aktorki Poli Negri- ośrodki związane ze sławnymi postaciami;
- ✓ Żyrardów, Grodzisk Mazowiecki - domy dróźników;
- ✓ Brwinów, Milanówek, Grodzisk Mazowiecki, Żyrardów- historyczne dworce zabytkowe
- ✓ Skierniewice, Piotrków Trybunalski- historyczne miasta z zabytkowymi układami przestrzennymi, w tym zespołami zabudowań dworcowych;
- ✓ Czarnocin, Rogów, Rokiciny, Lipce Reymontowskie – miejscowości związane z W. Reymontem

Międzynarodowy szlak kulturowy:

- ✓ „Piastowska Droga Romańska”,

Walory przyrodnicze: Bolimowski Park Krajobrazowy, Obszar Chronionego Krajobrazu Bolimowsko - Radziejowicki,

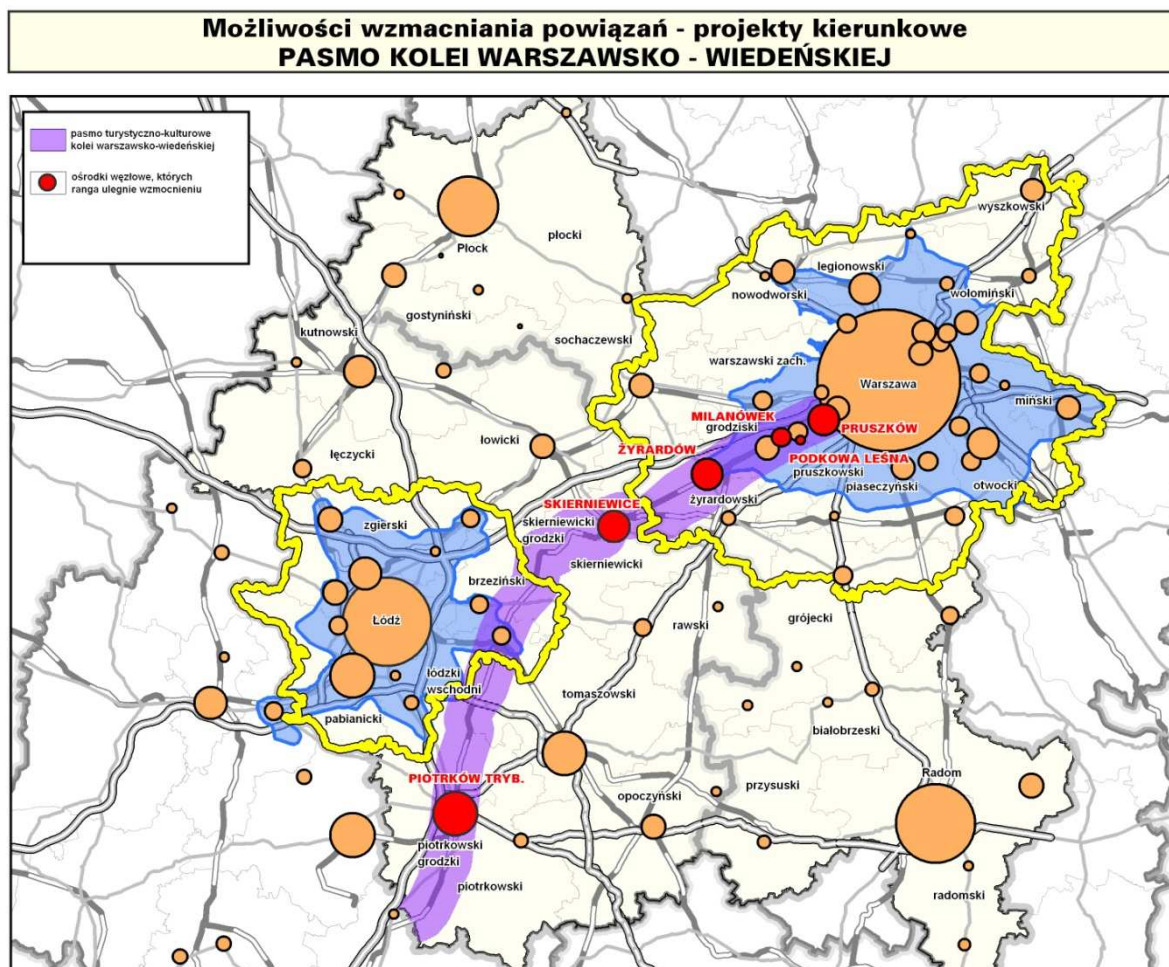
Działania organizacyjne

Produkt

- ✓ szlak urbanistyki XX wieku
  - miasta ogrody
  - miasta przemysłowe
- ✓ historyczny szlak kolejowy
  - turystyczne przejazdy śladami domów dróźników i dworców zabytkowych

Mapa 74. Projekt kierunkowy – Pasma Kolei Warszawsko - Wiedeńskiej

17.4. Projekty ogólne

Wizerunek, marka biopola

Opis projektu

Celem projektu bipola jest wykreowanie marki-wizerunku rozpoznawalnego na arenie krajowej i międzynarodowej, stwarzając tym samym dogodne podłoże do wzrostu konkurencyjności, atrakcyjności w zintegrowanej Europie. Zasięg obszarowo-geograficzny skoncentrowany został na bipolu Warszawa-Łódź.

Potencjalny zasięg oddziaływania

Potencjalny zasięg oddziaływania marki bipola powinien mieć charakter globalny, europejski.

Elementy składowe

Budując projekt bipola należy skoncentrować się na elementach składowych metropolii Warszawy i Łodzi, a także obszarów sąsiadujących.

- ✓ Główne miasta: Warszawa-Łódź
- ✓ Symbole – ikony
  - Warszawa
    - Syrenka
    - Pałac Kultury i Nauki
    - Kolumna Zygmunta
  - Łódź
    - Ulica Piotrkowska
    - Dworzec Łódź Fabryczna
- ✓ Słynne nazwiska utożsamiane ze szczególnymi miejscami bipola
  - Fryderyk Chopin – Żelazowa Wola, Brochów
  - Władysław Reymont – Lipce Reymontowskie
- ✓ Rozpoznawalność

- Warszawa:

Element rozpoznawalny: Stolica kraju, Zamek Królewski, Łazienki Królewskie, Belweder, Pomnik Małego Powstańca, Wilanów

Element prestiżowy: Starówka, wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO

- Łódź

Element rozpoznawalny: ławeczka Tuwima, Łódzka Aleja Gwiazd, Manufaktura oraz łódzkie lofty w starych fabrykach Scheiblera i Grohmana, jako połączenie mieszkaniówki z terenami pofabrycznymi, Księży Młyn, Camerimage.

Produkt

- ✓ charakterze inwestycyjnym:
  - logo
  - nowe miejsca pracy
  - kampania medialna - artykuły w pismach branżowych, dziennikach, tygodnikach,
  - wspólny kanał telewizyjny.
  - portal internetowy zawierający uniwersalne wiadomości o bipolu zarówno turystyczne, administracyjne jak i gospodarcze
  - identyfikacja obszaru bipola (witacze)
  - identyfikacja wizualna
- ✓ charakterze niematerialnym
  - marka biopola
  - tożsamość
  - rozpoznawalność bipola w kraju i za granicą
  - prestiż,
  - napływ turystów,
  - atrakcyjność inwestycyjna

Mapa 75. Projekt kierunkowy – Wizerunek, marka bipola

Racjonalna gospodarka odpadami

Opis projektu

Powstawanie coraz większej ilości odpadów od dłuższego czasu jest znacznym problemem i zagrożeniem cywilizacyjnym. Problem ten w sposób szczególny ujawnia się także w obszarze analiz, dlatego jako cele projektu kierunkowego Racjonalna gospodarka odpadami przyjęto :

- ✓ ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów
- ✓ zredukowanie ilości odpadów składowanych na składowiskach i zwiększenie udziału odpadów poddanych odzyskowi i unieszkodliwionych innymi metodami niż składowanie
- ✓ podniesienie efektywności systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych i niebezpiecznych
- ✓ eliminowanie zagrożeń i uciążliwości będących skutkiem niewłaściwego składowania odpadów
- ✓ stworzenie kompleksowej bazy danych o odpadach i gospodarce odpadami
- ✓ podjęcie działań edukacyjnych w celu wzrostu świadomości mieszkańców

Cele te wynikają bezpośrednio z opracowanego dla województwa mazowieckiego Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami na lata 2007 – 2011 z uwzględnieniem lat 2012 – 2015 oraz z aktualizowanego obecnie Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego na lata 2008 – 2011 z uwzględnieniem lat 2012 – 2015.

Potencjalny zasięg oddziaływania

Zakłada się ponadregionalne oddziaływanie projektu. Będzie on miał charakter globalny i będzie dotyczył obszaru województw mazowieckiego i łódzkiego.

Elementy składowe

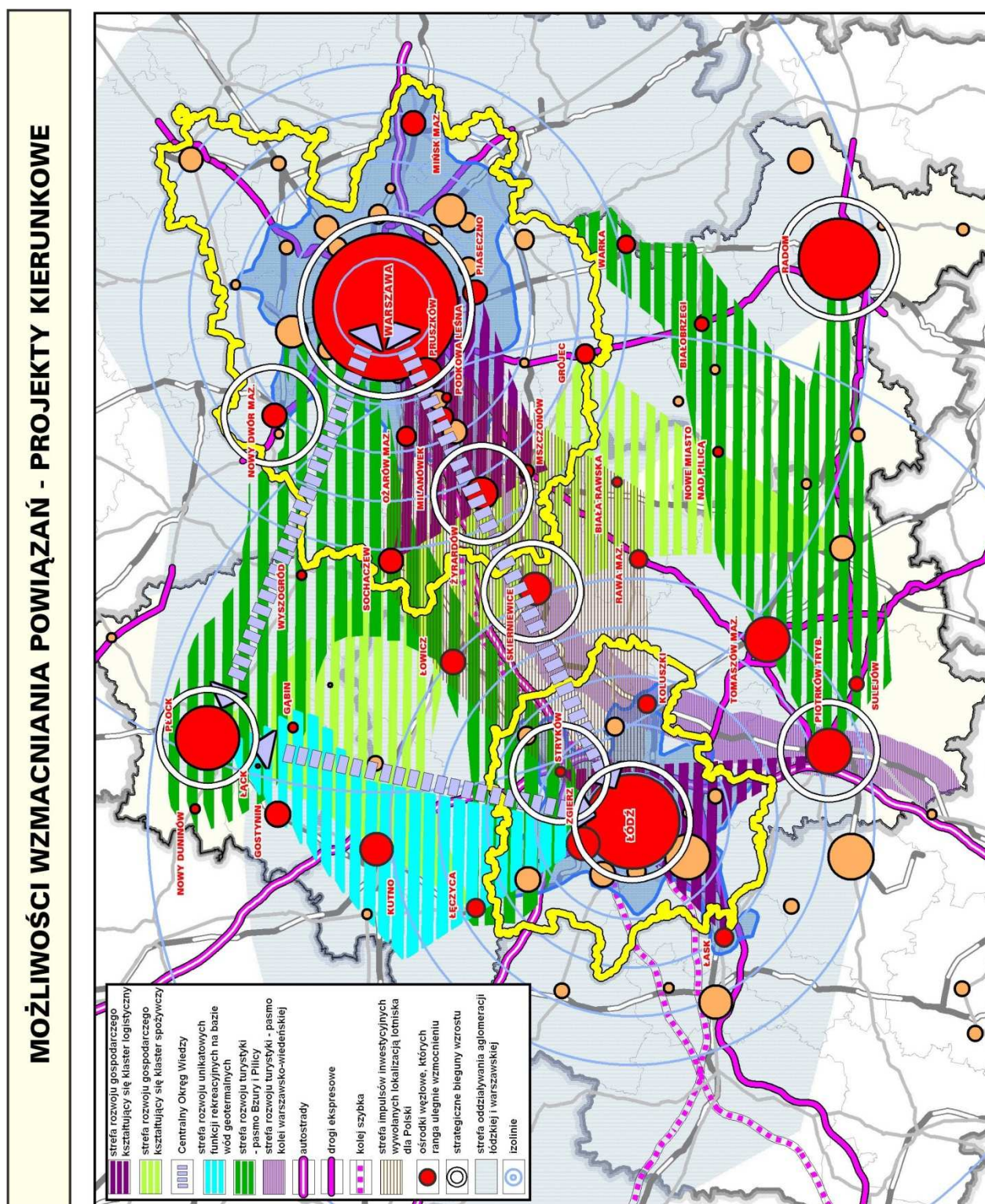
- ✓ budowa nowych linii technologicznych do przetwarzania odpadów komunalnych – kompostowni odpadów organicznych, linii mechaniczno – biologicznego przetwarzania odpadów, instalacji fermentacji odpadów i zakładów termicznego przekształcania odpadów
- ✓ budowa nowoczesnych instalacji lub rozbudowa i modernizacja starych instalacji służących do odzysku, w szczególności recyclingu lub unieszkodliwiania odpadów komunalnych i przemysłowych, w tym niebezpiecznych
- ✓ budowa nowych lub rozbudowa i modernizacja starych instalacji do przekształcania odpadów komunalnych i przemysłowych (w tym niebezpiecznych) w celu ich magazynowania i transportu oraz przygotowania do odzysku lub unieszkodliwiania
- ✓ przeprowadzenie rekultywacji zdegradowanych terenów po zamkniętych składowiskach odpadów komunalnych i przemysłowych oraz likwidacja pestycydowych skażeń terenu spowodowanych przez mogilniki

Produkt

- ✓ stworzenie zintegrowanego systemu odzysku i unieszkodliwiania odpadów

Mapa 76. Możliwości wzmocniania powiązań – projekty kierunkowe

18. Uwarunkowania realizacyjne

18.1. Elementy gospodarcze

Centralny Okręg Wiedzy, Edukacji, Nauki, Wysokich Technik i Technologii

Zgodność z dokumentami strategicznymi i operacyjnymi

- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020;
- ✓ Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego;
- ✓ Regionalne Strategie Innowacji LORIS i LORIS PLUS na lata 2007-2013;
- ✓ Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego 2007-2013;
- ✓ Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013;
- ✓ Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013;
- ✓ Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza (w opracowaniu);
- ✓ 7 Program Ramowy Unii Europejskiej;
- ✓ Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015;
- ✓ Strategia rozwoju nauki w Polsce do 2015 roku (projekt)

Partnerzy projektu

Partnerstwo w ramach projektu powinno obejmować: jednostki naukowe i badawczo – rozwojowe oraz szkoły wyższe, przedsiębiorstwa, instytucje okołobiznesowe oraz organizacje branżowe a także instytucje finansowe i jednostki samorządu terytorialnego.

Sposób realizacji

Realizacja projektu powinna być zgodna z obowiązującymi ustawami oraz przepisami szczegółowymi, przewidzianymi dla poszczególnych części projektu, zgodna z zapisami w dokumentach strategicznych a także z przepisami związanymi z wykorzystaniem funduszy strukturalnych. Formą realizacji może być partnerstwo publiczno – prywatne.

Źródła finansowania

- ✓ środki własne przedsiębiorstw,
- ✓ dotacje z budżetu Państwa
- ✓ kredyty bankowe
- ✓ środki własne JBR-ów
- ✓ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
- ✓ środki pochodzące z inicjatyw wspólnotowych

Realizacja projektu

- ✓ Podjęte działania: Klaster AGD w Łodzi, Klaster włókienniczo – odzieżowy w Łodzi, Klaster farmaceutyczny w Łodzi, Łódzko – Mazowiecki Klaster Owocowo- Warzywny, Grono Ceramiczne Końskie - Opoczno (woj. mazowieckie, łódzkie, świętokrzyskie), klaster - Dolina Ekoprodukcji (woj. mazowieckie),

Płocki Park Przemysłowo – Technologiczny, Warszawski Park Technologiczny, 13 platform technologicznych w Warszawie i 3 platformy technologiczne w Łodzi, Wyższa Szkoła Zawodowa w Skierniewicach.

- ✓ Etap kształtowania: Klaster usług okołobiznesowych BPO w Łodzi, Klaster logistyczny w Łodzi, klaster-Poligrafia Mazowiecka, Mazowiecki Klaster Mikroelektroniczny, Homag – Stowarzyszenie Producentów Części Motoryzacyjnych (mazowieckie).
- ✓ Rozpoczęte inicjatywy: Park Technologiczny „Miasteczko Filmowe” w Nowym Mieście nad Pilicą) a także budowa Parku Technologicznego i Naukowo – Badawczego, Centrum Technologii Wiedzy oraz Inkubatora Technologicznego w ramach Płockiego Parku Przemysłowo- Technologicznego oraz budowa Centrum Mikro i Nanotechnologii Warszawskiego Parku Technologicznego.
- ✓ Postulowane klastry (etap analiz): optyczny, farmaceutyczny, chemiczny, logistyczny, medialny.

Balneologia

Zgodność z dokumentami strategicznymi i operacyjnymi

- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020;
- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007-2020;
- ✓ Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007-2013;
- ✓ Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015;

Partnerzy projektu

Partnerstwo w ramach projektu Balneologia powinno obejmować:

- ✓ jednostki samorządu terytorialnego;
- ✓ organizacje i stowarzyszenia branżowe lokalne i ponadlokalne,
- ✓ inwestorów prywatnych w postaci: restauratorów, właścicieli gospodarstw agroturystycznych,
- ✓ przedsiębiorców działający w branży turystycznej;
- ✓ firmy przewozowe, handlowe, spożywcze,
- ✓ Mazowiecką Regionalną Organizację Turystyczną;
- ✓ Regionalną Organizację Turystyczną Województwa Łódzkiego;
- ✓ Punkty informacji turystycznej;

Istotną rolę w rozwoju projektu, ze względu na ponadregionalny zasięg, powinny odegrać samorządy województw: mazowieckiego i łódzkiego.

W przypadku przedmiotowego projektu liderem, powinno być miasto Gostynin we współpracy z gminą Zgierz (msc. Rogóżno).

Sposób realizacji

Jedną z proponowanych form realizacji projektu jest partnerstwo publiczno- prywatne. Realizacja projektu powinna być zgodna z obowiązującym prawem oraz przepisami szczegółowymi.

Źródła finansowania

- ✓ środki własne miasta Gostynin i gminy Zgierz;
- ✓ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego;
- ✓ środki pochodzące z inicjatyw wspólnotowych;
- ✓ kredyty bankowe;
- ✓ środki własne przedsiębiorstw;
- ✓ środki prywatne;
- ✓ środki jednostek samorządów terytorialnych;

Realizacja projektu.

- ✓ Projekt na etapie opracowań koncepcyjnych w skład którego wchodzi:
  - Koncepcja kompleksu balneologicznego pn. „Termy Gostynińskie (składającego się z: Centralnego Parku Rekreacji, Rozrywki, Wypoczynku, Turystyki i Balneologii, Zakładu Geotermalnego, małej obwodnicy w Gostyninie);
  - Projekt „Rogózko”;
  - „Koncepcja zagospodarowania regionu Rogoźno- wykorzystanie walorów leczniczych wód mineralnych”;

Logistyka

Zgodność z dokumentami strategicznymi i operacyjnymi

Dokumenty rządowe

- ✓ Strategia Rozwoju Kraju
- ✓ Polityka Transportowa Państwa na lata 2005 – 2025

Dokumenty samorządowe

- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020
- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2020
- ✓ Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007 – 2013
- ✓ Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego 2007 – 2013
- ✓ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego
- ✓ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego
- ✓ Strategia Rozwoju Kłaster w Łodzi na lata 2005 – 2015

Partnerzy projektu

- ✓ jednostki samorządu terytorialnego

Sposób realizacji

- ✓ partnerstwo publiczno – prywatne

Źródła finansowania

- ✓ RPO
- ✓ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny
- ✓ środki prywatne

Realizacja projektu.

- ✓ etap analiz wykorzystania istniejącego potencjału magazynowo – hurtowego i przewozowego

Łódzko – Mazowiecki Klaster Przetwórstwa Warzyw i Owoców

Zgodność z dokumentami strategicznymi i operacyjnymi

- ✓ Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020;
- ✓ Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa mazowieckiego
- ✓ Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego 2007-2013;
- ✓ Regionalnych Strategii Innowacji LORIS i LORIS PLUS na lata 2007-2013;
- ✓ Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013;
- ✓ Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza (w opracowaniu);
- ✓ Międzyregionalny Program Badawczy „Łódzko – Mazowiecki Klaster Spożywczy”

Partnerzy projektu

Partnerstwo w ramach projektu obejmuje:

- ✓ producentów warzyw i owoców
- ✓ firmy doradcze, transportowe oraz firmy produkujące opakowania
- ✓ organizacje branżowe
- ✓ instytucje finansowe
- ✓ jednostki samorządu terytorialnego.
- ✓ jednostki naukowe: *Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa w Skierniewicach, Instytut Warzywnictwa, Instytut Badań nad Przedsiębiorczością i Rozwojem Ekonomicznym przy Społecznej Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi;*
- ✓ Szkoły wyższe: *Politechnika Łódzka, Uniwersytet Łódzki, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, WSE w Skierniewicach, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Skierniewicach;*
- ✓ Centrum Doskonałości w Zakresie Gospodarki Opartej na Wiedzy Uniwersyte- tu Łódzkiego
- ✓ Centrum Zaawansowanych Technologii Agro

Liderem projektu jest Skierniewicka Izba Gospodarcza.

Sposób realizacji

Realizacja projektu powinna być zgodna z obowiązującymi ustawami oraz przepisami szczegółowymi, przewidzianymi dla poszczególnych części projektu, zgodna z zapisami w

dokumentach strategicznych a także z przepisami związanymi z wykorzystaniem funduszy strukturalnych. Formą realizacji może być partnerstwo publiczno – prywatne.

Źródła finansowania

- ✓ środki własne przedsiębiorstw,
- ✓ dotacje z budżetu Państwa,
- ✓ środki jednostek samorządu terytorialnego
- ✓ środki własne JBR-ów
- ✓ kredyty bankowe
- ✓ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
- ✓ Środki z inicjatyw wspólnotowych;
- ✓ inne środki zagraniczne

Realizacja projektu.

- ✓ powołanie konsorcjum Zaawansowanych Technologii Agro Tech, w skład którego wchodzi uczelnie wyższe, instytuty branżowe i partnerzy ze sfery gospodarczej;
- ✓ Program Bzura 2004-2015, którego zadaniem jest konsolidacja samorządowych działań zmierzających do identyfikacji oraz wskazania wspólnych rozwiązań organizacyjnych, technicznych i ekonomicznych, wpływających na poprawę w zakresie walorów środowiska naturalnego, eko-rozwoju, rozwoju rolnictwa i przetwórstwa owocowo – warzywnego,

18.2. Elementy komunikacyjne

Centralne lotnisko dla Polski

Zgodność z dokumentami strategicznymi i operacyjnymi

Dokumenty rządowe

- ✓ Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
- ✓ Polityka Transportowa Państwa na lata 2005 – 2025
- ✓ Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007 – 2013

Dokumenty samorządowe

- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020
- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2020
- ✓ Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007 – 2013
- ✓ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego

Partnerzy projektu

- ✓ Ministerstwo Transportu

Sposób realizacji

- ✓ zamówienia publiczne
- ✓ partnerstwo publiczno – prywatne
- ✓ koncesja

Źródła finansowania

- ✓ budżet państwa
- ✓ Fundusz Spójności
- ✓ środki prywatne
- ✓ budżety jednostek samorządowych

Realizacja projektu.

- ✓ projekt na etapie prac analitycznych

Szybka kolej

Zgodność z dokumentami strategicznymi i operacyjnymi

Dokumenty rządowe

- ✓ Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
- ✓ Polityka Transportowa Państwa na lata 2005 – 2025
- ✓ Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007 – 2013

Dokumenty samorządowe

- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020
- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2020 –
- ✓ Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007 – 2013
- ✓ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego
- ✓ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego

Partnerzy projektu

- ✓ PKP PLK SA

Sposób realizacji

- ✓ zamówienia publiczne
- ✓ partnerstwo publiczno - prywatne

Źródła finansowania

- ✓ budżet państwa,
- ✓ Fundusz Spójności
- ✓ budżety jednostek samorządowych
- ✓ środki prywatne

Realizacja projektu.

- ✓ opracowano „Wstępne studium wykonalności budowy linii dużych prędkości Wrocław / Poznań – Łódź – Warszawa
- ✓ podjęto prace nad opracowaniem studium wykonalności

Sieć autostrad i dróg ekspresowych

Zgodność z dokumentami strategicznymi i operacyjnymi

Dokumenty rządowe

- ✓ Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
- ✓ Polityka Transportowa Państwa na lata 2005 – 2025
- ✓ Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007 – 2013

Dokumenty samorządowe

- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020
- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2020
- ✓ Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007 – 2013
- ✓ Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego 2007 – 2013
- ✓ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego
- ✓ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego

Partnerzy projektu

- ✓ Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad

Sposób realizacji

- ✓ koncesja
- ✓ partnerstwo publiczno – prywatne
- ✓ zamówienia publiczne

Źródła finansowania

- ✓ budżet państwa
- ✓ Fundusz Spójności,
- ✓ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
- ✓ budżety jednostek samorządowych
- ✓ środki prywatne

Realizacja projektu.

- ✓ autostrada A-1 – częściowa realizacja, decyzja lokalizacyjna, wykup gruntów
- ✓ autostrada A-2 – częściowa realizacja, decyzja lokalizacyjna, wykup gruntów
- ✓ droga ekspresowa S-8 – ustalenie przebiegu
- ✓ droga ekspresowa S-12 – prace analityczne
- ✓ droga ekspresowa S-14 – częściowy wykup gruntów
- ✓ droga ekspresowa S-7

18.3. Elementy kulturowo - turystyczne

Pasmo kulturowo – turystyczne Pilicy

Zgodność z dokumentami strategicznymi i operacyjnymi

- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020;
- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007-2020;
- ✓ Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Mazowieckiego;
- ✓ Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Łódzkiego;
- ✓ Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007-2013 ;
- ✓ Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013;
- ✓ Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013;
- ✓ Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015;
- ✓ Strategia rozwoju turystyki na lata 2007-2013 – Kierunki rozwoju turystyki w Polsce na lata 2007-2013- załącznik;

Partnerzy projektu

Partnerstwo w ramach projektu powinno obejmować:

- ✓ jednostki samorządu terytorialnego,
- ✓ organizacje i stowarzyszenia branżowe lokalne i ponadlokalne,
- ✓ instytucje finansowe,
- ✓ służby ochrony przyrody,
- ✓ Regionalną Mazowiecką Organizację Turystyczną;
- ✓ Organy administracji publicznej odpowiedzialne za rozwój turystyki,
- ✓ Punkty informacji turystycznej,
- ✓ Regionalną Organizację Turystyczną Województwa Łódzkiego,
- ✓ Partnerów społecznych i gospodarczych;

Sposób realizacji

Jedną z proponowanych form realizacji projektu jest partnerstwo publiczno- prywatne. Realizacja projektu powinna być zgodna z obowiązującym prawem oraz przepisami szczegółowymi.

Projekt zakłada stworzenie modelowych rozwiązań prawnych i organizacyjnych, mających na celu inicjowanie przez samorządy procesów tworzenia regionalnych i ponadregionalnych produktów turystycznych. a także wspieranie ich funkcjonowania, dlatego też ważnym elementem jest współpraca w ramach partnerstwa publiczno- prywatnego samorządu i partnerów społecznych i gospodarczych.

Źródła finansowania

- ✓ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego;
- ✓ środki z inicjatyw wspólnotowych;
- ✓ kredyty bankowe;
- ✓ środki jednostek samorządu terytorialnego;
- ✓ środki prywatne;
- ✓ środki przedsiębiorstw;

Realizacja projektu.

- ✓ Etap analiz wykorzystania potencjału przyrodniczo-kulturowego dla rozwoju turystyki, dla realizacji projektu można wykorzystać sporządzone opracowania tj.:
- „Koncepcję funkcjonalno-przestrzenną szlaku wodnego Pilicy” ;
- „Studium funkcjonalno- przestrzenne terenów nadpilickich” ;
- „Koncepcję szlaków turystyczno kulturowych – Pasma Pilicy”;

Pasmo kulturowo – turystyczne Bzury

Zgodność z dokumentami strategicznymi i operacyjnymi

- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020;
- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007-2020;
- ✓ Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Mazowieckiego;
- ✓ Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Łódzkiego;
- ✓ Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego;
- ✓ Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013;
- ✓ Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015;
- ✓ Strategia rozwoju turystyki na lata 2007-2013 – Kierunki rozwoju turystyki w Polsce na lata 2007-2013- załącznik

Partnerzy projektu

Partnerstwo w ramach projektu powinno obejmować:

- ✓ jednostki samorządu terytorialnego;
- ✓ organizacje i stowarzyszenia branżowe lokalne i ponadlokalne;
- ✓ instytucje finansowe;
- ✓ służby ochrony przyrody;
- ✓ partnerów społecznych i gospodarczych;
- ✓ Regionalną Mazowiecką Organizację Turystyczną
- ✓ Punkty informacji turystycznej;
- ✓ Organy administracji publicznej odpowiedzialne za rozwój turystyki;
- ✓ Regionalną Organizację Turystyczną Województwa Łódzkiego;

Sposób realizacji

Jedną z proponowanych form realizacji projektu jest partnerstwo publiczno- prywatne. Realizacja projektu powinna być zgodna z obowiązującym prawem oraz przepisami szczegółowymi.

Projekt zakłada stworzenie modelowych rozwiązań prawnych i organizacyjnych, mających na celu inicjowanie przez samorządy procesów tworzenia regionalnych i ponadregionalnych produktów turystycznych. a także wspieranie ich funkcjonowania, dlatego też ważnym elementem jest współpraca w ramach partnerstwa publiczno- prywatnego samorządu i partnerów społecznych i gospodarczych.

Źródła finansowania

- ✓ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego;
- ✓ środki pochodzące z inicjatyw wspólnotowych;
- ✓ kredyty bankowe;
- ✓ środki jednostek samorządów terytorialnych;
- ✓ środki prywatne;

Realizacja projektu.

- ✓ Etap analiz wykorzystania potencjału przyrodniczo-kulturowego dla rozwoju turystyki międzywojewódzkiej, opracowaniem do którego można nawiązać w ramach realizacji projektu jest,
  - Program Bzura 2004-2015, którego zadaniem jest m.in. ochrona dziedzictwa kulturowego, rozwój różnych form turystyki oraz tworzenie alternatywnych miejsc pracy.

Pasma kulturowo – turystyczne szlaków kolejowych

Zgodność z dokumentami strategicznymi i operacyjnymi

- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020;
- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007-2020;
- ✓ Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Mazowieckiego;
- ✓ Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Łódzkiego;
- ✓ Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007-2013;
- ✓ Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013;
- ✓ Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015;
- ✓ Strategia rozwoju turystyki na lata 2007-2013 – Kierunki rozwoju turystyki w Polsce na lata 2007-2013- załącznik

Partnerzy projektu

Partnerstwo w ramach projektu powinno obejmować:

- ✓ jednostki samorządu terytorialnego;
- ✓ organizacje i stowarzyszenia branżowe lokalne i ponadlokalne;
- ✓ instytucje finansowe;
- ✓ służby ochrony przyrody;
- ✓ partnerów społecznych i gospodarczych;
- ✓ Regionalną Organizację Turystyczną Województwa Łódzkiego;
- ✓ Organy administracji publicznej odpowiedzialne za rozwój turystyki;

Sposób realizacji

Jedną z proponowanych form realizacji projektu jest partnerstwo publiczno- prywatne. Realizacja projektu powinna być zgodna z obowiązującym prawem oraz przepisami szczegółowymi.

Projekt zakłada stworzenie modelowych rozwiązań prawnych i organizacyjnych, mających na celu inicjowanie przez samorządy procesów tworzenia regionalnych produktów turystycznych. a także wspieranie ich funkcjonowania dlatego też ważnym elementem jest współpraca w ramach partnerstwa publiczno- prywatnego samorządu i partnerów społecznych i gospodarczych

Źródła finansowania

- ✓ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego;
- ✓ środki z inicjatyw wspólnotowych;
- ✓ kredyty bankowe;
- ✓ środki jednostek samorządów terytorialnych;
- ✓ środki prywatne;

Realizacja projektu.

- ✓ etap analiz, wykorzystania istniejącego potencjału kulturowego w postaci urbanistyki XIX i XX wieku, zabytkowych obiektów kolejowych oraz walorów przyrodniczych;

18.4. Pozostałe projekty

Wizerunek biopola

Zgodność z dokumentami strategicznymi i operacyjnymi

- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020;
- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007-2020;
- ✓ Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007-2013;
- ✓ Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013;
- ✓ Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013;
- ✓ Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013;
- ✓ Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015;

Partnerzy projektu

Partnerami projektu powinny zostać:

- ✓ organy administracji rządowej,
- ✓ jednostki samorządu terytorialnego,
- ✓ średnie i małe przedsiębiorstwa,
- ✓ instytucje finansowe (banki, fundusze celowe);
- ✓ państwowe i samorządowe fundusze celowe,
- ✓ organizacje pozarządowe,
- ✓ firmy doradcze;
- ✓ uczelnie wyższe,

Sposób realizacji

Realizacja projektu budowy wizerunku bipola powinna odbywać się na zasadach partnerstwa publiczno-prywatnego. Dominującą rolę powinny odegrać miasta centralne bipola w tym Marszałkowie województw i Prezydenci miast.

Źródła finansowania

- ✓ dotacje z budżetu Państwa;
- ✓ Europejski Fundusz Społeczny;
- ✓ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego;
- ✓ środki z inicjatyw wspólnotowych;
- ✓ kredyty bankowe;
- ✓ budżety jednostek samorządu terytorialnego;
- ✓ środki prywatne;

Realizacja projektu

Realizacja projektu obejmie działania promocyjno- informacyjne związane z wykreowaniem marki bipola na arenie krajowej i międzynarodowej. Efektem podejmowanych działań ma być kojarzenie dwóch obszarów/miast jako bipol.

Jednym z elementów projektu wizerunku bipola jest wypromowanie loga oraz kojarzenie poprzez elementy charakterystyczne przedmiotowych obszarów. Wykorzystanie istniejącego potencjału w postaci elementów „prestizowych i rozpoznawalnych”, w tym szczególnie Pałacu Kultury w Warszawie, który za granicą zyskuje opinie warszawskiej wieży Eiffla, może ułatwić promocję bipola .

Racjonalna gospodarka odpadami

Zgodność z dokumentami strategicznymi i operacyjnymi

Dokumenty rządowe

- ✓ Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
- ✓ Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007 – 2013
- ✓ Krajowy Plan Gospodarki Odpadami
- ✓ Polityka ekologiczna państwa na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011 – 2014 – projekt grudzień 2006

Dokumenty samorządowe

- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020
- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2020
- ✓ Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007 – 2013
- ✓ Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego 2007 – 2013
- ✓ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego
- ✓ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego
- ✓ Aktualizacja Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Mazowieckiego na lata 2007 – 2011 z uwzględnieniem lat 2012 – 2015
- ✓ Program Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego

Partnerzy projektu

- ✓ jednostki samorządu terytorialnego

Sposób realizacji

- ✓ zamówienia publiczne
- ✓ partnerstwo publiczno – prywatne

Źródła finansowania

- ✓ budżety jednostek samorządowych
- ✓ środki prywatne
- ✓ budżet państwa
- ✓ Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- ✓ Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- ✓ Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- ✓ Gminne Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- ✓ Ekofundusz
- ✓ Fundusze Inwestycyjne
- ✓ Fundusze pomocowe UE : SAPARD, CRAFT/6 Program Ramowy UE
- ✓ Fundusz Spójności

Realizacja projektu

Idea stworzenia ponadregionalnego zintegrowanego systemu gospodarki odpadami nie była do tej pory nigdzie prezentowana i każde województwo opracowuje własny plan gospodarki odpadami

Podsumowanie

Współpraca między regionami ościennymi polegająca na wzmocnieniu powiązań infrastrukturalnych i funkcjonalnych może przyczynić się do lepszego gospodarowania zasobami regionu. Realizacja wspólnych przedsięwzięć, często o kluczowym i synergicznym charakterze mogą przyczynić się do ponadregionalnej ich promocji.

Zaproponowane wzmocnienie związków sąsiadujących obszarów metropolitalnych Warszawy i Łodzi w celu utworzenia układu bipolarnego, o liczącym się w skali europejskiej potencjale społeczno- gospodarczym i kulturowym jest jednym z możliwych scenariuszy, zaproponowanych do realizacji.

Zainicjowane w postaci projektów rozwojowych powiązania infrastrukturalne oraz wykorzystanie zasobów endogennych obszarów funkcjonalnych, dają przesłanki dla odpowiedzi na pytanie czy istnieje możliwość kreacji wspólnej polityki bipola?

TAK

☐

NIE

☐

Spis map

Mapa 1. Uwarunkowania zewnętrzne - Europejskie.....	18
Mapa 2. Uwarunkowania zewnętrzne - Krajowe	38
Mapa 3. Uwarunkowania zewnętrzne - Regionalne.....	56
Mapa 4. Zasięg analiz – skala 1:100 000	65
Mapa 5. Zasięg analiz – skala 1:200 000	65
Mapa 6. Ideogram powiązań struktur przestrzennych	72
Mapa 7. Zaludnienie w miastach.....	77
Mapa 8. Wskaźnik urbanizacji	77
Mapa 9. Gęstość zaludnienia.....	79
Mapa 10. Saldo migracji	79
Mapa 11. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym.....	83
Mapa 12. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym.....	83
Mapa 13. Udział ludności w wieku mobilnym	84
Mapa 14. Dynamika mieszkań oddanych do użytku w latach 2000 - 2004.....	89
Mapa 15. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	89
Mapa 16. Ochrona zdrowia	91
Mapa 17. Liczba uczniów szkół średnich w roku szkolnym 2004 / 2005	94
Mapa 18. Liczba szkół wyższych, filii w roku szkolnym 2004 / 2005	95
Mapa 19. Udział ludności z wykształceniem wyższym w ludności ogółem	95
Mapa 20. Placówki kulturalne wyższego rzędu	97
Mapa 21. Działania w ramach ZPORR.....	100
Mapa 22. Dofinansowanie ze środków UE w ramach ZPORR na infrastrukturę społeczną	100
Mapa 23. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 000 ludności.....	102
Mapa 24. Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego w 2004 roku.....	106
Mapa 25. Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w 2004 roku.	106
Mapa 26. Struktura zatrudnienia	116
Mapa 27. Stopa bezrobocia rejestrowanego w %	116
Mapa 28. Wydatki inwestycyjne gmin na jednego mieszkańca.....	121
Mapa 29. Gęstość dróg krajowych i wojewódzkich w 2004 roku	125
Mapa 30. Gęstość dróg powiatowych w 2004 roku	125
Mapa 31. Natężenie ruchu w 2000 roku.	126
Mapa 32. Ideogram powiązań transportowych	135
Mapa 33. Zaopatrzenie w gaz sieciowy w 2004 roku	139
Mapa 34. Zaopatrzenie w wodę w 2004 roku	143
Mapa 35. Odprowadzanie ścieków w 2004 roku	143
Mapa 36. Ideogram powiązań infrastrukturalnych	144
Mapa 37. Udział powierzchni istniejących obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem	148
Mapa 38. Udział powierzchni docelowych obszarów proponowanych do objęcia ochroną prawną w powierzchni ogółem	150
Mapa 39. Lesistość istniejąca.....	154
Mapa 40. Lesistość docelowa.....	154
Mapa 41. Klasy czystości wód.....	156
Mapa 42. Ilość odpadów przypadających na 1 mieszkańca na rok w kg.....	158
Mapa 43. Ideogram powiązań ekologicznych.....	163
Mapa 44. Rozwój sieci osadniczej	165

Mapa 45. Materialne i niematerialne zasoby środowiska kulturowego	170
Mapa 46. Zabytki wymagające remontów kapitalnych w powiatach	170
Mapa 47. Ideogram powiązań kulturowych	172
Mapa 48. Miejsca noclegowe – liczba turystów.....	176
Mapa 49. Ruch turystyczny	176
Mapa 50. Agroturystyka i ośrodki jeździeckie.....	177
Mapa 51. Ideogram powiązań turystycznych	177
Mapa 52. Udział powierzchni objętej planami miejscowymi w ogólnej powierzchni gminy	182
Mapa 53. Udział nowych terenów pod zabudowę wyznaczonych w studiach gmin w stosunku do istniejących terenów zainwestowanych.....	182
Mapa 54. Udział terenów docelowych aktywności gospodarczej wyznaczonych w studiach gmin w stosunku do docelowych terenów zainwestowanych	183
Mapa 55. Prognoza ludności w okresie 2005 – 2020 rok.....	183
Mapa 56. Analiza dostępności Warszawy i Łodzi z wybranymi miastami europejskimi – połączenia lotnicze bezpośrednie	216
Mapa 57. Analiza dostępności Warszawy i Łodzi z wybranymi miastami europejskimi – połączenia kolejowe bezpośrednie	218
Mapa 58. Analiza dostępności Warszawy i Łodzi z wybranymi miastami europejskimi – połączenia autobusowe bezpośrednie.....	219
Mapa 59. Potencjalna dostępność miast – drogi powietrzne (ESPON)	221
Mapa 60. Potencjalna dostępność terenów kolejowych (ESPON).....	222
Mapa 61. Potencjalna dostępność miast – drogi kołowe (ESPON)	223
Mapa 62. Analiza dostępności Warszawy i Łodzi z miastami centralnymi wybranych obszarów metropolitalnych – połączenia lotnicze bezpośrednie.....	263
Mapa 63. Analiza dostępności Warszawy i Łodzi z miastami centralnymi wybranych obszarów metropolitalnych – połączenia kolejowe bezpośrednie.....	265
Mapa 64. Analiza dostępności Warszawy i Łodzi z miastami centralnymi wybranych obszarów metropolitalnych – połączenia autobusowe bezpośrednie	267
Mapa 65. Projekt kierunkowy – Centralny Okręg Wiedzy	285
Mapa 66. Projekt kierunkowy – Geotermia Gostynin - Rogóżno	288
Mapa 67. Projekt kierunkowy – Centra Logistyczne	291
Mapa 68. Projekt kierunkowy – Łódzko –Mazowiecki Klaster Owocowo - Warzywny..	293
Mapa 69. Projekt kierunkowy – Centralne Lotnisko dla Polski.....	295
Mapa 70. Projekt kierunkowy – Szybka kolej.....	297
Mapa 71. Projekt kierunkowy – Sieć Autostrad i Dróg Ekspresowych	299
Mapa 72. Projekt kierunkowy – Pasma Pilicy	301
Mapa 73. Projekt kierunkowy – Pasma Bzury	303
Mapa 74. Projekt kierunkowy – Pasma Kolei Warszawsko - Wiedeńskiej	305
Mapa 75. Projekt kierunkowy – Wizerunek, marka bipola.....	307
Mapa 76. Możliwości wzmocniania powiązań – projekty kierunkowe.....	309

Spis wykresów

Wykres 1. Nakłady na działalność badawczą i rozwojową wg rodzajów badań (w mln zł)	108
Wykres 2. Nakłady na działalność badawczą i rozwojową wg rodzajów badań w województwie mazowieckim w latach 2000, 2002, 2003 i 2004r.	108
Wykres 3. Jednostki badawczo - rozwojowe	109
Wykres 4. Powierzchnia całkowita w km ²	196
Wykres 5. Udział terenów mieszkaniowych i rezydencjonalnych w powierzchni ogółem w %	197
Wykres 6. Tereny mieszkaniowe i rezydencjonalne w ha w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców	197
Wykres 7. Udział terenów biznesowo – finansowych w powierzchni ogółem w %	197
Wykres 8. Tereny biznesowo - finansowe w ha w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców	197
Wykres 9. Udział terenów rekreacji, sportu i wypoczynku	198
Wykres 10. Tereny rekreacji, sportu i wypoczynku w ha w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców	198
Wykres 11. Udział terenów zielonych (lasów) w powierzchni ogółem w %	198
Wykres 12. Tereny zielone (lasy) w ha w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców	198
Wykres 13. Udział terenów przemysłowych	199
Wykres 14. Tereny przemysłowe	199
Wykres 15. Udział terenów nieużytkowych i terenów zdegradowanych w powierzchni ogółem w %	199
Wykres 16. Tereny nieużytków i tereny zdegradowane w ha w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców	199
Wykres 17. Struktura zagospodarowania przestrzennego w %	200
Wykres 18. Ludność ogółem	203
Wykres 19. Udział obywateli kraju w ludności ogółem	203
Wykres 20. Powierzchnia mieszkania na 1 osobę w m ²	205
Wykres 21. Średnia cena 1 m ² mieszkania w Euro	205
Wykres 22. Liczba łóżek szpitalnych na 1000 mieszkańców	206
Wykres 23. Liczba lekarzy na 1000 mieszkańców	206
Wykres 24. Liczba studentów szkół wyższych na 1000 mieszkańców	207
Wykres 25. Liczba bibliotek publicznych	208
Wykres 26. Liczba muzeów	208
Wykres 27. Roczne wizyty w muzeum na mieszkańca	208
Wykres 28. Liczba odnotowanych przestępstw na 10000 mieszkańców	209
Wykres 29. Nakłady na działalność B+R w mld. Euro	211
Wykres 30. Ludność w obszarach metropolitalnych w 2003 roku	213
Wykres 31. Wskaźnik bezrobocia w obszarach metropolitalnych w 2003 roku	213
Wykres 32. Produkt krajowy brutto w obszarach metropolitalnych w 2003 roku	214
Wykres 33. Dostępność komunikacyjna	220
Wykres 34. Procent mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej w 2001 roku	225
Wykres 35. Procent mieszkań podłączonych do sieci kanalizacyjnej w 2001 roku	226
Wykres 36. Zużycie gazu na 1 mieszkańca	227
Wykres 37. Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca	228
Wykres 38. Odsetek odpadów stałych przetworzonych na wysypiskach odpadów oraz przetworzonych w procesie recyklingu	229
Wykres 39. Całkowita emisja CO ₂ w tonach / rok	230
Wykres 40. Całkowita emisja CO ₂ na osobę w tonach / rok	230

Wykres 41. Liczba dni w roku kiedy stężenia PM10 przekraczają 50 $\mu\text{m}/\text{m}^3$	230
Wykres 42. Korzystający z bazy noclegowej w miastach europejskich w 2003 roku	234
Wykres 43. Skategoryzowana baza hotelowa miast europejskich	235
Wykres 44. Udział obszarów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w miastach w 2006 roku.....	237
Wykres 45. Wartość tematycznych projektów kluczowych w metropoliach w ramach RPO w mln euro	239
Wykres 46. Udział wartości tematycznych projektów kluczowych w metropoliach w wartości ogólnej RPO w %	239
Wykres 47. Liczba ludności ogółem	241
Wykres 48. Gęstość zaludnienia.....	241
Wykres 49. Wskaźnik urbanizacji	242
Wykres 50. Saldo migracji na 1000 mieszkańców	243
Wykres 51. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w ludności ogółem	244
Wykres 52. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem	244
Wykres 53. Udział ludności w wieku mobilnym	244
Wykres 54. Dynamika oddanych mieszkań w latach 2000 – 2004	246
Wykres 55. Liczba łóżek w szpitalach na 10 000 mieszkańców w 2004 roku.....	247
Wykres 56. Liczba lekarzy na 1000 mieszkańców.....	248
Wykres 57. Liczba studentów i nauczycieli akademickich w 2004 roku.....	249
Wykres 58. Liczba muzeów	250
Wykres 59. Liczba osób zwiedzających muzea na 1000 mieszkańców.....	250
Wykres 60. Liczba jednostek zaliczanych do działalności B+R w 2005 roku.....	252
Wykres 61. Nakłady na działalność B+R w obszarach metropolitalnych Polski w 2005 roku w mln. zł.....	253
Wykres 62. Liczba osób zatrudnionych w działalności B+R w 2005 roku.....	253
Wykres 63. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności w latach 2000 - 2005	254
Wykres 64. Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego w latach 2000 – 2005 na 1000 ludności.....	255
Wykres 65. Dynamika podmiotów gospodarki narodowej w latach 2000 – 2005 (2000=100)	255
Wykres 66. Dochody własne budżetów gmin w latach 200 – 2005 w zł. na mieszkańca.	256
Wykres 67. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem w latach 2000 – 2005.....	256
Wykres 68. Wydatki majątkowe inwestycyjne w latach 2000 – 2005 w zł. na mieszkańca	257
Wykres 69. Wydatki majątkowe inwestycyjne w latach 2000 – 2005 w % wydatków ogółem	257
Wykres 70. Pracujący na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2000 - 2005.....	258
Wykres 71. Bezrobotni na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2003 – 2005	258
Wykres 72. Gęstość sieci wodociągowej ($\text{km}/100\text{km}^2$) w obszarach metropolitalnych...	268
Wykres 73. Procent ludności korzystającej z sieci wodociągowej w obszarach metropolitalnych.....	268
Wykres 74. Gęstość sieci kanalizacyjnej ($\text{km}/100\text{km}^2$) w obszarach metropolitalnych ...	269
Wykres 75. Procent ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w obszarach metropolitalnych.....	269
Wykres 76. Porównanie wskaźników gazyfikacyjnych w obszarach metropolitalnych...	271
Wykres 77. Ścieki nieoczyszczane odprowadzane do wód lub do ziemi w dam.....	274
Wykres 78. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych – pyłowych, gazowych ogółem w tonach na rok.....	274

Wykres 79. Turyści krajowi w wybranych miastach Polski w latach 2003 i 2005 (w mln.)	280
Wykres 80. Turyści zagraniczni w wybranych miastach metropolitalnych w latach 2003 i 2005 (w mln.)	280
Wykres 81. Skategoryzowane obiekty hotelowe w miastach w 2005 roku	281
Wykres 82. Skategoryzowane obiekty hotelowe w obszarach metropolitalnych	281
Wykres 83. Miejsca noclegowe w skategoryzowanych obiektach hotelowych w 2005 roku	281
Wykres 84. Udzielone noclegi turystom zagranicznym w skategoryzowanych obiektach hotelowych w 2005 roku	282
Wykres 85. Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania w miastach i obszarach metropolitalnych.....	283

Spis tabel

Tabela 1. Procesy demograficzne - Warszawa.....	78
Tabela 2. Procesy demograficzne - Łódź	78
Tabela 3. Procesy demograficzne - Łódzki Obszar Metropolitalny.....	82
Tabela 4. Procesy demograficzne - Obszary bezpośredniego sąsiedztwa.....	82
Tabela 5. Odsetek pracujących w sektorach gospodarki narodowej w 2004 roku (%) – region mazowiecki.....	113
Tabela 6. Wskaźniki zatrudnienia – mazowiecki obszar analiz	113
Tabela 7. Bezrobocie, wynagrodzenia – mazowiecki obszar analiz	114
Tabela 8. Odsetek pracujących w sektorach gospodarki narodowej w 2004 roku [%] - łódzki obszar analiz	115
Tabela 9. Wskaźniki zatrudnienia – łódzki obszar analiz	115
Tabela 10. Bezrobocie, wynagrodzenia – łódzki obszar analiz.....	115
Tabela 11. Lesistość – mazowiecki obszar analiz	151
Tabela 12. Lesistość – łódzki obszar analiz	152
Tabela 13. Lesistość – łódzki obszar analiz	152
Tabela 14. Lesistość – łódzki obszar analiz	153
Tabela 15. Surowce naturalne – mazowiecki obszar analiz	159
Tabela 16. Analiza SWOT.....	185
Tabela 17. Przestrzeń europejska - ranking.....	202
Tabela 18. Demografia w wybranych stolicach europejskich - ranking	204
Tabela 19. Infrastruktura społeczna w wybranych stolicach europejskich - ranking.....	210
Tabela 20. Aspekt społeczny w wybranych stolicach europejskich - ranking	210
Tabela 21. Potencjał demograficzny i gospodarczy wybranych stolic europejskich	212
Tabela 22. Połączenia lotnicze międzynarodowe.....	215
Tabela 23. Połączenia kolejowe międzynarodowe.....	217
Tabela 24. Połączenia autobusowe międzynarodowe	217
Tabela 25. Dostępność komunikacyjna Warszawy, Łodzi oraz wybranych miast europejskich.....	220
Tabela 26. Połączenia transportowe - ranking.....	224
Tabela 27. Procent mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej	224
Tabela 28. Procent mieszkań podłączonych do sieci kanalizacyjnej	225
Tabela 29. Zużycie gazu na mieszkańca	226
Tabela 30. Zużycie energii elektrycznej na mieszkańca kWh.....	227
Tabela 31. Infrastruktura techniczna w europie - ranking.....	228
Tabela 32. Aspekt ekologiczny w europie - ranking	231
Tabela 33. Skategoryzowana baza hotelowa miast europejskich.....	235
Tabela 34. Aspekt przestrzenny w Polsce - ranking.....	236
Tabela 35. Ruch naturalny ludności w 2005 roku w wybranych miastach	243
Tabela 36. Demografia w wybranych OM w Polsce - ranking	245
Tabela 37. Średnia cena za 1 m ² mieszkania w wybranych miastach (stan na IX. 2006 rok)– rynek pierwotny i rynek wtórny:	247
Tabela 38. Infrastruktura społeczna wybranych OM w Polsce - ranking	251
Tabela 39. Aspekt społeczny w wybranych OM w Polsce - ranking.....	251
Tabela 40. Aspekt społeczno - gospodarczy w wybranych OM w Polsce - ranking	260
Tabela 41. Połączenia lotnicze krajowe	262
Tabela 42. Połączenia kolejowe krajowe	264
Tabela 43. Połączenia autobusowe krajowe	266
Tabela 44. Zgazyfikowanie obszarów metropolitalnych.....	270
Tabela 45. Infrastruktura techniczna w Polsce - ranking	272

Tabela 46. Obszary prawnie chronione w poszczególnych obszarach metropolitalnych .	273
Tabela 47. Aspekt ekologiczny w Polsce - ranking	275
Tabela 48. Turyści krajowi i zagraniczni w miastach metropolitalnych w latach 2003-2005 (w mln)	279